

Osnovna škola „12. decembar“ u Sjenici

ŠKOLSKI PROGRAM 6.RAZRED

2024-2028.godine

Delovodni broj- 01-357/24

Predmet: Bosanski jezik i književnost

Razred: Šesti

Vrijeme trajanja programa: 2024-2028. godine

Stručno vijeće nastavnika bosanskoga jezika i književnosti

Naziv predmeta: **Bosanski jezik i književnost**

Razred: **Šesti**

Sedmični fond časova: **4**

Godišnji fond časova: **144**

Cilj: Cilj nastave i učenja bosanskoga jezika i književnosti je razvijanje sposobnosti i vještine upotrebe jezika u različitim životnim, svakodnevnim komunikacijskim situacijama, razvijanje čitalačke pismenosti i kulture, istraživanje iskustva i ideja književnosti, poticanje i vrednovanju vlastitoga stvaralaštva i stvaralaštva drugoga, te razumijevanje teksta u različitim kulturnim, međukulturnim i društvenim kontekstima.

Jezik na kome se ostvaruje školski program: bosanski

- **Tabelarni prikaz planiranih sadržaja**

Kategorija	Broj sati	%
Jezik	57	39,58
Književnost	57	39,58
Kultura izražavanja	30	20,83
Ukupno	144	100

1. Sadržaj

ISHODI Po završenoj temi / oblasti učenik će biti u stanju da:	OBLAST / TEMA	SADRŽAJI
– razumije sadržaj, parafrizira pročitano i iskazuje svoje dojmove o djelu; – identificira osnovna obilježja lirskih i epskih narodnih pjesama; – poveže književne termine i pojmove obrađivane u prethodnim razredima sa novim djelima koja čita; – odredi rod književnog djela i književnu vrstu; – pravi razliku između djela lirskog, epskog i dramskog karaktera; – razlikuje autorsku pripovijetku od romana;	KNJIŽEVNOST	LIRIKA Lektira 1. Usmene lirske pjesme: <i>Telal vika nasred seljanika</i> <i>Djevojka je oblak bratimila</i> <i>Po Sjenici povaljana trava / Po varoši povaljana trava</i> <i>Devojke su pod ružicom vezle</i> <i>Devojka je svoje oči klela</i> 2. Usmene lirske pjesme - sevdalinke:

– analizira strukturu lirske pjesme (strofa, stih, rima); – uočava osnovne elemente strukture književnoumjetničkog djela: tema, motiv; radnja, vrijeme i mjesto radnje; – razlikuje zaplet i rasplet kao etape dramske radnje; – razlikuje pojam pjesnika i pojam lirskog subjekta; pojam pripovjedača u odnosu na pisca; – uočava različite pozicije pripovjedača; – razlikuje oblike kazivanja; – razumije, zapaža i povezuje sa stvarnošću karakteristike likova; – odredi stilske figure i razumije njihovu ulogu u književnoumjetničkome tekstu; – analizira uzročno-posljedične odnose u tekstu i vrednuje istaknute ideje koje tekst nudi; – interpretira djelo vodeći računa o fabulativnoj i tematsko-idejnoj okosnici djela; – analizira postupke likova u književnoumjetničkom djelu, služeći se argumentima iz teksta;		<i>Ne čuđim se šipu i planini</i> <i>Moćevčiću, mali Carigrade</i> <i>Sejdefu majka buđaše</i> <i>Ja prošetah šefteli sokakom</i> 3. Usmena balada: <i>Ali-beg se s ljubom zavadio</i> 4. Sergej Jesenjin: <i>Pjesma o keruši</i> 5. Rabidrant Tagore: <i>Gradinar</i> (pjesma po izboru) 6. Musa Ćazim Ćatić: <i>Bosna žubori</i> 7. Hamza Humo: <i>Zvuci u srcu</i> 8. Muhamed Abdagić: <i>Tetrijev</i> 9. Aleksa Šantić: <i>Emina</i> 10. Mehmedalija Mak Dizdar: <i>Slovo o slovu</i> Kniževni termini i pojmovi Vrste stihova u pjesmi. Vrsta strofe prema broju stihova u lirskoj pjesmi. Odlike lirske poezije: ritam i rima. Stilske figure: hiperbola, metafora, epiteti, personifikacija. Vrste autorske i narodne lirske pjesme: ljubavne pjesme, sevdalinke. Vrste lirskonarativnih narodnih pjesama: romanse i balade. EPIKA Lektira 1. Usmene epske pjesme: <i>Đerzelez Alija i Kraljević Marko</i> <i>Halil oslobađa sestru Ajku</i> 2. Usmena proza:
--	--	---

– obrazlaže svoje tvrdnje o djelu potkrepljujući ih citatima iz teksta; – uočava i interpretira elemente tradicije, vjerovanja, običaje, način života i događaje u prošlosti opisane u književnim djelima; – uvažava nacionalne vrijednosti i njeguje kulturnohistorijsku baštinu; – uspoređuje književna djela sa djelima iz oblasti medijske kulture; – prepoznaje osobine drame kao književnog roda; – prepoznaje odlike dramskih vrsta; – prepoznaje etape dramske radnje;		<i>Iskušavanje pameti</i>, narodna priča <i>Nevidljiva kapa</i>, narodna bajka <i>Šaljive priče o Nasrudin hodži</i> 3. Petar Kočić: <i>Jablan</i> 4. Anton Pavlovič Čehov: <i>Vanjka</i> 5. Skender Kulenović: <i>Gromovo đule</i> 6. Meša Selimović: <i>Skeledžija</i> 7. Husein Dervišević: <i>Prodavac osmijeha</i> (odlomak) 8. Mula Mustafa Bašeskija: <i>Ljetopis</i> (odlomak) 9. <i>Hiljadu i jedna noć: Ali-baba i četrdeset razbojnika</i>; Okvirna priča o Šehرزadi 10. Kemal Mahmutefendić: <i>Sve moje cipele</i> (odlomak) 11. Irfan Horozović: <i>Inspektor vrtnih patuljaka</i> (odlomak) 12. Ahmet Hromadžić: <i>Zlatorun</i> 13. Zija Dizdarević: <i>Prosanjane jeseni</i> Književni termini i pojmovi Tema i glavni motivi. Oblici pripovijedanja: naracija (hronološko pripovijedanje), opisivanje, dijalog, monolog. Fabula / radnja, redoslijed događaja. Vrste epskih djela: pripovijetka, roman. Ljetopis kao granični književni žanr. DRAMA Lektira 1. Branislav Nušić: <i>Analfabeta</i> (odlomak) 2. Alija Nametak: <i>Abdulah-paša u kasabi</i> (odlomak) Književni termini i pojmovi
--	--	---

Dramske vrste: komedija – osnovne karakteristike. Monolog i dijalog u drami. Didaskalije, replika. Kompozicija i etape dramske radnje.

NAUČNOPOPULARNI I INFORMATIVNI TEKSTOVI

1. Izbor iz enciklopedija, antologija i časopisa za djecu
2. Atif Kujundžić: *Mersad Berber*

DOMAĆA LEKTIRA:

1. Anđela Naneti: *Moj deka je bio trešnja*
2. Irfan Horozović: *Vauvan*
3. Ferenc Molnar: *Junaci Pavlove ulice*
4. Isak Samokovlija: *Mirjamina kosa*
5. Prežihov Voranc: *Durđevak*
6. Nura Bazdulj – Hubijar: *Ruža*
7. Zejćir Hasić: *Praviš se važan*

Dopunski izbor lektire

(birati tri djela)

1. Henrik Sjenjević: *Kroz pustinju i prašumu*
2. Nafija Sarajlić: *Teme*
3. Ćamil Sijarić: *Mukinja i Brekinja (pripovijetka)*
4. Mark Tven – Kraljević: *i prosjak*
5. Vilijem Sarojan: *Zovem se Aram*
6. Džek London: *Zov divljine*
7. Alija Dubočanin: *Lađarski put*

		8. Izet Sarajlić: <i>Mala, velika moja (pjesma)</i> 9. Ismet Rebronja: <i>Kazivar (pjesma)</i> 10. Hamza Humo: <i>Akvarel (pjesma)</i>
– poveže gramatičke pojmove obrađene u prethodnim razredima sa novim nastavnim sadržajima; – prepozna dijelove riječi u vezi sa njihovim građenjem; – razlikuje glasove bosanskoga jezika po zvučnosti i mjestu tvorbe; – razlikuje vrste glasovnih alternacija i primjenjuje književnojezičku normu; – odredi vrste i podvrste zamjenica, kao i njihov oblik; – prepoznaje i upotrebljava glagolske oblike; – klasificira glagolske oblike; – uočava tvorbu glagolskih oblika; – razlikuje rečenice po	JEZIK	Gramatika Podjela riječi po nastanku: proste riječi i tvorenice; porodica riječi, uočavanje korijena riječi. Sastavni dijelovi tvorenica (tvorbene osnove, prefiksi i sufiksi). Gramatička osnova i gramatički nastavci u usporedbi sa tvorbenom osnovom i sufiksima. Nastanak glasova i govorni organi. Podjela glasova: samoglasnici i suglasnici (pravi suglasnici i sonanti). Podjela suglasnika po zvučnosti i po mjestu tvorbe / izgovora. Podjela riječi na slogove; slogotvorno r. Glasovne alternacije / promjene: palatalizacija, sibilizacija, nepostojano a, jednačenje suglasnika po zvučnosti, jednačenje suglasnika po mjestu tvorbe (izgovora), jotovanje, gubljenje suglasnika, asimilacija i sažimanje samoglasnika, promjena l u o. Vrste zamjenica. Imeničke zamjenice. Pridjevske zamjenice: prisvojne, pokazne, upitno-odnosno, neodređene, opće, odrične. Gramatičke kategorije zamjenica: rod, broj, padež i lice. Glagolski vid i glagolski rod. Značenja i građenje glagolskih oblika: trpni glagolski pridjev, glagolski prilozi, futur II, aorist, imperativ, potencijal I i potencijal II, imperfekt i pluskvamperfekt. Rečenice po sastavu. Pojam predikatske i komunikativne rečenice. Nezavisne

komunikativnoj funkciji;			rečenice. Atributska i predikatska služba imenica i pridjeva.
– primjenjuje pravopisnu normu; – koristi pravopis (školsko izdanje); – razlikuje dugi i kratki akcent u izgovorenoj riječi;		Pravopis	Upotreba velikog slova (pisanje imena vasijskih tijela, pisanje višečlanih geografskih imena). Pisanje zamjenice <i>Vi</i> i <i>Vaš</i>. Pisanje imeničkih i pridjevskih odričnih zamjenica. Pisanje riječice <i>ne</i> uz glagole, imenice i pridjeve. Pisanje riječice <i>li</i> uz glagole. Pravopisna rješenja u vezi sa glasovnim alternacijama.
- govori jasno poštujući književnojezičku normu; - pravilno izgovara riječi vodeći računa o dužini akcenta i intonaciji; - tečno i jasno čita književne i neumjetničke		Ortoepija	Pravilan izgovor glasova. Razlikovanje dugih i kratkih akcenata. Intonacija rečenice.

tekstove;			
– Upotrebljava različite oblike usmenog i pismenog izražavanja: prepričavanje različitih tipova tekstova, bez sažimanja i sa sažimanjem, pričanje (o događajima i doživljajima) i opisivanje; – prepoznaje hronološki i retrospektivni slijed kazivanja, te na osnovu toga širi svoje sposobnosti učenja i čitanja uopće; – razlikuje i gradi augmentative i deminutive; – razlikuje sinonime, homonime i antonime; – sastavlja obavještenje, vijest i kratak izvještaj; – razumije osnovna značenja književnog i neumjetničkog teksta; – pronalazi, povezuje i tumači eksplicitno i	JEZIČKA KULTURA	Tekstovi u funkciji unapređivanja jezičke kulture. Govorne vježbe na unaprijed određenu temu. Učtive forme obraćanja. Leksikologija: augmentativi (sa pejorativima), deminutivi (sa hipokoristicima); sinonimi, homonimi, antonimi. Pravopisne vježbe: diktat; dopunjavanje teksta; uočavanje i objašnjavanje naučenih pravopisnih pravila u tekstu. Bogaćenje rječnika: <i>leksičko-semantičke vježbe</i> (npr. Izbegavanje suvišnih riječi i tuđica; figurativna značenja riječi; pronalaženje izostavljenih rečeničnih dijelova); <i>stilske vježbe</i>: (npr. Tekst kao podsticaj za slikovito kazivanje; situacioni predložak za traženje pogodnog izraza). Pismene vježbe i domaći zadaci i njihova analiza na času. Četiri školska pismena zadatka – po dva u svakom polugodištu (jedan čas za izradu zadatka i dva za analizu i pisanje unaprijeđene verzije sastava). .	

implicitno sadržane informacije u kraćem, jednostavnijem književnom i neumjetničkom tekstu; – dramatizira odlomak odabranog književnoumjetničkog teksta; – govori jasno, poštujući standardnojezičku normu; – izražajno čita obrađene književne tekstove;		Film i pozorište. Dokumentarni i igrani film. Usporedba književnog djela i filma snimljenog po tom djelu. Čitanje djela i gledanje filma. (Dž. R. R. Tolkin: <i>Gospodar prstenova</i>)
- uočava razliku između glume u pozorištu i glume pred kamerom; - prepoznaje izražajna sredstva u filmu; - prepoznaje i poveže izražajna sredstva u filmu i književnom djelu.	MEDIJSKA KULTURA	

Ključni pojmovi sadržaja: književnost, jezik, jezička kultura, medijska kultura.

2. UPUTSTVO ZA METODIČKO-DIDAKTIČKO OSTVARIVANJE PROGRAMA

Nastavni predmeti u drugome ciklusu zasnovani su na onim oblicima, metodama, sredstvima, pomagalicama, medijima i tehnologiji koji su specifični za tzv. starije razrede, što znači da se oblici i metode nastavnoga rada prilagođavaju starijem uzrastu učenika, odnosno načelima tzv. predmetne nastave.

Bosanski jezik i književnost kao predmet predstavlja sintezu književnoga i jezičkoga znanja. Programsko-planska struktura ovog predmeta uključuje sadržaje nastave književnosti sa osnovama teorije književnosti, nastavu gramatike, ortografije, ortoepije, nastavu kulture izražavanja i nastavu medijske kulture. Sve ove sadržaje povezuje jezik, on ima obrazovnu, odgojnu, funkcionalnu i komunikacijsku dimenziju. Nastava bosanskoga jezika daje temeljna znanja iz jezika i književnosti i temeljnu pismenost. Ta znanja utječu na uspjeh u učenju i drugih nastavnih predmeta.

Osnovni ciljevi, zadaci, složenost i svrha nastave po pojedinim nastavnim područjima treba da budu zasnovani na usvajanju osnovnih pojmova iz gramatike, teorije i interpretacije književnosti, vježbi usmenog i pisanog izražavanja, stvaranju vlastitih tekstova (pisanih sastava), te ovladavanju osnovnim elementima i tehnikama iz filmske i scenske umjetnosti i medijske kulture. Prilikom izrade programske strukture vodilo se računa o estetskim, etičkim i nacionalnim kriterijima izbora književnih djela i pisaca što je uzrokovalo relativno veći broj obaveznih tekstova za čitanke. Zato je važno naglasiti da sami nastavnici mogu izvršiti selekciju tekstova u skladu sa brojem nastavnih sati, ali moramo stalno imati na umu reprezentativnost tekstova, kako bismo osposobili djecu za samostalan pristup interpretaciji umjetničkog djela (važno je uključiti djela koja predstavljaju različite vrste i rodove).

Priroda predmeta uvjetovala je i dominaciju određenih nastavnih metoda i sredstava, tako da se kod jezičkih, društvenih i humanističkih oblasti u pojedinim predmetima više preferiraju metode kao što su: metode razgovora, pisanja, tekstualna metoda i dr. Također, poželjna su i specifična sredstva, pomagala, mediji i tehnologija nastavnog rada, kao što su udžbenici, priručnici, radni kabineti, didaktičke učionice, školska biblioteka, fonolaboratorij i dr. Nastava predmeta Bosanski jezik i književnost, osim obrazovno-naučne uloge, ima i osobitu društvenu funkciju – formiranje humane, duhovno i radno osposobljene ličnosti učenika, odnosno čovjeka visoke etičke i kreativne kulture, kvalitetnog znanja i pravilnog mišljenja, spremnog da u skladu sa ovim principima bude aktivan faktor progresa u savremenoj društvenoj zajednici

Program nastave i učenja za predmet Bosanski jezik i književnost uspostavljen je po funkcionalnim principima, gdje su teme / oblasti i sadržaji programa usmjereni na ishode.

U programskim sadržajima središnje mjesto zauzimaju jezik i književnost Bošnjaka, u kontekstu izučavanja književno-jezičke tradicije evropskih naroda (njihovih vrhunskih dostignuća, književnih pojava, refleksa i procesa). U kontekstu historijskog razvoja književnosti prezentirani su najznačajniji predstavnici bošnjačke, bosanskohercegovačke, regionalne i evropske, odnosno svjetske, književnosti. Nastavni sadržaji iz oblasti teorije književnosti i stilistike obrađuju se sukcesivno, u toku interpretacije i analize književnih djela – njihovih estetskih, književnohistorijskih, društvenih i jezičko-stilskih specifičnosti. U pristupu književnoumjetničkom tekstu, u skladu sa pedagoško-psihološkim zahtjevima, posvećuje se posebna pažnja kreativnom uvođenju učenika u tehnike interpretacije i njihovom osposobljavanju da razumiju književnoumjetničke pojave.

Nastavnikove informacije su od osobitog značaja. One moraju biti potpune, sadržajne, konkretne i prilagođene toku i tipu časa. Obavezan je rad na odgovarajućim odabranim primjerima iz književnih djela (rad na tekstu).

Djela koja su predviđena za domaću lektiru interpretiraju se po istoj metodologiji kao djela iz obaveznih nastavnih sadržaja, na osnovu prethodnog čitanja i priprema učenika za samostalni rad. Izbor djela za interpretaciju, iz korpusa predviđenog za lektiru, mogu da vrše sami učenici, uz konsultacije i

planiranje sa nastavnikom. Interpretacija djela, kao i diskusija u vezi sa njom, može biti individualna i u grupama – razvrstana po temama ili drugim književnoumjetničkim kriterijima.

U proučavanju jezika i jezičkih sadržaja (jezika u upotrebi – komunikacija i jezika u književnom djelu – umjetnička funkcija jezika) posebna se pažnja posvećuje osposobljavanju učenika da razumiju fonološke, morfološke, leksičke, sintaksičke i stilske karakteristike, međukategorijske različitosti, tvorbene modele i mogućnosti, leksičku i sintaksičku metaforiku, slikovitost pjesničkoga jezika, višeznačnost riječi i jezičku kreaciju, kao i distinktivne i umjetnički funkcionalne odnose između narodnog i standardnog jezika odnosno njihove norme.

Za uspješnu obradu nastavnih sadržaja iz predmeta Bosanski jezik i književnost najproduktivniji je postupak rad na tekstu književnog djela, prilaženje djelu sa estetsko-umjetničkog i stilsko-jezičkog aspekta, ali i osposobljavanje učenika za samostalni rad i stvaralačke navike.

Preporučena distribucija časova po predmetnim oblastima je sljedeća: Književnost – 56 časova (sati), Jezik – 52 časa (sata), Jezička kultura – 32 časa (sata) i Medijska kultura – 4 časa (sata). Ukupan fond časova, na godišnjem nivou, iznosi 144 časa (sata). Sve oblasti programa nastave i učenja se prožimaju i nijedna se ne može izučavati izolirano i bez koordinacije sa drugim oblastima.

I. PLANIRANJE NASTAVE UČENJA

Nastavni program orijentiran je na ishode. Učenje i poučavanje će, umjesto na sadržaje, biti usmjereno na ishode učenja koji upućuju na to koja će znanja i vještine učenik usvojiti na kraju školske godine. Zato će u središtu nastavnoga procesa biti učenik, a ne nastavni sadržaji. Nastavnici će samostalno, ali i u dogovoru s učenicima, na temelju predloženih kriterija, načela, smjernica i preporuka, te svoga iskustva, analiza i procjene odabirati kako će i pomoću kojih tekstova i izvora njihovi učenici ostvariti ishode učenja. Učenici će istraživati i otkrivati koristeći prethodno usvojena znanja i iskustva. To omogućava individualizaciju nastave koja će tako biti učinkovitija i zanimljivija. Savremeni odgojno-obrazovni proces prepoznatljiv je po usmjerenosti na učenika. Pomoću ishoda učenja prilikom planiranja i programiranja aktivnosti poučavanja i učenja moguće je ostvariti takav pristup. Prednosti primjene ishoda učenja u osnovnom obrazovanju su brojne, vrednujemo ih u odnosu na to šta pružaju učenicima i nastavnicima. Učenicima pomažu da shvate šta je to što se od njih očekuje, doprinose racionalizaciji nastave i učenja i omogućavaju (samo) praćenje napredovanja. Daju im konkretnu predstavu o tome šta treba znati na kraju realizacije određene teme, cjeline, predmeta, razreda, pa i na kraju osnovne škole. Ishodi učenja mogu olakšati i pripreme učenika za pisane i usmene provjere. Predstavljaju osnov za izbor nastavnih sadržaja, što nastavniku daje slobodu da u nastavi koristi različite izvore i da učenike upućuje na to da tragaju za novim izvorima saznanja. Precizno definirani ishodi učenja omogućavaju i lakši izbor nastavih strategija, metoda i postupaka, čime se olakšava didaktičko-metodičko kreiranje procesa poučavanja i učenja. Osim toga što ishodi učenja impliciraju aktivnosti učenika u nastavi i učenju, njihovom primjenom mogu se diferencirati zadaci za vrednovanje učeničkog izraza.

II. OSTVARIVANJE NASTAVE I UČENJA

KNJIŽEVNOST

U okviru predmeta Bosanski jezik i književnost učenici stvaraju (govore, pišu), percipiraju (slušaju, čitaju) i analiziraju svojem uzrastu odgovarajuće umjetničke i neumjetničke tekstove. Radeći na tekstu, učenici razvijaju svoje saznajne i stvaralačke sposobnosti i sposobnosti sporazumijevanja, te upoznaju osnovne razlike u prihvatanju i stvaranju neumjetničkih i umjetničkih tekstova. Učenici se osposobljavaju za percipiranje i stvaranje usmenih i pisanih neumjetničkih tekstova. Prilikom slušanja čitanja usmjeravaju se na razmišljanje o onome što percipiraju, tj. na kritičko prihvatanje teksta. Također je važno da prilikom govora / pisanja utemelje svoje mišljenje o tekstu. Učenici treba da shvate da je stvaranje teksta planirana aktivnost, tokom koje treba uzimati u obzir onoga / onu kome / kojoj je tekst namijenjen, mogućnosti i zakonitosti jezika koji se koristi, i dobro poznavati temu o kojoj se govori / piše. Kod obrade neumjetničkih tekstova jednako su važne, pa stoga i jednako zastupljene, sve četiri aktivnosti sporazumijevanja – kod rada u školi, posebno slušanje i govor (jer preovladava saradničko učenje), a zatim i čitanje kao polazna tačka za pragmatičnu, vrijednosnu i gramatičku analizu tekstova. Kad učenici savladaju tehniku čitanja, čitanje u školi se procentualno smanjuje, a povećava se broj aktivnosti u okviru kojih učenici sarađuju kroz rad, stvaraju nove proizvode, upoređuju mišljenja, o njima razgovaraju, otkrivaju razlike, traže uzroke... Kod domaćih zadataka preovladava čitanje, a posebno pisanje (aktivnosti prije i za vrijeme pisanja teza, a poslije toga prepisivanje ispravljenog teksta i priprema za govorni nastup). Rad na umjetničkim tekstovima i u šestom razredu osnovne škole zasniva se na komunikacijskom modelu književnoga odgoja. Osnovni cilj jeste očuvati učenikovo / učeničino interesovanje za čitanje i slušanje umjetničkih tekstova i razvijati sposobnosti stvaralačkoga dijaloga s umjetničkim tekstom. Pošto u čitalačkom razvoju učenika u uzrastu između osme i dvanaeste godine veoma često dolazi do usmjeravanja literarnog interesovanja na proznu literaturu s napetom (često avanturističkom) pričom, dobro je birati takve tekstove i u školskoj nastavi književnosti. Uz to u tom uzrastu sistematski se njeguje i razvija učenikovo / učeničino interesovanje za fantastičnu literaturu: narodnu bajku, autorsku bajku i fantastičnu priču. Istovremeno, učenike podstičemo na kreativno stvaranje umjetničkih tekstova i oblikovanje sopstvenih svijetova iz mašte.

Književni tekstovi u šestome razredu razvrstani su po književnim rodovima – lirika, epika i drama. Izbor djela zasnovan je na principu prilagođenosti uzrastu.

Broj tekstova za domaću lektiru prilagođen je potrebama i obimu tekstova u školskoj lektiri. Popis predloženih književnih tekstova je okvirni, a sastavljen je tako da nudi izbor antologijskih i savremenih djela različitih žanrova (poetski, prozni i dramski tekstovi) i tematike primjerene starosnoj i spoznajnoj recepciji učenika kojima je namijenjen; na popisu su i tekstovi koji su se i dosad čitali, no osvježen je dodatnom literaturom. Svaki nastavnik može odabrati i djelo koje nije na predloženom popisu ako smatra da pomoću njega učenici mogu ostvariti koji od ishoda. Učenik će tijekom školovanja izabrati najmanje jedan tekst kojega će moći predstaviti i obrazložiti razloge svoga izbora. Dopunski izbor tekstova dopušta nastavniku veću kreativnost u dostizanju ishoda. Sa ovoga popisa nastavnik bira tri djela. U programu su zastupljeni i naučopopularni i informativni tekstovi.

Zbog toga što je proučavanje književnoumjetničkog djela složen proces, motiviranje učenika mora biti početni korak da bi se u što većoj mjeri primjenjivalo jedinstvo analitičkih i sintetičkih postupaka i gledišta.

Prilikom tumačenja teksta učenike treba navikavati da svoje utiske, stavove i sudove o književnom djelu potkrepljuju činjenicama iz samoga teksta. Tako će učenici biti osposobljeni za samostalni iskaz, istraživačku djelatnost i zauzimanje kritičkih stavova.

JEZIK I JEZIČKA KULTURA

U nastavi jezika učenici se osposobljavaju za pravilnu usmenu i pisanu komunikaciju standardnim bosanskim jezikom. Otuda zahtjevi u ovom programu nisu usmjereni samo na usvajanje jezičkih pravila i gramatičke norme, već i na razumijevanje njihove funkcije i pravilnu primjenu u usmenom i pismenom izražavanju.

Kada se u sadržajima programa navode nastavne jedinice koje su učenici već obrađivali u mlađim razredima, podrazumijeva se da se stepen usvojenosti i sposobnost primjene ranije obrađenog gradiva provjerava, a ponavljanje i uvježbavanje na novim primjerima prethodi obradi novih sadržaja, čime se obezbjeđuje kontinuitet rada i sistematičnost u povezivanju novog gradiva sa postojećim znanjima.

Komunikacijsko-funkcionalni pristup poučavanju gramatike polazi od jezičkoga znanja koje svako dijete spontano usvaja, na temelju toga jezičke se sposobnosti dovode do vještina, naprimjer da učenik može samostalno sastavljati tekstove: pisati ih i govoriti u skladu sa pravopisnim i ostalim gramatičkim pravilima. Jezička znanja usvajati će se na upotrebnoj razini (metajezična znanja poučavaju se na temelju jezičkih znanja), što znači da će se, naprimjer, učenik koristiti jednostavnim i složenim glagolskim oblicima i tačno pisati i govoriti glagolske oblike, a tek potom utvrditi pravila o tome. Provjeravat će se i vrednovati pravilna upotreba, a ne definicije glagolskih oblika. Jezičko se gradivo, dakle, ne uči izdvojeno iz konteksta da bi se vrste riječi, padežni ili glagolski oblici razvrstavali u tablice, ili da bi se u rečenici analizirala služba riječi, nego da učenik može stvoriti tekst na standardnome bosanskome jeziku. Pristup književnosti usmjeren je na razvijanje čitalačkih navika i kulture čitanja. Učenici će izražavati svoje stavove i mišljenja o književnome tekstu, a književnoteorijska znanja usvajati će s obzirom na odabrani književni tekst.

JEZIČKA KULTURA

Razvijanje i unapređivanje jezičke kulture učenika predstavlja jedan od najznačajnijih zadataka nastave maternjega jezika. Jedan od osnovnih zadataka nastave jezičke kulture odnosi se na usavršavanje jezičkoizražajnih sredstava kod učenika, a njen krajnji cilj je da učenici budu osposobljeni za uspostavljanje kvalitetne i svrsishodne komunikacije. Oblast *Jezička kultura* obuhvata usmeno i pismeno izražavanje. Nastavni rad u ovoj oblasti realizuje se u sadejstvu sa drugim oblastima predmeta.

Za oblikovanje govora bitno je da se učenici usmjere na vezani tekst. U ovom predmetnom području postoje tri temeljna tipa vezanog teksta. Za opisivanje kao tip vezanog teksta bitan je prostorni razvoj bez sižea. Za pripovijedanje je bitan vremenski razvoj i vremenski slijed događaja, a za raspravljanje logički razvoj misli i logički slijed.

Učenike je potrebno poučiti da je za opisivanje karakteristična paralelna veza među rečenicama i istorodnost predikata, za pripovijedanje važan vremenski suodnos predikata i lančana veza, a za raspravljanje lančana veza među rečenicama. Specifičnost ovih oblika izražavanja omogućava da se razviju i specifične sposobnosti. Uz ovo se veže moć posmatranja i zapažanja. Uz pripovijedanje, veže se sposobnost pamćenja, a uz raspravljanje veže se moć logičkog mišljenja, zaključivanja. Sve ove potrebno je prilagoditi uzrastu učenika. Razvijanje jezičke kulture jedan je od najvažnijih zadataka nastave maternjega jezika. Ova cjelina, iako je programski zamišljena kao zasebna, u neraskidivoj vezi je sa

nastavnim cjelinama iz oblasti jezika i književnosti. Neophodno je da učenici uoče razliku između govornoga i pisanoga jezika. U govornome jeziku obično se upotrebljavaju kraće i stilski neuređene rečenice.

Nastava jezičke kulture upućuje učenike na kvalitetnu komunikaciju, u kojoj se poštuju pravila kulturnoga razgovora, te im omogućavaju spoznaju da je sloboda govora osnovno ljudsko pravo svake osobe. Učenike treba osposobiti u područjima govora, slušanja, čitanja i pisanja. Nastava izražavanja uglavnom se obrađuje u sklopu sadržaja nastave jezika i književnosti. Tako se ostvaruje korelacija unutar svih nastavnih područja unutar predmeta. Nastava je upotpunjena morfološkim, leksičkim i semantičkim vježbama koje su u korelaciji sa nastavnim sadržajima iz oblasti jezika i književnosti. Teme pismenih zadataka moraju pratiti sadržaje iz književnosti i jezičke kulture.

MEDIJSKA KULTURA

Sa pojedinim elementima medijske pismenosti učenike treba upoznati kroz povezivanje: pojam časopis upoznati na konkretnome tekstu iz časopisa po izboru; pojam radio upoznati kroz obradu predviđenog teksta. Kroz pojmove filma, radio i dječijeg časopisa učenici se postepeno uvode u svijet medijske umjetnosti. Oblast medijske kulture važno je povezati sa ostalim oblastima, kako sa jezikom i jezičkom kulturom, tako i sa književnošću kroz usporedbe i komparacije književnih djela sa njihovim medijskim prikazima.

III. PRAĆENJE I VREDNOVANJE NASTAVE I UČENJA

Program nastave i učenja za predmet *Bosanski jezik i književnost* za šesti razred osnovne škole koncipiran je tako da svaka nastavna tema i sadržaji koji se nalaze u okviru nje budu usmjereni na ishode koje bi učenik trebalo usvojiti. Time se postiže indirektno povezivanje sa definiranim obrazovnim standardima za ovaj predmet. Početna procjena nivoa znanja i dosadašnjeg napredovanja učenika vrši se uz pomoć inicijalnog testiranja, a svaka naredna procjena bit će zasnovana na stalnom praćenju i bilježenju aktivnosti i učeničkog napredovanja. Formativno vrednovanje predstavlja savremenu metodu procjene kvaliteta znanja koje je usvojeno tokom jednog perioda nastavnoga procesa. Njegov rezultat daje povratnu informaciju i učeniku i nastavniku o tome koji dio gradiva je dobro naučen, a na kojem treba još raditi i koja metoda u nastavnome procesu je efikasna, a koju treba mijenjati. Ovakav vid vrednovanja predstavlja polaznu osnovu za koncipiranje dugoročnog planiranja nastave. Na osnovu formativnog vrednovanja, na kraju određene nastavne cjeline ili nastavnoga ciklusa, vrši se sumativno vrednovanje iskazano brojčanom ocjenom. Sumativno vrednovanje predstavlja procjenu ishoda učenja i pruža nam informacije o kvalitetu učenikovog znanja u toku i na kraju nastavnoga procesa.

3. Način prilagođavanja školskog programa prema nivou obrazovanja i odgoja

- prostorno, sadržajno i metodičko prilagođavanje nastavnog programa (npr. razmjestaj sjedenja, izbor gradiva za učenje i vježbanje, prilagođavanje zadataka, načina i vrsta ocjenjivanja, domaćih...)
- što veća individualizacija nastave, a posebno sa učenicima kojima je potrebna dodatna obrazovna podrška i nadarenim učenicima.

- razmjena iskustva i saradnja sa članovima Vijeća i stručnim saradnicima u školi.
- korištenje vršnjačke podrške i pomoći u savladavanju programskih sadržaja.
- ostali načini koji se mogu primijeniti u skladu sa konkretnim slučajem.

4. Dodatna nastava

Sadržaji programa	Aktivnosti učenika	Aktivnosti nastavnika	Ciljevi i zadaci sadržaja
Književnost	- prati nastavnikove instrukcije; -koristi preporučenu literaturu; -ispunjava i realizuje istraživačke zadatke; -povezuje različite izvore znanja i izvodi zaključke;	- podstiče i usmjerava rad učenika; - daje potrebna objašnjenja; - upućuje na dostupnu literaturu; - osmišljava istraživačke zadatke; - prati realizaciju, daje komentar - odgovara na pitanja;	Učenik: -produbljuje znanja stečena u okviru nastave; -samostalno istražuje, zaključuje i iznosi mišljenje; -daje komentar na svoj rad i rad drugih; -ovladava pojmovima iz književnosti i primjenjuje ih na pojmovima.
Jezik	-postavlja pitanja;; -prati instrukcije od strane nastavnika; - rješava testove sa primjerima iz ove oblasti; - uočava u tekstu tražene gramatičke modele; - samostalno pronalazi primjere u zadatom tekstu;	-podstiče i usmjerava rad učenika; -pojašnjava i dodatno objašnjava gramatičku građu; -pronalaži adekvatne primjere za analizu; -osmišljava i kreira zadatke za samostalno vježbanje; -podstiče učenike na samostalno kreiranje primjera.	-poznaje i razlikuje vrste riječi -razlikuje vrste glasova -zna podjelu glasova prema tvorbi riječi -razlikuje rečenične članove -razlikuje sve vrste rečeničnih članova -uočava glasovne promjene u složenim rečenicama -razlikuje vrste nezavisnih rečenica -doslijedno primjenjuje pravopisne pravila
Jezička kultura	-rješava ponuđene zadatke; -postavlja pitanja; -prati instrukcije nastavnika.	-podstiče i usmjerava rad učenika; -pronalaži primjere u tekstu za jezičku analizu; - sastavlja i osmišljava primjere za vježbanje; - daje pojašnjenja i obrazlaže učeničke radove.	-umije da sastavi tekst -sastavlja logički smislene tekstove -koristi rječnike i priručnike da bi razumio jezičke pojmove -ovladava pojmom rasprava kao obliku izražavanja

5. Dopunska nastava

Sadržaji programa	Aktivnosti učenika	Aktivnosti nastavnika	Ciljevi i zadaci sadržaja programa
Književnost	- postavlja pitanja; - rješava zahtjeve zadatke uz pomoć nastavnika; - usvaja osnovne književne termine i pojmove; - prati smjernice koje dobija od strane nastavnika.	- prati rad učenika; - podstiče i motiviše učenike; - pojašnjava učenicima zahteve zadataka;	Učenik: - razlikuje vrste epskih pjesama starijih vremena; - uočava temu, osnovne motive, fabulu, pjesničke slike, glavne likove; - prepoznaje oblike kazivanja; - usvaja znanja o stilskoj figuri metonimiji;
Jezik	- prati nastavnikova pojašnjenja; - postavlja pitanja; - prati zahtjeve zadataka; - rješava zadatke	- pronalazi jednostavnije primjere za vježbu; - podstiče i ohrabruje učenika u radu i napredovanju; - prati rad i napredovanje učenika;	- prepoznaje izgovor u zadatom tekstu; - upotrebljava standardni bosanski jezik u usmenoj i pisanoj komunikaciji; - zna nazive dva pisma; - zna da nabroji vrste riječi; - prepoznaje vrste riječi, nazive rečeničnih članova; - zna promjenu riječi stranog porijekla;
Jezička kultura	- postavlja pitanje; - rješava zadatke; - prati instrukcije.	- pojašnjava zahtjeve; - pronalazi kraće tekstove za vježbu; - prati i podstiče rad.	- prepoznaje dijalog i monolog kao oblike izražavanja; - uočava elemente naracije; - umije da razlikuje prepričavanje i analizu; - sastavlja molbu žalbu; - pronalazi tražene podatke u zadatom tekstu.

6. Sekcije

RECITATORSKA SEKCIJA

Sadržaji programa	Aktivnosti učenika	Aktivnosti nastavnika	Ciljevi i zadaci sadržaja programa
Vježbe mimike, tempa i gestikulacije	- prati smjernice koje dobija od strane nastavnika; - postavlja pitanja; - rješava zahtjeve vježbe uz pomoć nastavnika; - usvaja osnovne pojmove: mimika, tempo, gestikulacija;	- prati rad učenika; - podstiče i motiviše učenike; - pojašnjava učenicima vježbe mimike, tempa i gestikulacije;	Učenik: - uočava osnove recitatorskog stvaralaštva; - razlikuje mimiku i gestikulaciju; - uočava i primjenjuje različit tempo izgovora pri recitovanju ; - razvija stvaralačke sposobnosti;
Izbor, analiza i podjela zaduženja za priredbu povodom Dana škole	- prati nastavanikova pojašnjenja; - postavlja pitanja; - prati zahtjeve zaduženja; - bira i analizira svoja zaduženja;	- podstiče i ohrabruje učenika u radu i napredovanju; - podstiče učenika na lijepo, tečno i kreativno izražavanje (recitovanje);	- uočava osnove izražajnog kazivanja stihova; - razvija sposobnost za koncentraciju i javne nastupe; - učestvuje na priredbi povodom Dana škole; - primjenjuje izražajnost u kazivanju stihova;
Takmičenje recitatora	- postavlja pitanja; - obavlja scenske zadatke; - prati instrukcije nastavnika.	- podstiče i ohrabruje učenika u radu i napredovanju; - podstiče učenike na lijepo, tečno i kreativno izražavanje (recitovanje); - ohrabruje učenike pred takmičenje (javni nastup).	- učestvuje na takmičenju recitatora; - uočava lepotu izražajnog recitovanja stihova; - razvija sposobnost za koncentraciju i javne nastupe; - stiče sposobnost lijepog, tečnog i kreativnog izražavanja.

LITERARNA SEKCIJA

Sadržaji programa	Aktivnosti učenika	Aktivnosti nastavnika	Ciljevi i zadaci sadržaja programa
Pisanje literarnih radova na zadatu temu povodom Dana škole	- prati smjernice koje dobija od strane nastavnika; - postavlja pitanja; - čita i predstavlja svoje radove; - usvaja osnovne literarne pojmove;	- prati rad učenika; - podstiče i motiviše učenike; - prati literarne konkurse; - pojašnjava učenicima zahteve konkursa; - prikuplja materijal za školske priredbe;	Učenik: - razlikuje književni rod na osnovu datog primjera; - uočava temu, osnovne motive, fabulu, pjesničke slike, glavne likove; - prepoznaje deskripciju, naraciju, monolog, dijalog; - učestvuje na konkursima i školskim priredbama; - usvaja osnovne knjinevnoteorijske pojmove (vrste strofe, stiha, rime i stilske figure);
Tehničko i sugestivno opisivanje	- prati nastavanikova pojašnjenja; - postavlja pitanja; - prati zahteve zadataka; - rješava zadatke;	- podstiče učenika na lijepo, izrazajno i kreativno pisanje; - podstiče i ohrabruje učenika u radu i napredovanju; - prati rad i napredovanje učenika;	- razlikuje tehničko i sugestivno opisivanje; - uočava objektivno opisivanje; - prepoznaje subjektivno opisivanje; - prepoznaje osnovne elemente tehničkog i sugestivnog opisivanja;
Istraživanje lokalnog govora	- postavlja pitanja; - rješava dobijene zadatke; - prati instrukcije nastavnika.	- pojašnjava zahtjeve zadataka; - pronalazi prigodne kraće tekstove za rad i vežbu; - prati i podstiče rad i napredovanje učenika.	- uočava karakteristike lokalnog govora; - tumači i opisuje lokalni govor; - dopunjuje tekst izrazima lokalnog govora; - razvija kreativnost i bogati rječnik; - pronalazi izraze lokalnog govora u kraćem tekstu.

DRAMSKA SEKCIJA

Sadržaji programa	Aktivnosti učenika	Aktivnosti nastavnika	Ciljevi i zadaci sadržaja programa
Priprema za Dan škole	- prati smjernice koje dobija od strane nastavnika; - postavlja pitanja; - rješava zahtjeve zadatka uz pomoć nastavnika; - usvaja osnovne elemente drame; - bira i analizira svoja zaduženja;	- prati rad učenika; - podstiče i motiviše učenika; - pojašnjava učenicima zahtjeve zaduženja; - podstiče i ohrabruje učenike pred javni nastup;	Učenik: - razlikuje pojave, scene i činove; - uočava temu, osnovne motive, fabulu, glavne likove u dramskom tekstu; - prepoznaje deskripciju, naraciju, monolog, dijalog; - učestvuje na priredbi povodom proslave Dana škole;
Priprema za proslavu Savindana	- prati nastavanikova pojašnjenja; - postavlja pitanja; - prati zahteve zaduženja; - bira ulogu u predstavi;	- prati rad učenika; - podstiče i motiviše učenika; - pojašnjava učenicima zahteve zaduženja; - podstiče i ohrabruje učenike pred javni nastup;	- razvija stvaralačke sposobnosti; - razvija maštu i kreativno razmišljanje; - stiče sposobnost za javne nastupe; - stiče sposobnost opažanja, razmišljanja i slobodnog izražavanja; - učestvuje na priredbi povodom proslave Dana škole;
Pozorište – škola života	- postavlja pitanja; - rješava zadatke; - prati instrukcije nastavnika.	- pojašnjava zahteve zadataka; - pronalazi prigodne kraće dramske tekstove za vežbu; - prati i podstiče rad i napredovanje učenika.	- upoznaje kulturu dramskog stvaralaštva; - uočava ljepotu pozorišne umjetnosti; - uočava emocionalno sazrijevanje; - razvija kritičke sposobnosti; - razvija interesovanja za istraživanje.

Предмет: Српски језик и књижевност Разред:

шести

Годишњи фонд часова: 144 Недељни

фонд часова: 4

Циљ учења Српског језика и књижевности је да се ученик оспособи да правилно користи српски језик у различитим комуникативним ситуацијама, у говору и писању; да кроз читање и тумачење књижевних дела развија читалачке компетенције које, уз књижевно знање, обухватају емоционално и фантазијско уживљавање, живо памћење, истраживачко посматрање; подстичу имагинацију и уметнички сензибилитет, естетско доживљавање и критичко мишљење, морално просуђивање и асоцијативно повезивање; да се одговарајућим врстама читања оспособљава да усмерено приступа делу и приликом тумачења открива различите слојеве и значења; да стиче основна знања о месту, улози и значају језика и књижевности у култури, као и о медијској писмености; да стиче и развија најшира хуманистичка знања и да научи како функционално да повезује садржаје предметних области.

ТАБЕЛАРНИ ПРИКАЗ ФОНДА ЧАСОВА ПО ОБЛАСТИМА

Тема/област	Обрада	Утврђивање	Систематизација	Свега
1. Језик	36	20	7	63
Граматика	35	18	5	58
Правопис	1	2	2	5
2. Књижевност	28	12	6	46
Школска лектира	23	8	5	36
Домаћа лектира	5	4	1	10
3. Култура изражавања	20	9	6	35
Говорно изражавање Писмено	4	2	2	10
изражавање	16	7	4	25
Укупно	84	41	19	144

Кључни појмови: књижевност, језик, језичка култура.

Редни број	Исходи	Теме/области	Садржаји програма	Међупредметне компетенције	Начини и поступци остваривања програма
1.	По завршетку разреда ученик ће бити у стању да: -повеже књижевне термине и појмове обрађиване у претходним разредима са новим делима која чита; -чита са разумевањем; парафразира прочитано и описује свој доживљај различитих врста књижевних дела и научно-популарних текстова; -одреди род књижевног дела и књижевну врсту; -прави разлику између дела лирског, епског и драмског карактера; -разликује ауторску приповетку од романа; -анализира структуру лирске песме (строфа, стих, рима); -уочава основне елементе структуре	КЊИЖЕВНОСТ (46)	ЛЕКТИРА Лирика 1. Обредне лирске народне песме (избор) 2. Ђура Јакшић: <i>Вече</i> 3. Јован Дучић: <i>Село</i> 4. Мирослав Антић: <i>Плава звезда</i> 5. Вељко Петровић: <i>Ратар / Алекса</i> - Шантић: <i>О, класје моје</i> 6. Десанка Максимовић: <i>Грачаница/</i> - Војислав Илић: <i>Свети Сава</i> 7. Стеван Раичковић: <i>Хвала сунцу, земљи, трави</i> 8. Милован Данојлић: <i>Овај дечак зове се Пепо Крста</i> 9. Сергеј Јесењин: <i>Песма о керуши</i> Књижевни термини и појмови Врста строфе према броју стихова у лирској песми: дистих; терцет; врста стиха по броју слогова (лирски и епски десетерац). Одлике лирске поезије: нагласак речи и ритам; рима – парна, укрштена, обгрљена; улога риме у обликовању стиха. Стилске фигуре: контраст, хипербола. Врсте ауторске и народне лирске песме: социјалне песме, дитирамб, елегија; обредне песме (коледарске, краљичке, додолске, божићне). ЕПИКА	Компетенција за учење; Рад са подацима и информацијама; Комуникација; Одговорно учешће у демократском друштву; Естетичка компетенција; Решавање проблема; Сарадња; Дигитална компетенција; Одговоран однос према околини; Одговоран однос према здрављу.	Комбиновање различитих врста дидактичког материјала: Изражајним читањем ученици утичу на говорну културу -Читањем самостално доносе закључке о стваралаштву појединих писаца -Уочавањем стилских средстава ученици вреднују литерарни поступак -На примеру песме стичу и примењују знања о строфи, стиху и рими. -Читањем различитих приповедних врста ученици развијају позитиван став о прозном стваралаштву -Познавањем стваралачког опуса неког писца ученици самостално закључују о вредностима тих дела -Читајући уче да препознају оно што ће их лично највише

књижевноуметничког дела: тема, мотив; радња, време и место радње; -разликује заплет и расплет као етапе драмске радње; -разликује појам песника и појам лирског субјекта; појам приповедача у односу на писца; -разликује облике казивања; -увиђа звучне, визуелне, тактилне, олфакторне елементе песничке слике; -одреди стилске фигуре и разуме њихову улогу у књижевноуметничком тексту; -анализира узрочно-последичне односе у тексту и вреднује истакнуте идеје које текст нуди; -анализира поступке ликова у књижевноуметничком делу, служећи се аргументима из текста;		Лектира 12. Народна песма: <i>Смрт Мајке Југовића</i> 13. Народна песма: <i>Марко Краљевић укида свадбарину</i> 14. Петар Кочић: <i>Јаблан</i> 15. Исидора Секулић: <i>Буре (одломак)/Бранко Ћопић: Чудесна справа</i> 16. Иво Андрић: <i>Аска и вук</i> 17. Антон Павлович Чехов: <i>Вањка/Итало Калвино: Шума на ауто-путу</i> (из збирке прича <i>Марковалдо или годишња доба у граду</i>) 18. Светлана Велмар Јанковић: <i>Сирото ждребе</i> (из <i>Књиге за Марка</i>) Књижевни термини и појмови Основна тема и кључни мотиви. Облици казивања: наратив (хронолошко приповедање), описивање, дијалог, монолог. Фабула/радња, редослед догађаја. Врсте епских дела: приповетка, роман. Културно-историјско предање (нпр. <i>Смрт Марка Краљевића</i>) ДРАМА Лектира 6. Коста Трифковић: <i>Избирачица</i> (одломак) 7. Миодраг Станисављевић: <i>И ми трку за коња имамо</i>(одломак) 8. Бранислав	заинтересовати и подстаћи да се тиме додатно баве -На основу анализе дела стичу знања о приповедним поступцима, перспективи приповедача -Упоредјују народно и уметничко прозно стваралаштво и уочавају сличности и разлике
---	--	--	---

	-уочава хумор у књижевном делу; -разликује хумористички и дитирамбски тон од елегичног тона; -илуструје веровања, обичаје, начин живота и догађаје у прошлости описане у књижевним делима; -разликује дуги и кратки акценат у изговореној речи; -употребљава различите облике усменог и писменог изражавања: препричавање различитих типова текстова, без сажимања и са сажимањем, причање (о догађајима и доживљајима) и описивање; -разликује и гради аугментативе и деминутиве;		Нушић: <i>Аналфабета</i> (одломак) Књижевни термини и појмови Драмске врсте: комедија – основне одлике. Монолог и дијалог у драми. Дидаскалије, реплика. Етапе драмске радње (заплет и расплет). НАУЧНОПОПУЛАРНИ И ИНФОРМАТИВНИ ТЕКСТОВИ (бирати 2 дела) 1. Вук Караџић: Живот и обичаји народа српскога: <i>Божић</i>(одломак); <i>Ђурђевдан</i>(одломак); <i>Додоле, прпоруше и чаролице</i>(одломци) 2. Владимир Хулпах: <i>Легенде о европским градовима</i> (избор) 3. Никола Тесла: <i>Моји изуми</i> (поглавље по избору) 4. Жан-Бернар Пиј, Серж Блок, Ан Бланшар: <i>Енциклопедија лоших ђака, бунтовника и осталих генијалаца</i>(избор) 5. Гроздана Олујић: <i>Били су деца као и ти</i>(избор) ДОМАЋА ЛЕКТИРА 1. Епске народне песме о Косовском боју (избор) 2. Епске народне песме о Марку Краљевићу (избор) 3. Бранислав Нушић: <i>Аутобиографија</i> 4. Анђела Нанети: <i>Мој дека је био трешња</i> 5. Весна Алексић: <i>Каљави коњ (Прича о богињи Лади – Звездана вода; Прича о богу</i>		
--	--	--	--	--	--

			<i>Сварогу – Небески ковач и Прича о богу</i> <i>Стрибору – Сеченско светло)</i> 6. Бранко Ћопић: <i>Орлови рано лете</i> 7. Ференц Молнар: <i>Дечац Павлове улице</i> Допунски избор лектире (бирати 3 дела) 1. Добрица Ерић: <i>Месечеви</i> <i>миљеници(песме о свицима)(избор)</i> 2. Бранислав Петровић: избор из антологија песама за децу (<i>Морава, Влашићи, Дунав,</i> <i>Говор дрвећа, Грађење куће, Па шта, па</i> <i>шта и друге)</i> 3. Владимир Стојиљковић: <i>Писмописац (Писмо Бранку</i> <i>Ћопићу)</i> 4. Владимир Андрић: <i>Пустолов</i> 5. Тиодор Росић: <i>Приче старог</i> <i>чаробњака(једна прича по избору)</i> 6. Борислав Пекић: <i>Сентиментална повест</i> <i>Британског царства(„Велика повеља</i> <i>слободе у земљи без устава” – одломци)</i> 7. Вилијем Саројан: <i>Зовем се Арам</i> 8. Хенрик Сјенкијевич: <i>Кроз пустињу и</i> <i>прашуму</i> 9. Џејмс Крис: <i>Тим Талир или Продати смех</i> 10. Џек Лондон: <i>Зов дивљине/Бели очњак</i> 11. Реј Бредбери: <i>Маслачково вино(избор)</i> 12. Ивана Брлић Мажуранић: <i>Приче из</i> <i>давнина (избор)</i> 13. Владислава Војновић: <i>Приче из</i> <i>главе (прича Позориште – одломци)</i> 14. Јасминка Петровић: <i>Ово је најстрашнији</i>		
--	--	--	--	--	--

			дан у мом животу 15. Александар Поповић: <i>Снежана и седам патуљака</i> , драмска бајка		
2.	-повезује граматичке појмове обрађене у претходним разредима са новим наставним садржајима; -препозна делове речи у вези са њиховим грађењем; - разликује гласове српског језика по звучности и месту изговора; - разликује врсте гласовних промена у једноставним примерима и примењује књижевнојезичку норму; - одреди врсте и подврсте заменица, као и њихов облик; - препознаје глаголска времена и употребљава их у	ЈЕЗИК (63) Граматика	Подела речи по постанку:просте речи и творенице,породица речи,уочавање корена речи.Саставни делови твореница(творбене основе,суфикси и префикси).Граматичка основа и граматички наставци у поређењу са творбеном основом и суфиксима. Настанак гласова и говорни органи,подела гласова,самогласници и сугласници(прави сугласници и сонанти).Подела сугласника по месту изговора и звучности. Подела речи на слоге, слоготворно р.Гласовне промене-уочавање у грађењу и промени речи:непостојано а, једначење сугласника по звучности и месту изговора, промена л у о, палатализација, сибиларизација, јотовање, губљење сугласника. Заменице:неличне именичке(односно-упитне,неодређене,опште,одричне),придевске заменице-присвојне(с нагласком на употребу заменице свој,показне,односно-упитне,неодређене,опште,одричне). Граматичке категорије заменица:род,бројпадеж и лице. Грађење и основна значења глаголских времена:аорист, имперфекат(само на нивоу	Компетенција за учење; Рад са подацима и информацијама; Комуникација; Одговорно учешће у демократском друштву; Естетичка компетенција; Решавање проблема; Сарадња; Дигитална компетенција; Одговоран однос према околини; Одговоран однос према здрављу.	Комбиновање различитих врста дидактичког материјала: илустрација, табела, паноа, Увођење ученика у главне појмове граматике, српског језика прво теоријски, а потом и практично, применом на примерима Самоевалуација и евалуација

	складу са нормом; - разликује реченице по функцији - правилно изговара речи водећи рачуна о дужини; - разликује дуги и кратки акценат у изговореној речи;		препознавања;имперфекат глагола бити), плусквамперфекат. Независне предикатске реченице-појам комуникативне функције, подела на обавештајне, упитне, заповедне, жељне и узвичне реченице.		
	-доследно примењује правописну норму у писању имена васионских тела, именичких придевских одричних заменица са предлогом; -користи Правопис (школско издање);	Правопис	Писање имена васионских тела. Растављање речи на крају реда(основна прави Правописна решења у вези са глаголским променама. Писање именичких придевских одричних заменица са предлозима. Писање заменице Ваш великим почетним словом. Правописна решења у вези са писањм обрађених глаголских облика		Комбиновање различитих врста дидактичког материјала: текстова, табела Самоевалуација и евалуација Кроз практичне примере ученици показују могућност да самостално користе правописне знаке -Дата правописна правила ученици примењују у говорној култури
	-говори јасно, поштујући	Ортоепија	Правилан изговор гласова ч,ћ,џ,ђ,р Дуги и кратки акценти		Комбиновање различитих врста

	стандарднојезичку норму; изражајно чита обрађене књижевне текстове.				дидактичког материјала: Јавним излагањем ученици развијају реторичке способности -Изражајним казивањем стихова потврђују лепоту народног стваралаштва -Самосталним изражавањем ученици богате речник и побољшавају свакодневну комуникацију Самоевалуација и евалуација
3.	составља обавештење, вест и кратак извештај; -разуме основна значења књижевног и неуметничког текста; -проналази, повезује и тумачи експлицитно и имплицитно садржане информације у краћем, једноставнијем књижевном и неуметничком тексту; -драматизује одломак одабраног књижевноуметничког	ЈЕЗИЧКА КУЛТУРА (35)	Текстови у функцији унапређивања језичке културе. Анализирање снимљених казивања и читања (звучна читанка). Говорне вежбе на унапред одређену тему. Учтиве форме обраћања. Лексикологија: аугментативи (са пејоративима), деминутиви (са хипокористцима). Правописне вежбе: диктат; допуњавање текста; уочавање и објашњавање научених правописних правила у тексту.	Компетенција за учење; Рад са подацима и информацијама; Комуникација; Одговорно учешће у демократском друштву; Естетичка компетенција; Решавање проблема; Сарадња; Дигитална компетенција; Одговоран однос према околини; Одговоран однос према здрављу	Комбиновање различитих врста дидактичког материјала: Ученици развијају своју писменост -Ученици подстичу своју стваралачку моћ и развијају кретивност -Одговарањем на различите теме ученици негују врлине и позитивне вредносне системе -Многобројним

	текста; -уважава националне вредности и негује културноисторијску баштину; -препоручи књижевно дело уз кратко образложење; -упореди књижевно и филмско дело, позоришну представу и драмски текст.		Богаћење речника: <i>лексичко-семантичке вежбе</i> (нпр. избегавање сувишних речи и туђица; фигуративна значења речи; проналажење изостављених реченичних делова); <i>стилске вежбе</i>: (нпр. текст као подстицај за сликовито казивање; ситуациони предлог за тражење погодног израза). Писмене вежбе и домаћи задаци и њихова анализа на часу. Четири школска писмена задатка – по два у сваком полугодишту (један час за израду задатка и два за анализу и писање унапређене верзије састава).		примерима ученици евалуирају своје знање -Ученици практично примењују усвојена теоријска знања о речима, реченици и падежима -Самостално примењују правописна правила Самоевалуација и евалуација
--	---	--	---	--	---

МЕЂУПРЕДМЕТНО ПОВЕЗИВАЊЕ

Између предмета: Историја - друштвено-историјска локализација књижевних текстова и ликова који се у њима појављују, историјски оквири језичког развоја. Географија-географско-демографске одлике средине за које се везују радње књижевних текстова, легенде. Ликовна култура- илустрације књижевних текстова. Музичка култура- мотивски. Страни језици- тумачење непознатих речи, порекло речи у нашем језику, поређење граматичких особина. Математика- математички модели у служби сликовитости, рад са табелама. Посете Градској галерији, Народном музеју, Сајму књига, праћење позоришних представа, биоскопских пројекција, књижевних вечери и свих других културних дешавања у локалној средини

Активности у наставном процесу	
Активности ученика	Дефинише,индетификује именује, репродукује, бира, утврђује, представља, издваја, организује, пише, понавља,прилагођава, тумачи,илуструје, демонстрира, показује, објашњава, препознаје, анализира,формулише,планира, повезује, класификује, процењује, описује, вредмује, бира, поставља питања, игра се....
Активности наставника	Припремање, организовање, читање, објашњавање,разговор, слушање,посматрање, праћење, показивање, подстицање, предвиђање, проверавање, анализирање, закључивање, вредновање, саопштавање, иницирање, вођење,процењивање, одлучивање.

НАЧИН ПРОВЕРЕ ОСТВАРЕНОСТИ ИСХОДА

Процес праћења и вредновања ученика треба започети иницијалном проценом нивоа постигнућа ученика.

Инструменти за проверавање остварености прописаних исхода (разговор, посматрање, 15 мин. Провера знања, тематске провере знања , тест – годишња провера знања)

Ученике треба оспособљавати и охрабривати да процењују сопствени напредак у остваривању исхода предмета , као и напредак и других ученика (различите анкете, скале процене,, табеле и сл.)

Примена инструмената прикупљања података и њихово поређење са прописаним исходима.

ПРОЦЕНА ОСТВАРЕНОСТИ СТАНДАРДА

У току школске године биће реализоване две процене остварености стандарда: на крају првог полугодишта и на крају школске године (ова процена обухвата читаво градиво). Ученици ће решавати тестове израђене по стандардима, који ће се састојати од дванаест питања и то: 6 на основном, 4 на средњем и 2 на напредном нивоу. Ученици ће радити тест подељени у две групе. Резултати ће бити приказани табеларним прикатоном процене остварености стандарда по нивоима. У тестовима ће преовлађавати задаци отвореног типа.

ПЛАН ЕВАЛУАЦИЈЕ					
Провера остварености стандарда ученичких постигнућа (остварености исхода)					
Шта пратимо			Поступак и инструменти оцењивања	Критеријуми	Време
Степен остварености циљева и прописаних, односно прилагођених стандарда постигнућа у току савладавања програма предмета;	процењују се: вештине изражавања и саопштавања; разумевање, примена и вредновање научених поступака и процедура; рад са подацима и рад на различитим врстама текстова; уметничко изражавање; вештине, руковање прибором и технологијама и	ученик који остварује веома значајан напредак у савладавању програма предмета и у потпуности самостално испуњавања захтеве који су утврђени на основном и средњем нивоу, као и већину захтева са напредног нивоа посебних стандарда постигнућа, односно захтева који су одређени индивидуалним образовним планом и прилагођеним стандардима постигнућа, добија оцену одличан (5);	- Формативно оцењивање: Свакодневно бележење активности ученика на часу у свеску евиденције наставника	Број јављања: За јављање + За јављање више пута ++ За давање комплетног, потпуног одговора на тежа питања +5 Ко не зна одговор -	Свакодневно бележење током године
			-Комисија ученика и наставница	Учесталост јављања и распоред јављања по месецима	Пресек стања по тромесечју
		ученик који остварује значајан напредак у савладавању програма предмета и у потпуности, самостално, испуњавања захтеве који су утврђени на основном и средњем нивоу, као и део захтева са напредног нивоа посебних стандарда постигнућа уз мању помоћ наставника, односно захтева који су одређени индивидуалним образовним	- Усмено одговарање	Свеобухватност одговора Хронолошка прецизност Хоризонтално и вертикално повезивање градива	По потреби, бар једном у полугодишту
			-Редовност доношења домаћег -Ученици воде евиденцију	За три недоношења домаћег -1 у свеску, а након опомене и у дневник	Свакодневно током године праћење

		планом и прилагођеним стандардима постигнућа, добија оцену врло добар (4);			
			Прегледање свески	Уредност Све забележено са часова	На крају наставне године
		ученик који остварује напредак у савладавању програма предмета и у потпуности, самостално испуњавања захтеве који су утврђени на основном и већи део на средњем нивоу посебних стандарда постигнућа, односно захтева који су одређени индивидуалним образовним планом и прилагођеним стандардима постигнућа, добија оцену добар (3);	- Писане провере Ученици дају самопроцену оцене	Бодовање: 40-54%-2 55-69%-3 70-84%-4 85-100%-5	Након сваке теме
			- Групни рад (посматрање наставника, излагање група, процена осталих ученика)	Сарадња у групи (сви чланови су укључени, сви имају задато забележено у свескама...) Степен знања свих чланова групе Квалитативно и квантитативно процењивање резултата рада група (пано, табела...)	По потреби
		ученик који остварује минималан напредак у савладавању програма предмета и испуњавања уз помоћ наставника захтеве који су утврђени у већем делу основног нивоа постигнућа, односно захтеве	- Рад у пару (посматрање наставника, излагање парова, процена осталих ученика)	Прва три пара која ураде добијају +5	По потреби

		који су одређени индивидуалним образовним планом и прилагођеним стандардима постигнућа и, добија оцену довољан (2);			
Ангажовање ученика у настави.	одговоран однос према раду, постављеним задацима, и исказано интересовање и мотивацију за учење и напредовање. активно учествовање у настави, сарадњу са другима	веома висок степен ангажовања ученика (5)	Вођење евиденције од стране наставника о:	-Све што је рађено на часу налази се у свескама и уредно је написано -Учесталост јављања и активност по месецима -Учествује, помаже другима, израђује самостално или у сарадњи са другима -Број и квалитет добровољног учешћа у разним наставним и ваннаставним активностима (такмичења, израда паноа, кратко предавање, вођење квиза, израда асоцијација...) -Спреман је да помогне другима -Иницијатива и квалитет продукта	-Пресек стања по тромесечјима
		висок степен ангажовања ученика (4)	-Јављању на часовима (учесталост и активност по месецима) -Успешности у групном раду, раду у пару (ангажовање, продукти)		
		уз ангажовање ученика (3)	-Учешћу на такмичењима		
		ангажовање ученика (2)	-Посета културно-историјским институцијама и догађајима (позориште) -Несебичном пружању помоћи другим ученицима -Израда паноа, различитих врста излагања -Сумативно оцењивање: на крају првог и трећег класификационог периода, на крају првог полугодишта и на крају школске године		

ОБЛАСТ / ТЕМА	СТАНДАРДИ		
	Основни ниво	Средњи ниво	Напредни ниво
1. ЧИТАЊЕ И РАЗУМЕВАЊЕ ПРОЧИТАНОГ	CJ.1.1.1. разуме текст (ћирилични и латинични) који чита наглас и у себи CJ.1.1.2. разликује уметнички и неуметнички текст; уме да одреди сврху текста: експозиција (излагање), дескрипција (описивање), нарација (приповедање), аргументација, пропаганда CJ.1.1.3. препознаје различите функционалне стилове на једноставним примерима CJ.1.1.4. разликује основне делове текста и књиге (наслов, наднаслов, поднаслов, основни текст, поглавље, пасус, фуснота, садржај, предговор, поговор); препознаје цитат; служи се садржајем да би пронашао одређени део текста CJ.1.1.5. проналази и издваја основне информације из текста према датим критеријумима CJ.1.1.6. разликује у тексту битно од небитног, главно од споредног	CJ.2.1.1. чита текст користећи различите стратегије читања: „летимично читање“ (ради брзог налажења одређених и информација); читање „с оловком у руци“ (ради учења, ради и звршавања различитих задатака, ради решавања проблема); читање рад и уживања CJ.2.1.2. познаје врсте неуметничких текстова (излагање, технички опис, техничко приповедање, расправа, реклама) CJ.2.1.3. препознаје и издваја језичка средства карактеристична за различите функционалне стилове	CJ.3.1.1. проналази, издваја и упоређује информације из два дужа текста сложеније структуре или више њих (према датим критеријумима) CJ.3.1.2. издваја кључне речи и резимира текст CJ.3.1.3. издваја из текста аргументе у прилог некој тези (ставу) или аргументе против ње; изводи закључке засноване на сложенијем тексту
2. ПИСАНО ИЗРАЖАВАЊЕ	CJ.1.2.1. зна и користи оба писма (ћирилицу и латиницу) CJ.1.2.2. саставља разумљиву, граматички исправну реченицу CJ.1.2.3. саставља једноставан	CJ.2.2.1. саставља експозиторни, наративни и дескриптивни текст, који је целовит и кохерентан CJ.2.2.3. пише резиме краћег и/или једноставнијег текста	CJ.3.2.1. организује текст у логичне и правилно распоређене пасусе; одређује прикладан наслов тексту и поднаслов деловима текста CJ.3.2.2. саставља аргументативни

	експозиторни, наративни и дескриптивни текст и уме да га организује у смисаоне целине (уводни, средишњи и завршни део текста) CJ.1.2.4. уме да преприча текст CJ.1.2.5. свој језик прилагођава медијуму изражавања (говору, односно писању), теми, прилици и сл.; препознаје и употребљава одговарајуће језичке варијетете (формални или неформални)	CJ.2.2.4. зна основне особине говорног и писаног језика	текст
3. ГРАМАТИКА И ЈЕЗИК	CJ.1.3.1. зна особине и врсте гласова; дели реч на слоге у једноставним примерима; примењује књижевнојезичку норму у вези са гласовним променама CJ.1.3.2. уочава разлику између књижевне и некњижевне акцентуације CJ.1.3.3. одређује место реченичног акцента у једноставним примерима CJ.1.3.4. препознаје врсте речи; зна основне граматичке категорије променљивих речи; примењује књижевнојезичку норму у вези са облицима речи CJ.1.3.5. разликује просте речи од твореница; препознаје корен речи; гради реч према задатом значењу	CJ.2.3.1. одређује место акцента у речи; зна основна правила акценатске норме CJ.2.3.2. препознаје гласовне промене CJ.2.3.3. познаје врсте речи; препознаје подврсте речи; уме да одреди облик променљиве речи CJ.2.3.4. познаје основне начине грађења речи (извођење, слагање, комбинована творба, претварање) CJ.2.3.5. препознаје подврсте синтаксичких јединица (врсте синтагми, независних и зависних предикатских реченица)	CJ.3.3.1. дели реч на слоге у сложенијим случајевима CJ.3.3.2. познаје гласовне промене (уме да их препозна, објасни и именује) CJ.3.3.3. зна и у свом говору примењује акценатску норму CJ.3.3.4. познаје подврсте речи; користи терминологију у вези са врстама и подврстама речи и њиховим граматичким категоријама CJ.3.3.5. познаје и именује подврсте синтаксичких јединица (врсте синтагми, независних и зависних предикатских реченица) CJ.3.3.6. познаје главна значења падежа и главна значења глаголских облика (уме да их објасни и зна терминологију у вези

	на основу постојећих творбених модела		с њима)
4. КЊИЖЕВНОСТ	CJ.1.4.1.повезује наслове прочитаних књижевних дела (предвиђених програмима од 5. до 8.разреда) са именима аутора тих дела Cj.1.4.2.разликује типове књижевног стваралаштва (усмена и ауторска књижевност) CJ.1.4.3. разликује основне књижевне родове: лирику, епику и драму CJ.1.4.4. препознаје врсте стиха (римовани и неримовани; осмерац и десетерац) CJ.1.4.5. препознаје различите облике казивања у књижевноуметничком тексту: наратив, опис, дијалог и монолог	CJ.2.4.1.повезује дело из обавезне лектире са временом у којем је настало и са временом које се узима за оквир приповедања CJ.2.4.2.повезује наслов дела из обавезне лектире и род, врсту и лик из дела; препознаје род и врсту књижевноуметничког дела на основу одломака, ликова, карактеристичних ситуација CJ.2.4.3.разлику је лирско-епске врсте (баладу, поему) CJ.2.4.4. разликује књижевнонаучне врсте: биографију, аутобиографију, дневник и путопис и научно-популарне текстове CJ.2.4.5.препознаје и разликује одређене (тражене) стилске фигуре у књижевноуметничком тексту	CJ.3.4.1.наводи наслов дела, аутора, род и врсту на основу одломака, ликова, карактеристичних тема и мотива CJ.3.4.2.издваја основне одлике књижевних родова и врста у конкретном тексту CJ.3.4.3. разликује аутора дела од лирског субјекта и приповедача у делу CJ.3.4.4. проналази и именује стилске фигуре;

ПРОЈЕКТНА НАСТАВА

Садржај програма	Број часова	Активности ученика	Активности наставника	Начин и поступци остваривања	Циљеви и задаци садржаја програма
Свети Сава (време реализације другог полугодиште)	36	Предлажу задатке, деле се у групе, организују поделу посла унутар групе, организују истраживачки део посла, прикупљају и обрађују податке, праве паное, презентације, анкете и чек листе, презентују радове, процењују рад групе, проценјују рад других група.	Предлаже тему, координира рад група, осигурава поштовање временских оквира, усмерава рад ученика, саветује, проверава тачност, процењује успешност рада групе, прати и оцењује активности ученика.	1. дијалогска 2. демонстративна 3. илустративна	Усвајање градива у већем обиму Боље разумевање градива Повезивање теоријских знања са практичним искуствима Примена стечених знања у решавању свакодневних ситуација Повезивање градива различитих предмета у решавању постављених задатака Неговање тимског духа и сарадње

НЕКИ ОД ПРЕПОРУЧЕНИХ НАЧИНА ПРИЛАГОЂАВАЊА ПРОГРАМА ОБРАЗОВАЊА УЧЕНИЦИМА КОЈИМА ЈЕ ПОТРЕБНА ДОДАТНА ОБРАЗОВНА ПОДРШКА

- просторно, садржајно и методичко прилагођавање наставног програма (нпр. Размештај седења, избор градива за учење и вежбање, прилагођавање задатака, начина и врста оцењивања, домаћих...)
- што већа индивидуализација наставе, а посебно са ученицима којима је потребна додатна образовна подршка и надареним ученицима
- размена искустава и сарадња са члановима Већа и стручним сарадницима у школи
- коришћење вршњачке подршке и помоћи у савладавању програмских садржаја
- и све друго што ће се применити у складу са конкретним случајем

ДОДАТНА НАСТАВА

Садржаји програма	Активности ученика	Активности наставника	Циљеви и задаци садржаја програма
Књижевност	- прати наставникове инструкције; - користи препоручену литературу; - испуњава и реализује истраживачке задатке; - повезује различите изворе знања и изводи закључке;	- подстиче и усмерава рад ученика; - даје потребна објашњења; - упућује на доступну литературу; - осмишљава истраживачке задатке; - прати реализацију и даје коментар; - одговара на питања;	Ученик: - продубљује знања стечена у оквиру редовне наставе; - самостално истражује, закључује и аргументовано излаже своје мишљење; - даје коментар на свој рад и на радове других ученика; - овладава појмовима из књижевности и књижевнотеоријским појмовима;
Језик	- поставља питања; - прати инструкције од стране наставника; - решава тестове са примерима из ових области; - уочава у тексту тражене граматичке моделе; - самостално проналази примере у задатом тексту;	- подстиче и усмерава рад ученика; - појашњава и додатно објашњава граматичку грађу; - проналази адекватне примере за анализу; - осмишљава и креира задатке за самостално вежбање; - подстиче ученике на самостално креирање примера;	- познаје и разликује слагање и извођење - разликује просте, изведене и сложене речи - прецизно именује неличне именичке заменице - разликује начине творбе у сложеним примерима - разликује граматичку и творбену основу - уочава речи са гласовним променама у сложеним примерима - разликује просте и сложене глаголске облике - доследно примењује правописну норму у вези са глаголским облицима, гласовним променама
Језичка култура	- решава понуђене задатке; - поставља питања; - прати инструкције наставника.	- подстиче и усмерава рад ученика; - проналази примере у тексту за језичку анализу; - саставља и осмишљава примере за вежбање; - даје појашњења и образлаже ученичке радове.	- уме да састави извештај - саставља логички смислене текстове - користи речнике и приручнике да би пронашао податак - проналази, издваја и упоређује информације у два непозната текста - разликује облике казивања.

ДОПУНСКА НАСТАВА

Садржаји програма	Активности ученика	Активности наставника	Циљеви и задаци садржаја програма
Књижевност	-прати смернице које добија од стране наставника; -поставља питања; -решава захтеве задатка уз помоћ наставника; -усваја основне појмове из епике, лирике и драме; -усваја основне књижевне термине и појмове;	-прати рад ученика; -подстиче и мотивише ученике; -појашњава ученицима захтеве задатака;	Ученик: -разликује књижевни род на основу датог примера; -уочава тему, основне мотиве, фабулу, песничке слике, главне ликове; -препознаје дескрипцију, наравију, монолог, дијалог; - усваја основне књижевнотеоријске појмове (врсте строфе, стиха, риме и стилске фигуре);
Језик	- прати наставникова појашњења; - поставља питања; - прати захтеве задатака; -решава задатке;	- проналази једноставније примере за вежбу; -подстиче и охрабрује ученика у раду и напредовању; - прати рад и напредовање ученика;	-препознаје је просте, изведене и сложене речо; -уочава суфикс и префикс; -разуме поделу гласова -препознаје гласовне промене у једноставним примерима; -препознаје неличне именичке заменице; -препознаје врсте придевских заменица; -препознаје придевске заменице у реченици; -препознаје просте и сложене глаголске облике; -примењује правописну норму у једноставнијим примерима;
Језичка култура	- поставља питања; - решава задатке; -прати инструкције наставника.	-појашњава захтеве задатака; - проналази пригодне краће текстове за рад и вежбу; - прати и подстиче рад и напредовање ученика.	- препознаје технички и сугестивни опис; -уочава цитат у тексту и тумачи фусноту; -уме да разликује вест и извештај; -допуњује текст различитим облицима променљивих речи; - проналази тражене податке у краћем тексту.

СЕКЦИЈЕ

РЕЦИТАТОРСКА СЕКЦИЈА

Садржаји програма	Активности ученика	Активности наставника	Циљеви и задаци садржаја програма
Вежбе мимике, темпа и гестикулације	- прати смернице које добија од стране наставника; - поставља питања; - решава захтеве вежбе уз помоћ наставника; - усваја основне појмове: мимика, темпо, гестикулација;	- прати рад ученика; - подстиче и мотивише ученике; - појашњава ученицима вежбе мимике, темпа и гестикулације;	Ученик: - уочава основе рецитаторског стваралаштва; - разликује мимику и гестикулацију; - уочава и примењује различит темпо изговора при рецитовању ; - развија стваралачке способности;
Избор, анализа и подела задужења за приредбу поводом Дана школе	- прати наставаникова појашњења; - поставља питања; - прати захтеве задужења; - бира и анализира своја задужења;	- подстиче и охрабрује ученика у раду и напредовању; - подстиче ученика на лепо, течно и креативно изражавање (рецитовање);	- уочава основе изражајног казивања стихова; - развија способност за концентрацију и јавне наступе; - учествује на приредби поводом Дана школе; - примењује изражајност у казивању стихова;
Такмичење рецитатора	- поставља питања; - обавља сценске задатке; - прати инструкције наставника.	- подстиче и охрабрује ученика у раду и напредовању; - подстиче ученике на лепо, течно и креативно изражавање (рецитовање); - охрабрује ученике пред такмичење (јавни наступ).	- учествује на такмичењу рецитатора; - уочава лепоту изражајног рецитовања стихова; - развија способност за концентрацију и јавне наступе; - стиче способност лепог, течног и креативног изражавања.

ЛИТЕРАРНА СЕКЦИЈА

Садржаји програма	Активности ученика	Активности наставника	Циљеви и задаци садржаја програма
Писање литерарних радова на задату тему поводом Дана школе	- прати смернице које добија од стране наставника; - поставља питања; - чита и представља своје радове; - усваја основне литерарне појмове;	- прати рад ученика; - подстиче и мотивише ученике; - прати литерарне конкурсе; - појашњава ученицима захтеве конкурса; - прикупља материјал за школске приредбе;	Ученик: - разликује књижевни род на основу датог примера; - уочава тему, основне мотиве, фабулу, песничке слике, главне ликове; - препознаје дескрипцију, нарацију, монолог, дијалог; - учествује на конкурсима и школским приредбама; - усваја основне књижевнотеоријске појмове (врсте строфе, стиха, риме и стилске фигуре);
Техничко и сугестивно описивање	- прати наставаникова појашњења; - поставља питања; - прати захтеве задатака; - решава задатке;	- подстиче ученика на лепо, изражајно и креативно писање; - подстиче и охрабрује ученика у раду и напредовању; - прати рад и напредовање ученика;	- разликује техничко и сугестивно описивање; - уочава објективно описивање; - препознаје субјективно описивање; - препознаје основне елементе техничког и сугестивног описивања;
Истраживање локалног говора	- поставља питања; - решава добијене задатке; - прати инструкције наставника.	- појашњава захтеве задатака; - проналази пригодне краће текстове за рад и вежбу; - прати и подстиче рад и напредовање ученика.	- уочава карактеристике локалног говора; - тумачи и описује локални говор; - допуњује текст изразима локалног говора; - развија креативност и богати речник; - проналази изразе локалног говора у краћем тексту.

ДРАМСКА СЕКЦИЈА

Садржаји програма	Активности ученика	Активности наставника	Циљеви и задаци садржаја
Припрема за Дан школе	- прати смернице које добија од стране наставника; - поставља питања; - решава захтеве задатка уз помоћ наставника; - усваја основне елементе драме; - бира и анализира своја задужења;	- прати рад ученика; - подстиче и мотивише ученика; - појашњава ученицима захтеве задужења; - подстиче и охрабрује ученике пред јавни наступ;	Ученик: - разликује појаве, сценарије; - уочава тему, основне ликове у драмском тексту; - препознаје дескриптивни дијалог; - учествује на приредби Дан школе;
Припрема за прославу Савиндана	- прати наставникова појашњења; - поставља питања; - прати захтеве задужења; - бира улогу у представи;	- прати рад ученика; - подстиче и мотивише ученика; - појашњава ученицима захтеве задужења; - подстиче и охрабрује ученике пред јавни наступ;	- развија стваралачку способност; - развија машту и креативност; - стиче способност за самостално састављање текста; - стиче способност остваривања слободног изражавања; - учествује на приредби Савиндана;
Позориште – школа живота	- поставља питања; - решава задатке; - прати инструкције наставника.	- појашњава захтеве задатака; - проналази пригодне краће драмске текстове за вежбу; - прати и подстиче рад и напредовање ученика.	- упознаје културу државе; - уочава лепоту позоришног извођења; - уочава емоционалност; - развија критичке способности; - развија интересовање за драмско позориште;

СРПСКИ ЈЕЗИК КАО НЕМАТЕРЊИ

ПРОГРАМ Б

ЗА УЧЕНИКЕ ЧИЈИ МАТЕРЊИ ЈЕЗИК ПРИПАДА СЛОВЕНСКИМ ЈЕЗИЦИМА И КОЈИ ЖИВЕ У ВИШЕНАЦИОНАЛНИМ СРЕДИНАМА
(средњи–напредни ниво стандарда)

Циљ	Циљ учења <i>српског као нематерњег језика</i> јесте оспособљавање ученика да води усмену и писану комуникацију са говорницима српског као матерњег језика ради каснијег пуног укључивања у живот заједнице и остваривања грађанских права и дужности, као и упознавање српске културне баштине и развијање интеркултуралности као темељне вредности демократског друштва.
Разред	Шести
Годишњи фонд часова	108 часова

ИСХОДИ По завршеној теми/области ученик ће бити у стању да:	ОБЛАСТ/ТЕМА	САДРЖАЈИ
– разуме и користи предвиђени лексички фонд; – разуме и користи граматичке конструкције усвајане у претходним разредима и проширује их новим језичким садржајима; – користи конструкције са значењем количине; – искаже жељу, намеру и могућност;	ЈЕЗИК	Око 100–150 нових пунозначних и помоћних речи; Грамматички садржаји из претходних разреда (понављање и увежбавање на познатој и новој лексици); Именичке, бројне и прилошке синтагме са значењем количине; Именице у генитиву с предлозима <i>са, из, око, између</i> у функцији одредбе за место; Именице у генитиву с предлозима <i>пре</i> и <i>после</i> у функцији одредбе за време; Локатив у функцији неправог објекта (уз глаголе <i>говорити</i> и <i>размишљати</i>); Потенцијал; Називи земаља и регија изведени суфиксима <i>-ија, -ска</i> ;
– савладане (већ усвојене) садржаје из књижевности повезује са новим књижевноуметничким текстовима и користи их у њиховом тумачењу; – објасни/каже зашто му се		Милан Шипка: одломак по избору из књиге „Приче о речима” Народна басна: „Бик и зец” Народна лирска песма: „Мајка Јову у ружи родила” Владимир Андрић: „Дај ми крила један круг”

неко књижевно дело свиђа или не; – одреди тему, главни мотив и ликове; – разуме односе међу ликовима у тексту; – уочи основне песничке слике; – препозна и именује осећања и расположења лирског јунака; – драматизује (уз помоћ наставника) одломак прозног текста у кратким дијалозима; – препозна сличне мотиве у књижевним делима на матерњем језику;	КЊИЖЕВНОСТ	Народна прича: „Свијету се не може угодити” Народна бајка: „Биберче” (или стрип Ђ. Лобачева) Десанка Максимовић: „Штампарске грешке” Драган Лукић: „Где је торба”, „Шапутање” Никола Тесла: „Прича о детињству” (одломак) Гвидо Тартаља: „Микица иде на излет” Стеван Раичковић: „Кућа крај Тисе” (одломак) Војислав Донић: „Школске речи” Бранислав Нушић: „Аутобиографија” (одломак: „Прва љубав”) Гвидо Тартаља: „Поделе улога” Љубивоје Ршумовић: „Шта је лепо да се ради лети” Драган Лукић: „Шуге” Избор из часописа за децу По слободном избору (у складу са интересовањима ученика), наставник бира још два текста која нису на овој листи. Наставник бира 10 текстова за обраду.
– разуме питања, налоге и информације у вези са свакодневним активностима, људским особинама и поступцима; – исприча догађај у којем је учествовао; – преприча кратак текст; – искаже молбу, извињење, честитање, захвалност, користећи форме учтивог обраћања; – чита краће текстове, а значење непознатих речи одређује на основу контекста; – пише кратак једноставан наративан и експозиторни	ЈЕЗИЧКА КУЛТУРА	I. Лично представљање: основне информације о себи – омиљене личне активности II. Породица и људи у окружењу: опис чланова породице (физичке и карактерне особине); породични статус чланова породице III. Живот у кући: култура становања – одржавање стамбеног простора (чистоћа); уобичајене дневне активности током радне недеље и викенда, празници и прославе у породици IV. Храна и пиће: храна биљног и животињског порекла; основни укуси V. Одећа и обућа: материјали од којих се прави одећа и обућа

текст; – пише кратку поруку, честитку, позивницу, обавештење, поштујући језичку и ортографску норму.		VI. Здравље: активности за очување здравља VII. Образовање: омиљени школски предмети; дан школе; активности на часу и на одмору VIII. Природа: чување природе; географски појмови и називи држава IX. Спорт и игре: спортски реквизити и основна спортска терминологија X. Куповина: цене; место куповине; плаћање; чепацац XI. Насеља, саобраћај и јавни објекти: значајни грађевински објекти – путеви, мостови, споменици; болница, библиотека XII. Време: исказивање времена вршења дневних активности XIII. Култура, уметност, медији: филм, телевизијска и радио емисија за децу; основни музички инструменти, концерт XIV. Комуникативни модели: осећања и расположења
Обавезна су два писмена задатка у току школске године (у другом и у четвртном класификационом периоду).		

Кључни појмови садржаја: српски као нематерњи језик, слушање, разумевање, говор, читање, писање

Predmet: Matematika

Razred: šesti

Godišnji fond časova: 144

Nedeljni fond časova: 4

Cilj: Cilj nastave i učenja matematike je da učenik, ovladavajući matematičkim konceptima, znanjima i vještinama, razvije osnove apstraktnog i kritičkog mišljenja, pozitivne stavove prema matematici, sposobnost komunikacije matematičkim jezikom i pismom i primeni stečena znanja i vještine u daljem školovanju i rešavanju problema iz svakodnevnog života, kao i da formira osnov za dalji razvoj matematičkih pojmova.

GLOBALNI PLAN

OBLAST/TEMA/MODUL		Fond časova		
		OBRADA	UTVRĐIVANJE	SVEGA
1.	ČELI BROJEVI	9	11	20
2.	RACIONALNI BROJEVI	23	28	51
3.	TROUGAO	13	16	29
4.	ČETVOROUGAO	8	12	20
5.	POVRŠINA TROUGLA I ČETVOROUGLA	4	8	12
A	OBNAVLJANJE GRADIVA IZ PRETHODNIH		4	4

	RAZREDA			
B	PRIPREMA, IZRADA I ISPRAVKA PISMENIH ZADATAKA		8	8
UKUPNO		57	87	144

Napomena: Za obnavljanje gradiva, inicijalni test i analizu rezultata inicijalnog testa planirana su 2 časa. Ovi časovi su izdvojeni jer popravilu ne pripadaju nijednoj od navedenih nastavnih oblasti, na njima se sistematizuje znanje iz više nastavnih oblasti.

Ključni pojmovi sadržaja: Celi brojevi, suprotni brojevi, apsolutna vrednost broja, upoređivanje celih brojeva, sabiranje i oduzimanje celih brojeva, množenje i deljenje celih brojeva, brojevni izrazi, rastojanje tačaka na brojevnoj pravoj, recipročna vrednost racionalnog broja, izrazi, jednačina, rešenje jednačine, nejednačina, rešenje nejednačine, pravougli koordinatni sistem, osa, apscisa, ordinata, direktna i obrnuta proporcionalnost, grafik, tabela, stubičasti dijagram, kružni dijagram, uglovi trougla, unutrašnji uglovi trougla, spoljašnji uglovi trougla, odnos stranica i uglova u trouglu, nejednakosti, ugao, simetrala ugla, geometrijska konstrukcija simetrale ugla, stavovi podudarnosti trouglova, četvorougao, vektori, operacije sa vektorima, površina

Redni broj	Ishodi	Teme/oblast	Sadržaji programa	Međupredmetne kompetencije	Način i postupci ostvarivanja programa
1.	–pročita, zapiše, uporedi i predstavlja brojevnoj pravoj cele brojeve; – odredi suprotan broj i apsolutnu vrednost celog broja; – izračuna vrednost jednostavnijeg brojevnog izraza skupu celih brojeva;	CELI BROJEVI	– Skup celih brojeva –Apsolutna vrednost broja –Upoređivanje celih brojeva –Sabiranje celih brojeva –Oduzimanje celih brojeva	Kompetencija za celoživotno učenje; komunikacija; rad s podacima i informacijama digitalna kompetencija; rešavanje	Podsetiti učenike o tome da su prirodni brojevi nastali iz čovekove potrebe za prebrojavanjem raznih objekata iz okruženja, razlomci usled potrebe da se zapišu delovi celog, a brojevi manji od nule iz potrebe da se iskaže nedostatak nečega (dug) i tako im približiti skup celih brojeva. Uvežbavanje celih brojeva i njihovo predstavljanje na brojevnoj pravi vrši se izborom zadataka sa ciljem da učenici shvate značenje jedinične duži i da je ne

	– reši jednostavan problem iz svakodnevnog života koristeći brojevi izraz u skupu celih brojeva;		–Množenje celih brojeva –Deljenje celih brojeva –Brojevni izrazi	problema; saradnja.	poistovećuju s merom od jednogcentimetra. Uvesti pojam apsolutne vrednosti i pojam suprotnog broja. Posebnu pažnju posvetiti sadržajima koji se tiču svojsta sabiranja u skupu celih brojeva postavljajući adekvatna pitanja uz korišćenje odgovarajućih primera. Na sličan način objasniti i svojstva ostalih računskih operacija.
2.	Učenik će biti u stanju da: –pročita, zapiše, uporedi i predstavi brojevnoj pravoj racionalne brojeve u obliku razlomka i u decimalnom zapisu; –odredi suprotan broj i apsolutnu vrednost racionalnog broja; –izračuna vrednost jednostavnijeg brojevnog izraza i reši jednostavnu linearnu jednačinu i nejednačinu u skupu racionalnih brojeva; –reši jednostavan problem iz svakodnevnog života koristeći brojevni izraz, linearnu jednačinu ili	RACIONALNI BROJEVI	Prvi deo : –Skup racionalnih brojeva –Upoređivanje racionalnih brojeva –Decimalni zapis racionalnih brojeva –Sabiranje racionalnih brojeva –Oduzimanje racionalnih brojeva –Množenje racionalnih brojeva –Deljenje racionalnih brojeva –Brojevni izrazi Drugi deo: – Jednačine i nejednačine	Kompetencija za celoživotno učenje; komunikacija; rad s podacima i informacijama digitalna kompetencija; rešavanje problema; saradnja.	Uvesti pojam racionalnog broja pri čemu se treba pozivati na odgovarajuće postupke primenjene u slučaju konstrukcije sistema celih brojeva i time skraćivati izlaganje. Koristeći prethodno usvojena znanja koja učenici imaju iz sadržaja sabiranja, oduzimanja , množenja i deljenja najpre prirodnih a zatim celih brojeva, dolaze do usvajanja sadržaja računskih operacija u skupu racionalnih brojeva. Objasniti vezu množenja i deljenja koja je veoma bitna jer analogno važi i za skup racionalnih brojeva. Upoznavanje učenika sa pojmom brojevnog izraza , uz izračunavanje vrednosti jednostavnijih izraza u skupu racionalnih brojeva.

	nejednačinu u skupu racionalnih brojeva; – primeni proporciju i procenat u realnim situacijama; – prikaže podatke i zavisnost između dve veličine u koordinatnom sistemu (stubičasti, tačkasti i linijski dijagram); – tumači podatke prikazane tabelom i grafički;		u skupu racionalnih brojeva – Pravougli koordinatni sistem u ravni – Duži u koordinatnom sistemu – Prikaz podataka u koordinatnom sistemu – Anketa 1 (uzorak, upitnik, analiza podataka) i Anketa 2 (predstavljanje dobijenih rezultata) – Direktno i obrnuto proporcionalne veličine i njihovo grafičko predstavljanje – Primena proporcije (procenat) – Zavisne veličine, grafički prikaz zavisnih veličina, proporcija		Rešavati jednačine oblika: – $x + b = c$ i $b - x = c$; – $ax = c$, $a \neq 0$; – $ax + b = c$, $a \neq 0$ na osnovu poznatih zakona računskih operacija s brojevima. Rešavati nejednačine oblika $ax + b < c$, $ax + b \leq c$, $ax + b > c$, $ax + b \geq c$, $a \neq 0$, na osnovu poznatih zakona računskih operacija s brojevima. Objasniti pojam pravouglog koordinatnog sistema u ravni. Proporcija se naslanja na razmeru, koju su učenici usvojili u 5.razredu. Objasniti praktičnost primene ovih znanja u hemiji, a takođe i primenu koja je neophodna za finansijsku pismenost učenika. Anketa 1 i 2, realizovaće se kao projektni zadatak. Cilj projektnog zadatka je da učenici ovladaju pojmom srednja vrednost i istovremeno se uvere u primenljivost obrade podataka u svakodnevnoj praksi. Preporuka je da se projektni zadatak realizuje na konkretnim primerima i predlog je da u šestom razredu to bude prikupljanje, obrada i analiza podataka dobijenih anketom. Teme se mogu odabrati iz životnog okruženja i njihov sadržaj bitrebalo da bude blizak uzrastu učenika.
3.	– klasifikuje trouglove na osnovu njihovih svojstava;	TROUGAO	– Uglovi trougla. Zbir uglova trougla	Kompetencija za celoživotno	Uz kratko podsećanje na geometrijske objekte koji su uvedeni u prethodnim

– konstruiše uglove od 90° i 60° i koristi njihove delove za konstrukcije drugih uglova; – primeni svojstva trouglova u jednostavnijim problemskim zadacima; – primenjuje osobine centralne i osne simetrije i translacije u jednostavnijim zadacima; – uoči odgovarajuće elemente podudarnih trouglova; – utvrdi da li su dva trougla podudarna na osnovu stavova podudarnosti; – konstruiše trougao na osnovu zadatih elemenata (stranice i uglovi trouglova); – primeni svojstva trouglova u jednostavnijim problemskim zadacima; – odredi centar opisane i upisane kružnice trougla; – primenjuje osobine centralne i osne simetrije i	– Odnos između stranica i uglova trougla – Nejednakost trougla – Vrste trouglova – Jednakokraki i jednakostranični trougao –Pravougli trougao – Konstrukcije nekih uglova (60°, 120°, 30°, 90°, 45°) –Osnovne konstrukcije trougla – Pojam podudarnosti trouglova – Stavovi podudarnosti SUS, SSS, SSU i USU –Konstrukcija trougla i njegove opisane i upisane kružnice	učenje; kommunikacija; rad s podacima i informacijama digitalna kompetencija; rešavanje problema; saradnja.	razredima: tačka, duž, poluprava, prava, ugao, zatvorena izlomljena linija, mnogougona linija, mnogougao, kružnica i krug , učenike polako uvesti u definisanje pojmova trougaone linije i trougla, kao i njihovo pravilno obeležavanje. Elementaran korak - obeležavanje temena, stranica i uglova, treba dosledno insistirati na tome da jenoophodan jer je često zbog pogrešnog obeležavanja nemoguće uraditi zadatak. Veoma je važno da se nauči podela trouglova prema dužinama njegovih stranica uz obavezno crtanje trougla i obeležavanje temena i stranica, tako da se ponovo istakne da se svako teme i njemu pripadajući ugao trougla nalaze naspram odgovarajuće stranice. Kroz raznovrsne primere i zadatke objasniti pojmove: težišna duž ,simetrala ugla i visinatrougla. Objasniti konstrukciju uglova (60°, 120°, 30°, 90°, 45°) kao osnovu za konstrukciju trougla. Uvesti pojmove opisane i upisane kružnice trougla kao i njihovo konstruisanje. Kroz raznovrsne primere i zadatke isticati primenu stavova podudarnosti trouglova i postupno razvijati kod učenika veštinu dokazivanja.
--	--	---	---

	translacije u				
4.	Učenik će biti u stanju da: – klasifikuje četvorouglove na osnovu njihovih svojstava; – uoči odgovarajuće elemente podudarnih trouglova; – primeni svojstva četvorouglova u jednostavnijim problemskim zadacima; – konstruiše paralelogram i trapez na osnovu zadatih elemenata (stranice i uglovi četvorouglova i dijagonala četvorougla); – sabira i oduzima vektore i koristi ih u realnim situacijama; – primenjuje osobine centralne i osne simetrije i translacije u jednostavnijim zadacima;	ČETVOROUGAO	– Četvorougao , uglovi i vrste četvorougla – Paralelogram, pravougaonik, kvadrat, romb, trapez i deltoid - svojstva – Konstrukcija četvorougla – Operacije sa vektorima	Kompetencija za celoživotno učenje; komunikacija; rad s podacima i informacijama digitalna kompetencija; rešavanje problema; saradnja.	Pozivajući se na ranije stečena znanja o pojedinim geometrijskim figurama, definisati četvorougao kao deo ravni ograničen zatvorenom mnogougaonom linijom od četiri duži. Usvojiti osnovne elemente četvorougla (susedne i naspramne stranice, dijagonale, susedni i naspramni uglovi). Uvesti pojam konveksan i nekonveksan četvorougao, gde učenici zaključuju da je četvorougao konveksan (ispupčen) ako za bilo koje dve njegove tačke duž koju one određuju pripadaju četvorouglu. U suprotnom, četvorougao je nekonveksan (udubljen). Posebno je važno da se odredi vrsta četvorougla, grupisanje srodnih četvorouglova uz insistiranje da učenici dokažu određena tvrđenja. Kroz odgovarajuće primere objasniti konstrukciju četvorougla uz prethodno podsećanje na stranice, visine, dijagonale, konstrukcije osnovnih uglova i simetrale uglova. Kroz predavanje doći do relacije koje važe među stranicama i uglovima različitih vrsta četvorouglova.
5.	– primeni svojstva	POVRŠINA		Kompetencija za	Na adekvatan način objasniti površinu

trouglova i četvorouglova u jednostavnijim problemskim zadacima; – izračuna površinu trougla i četvorougla koristeći obrasce ili razloživu jednakost.	TROUGLAI ČETVOROUGLA	Površina ravnih figura, jedinice mere za dužinu i površinu, jednakost površina Površina kvadrata, pravougaonika, paralelograma, trapeza i trougla Površina četvorouglovasa normalnim dijagonalama	celoživotno učenje; komunikacija; rad s podacima i informacijama digitalna kompetencija; rešavanje problema; saradnja..	trougla i četvorougla i izvesti obrasce. Izračunavanje površine trougla i četvorougla najbolje se uočava na kartonskim modelima (razrezivanje kvadrata i pravougaonika na dijagonale)gde učenici primećuju da su dobijeni trouglovi podudarni i jednakih površina. Izračunavanje površine trapeza, romba i paralelograma radi se na sličan način kao i kod površine trougla, kvadrata i pravougaonika ,samo što kod ovih četvorouglova ima znatno veći broj mogućih razrezivanja .
--	-------------------------	---	--	--

NAČINI OSTVARIVANJA PROGRAMA- objašnjenja po oblastimaCeli

brojevi

Proširivanjem sistema N_0 , prirodnih brojeva sa nulom, nastaje sistem celih brojeva Z , kao skup koji je proširen negativnim celim brojevima i na koji se, sa N_0 , takođe proširuje značenje operacija i relacija. Didaktička motivacija da se krene sa ovim proširenjem kao prvim, a ne da se odmah ide na proširenje do skupa Q racionalnih brojeva, sastoji se u tome što je to proširenje jednostavnije i štosu interpretacije na brojevnoj pravoj jasnije. S druge strane, prsten Z celih brojeva je značajna matematička struktura sama po sebi, pa i tu njegovu autonomnost treba imati u vidu. Uz to treba istaći značenje tih brojeva koje oni imaju na raznim skalama (termometarskoj, tabli lifta, itd.) Poređenje celih brojeva oslanja se intuitivno na njihovom predstavljanju tačkama na brojevnoj pravoj i prati predstavu o rasporedu tih tačaka. Posle izgradnje sistema $(Z, +)$ - aditivne grupe celih brojeva, prelazi se na uvođenje množenja i izgradnju sistema $(Z, +, \cdot)$ - prstena celih brojeva. Uvrstimo i ovu važnu napomenu: narativno izražavanje definicija i svojstava je didaktički vrlo opravdano, ali ono mora da sledi iza matematički preciznih formulacija, a ne da im prethodi. Na kraju ove teme treba dati pregled osnovnih svojstava (koja ističu strukturu uređenog prstena) koristeći a, b, c , itd. kao oznake za promenljive (a ne one kojima se ističe znak celog broja).

Racionalni brojevi

Proširenje skupa $\mathbb{Q}^+$ pozitivnih racionalnih brojeva teče na potpuno analogan način kao i proširenje skupa $\mathbb{N}_0$, pri čemu se treba pozivati na odgovarajuće postupke primenjene u slučaju konstrukcije sistema $\mathbb{Z}$ i time skraćivati izlaganje. Kad je $r \in \mathbb{Q}^+$, negativne racionalne brojeve treba označavati pišući $-r$ i takođe izbegavati nepotrebno natrpavanje zagrada. Deljenje u sistemu racionalnih brojeva $\mathbb{Q}$ osmišljava se kao množenje recipročnim brojem, pa treba istaći da je sad ta operacija uvek izvodljiva (sem deljenja sa 0, kad treba reći da takvo deljenje nema smisla). Na kraju, sistematizuju se osnovna svojstva karakteristična za sistem $\mathbb{Q}$ kao za strukturu koja je uređeno polje. Temu rešavanje jednačina i nejednačina obrađivati posle proširenja brojevnih sistema do skupa $\mathbb{Q}$ racionalnih brojeva. Tek sa ovim skupom to rešavanje je izvodljivo bezpoznatih ograničenja.

Pojmu procenta treba posvetiti posebnu pažnju kao načinu iskazivanja količinskih odnosa koji se javljaju u svakodnevnoj upotrebi. Međutim, netreba od tog stvarati „procentni račun“, izvedeći i pamteći posebna pravila i obrasce. Jednostavno, procenite treba shvatiti kao razlomke sa imeniocem 100, a učenici treba da nauče značenje izraza kao što su „čini 60%“, „sniženo za 7%“, „proizvodnja je povećana za 12,5%“ itd.

Trougao i četvorougao

U ovom periodu nastave matematike daju se definicije geometrijskih figura: trougla, kvadrata, pravougaonika, romba, paralelograma, trapeza i četvorougla iskazane isticanjem njihovih karakterističnih svojstava (i u terminima stranica i uglova). Treba isticati i logičku klasifikaciju klasa ovih figura (kvadrat je pravougaonik, pravougaonik je paralelogram). U klasi trouglova, osmisлити relaciju podudarnosti izražavajući je preko jednakosti elemenata - strana i uglova trougla. Izvesti jednostavna tvrđenja o zbiru uglova u trouglu i spoljašnjem uglu trougla, o visini kao simetrali jednakokrakog trougla, o odnosu strana i uglova trougla. Zapaziti da se četvorougao razlaže na trouglove, pa odnos podudarnosti koristi i za izvođenje nekih lakih svojstava pojedinih vrsta četvorouglova: jednakost dijagonala pravougaonika, normalnost dijagonala kod romba, uzajamno polovljenje dijagonala paralelograma i sl. Pošto će ovo biti prvi primeri deduktivnog zaključivanja, dokaze treba izvoditi po jasnom planu i sa jasno istaknutim pretpostavkama i procedurama dokazivanja. Ne treba koristiti pojam podudarnosti primenjujući ga na proizvoljne figure (sem, moguće, u slučaju paralelograma i trapeza, kad može imati smisao razložive podudarnosti).

Treba se oslanjati na karakteristična (i izvedena) svojstva pri izvođenju jednostavnijih konstrukcija pomenutih geometrijskih figura i konstrukcije sa njima povezanim elementima (značajnim tačkama, dužima, uglovima). Konstrukcije u geometriji imaju veliki obrazovno-razvojni značaj jer se time, na ovom nivou nastave, dokazuje egzistencija geometrijskih objekata čiji su elementi zadati.

Površina četvorougla i trougla

Jednačenje površina geometrijskih figura osmišljava se na klasični način, oslanjajući se na pojmove razložive i dopunske jednakosti. Sama površina figure shvata se kao magnituda (veličina) tj. postoji samim postojanjem date figure i ne izražava se kao odnos prema datoj jediničnoj magnitudi, sem kad je tako to posebno formulisano (dajući dužine u centimetrima i sl.). Pri tom se uzima da su površine podudarnih trouglova jednake, a za pravougaonik čije su dužine stranice izražene sa a i b , uzima se da je njegova površina $a \cdot b$. Kad su stranice a i b izražene mernim brojevima, relativno data dužinska jedinica, izraz $a \cdot b$ shvata se kao proizvod brojeva kojim se površina izražava preko odgovarajuće jedinice za površinu. Polazeći od površine pravougaonika, dopunjavanjem i razlaganjem, izvode se formule za površinu paralelograma, trougla i trapeza. Svakako treba uključiti praktične primene računanja površina realnih objekata na što, uostalom, asocira sami naziv „geometrija“.

PROJEKTNi ZADATAK

Ovu temu realizovati kao projektni zadatak. Cilj projektnog zadatka je da učenici ovladaju pojmom srednja vrednost i istovremeno se uvere u primenljivost obrade podataka u svakodnevnoj praksi. Preporuka je da se projektni zadatak realizuje na konkretnim primerima i predlog je da u šestom razredu to bude prikupljanje, obrada i analiza podataka dobijenih anketom. Teme se mogu odabrati iz životnog okruženja i njihov sadržaj bi trebalo da bude blizak uzrastu učenika (na primer; korišćenje IKT od strane učenika, raspodela slobodnog vremena učenika, ekološka svest mladih...). Broj pitanja u anketi ne mora biti veliki, najviše 5-6, a istraživanje treba realizovati tako da uzorak ne bude premali, ali ni prevelik i da se može realizovati u najbližem okruženju (škola, porodica, komšiluk...). Planirana su dva časa za realizaciju ankete. Prvi čas je predviđen za određivanje uzorka, davanje upitnika i analizu podataka, dok će se na drugom času predstavljati dobijeni rezultati.

OPŠTE PREDMETNE KOMPETENCIJE:

Učenik je na kraju obaveznog obrazovanja kroz nastavu matematike usvojio osnovne matematičke koncepte (numeričke, algebarske, geometrijske, statističke), ovladao je osnovnim matematičkim procesima (rasuđivanjem, komunikacijom, povezivanjem, primenom, modelovanjem) i veštinama (računanjem, algebarskim postupcima, merenjem, prostornom vizuelizacijom, radom sa podacima, procenom, korišćenjem kalkulatora i informaciono-komunikacionim tehnologijama) potrebnim za dalje školovanje i život. Osposobljen je da analizira i tumači prirodne i društvene pojave, rešava probleme i donosi odluke u svakodnevnom kontekstu. Komunicira koristeći matematički jezik, koristi informaciono-komunikacione tehnologije i druga sredstva.

Osnovni nivo

Rešava probleme i donosi odluke u jednostavnim situacijama kada je zahtev jasno formulisan i svi relevantni podaci neposredno dati. Koristeći osnovne elemente matematičkog jezika, jednostavne matematičke postupke i informaciono-komunikacione tehnologije saopštava rešenje problema ili donetu odluku.

Srednji nivo

Rešava probleme i donosi odluke u poznatom kontekstu, pri tome prikuplja, selektuje podatke i primenjuje odgovarajuće matematičke postupke. Obrazlaže rešenje problema ili donetu odluku. Tumači prirodne i društvene pojave koristeći matematičke koncepte, procese i veštine.

Napredni nivo

Rešava probleme, donosi odluke i procenjuje mogućnosti u realnim situacijama i pri čemu bira i vrednuje put i načine rešavanja. Kritički analizira prirodne i društvene pojave koristeći matematičke koncepte, procese i veštine. Argumentuje svoje stavove i diskutuje koristeći matematički jezik.

SPECIFIČNE PREDMETNE KOMPETENCIJE

Specifične predmetne kompetencije su: matematičko znanje i rezonovanje, primena matematičkih znanja i veština na rešavanje problema i matematička komunikacija.

Osnovni nivo

Primenjuje jednostavne matematičke postupke kada su svi podaci neposredno dati. Primenjuje osnovna matematička znanja na rešavanje jednostavnih situacija iz svakodnevnog života. Rešava probleme u jednostavnom kontekstu koji se svode na jednostavan račun, rešavanje jednačina, merenje, crtanje i rad sa podacima. Razume osnove pisane i usmene matematičke komunikacije.

Srednji nivo

Primenjuje matematičke koncepte, procese i veštine u različitim situacijama. Bira optimalne načine rešavanja problema koristeći numeričke, algebarske i geometrijske metode. Analizira podatke koristeći osnovne statističke metode. Ume da koristi odgovarajuće sredstvo IKT za organizaciju i obradu podataka. Razume zahteve složenijih matematičkih zadataka i rešava ih. Odgovarajućim matematičkim pojmovima i simbolima saopštava svoje stavove.

Napredni nivo

Bira matematičke postupke za rešavanje problema i donosi zaključke. Istražuje različite načine rešavanja problema. Ume da primeni matematička znanja u analizi složenih prirodnih i društvenih pojava. Prilikom rešavanja problema ume da odabere sredstvo IKT i da ga koristi na odgovarajući način. Razume i koristi formalni matematički jezik. Ume da kritički diskutuje o dobijenim rezultatima i analizira ih.

MEĐUPREDMETNO POVEZIVANJE

Geografija: Povezati pojam celog broja sa vremenskom prognozom, nadmorskom visinom (iznad i ispod nivoa mora), izračunavanje vodostaja rekenakon obilnih kiša ili nakon suše,

izračunavanje koliko kojih površina ima u procentima

Fizika: Prilikom učenja podudarnih trouglova, povezati sa pojmom svetlosti i senke Likovna kultura: Korišćenje geometrijskih figura uslikarstvu...

Tehničko i informatičko obrazovanje: Navesti primere saobraćajnih znakova , trokuta, pravljenje trougla od daščica odgovarajućih dužina

Istorija: Arheološko nalazište Lepenski Vir u Srbiji, sadrži ostatke građevina koje su u osnovi imale jednakostranični trougao, Davidovazvezda...

AKTIVNOSTI U VASPITNO – OBRAZOVNOM PROCESU	
Nastavnika	Učenika
Nastavnik se priprema za čas, organizuje i realizuje nastavni proces. Motivise, podržava i razvija interesovanja učenika tako što daje preporuke šta da se čita, ohrabruje učenike koji žele da se bave istraživačkim radom. Razgovara sa učenicima, upućuje ih, usmerava i objašnjava. Izveštava ih o radu i postignućima. Pratinapredak učenika.	Rešava probleme i zadatke, primenjuje znanje na tekstualnim zadacima, posmatra, uočava vezu sa prethodno usvojenim gradivom, analizira, kombinuje, upoređuje, procenjuje. Učenik se priprema za časi uči pređeno gradivo. Povezuje gradivo i uočava sličnosti i razlike. Usmeno odgovara i radi zadatke uz konsultaciju sa nastavnikom o svim poteškoćama.

NAČIN PROVERE OSTVARENOSTI ISHODA

Sastavni deo procesa razvoja matematičkih znanja u svim fazama nastave treba da bude i praćenje i procenjivanje stepena ostvarenosti ishoda,koje treba da obezbedi što pouzdanije sagledavanje razvoja i napredovanja učenika. Taj proces treba započeti inicijalnom procenom nivoa na kome se učenik nalazi.

Prikupljanje informacija iz različitih izvora (svakodnevna posmatranja, aktivnost na času, učestvovanje u razgovoru i

diskusiji, samostalan rad, rad u grupi, testovi) pomaže nastavniku da sagleda postignuća (razvoj i napredovanje) učenika i stepen ostvarenosti ishoda.

Svaka aktivnost je dobra prilika za procenu napredovanja i davanje povratne informacije, a učenike treba osposobljavati i ohrabrivati da procenjuju sopstveni napredak u ostvarivanju ishoda predmeta, kao i napredak i drugih učenika (različite ankete, skale procene,tabele i sl.)

PROCENA OSTVARENOSTI STANDARDA

U toku školske godine biće realizovane dve procene ostvarenosti standarda: na kraju prvog polugodišta i na kraju školske godine (ovaprocena obuhvata čitavo gradivo). Učenici će rešavati testove izrađene po standardima, koji će se sastojati od deset pitanja i to: 5 na osnovnom, 3 na srednjem i 2 na naprednom nivou. Učenici će raditi test podeljeni u dve grupe. Rezultati će biti prikazani tabelarnim prikatom procene ostvarenosti standarda po nivoima. U testovima će preovladavati zadaci otvorenog tipa.

PLAN EVALUACIJE				
Provera ostvarenosti standarda učeničkih postignuća (ostvarenosti ishoda)				
Šta pratimo	Kriterijumi ocenjivanja	Postupak i instrumenti ocenjivanja	Instrumenti za praćenje napredovanja	Vreme

Stepen ostvarenosti ciljeva i propisanih, odnosno prilagođenih standarda	Procenjuju se: veštine izračunavanja razumevanje, primena i vrednovanje naučenih postupaka i procedura; rad sa podacima veštine, rukovanje priborom i tehnologijama i izvođenje radnih zadataka.	učenik koji ostvaruje veoma značajan napredak u savladavanju programa predmeta i u potpunosti samostalno ispunjavanja zahteve koji su utvrđeni na osnovnom i srednjem nivou, kao i većinu zahteva sa naprednog nivoa posebnih standarda postignuća, odnosno zahteva koji su određeni individualnim obrazovnim planom i prilagođenim standardima postignuća, dobija ocenu odličan (5);	- Formativno ocenjivanje: Svakodnevno beleženje aktivnosti učenika na času u svesku evidencije nastavnika	Broj javljanja: Za javljanje + Za javljanje više puta ++ Za davanje kompletnog, potpunog odgovora na teža pitanja + ili 5Ko ne zna odgovor – Učestalost javljanja i raspored javljanja po mesecima	Svakodnevno beleženje tokom godine Presek stanja po tromesečju
		učenik koji ostvaruje značajan napredak u savladavanju programa predmeta i u potpunosti, samostalno, ispunjavanja zahteve koji su utvrđeni na osnovnom i srednjem nivou, kao i deo zahteva sa naprednog nivoa posebnih standarda postignuća uz manju pomoć nastavnika, odnosno zahteva koji su određeni individualnim obrazovnim planom i prilagođenim standardima postignuća, dobija ocenu vrlo dobar (4);	- Usmeno odgovaranje (sumativna ocena), sveska evidencije nastavnika/dnevnik -Redovnost donošenja domaćeg	Sveobuhvatnost odgovora Horizontalno i vertikalno povezivanje gradiva Za tri nedonošenja domaćeg 1 u svesku, a nakon opomene i u dnevnik	Po potrebi, bar jednom u polugodištu Svakodnevno praćenje tokom godine

			Pregledanje sveski	Urednost Sve zabeleženo sa časova	Na kraju nastavne godine
		učenik koji ostvaruje napredak u savladavanju programa predmeta i u potpunosti, samostalno ispunjavanja zahteve koji su utvrđeni na osnovnom i veći deon srednjem nivou posebnih standarda postignuća, odnosno zahteva koji su određeni individualnim obrazovnim planom i prilagođenim standardima postignuća, dobija ocenu dobar (3);	- Pisane provere (sumativna ocena) Učenici daju samoprocenu ocene	Bodovanje: 30 - 49% 2 50 - 69% 3 70 - 89% 4 90 - 100% 5	Nakon svake teme
			- Grupni rad (posmatranje nastavnika, izlaganje grupa, procena ostalih učenika)	Saradnja u grupi (svi članovi su uključeni, svi imaju zadato zabeleženo u sveskama...) Stepen znanja svih članova grupe Kvalitativno i kvantitativno procenjivanje rezultata rada grupa (pano, tabela...)	Po potrebi
		učenik koji ostvaruje minimalan napredak u savladavanju programa predmeta i ispunjavanja uz pomoć nastavnika zahteve koji su utvrđeni u većem delu osnovnog nivoa postignuća, odnosno zahteve koji su određeni individualnim obrazovnim planom i prilagođenim standardima postignuća i, dobija ocenu dovoljan (2);	- Rad u paru (posmatranje nastavnika, izlaganje parova, procena ostalih učenika)	Prva tri para koja urade dobijaju +	Po potrebi
Angažovanje učenika u nastavi	Odgovoran odnos prema radu, postavljenim	veoma visok stepen angažovanja učenika (5) visok stepen angažovanja učenika	Vođenje evidencije od strane nastavnika o: -Javljanju na časovima (učestalost i aktivnost	-Sve što je rađeno na času nalazise u sveskama i uredno je napisano -Učestalost javljanja i aktivnost	-Presek stanja po tromesečjima

	zadacima, i iskazano interesovanje i motivaciju za učenje i napredovanje. Aktivno učestvovanje u nastavi, saradnju sa drugima	(4) uz angažovanje učenika (3) angažovanje učenika (2)	po mesecima) -Uspešnosti u grupnom radu, radu u paru (angažovanje, produkti) -Učešću na takmičenjima - Nesebičnom pružanju pomoći drugim učenicima -Izrada panoa, različitih vrsta izlaganja	po mesecima -Učestvuje, pomaže drugima, izrađuje samostalno ili u saradnji sa drugima produkte rada -Broj i kvalitet dobrovoljnog učešća u raznim nastavnim i vannastavnim aktivnostima (takmičenja, izrada panoa, kratko predavanje, vođenje kviza, izrada asocijacija...) -Spreman je da pomogne drugima -Inicijativa i kvalitet produkta	
--	---	--	--	---	--

STANDARDI – na kojima se radi u šestom razreduCeli

brojevi

MA1.1.1.pročita i zapiše različite vrste brojeva (prirodne,cele)

MA1.1.4.izvrši jednu osnovnu računsku operaciju , pomažući se slikom kad je to potrebno

MA1.1.6.koristi cele brojeve i jednostavne izraze sa njima pomažući se vizuelnim predstavama

MA2.1.2.odredi suprotan broj, i apsolutnu vrednost broja; izračuna vrednost jednostavnijeg

izraza sa više računskih operacija različitog prioriteta, uključujući oslobađanje od zagrada.

MA2.1.3.primeni osnovna pravila deljivosti sa 2, 3, 5, 9 i dekadnim jedinicama

MA2.1.4.koristi brojeve i brojevne izraze u jednostavnim realnimsituacijama

MA3.1.1.odredi vrednost složenijeg brojevnog izraza

MA3.1.2.operiše sa pojmom deljivosti u problemskim situacijama

MA3.1.3.koristi brojeve i brojevne izraze u jednostavnim realnim situacijama

Trougao

MA1.3.2.vlada pojmovima: trougao, (uočava njihove modele u realnim situacijama i ume da ih nacrtava koristeći pribor; učenik razlikuje

osnovne vrste trouglova, zna osnovne elemente trougla i ume da izračuna obim i površinu trougla, na osnovu elemenata koji neposredno figurišu u datom zadatku;)

MA1.3.6.intuitivno shvata pojam podudarnih figura (kretanjem do poklapanja).

MA2.3.2.odredi odnos uglova i stranica u trouglu, zbir uglova u trouglu

MA2.3.6.uoči osnosimetrične figure i da odredi osu simetrije; koristi podudarnost i vezuje je sa karakterističnim svojstvima figura (npr. paralelnost i jednakost stranica paralelograma)

MA3.3.2.koristi osnovna svojstva trougla, računa njihove obime i površine na osnovu elemenata koji nisu obavezno neposredno dati u formulaciji zadatka; ume da ih konstruiše

MA3.3.6.primeni podudarnost i sličnost trouglova, povezujući tako razna svojstva geometrijskih objekata

Racionalni brojevi

MA1.2.1.pročita i zapiše različite vrste brojeva (prirodne, cele, racionalne)

MA1.2.2.prevede decimalni zapis broja u razlomak i obratno uporedi po veličini brojeve istog zapisa, pomažući se slikom kad je to potrebno

MA1.2.3.uporedi po veličini brojeve istog zapisa, pomažući se slikom kad je to potrebno.

MA1.2.4.izvrši jednu osnovnu računsku operaciju sa brojevima istog zapisa, pomažući se slikom kad je to potrebno (u slučaju sabiranja i oduzimanja razlomaka samo sa istim imeniocem); računa, na primer $\frac{1}{5}$ od n , gde je n dati prirodan broj

MA1.2.5.deli sa ostatkom jednocifrenim brojem i zna kada je jedan broj deljiv drugim

MA2.2.1.uporedi po veličini brojeve zapisane u različitim oblicima

MA2.2.2.odredi suprotan broj, recipročnu vrednost i apsolutnu vrednost broja; izračuna vrednost jednostavnijeg izraza sa višeračunskih operacija različitog prioriteta, uključujući oslobađanje od zagrada, sa brojevima istog zapisa

MA2.2.4.koristi brojeve i brojeve izraze u jednostavnim realnim situacijama

MA3.2.1.odredi vrednost složenijeg brojevnog izraza

MA3.2.2.operiše sa pojmom deljivosti u problemskim situacijama

MA3.2.3.koristi brojeve i brojeve izraze u realnim situacijama

Četvorougao

MA1.4.2.vlada pojmovima: četvorougao, kvadrat i pravougaonik (uočava njihove modele u realnim situacijama i ume da ih nacrt koristeći pribor i ume da izračuna obim i površinukvadrata i pravougaonika na osnovu elemenata koji neposredno figurišu u datom zadatku; ume daizračuna nepoznatu stranicu pravouglog trougla)

MA1.4.6.intuitivno shvata pojam podudarnih figura (kretanjem do poklapanja)

MA2.4.6.uoči osnosimetrične figure i da odredi osu simetrije; koristi podudarnost i vezuje je sa karakterističnim svojstvima figura (npr.paralelnost i jednakost stranica paralelograma)

MA3.4.2.koristi osnovna svojstva trougla, četvorougla, paralelograma i trapeza, računa njihove obime i površine na osnovu elemenata koji nisuobavezno neposredno dati u formulaciji zadatka; ume da ih konstruiše

MA3.4.6.primeni podudarnost i sličnost trouglova, povezujući tako razna svojstva geometrijskih objekata

Površina četvorougla i trougla

MA1.5.2.ume da izračuna obim i površinu trougla, kvadrata i pravougaonika na osnovu elemenata koji neposredno figurišu u datom zadatku

MA1.5.1.koristi odgovarajuće jedinice za merenje dužine, površine, zapremine, mase, vremena i uglova**MA1.5.4.**pri

merenju odabere odgovarajuću mernu jedinicu; zaokrugljuje veličine iskazane datom merom **MA2.5.1.**poredi veličine

koje su izražene različitim mernim jedinicama za dužinu i masu

MA2.5.3.datu veličinu iskaže približnom vrednošću

MA3.5.1.po potrebi pretvara jedinice mere, računajući sa njima

MA3.5.2.koristi osnovna svojstva trougla, četvorougla, paralelograma i trapeza, računa njihove obime i površine na osnovu elemenata koji nisuobavezno neposredno dati u formulaciji zadatka

PROJEKтна NASTAVA

Cilj projektne nastave je razvijanje opštih međupredmetnih kompetencija uz upotrebu informaciono komunikacionih tehnologija usmerenih nadostizanje ishoda. Učenici sa nastavnicima biraju teme sa predložene liste ili osmišljavaju nove, po svom interesovanju.

NAČINI PRILAGOĐAVANJA PROGRAMA OBRAZOVANJA UČENICIMA KOJIMA JE POTREBNA DODATNA OBRAZOVNA PODRŠKA:

- prostorno, sadržajno i metodičko prilagođavanje nastavnog programa (npr. razmeštaj sedenja, izbor gradiva za učenje i vežbanje, prilagođavanje zadataka, načina i vrsta ocenjivanja, domaćih...)
- razmena iskustava i saradnja sa članovima Veća i stručnim saradnicima u školi...
- korišćenje vršnjačke podrške i pomoći u savladavanju programskih sadržaja

DOPUNSKA NASTAVA

Organizuje se za učenike koji imaju poteškoća u savladavanju nastavnog gradiva i ostvarivanju ishoda i standarda. Planirana je fondom od 10 do 20 časova, a sadržaji su precizirani godišnjim planovima. Ova nastava ima samo okvirne sadržaje, jer oni zavise od potreba učenika.

DODATNA NASTAVA

Organizuje se za učenike koji vrlo uspešno savladavaju nastavene sadržaje, pokazuju interesovanje i želju za produbljivanjem znanja i imaju izražene sposobnosti za matematiku. U dodatnoj nastavi učenici se pripremaju za takmičenja iz matematike. Realizuje se sa fondom od 10 do 20 časova.

МУЗИЧКА КУЛТУРА

Разред: шести

Годишњи фонд часова: 36 Недељни

фонд часова: 1

Циљ наставе и учења Музичке културе је да код ученика развијајући интересовања за музичку уметност, стваралачко и критичко мишљење, формира естетку перцепцију и музички укус, као и одговоран однос према очувању музичког наслеђа и култури свога и других народа.

р.бр.	НАСТАВНА ТЕМА/ОБЛАСТ	ФИНД ЧАСОВА
-------	----------------------	-------------

		обрада	утврђ.	остало	свега
1.	ЧОВЕК И МУЗИКА	5	2	/	7
2.	МУЗИЧКИ ИНСТРУМЕНТИ	4	1	/	5
3.	СЛУШАЊЕ МУЗИКЕ	8	2	/	10
4.	ИЗВОЂЕЊЕ МУЗИКЕ	9	2	/	11
5.	МУЗИЧКО СТВАРАЛАШТВО (тема се реализује у оквиру сваког часа)	2	1	/	3
укупно		28	8	/	36

Кључни појмови: уметност, средњи век, ренесанса, духовна и световна музика, музички инструмент, дирке, активно слушање, духовна музика, средњовековна музика, певање, свирање, кретање.

р.бр.	ИСХОДИ	НАСТАВНА ТЕМА/ ОБЛАСТ	САДРЖАЈИ	МЕЂУПРЕДМЕТНЕ КОМПЕТЕНЦИЈЕ	НАЧИН И ПОСТУПЦИ ОСТВАРИВАЊА ПРОГРАМА
1.	– повеже различите видове музичког изражавања са друштвеноисторијским амбијентом у коме су настали	ЧОВЕК И МУЗИКА (7)	Средњи век: - Ранохришћанска музика. - Византијско певање. - Грегоријански корал. - Рани облици вишегласја – мотет. - Световна музика средњег века: трубадури, трувериминезенгери.	1. Компетенција за целоживотно учење 2. Комуникација 3. Рад с подацима и информацијама 4. Дигитална компетенција 6. Сарадња 7. Одговорно учешће у демократском друштву 8. Одговоран однос према здрављу 9. Одговоран однос	- користити мултимедијалне садржаје; - упућивати ученика на проналажње додатних извора знања ради израде реферата и кратких излагања - бирати одабране композиције које трајањем и садржајем одговарају узрасту - наставу реализовати тако да ученици долазе до информација о инструменту путем непосредног искуства
2.	– наведе изражајна средстава музичке уметности карактеристична за период средњег века и ренесансе;		- Духовна и световна музика у средњовековној Европи и Србији. - Музика средњег века као инспирација за уметничку и популарну музику. - Ренесанса		
3.	– уочи основне карактеристике				

4.	музичког стваралаштва у средњем веку и ренесанси; – опише улогу музике у средњовековној Србији;		- Развој духовног и световног вишегласја. - Мотет, миса, мадригал. - Највећи представници ренесансне вокалне музике: Ђ. П. да Палестрина, О. ди Ласо. - Инструментална музика ренесансе.	према околини 10.Естетичка компетенција	(слушање и опажање) - примена индивидуализоване наставе - примена демонстративне, дијалогичке и текстуалне методе
5.	– уочи разлике између духовних и световних вокалних композиција средњег века и ренесансе;				
6.	– издвоји начине коришћења изражајних средстава у одабраним музичким примерима;				
7.	– разликује вокално-инструменталне и инструменталне облике средњег века и ренесансе;				

МЕЂУПРЕДМЕТНО ПОВЕЗИВАЊЕ

Историја (Основи проучавања прошлости, Праисторија)

Географија (Човек и географија)

Српски језик (Књижевност)

Ликовна култура (Ритам, Облик, Визуелно споразумевање)

Музичка култура (све области)

АКТИВНОСТИ У НАСТАВНОМ ПРОЦЕСУ

АКТИВНОСТ НАСТАВНИКА	АКТИВНОСТ УЧЕНИКА
планира, припрема материјале, бира и презентује; мотивише; прати реализацију активности, вреднује заједно са ученицима	слушају, износе мишљење, учествују у разговору, постављају и одговарају на питања, вреднују заједно са наставником

р.бр.	ИСХОДИ	НАСТАВНА ТЕМА/ ОБЛАСТ	САДРЖАЈИ	МЕЂУПРЕДМЕТНЕ КОМПЕТЕНЦИЈЕ	НАЧИН И ПОСТУПЦИ ОСТВАРИВАЊА ПРОГРАМА
8.	– објасни како је музика повезана са другим уметностима и областима ван уметности (музика и религија);	МУЗИЧКИ ИНСТРУМЕНТИ (5)	- Инструменти са диркама: оргуље, чембало, клавир, хармоника, челеста. - Народни инструменти.	1. Компетенција за целоживотно учење 2. Комуникација 3. Рад с подацима и информацијама 4. Дигитална компетенција 5. Решавање проблема 6. Сарадња 7. Одговорно учешће у демократском друштву 8. Одговоран однос према здрављу 9. Одговоран однос према околини 10. Естетичка компетенција 11. Предузимљивост и оријентација ка предузетништву.	- користити мултимедијалне садржаје; - применити различите методе и облике рада - долазак до информација о инструменту путем непосредног искуства (слушање и опажање) - народне инструменте повезати са народном песмом одређеног краја - начин реализације часова прилагодити датом историјском периоду (игра улога, радионице, игровне активности) - радити на остваривању квалитетне комуникације у циљу развоја музичког укуса и интересовања ученика
9.	- технологија записивања, штампања нота;				
10.	- извођачке и техничке могућности инструмената;				
11.	– одреди врсту музичког инструмента са диркама по изгледу и звуку;				
12.	– опише разлику у начину добијања звука код инструмената са диркама;				
13.	– препозна инструмент или групу према врсти композиције у оквиру датог музичког стила;				

МЕЂУПРЕДМЕТНО ПОВЕЗИВАЊЕ

Историја (Основи проучавања прошлости, Праисторија) Српски језик (Књижевност)
Ликовна култура (Ритам, Облик,)
Музичка култура (све области)

АКТИВНОСТИ У НАСТАВНОМ ПРОЦЕСУ

АКТИВНОСТ НАСТАВНИКА	АКТИВНОСТ УЧЕНИКА
планира, припрема материјале, бира и презентује; мотивише; прати реализацију активности, вреднује заједно са ученицима	слушају, износе мишљење, свирају, постављају и одговарају на питања, вреднују своје и свирање других заједно са наставником

р.бр.	ИСХОДИ	НАСТАВНА ТЕМА/ ОБЛАСТ	САДРЖАЈИ	МЕЂУПРЕДМЕТНЕ КОМПЕТЕНЦИЈЕ	НАЧИН И ПОСТУПЦИ ОСТВАРИВАЊА ПРОГРАМА
14.	– коментарише слушано дело у односу на извођачки састав и инструменте ;	СЛУШАЊЕ МУЗИКЕ (10)	Елементи музичке изражајности: темпо, динамика, тонске боје различитих гласова и инструмената. Слушање световне и духовне музике барока и класицизма. Слушање вокалних, вокално- иструменталних и инструменталних композиција, домаћих и страних композитора. Слушање дела традиционалне народне музике.	1.Компетенција за целоживотно учење 2.Комуникација 3.Рад с подацима и информацијама 4.Дигитална компетенција 5.Решавање проблема 6.Сарадња 7.Одговорно учешће у демократском друштву 8.Одговоран однос према здрављу 10.Естетичка компетенција	–користити мултимедијалне садржаје; –бирати пригодне музичке примере прилагођене узрасту и интересовању ученика – радити на остваривању квалитетне комуникације у циљу развоја музичког укуса и интересовања ученика –упућивати ученика на проналажње додатних извора знања ради израде реферата, паноа и кратких записа
15.	– идентификује репрезентативне музичке примере најзначајнијих представника средњег века и ренесансе;				
16.	– уочи сличности и разлике између православне и (римо)католичке духовне музике;				
17.	– идентификује елементе средњовековне музике као инспирацију у музици савременог доба;				

МЕЂУПРЕДМЕТНО ПОВЕЗИВАЊЕ

Историја (Основи проучавања прошлости) Географија

(Човек и географија)

Српски језик (Књижевност)

Ликовна култура (Визуелно споразумевање) Музичка

култура (све области)

АКТИВНОСТИ У НАСТАВНОМ ПРОЦЕСУ

АКТИВНОСТ НАСТАВНИКА	АКТИВНОСТ УЧЕНИКА
планира, припрема материјале, бира и презентује; мотивише; прати реализацију активности, вреднује заједно са ученицима	слушају, износе мишљење, свирају, постављају и одговарају на питања, вреднују своје и свирање других заједно са наставником

р.бр.	ИСХОДИ	НАСТАВНА ТЕМА/ ОБЛАСТ	САДРЖАЈИ	МЕЂУПРЕДМЕТНЕ КОМПЕТЕНЦИЈЕ	НАЧИН И ПОСТУПЦИ ОСТВАРИВАЊА ПРОГРАМА
18.	– изводи музичке примере користећи глас, покрет и традиционалне и/или електронске инструменте,	ИЗВОЂЕЊЕ МУЗИКЕ (11)	- Певање песама по слуху самостално и у групи. - Певање песама из нотног текста солмизацијом. - Извођење (певање или свирање) једноставних ритмичких и мелодијских мотива у стилу музике средњег века и ренесансе.	1.Компетенција за целоживотно учење 2.Комуникација 3.Рад с подацима и информацијама 4.Дигитална компетенција 5.Решавање проблема 6.Сарадња 7.Одговорно учешће у демократском друштву 8.Одговоран однос према здрављу 10.Естетичка компетенција 11.Предузимљивост и оријентација ка предузетништву.	–користити мултимедијалне садржаје; - применити демонстративну методу и методу рада на тексту у стицању нових знања - примењивати кооперативно учење - повезивати покрет и певање извођењем различитих врста музичких игара
19.	– примењује правилну технику певања;		Певање песама у комбинацији са покретом.		
20.	– примењује различита средства изражајног певања и свирања у зависности од врсте, намене и карактера композиције;		Свирање по слуху дечјих, народних и уметничких композиција на инструментима Орфовог инструментарија и/или на другим инстру-ментима.		
21.	– развије координацију и моторику кроз свирање и покрет;		Свирање из нотног текста дечјих, народних и уметничких композиција на инструментима Орфовог инструментарија и/или на другим нструментима		
22.	– примењује принцип сарадње и међусобног подстицања у заједничком музицирању;		Извођење једноставнијих музичких примера у вези са обрађеном темом		

МЕЂУПРЕДМЕТНО ПОВЕЗИВАЊЕ

Српски језик (Књижевност)

Ликовна култура (Визуелно споразумевање) Музичка

култура (све области)

АКТИВНОСТИ У НАСТАВНОМ ПРОЦЕСУ

АКТИВНОСТ НАСТАВНИКА	АКТИВНОСТ УЧЕНИКА
планира, припрема материјале, бира ; свира и пева; мотивише; прати реализацију активности, вреднује заједно са ученицима	слушају, износе мишљење, свирају, певају, увежбавају, сарађују, вреднују своје и свирање других заједно са наставником

р.бр.	ИСХОДИ	НАСТАВНА ТЕМА/ ОБЛАСТ	САДРЖАЈИ	МЕЂУПРЕДМЕТНЕ КОМПЕТЕНЦИЈЕ	НАЧИН И ПОСТУПЦИ ОСТВАРИВАЊА ПРОГРАМА
17.	– користи обрасце у осмишљавању музичких целина кроз певање, свирање и покрет;	МУЗИЧКО СТВАРАЛАШТВО (3)	• Креирање пратње за песме ритмичким и звучним ефектима, користећи притом различите изворе звука.	1.Компетенција за целоживотно учење	-избор најупечатљивијих музичких примера
18.	– комуницира у групи импровизујући мање музичке целине гласом, инструментом или покретом;		• Креирање покрета уз музику коју ученици изводе.	2.Комуникација	-примена ИКТ; упућивање ученика на коришћење интернета, е-уџбеника...
19.	– учествује у креирању шк. приредби, догађаја и пројеката;		• Стварање мелодије на задати текст.	4.Дигитална компетенција	- ученици планиране стваралачке задатке реализују по слуху уз запис
20.	– изрази доживљај музике језиком других уметности (плес, глума, писана или говорна реч, ликовна уметност);		• Импровизација дијалога на инструментима Орфовог инструментарија и другим инструментима.	5.Решавање проблема	-постављање ученика у различите ситуације евалуације и самоевалуације;
21.	– учествује у школским приредбама и манифестацијама;		• Реконструкција музичких догађаја у стилу средњег века и ренесансе.	6.Сарадња	-одабир информација које су у служби разумевања света музике
	– понаша се у складу са правилима музичког бонтона у различитим музичким приликама;			7.Одговорно учешће у демократском друштву	
	– критички просуђује лош утицај прегласне музике на здравље;			8.Одговоран однос према здрављу	
	– користи могућности ИКТ-а за самостално истраживање, извођење и стваралаштво.			9.Одговоран однос према околини	
				10.Естетичка компетенција	
				11.Предузимљивост и оријентација ка предузетништву.	
				<u>Српски језик</u> (Књижевност)	
				<u>Ликовна култура</u> (Ритам, Визуелно споразумевање)	
				<u>Музичка култура</u> (све области)	

МЕЂУПРЕДМЕТНО ПОВЕЗИВАЊЕ

Српски језик (Књижевност, Усмени и писмени састави према унапред задатим смерницама -ограничен број речи; задата лексика; одређени граматички модели и сл.) Ликовна култура (Ритам, Визуелно споразумевање)
Музичка култура (све области)

АКТИВНОСТИ У НАСТАВНОМ ПРОЦЕСУ

АКТИВНОСТ НАСТАВНИКА	АКТИВНОСТ УЧЕНИКА
планира, припрема материјале, бира ; свира и пева; мотивише; мотивише ученике да учествују у школским и ваншколским активностима упућује ученике да проналазе различите изворе знања вреднује заједно са ученицима	слушају, износе мишљење, свирају, певају, увежбавају, сарађују, креирају нове музичке садржаје на основу задатог, пажљиво прате и уче како да артикулишу своје креативне и уметничке изборе, вреднују своје и свирање других заједно са наставником

ОБРАЗОВНИ СТАНДАРДИ ПОСТИГНУЋА – МУЗИЧКА КУЛТУРА

НАСТАВНА ТЕМА	ОБРАЗВНИ СТАНДАРДИ
ЧОВЕК И МУЗИКА	МК.1.1.1.препозна основне елементе музичке писмености МК.1.1.2.опише основне карактеристике: музичких инструмената, историјско-стилских периода, музичких жанрова, народног стваралаштва МК.2.1.1.музичких елемената и карактеристика музичких инструмената са музичком изражајношћу (нпр. брз темпо са живахним карактером) МК.2.1.2.структуре и драматургије одређеног музичког жанра (нпр. оперски финале са догађајима у драми) МК.2.1.3.облика народног музицирања са специфичним контекстом народног живота
МУЗИЧКИ ИНСТРУМЕНТИ	МК.1.1.1.препозна основне елементе музичке писмености МК.1.1.2.опише основне карактеристике: музичких инструмената, историјско-стилских периода, музичких жанрова, народног стваралаштва МК.2.1.1.музичких елемената и карактеристика музичких инструмената са музичком изражајношћу (нпр. брз темпо са живахним карактером) МК.2.1.2.структуре и драматургије одређеног музичког жанра (нпр. оперски финале са догађајима у драми) МК.2.1.3.облика народног музицирања са специфичним контекстом народног живота МК.3.1.1.зна функцију елемената музичке писмености и извођачких састава у оквиру музичког дела МК.3.1.2.разуме историјске и друштвене околности настанка жанра и облика музичког фолклора МК.3.1.3.критички и аргументовано образлаже свој суд МК.3.1.4.уме креативно да комбинује изражајне музичке елементе у естетичком контексту (одређени музички поступак доводи у везу са жељеним ефектом)
СЛУШАЊЕ МУЗИКЕ	МК.1.2.1.музичке изражајне елементе МК.1.2.2.извођачки састав МК.1.2.3.музичке жанрове МК.1.2.4.српски музички фолклор МК.2.2.1.опише и анализира карактеристике звучног примера кроз садејство опажених музичких елемената (нпр. узбуркана мелодија као резултат специфичног ритма, темпа, агогике, динамике, интервалске структуре) МК.2.2.2.препозна структуру одређеног музичког жанра

	МК.3.2.1.структуралном и драматуршком димензијом звучног примера МК.3.2.2.жанровским и историјско-стилским контекстом звучног примера МК.3.2.3.контекстом настанка и применом различитих облика музичког фолклора
ИЗВОЂЕЊЕ МУЗИКЕ	МК.1.3.1.пева једноставне дечје, народне или популарне композиције МК.1.3.2.изводи једноставне дечје, народне или популарне композиције на бар једном инструменту МК.3.3.1.изводи разноврсни музички репертоар певањем и свирањем као солиста и у школским ансамблима
МУЗИЧКО СТВАРАЛАШТВО (тема се реализује у оквиру свих часова)	МК.1.4.1.направи музичке инструменте користећи предмете из окружења МК.1.4.2.осмисли мање музичке целине на основу понуђених модела МК.1.4.3.изводи пратеће ритмичке и мелодијско-ритмичке деонице на направљеним музичким инструментима МК.3.4.1.осмишљава пратеће аранжмане за Орфов инструментаријум и друге задате музичке инструменте МК.3.4.2.импровизује и/или компонује мање музичке целине (ритмичке и мелодијске) у оквиру различитих жанрова и стилова МК.3.4.3.осмисли музику за школску представу, приредбу, перформанс

ПЛАН ЕВАЛУАЦИЈЕ				
Начин провере остварености исхода, формативно и сумативно оцењивање				
ЕЛЕМЕНТИ ОЦЕНЕ И КРИТЕРИЈУМИ ОЦЕЊИВАЊА (Правилник о оцењивању)		Поступак праћења и оцењивања	Инструменти за праћење напредовања	Време
А) Степен остварености циљева и прописаних, односно прилагођених стандарда и исхода	- Предмет Музичка култура: Полазна основа за оцену је ученикова способност, степен спретности и умешности. Узима се у обзир и индивидуално напредовање у односу на сопствена претходна постигнућа и могућности, а нарочито се узима у обзир ангажовање ученика у наставном процесу.	-иницијална процена нивоа на коме се ученици налазе -вођење прописане педагошке документације у којима су видне белешке о степену ангажовања, уложеном труду, доприносу ученика за време групног рада, изради креативних задатака на одређену тему, раду на пројекту и личном напредовању у	- Евиденција : белешке о елементима за процењивање и оцењивање - Чек-листе са скалом процене - Протоколи посматрања - Упитници (за групни и рад у пару)	Белешке са часова Пресек стања на месечном нивоу
	Критеријуми оцењивања Оцену одличан (5) добија ученик који: – у потпуности показује способност трансформације знања и примене у новим ситуацијама; – лако логички повезује чињенице и појмове; – самостално изводи закључке који се заснивају на подацима; – решава проблеме на нивоу стваралачког мишљења и у потпуности критички расуђује; - показује изузетну самосталност уз изузетно висок степен активности и ангажовања. Оцену врло добар (4) добија ученик који: – у великој мери показује способност примене знања и логички повезује чињенице и појмове; – самостално изводи закључке који се заснивају на подацима;			
Б) Ангажовање ученика у настави			-Самосталност у извршавању задатака (област;	Пресек стања по тромесечјима На крају школске

В) Самосталност у раду	– решава поједине проблеме на нивоу стваралачког мишљења и у знатној мери критички расуђује; – показује велику самосталност и висок степен активности и ангажовања. Оцену добар (3) добија ученик који: – у довољној мери показује способност употребе информација у новим ситуацијама; – у знатној мери логички повезује чињенице и појмове; – већим делом самостално изводи закључке који се заснивају на подацима и делимично самостално решава поједине проблеме; – у довољној мери критички расуђује; – показује делимични степен активности и ангажовања. Оцену довољан (2) добија ученик који: – знања која је остварио су на нивоу репродукције, уз минималну примену; – у мањој мери логички повезује чињенице и појмове и искључиво уз подршку наставника изводи закључке који се заснивају на подацима; – понекад је самосталан у решавању проблема и у недовољној мери критички расуђује; – показује мањи степен активности и ангажовања. Недовољан (1) добија ученик који: – знања која је остварио нису ни на нивоу препознавања и не показује способност репродукције и примене; – не изводи закључке који се заснивају на подацима; – критички не расуђује; – не показује интересовање за учешће у активностима нити ангажовање.	складу са музичким могућностима -заједничко вредновање ученика и наставника - самопроцена оцене и ангажовања од стране ученика - групни рад (посматрање наставника, излагање група, процена осталих ученика) - рад у пару (посматрање наставника, излагање парова, процена осталих ученика) -вођење евиденције о учешћу ученика у ваннаставним активностима	скала по нивоима) –Листе: сарадња у групи (сви чланови су укључени, сви имају задато забележено у свескама...) –Квалитативно и квантитативно процењивање резултата (пано, табела...)	године
-----------------------------------	--	---	---	---------------

НАЧИН ПРИЛАГОЂАВАЊА НАСТАВНОГ ПРОЦЕСА УЧЕНИЦИМА КОЈИМА ЈЕ ПОТРЕБНА ДОДАТНА ПОДРШКА У ОБРАЗОВАЊУ

Препоручени начини прилагођавања програма наставе и учења ученицима којима је потребна додатна образовна подршка:

- просторно, садржајно и методичко прилагођавање наставног програма (нпр. размештај седења, избор градива за учење и вежбање, прилагођавање задатака – избор композиција за слушање, ритмичке и мелодијске вежбе, начина и врста оцењивања, домаћих...)
- што већа индивидуализација наставе, а посебно са ученицима којима је потребна додатна образовна подршка и надареним ученицима
- размена искустава и сарадња са члановима Већа и стручним сарадницима у школи...
- и све друго што ће се применити у складу са конкретним случајем

FRANCUSKI JEZIK

(VI razred)

Učenici 6. razreda treba da razumeju i koriste:

1. Communication, grammaire, phonétique, vocabulaire, civilization, themes transversaux....Prezentative c'est/ce sont; voici/voilà; il y a: C'est ma soeur. Ce sont mes parents. Voici Miki, notre chien. Voilà nos chats. Il y a cinq chats.

Determinants (définis, indéfinis, contractes, possessifs)

Vouloir, pouvoir et infinitif.

2. Conjugaison des verbes suivants: etre, avoir, faire,vouloir, pouvoir, aller, venire et verbes en “er”

Sredstva koja ukazuju na lice:

a) lične zamenice u funkciji subjekta (i ispred glagola koji počinju samoglasnikom):

J'habite Novi Sad. Nous avons des amis en France. Ils ont des jeux de société. Le jeu qu'elles adorent, c'est....

b) naglašene lične zamenici (usamljene): Qui veut effacer le tableau? - Moi! Qui a trouvé ce chaton? - Elles!

v) lične zamenice u funkciji direktnog i indirektnog objekta (nenaglašene lične zamenice za prvo i drugo lice): Tu m' écoutes? El les vous connaissent bien. Je te donnerai mon devoir.

(za treće lice): Tu l'aimes beaucoup? Vous pouvez le dire à Marta ? Nous les voyons souvent. Il lui fait des misères, puis il lui donne des bonbons! Je leur écris tous les jours.

3. Les articles et demonstratifs

Aktualizatore imenice (član - određeni/neodređeni/nulti, demonstrative, posesive, kvantifikatore): Le pays où nous avons passé nos vacances, c'est la Suisse. C'est un très beau pays. Il y a des lacs et des montagnes. Sur cette photo, c'est mon copain Pierre: il est guide. Ces deux filles sont ses soeurs: Marie est infirmiere, elle a 23 ans; Sophie est étudiante, elle a 20 ans.

4. Modalitete rečenice: afirmaciju, negaciju, interogaciju (koja sadrži afirmaciju i negaciju, kao i potvrdni odgovor si): ne/n'.... pas/personne/jamais/rien, gubljenje ne/n' u familijarnom govoru): On va au cinéma ce soir. Je t'invite Je ne veux pas venir avec toi/J'aimerais pas ... Je n'aime pas tes amis/ J'aime pas... Je ne vois personne... Ils ne font jamais ce que je propose Tu ne veux rien me dire? Vous êtes toujours à ... ? Vous ne devez pas prendre le train

de midi ? Si! Est ce que vous connaissez X? Savez-vous où je peux trouver X, s'il vous plaît? Quand est-ce qu'il revient? Pourquoi partez-vous si tôt

Sredstva za iskazivanje prostornih odnosa: ici/là/là-bas; en haut/en bas; à gauche/à droite/en face/tout droit.

5. Le future proche et le passé recent...Pronoms COD

6. Kvalifikaciju

- pomoću komparativa superiornosti i superlativa: Je suis plus fort que toi! C'est ma meilleure amie,

- pomoću komparativnog comme: Je suis comme toi!

Determinaciju pomoću relativnih rečenica: relativne zamenice

qui, que, où: Le village que nous avons visité s'appelle... ; le village qui se trouve au bord du Danube s'appelle...; le village où est né mon père s'appelle....

7. Sredstva za iskazivanje vremenskih odnosa:

- vremenske indikatore hier, demain, en ce moment/à ce moment-là; aujourd'hui/ce jour-là

- veznike quand, lorsque i vezički izraz pendant que.

8. Les temps et les manieres

Glagolske načine i vremena:

- prezent, složeni perfekt, imperfekt, futur prvi indikativa, kao i perifrastične

konstrukcije: bliski futur, bliska prošlost: Je lis beaucoup; ce roman, je viens de le finir;

cette BD, je vais la lire pendant les vacances;

- prezent subjunktiva glagola prve grupe (posle il faut que): Il faut que tu racontes ça à

ton frère, kao i receptivno: Il faut que tu fasses/ que tu ailles/ que tu sois/ que tu lises/ que tu saches/ que tu écrives;

- prezent kondicionala (u izražavanju sugestije/saveta): On pourrait lui montrer ma bibliothèque!

- imperativ sois, soyez.

La condition, impératif, future proche, passé recent

9. Il faut, devoir, mettre, il est....

Lične glagolske oblike i bezlične glagolske oblike sa infinitivnom dopunom,

direktnom i prepozicionalnom: Ils veulent aller au cinéma. Il faut travailler plus. Je dois

travailler. Je peux travailler. Il apprend à parler français.

Upotrebu glagolskih izraza avoir la permission de, avoir le temps de: Nous avons la

permission de rester jusqu'à minuit! Je n'ai pas le temps de ranger ma chambre, je suis en retard.

Glagole koji uvode kompletivnu rečenicu sa veznikom que: Il pense que c'est trop loin. Il

dit que c'est très loin.

10. Sredstva za iskazivanje logičkih odnosa:

- uzrok: Pourquoi tu ne viens pas avec nous? Parce que je n'ai pas fini mon travail. Il part

car il est fatigué. J'ai compris cette phrase grâce à ta mère!

- posledica: Il ne fera pas beau, il faut donc organiser la fête dans un restaurant.
- opozicija: Je sais chanter, mais pas danser.

Les interrogations, les negations, conjugaison, les constructions, les themes transversaux...

ŠKOLSKI PROGRAM					
Razred: __6__		Nastavni predmet: __francuski jezik__		Godišnji fond časova: _72__	
		časova: 2_		Nedeljni fond	
Tematski sadržaj programa	Cilj nastavnog predmeta	Zadaci nastavnog predmeta			Ishodi
le francais et les loisir	Usvojena leksika se koristi za samostalno opisivanje , stvari; upoznavanje sa turističkim destinacijama u Francuskoj	OBRAZOVNI	VASPITNI	FUNKCIONALNI	Učenik govori o aktivnostima sa raspusta, opisuje daleke zemlje, izražavanje dopadanja , ume da opise neko mesto. Konjugira povratne glagole
la famille					

et les fetes	Opisivanje članova porodice mesta stanovanja predlaganje aktivnosti,	Učenik usvaja prošlo vreme , hronološki govori o događajima , usvaja durativne izraze	Upoznavanje sa različitim navikama i imogućnostima na odmoru ,	Mogućnost sporazumevanja na francuskom na odmoru, rasgovor o odmoru	Učenik se snalazi u gradu, pita sa put, ume da priča o svojoj porodici
les magiciens		Koristi predloge , određeni i neodređeni član	Učenik zna koji se jezici govore u različitim zemljama ;	Upotreba odnosnih zamenica, izražavanje količine	Primanje i davanje saveta, ume da izrazi negodovanje, učestvuje u pronalženju rešenja
les clowns	Davanje sahteva, predlaganje rešenja, činjenje usluga	Usvajanje naglašenih ličnih zamenica i pokaznih prideva , upotreba imperativa	Učenik razvija svest o značaju očuvanja životne sredine i pismeno se izražava u vezi sa temom. Ragovara na temu ljubavi i prijateljstva, usvojenu leksiku izražava i pisanim putem	Uključivanje u različite projekte za zaštitu životne sredine Samostalno postavlja pitanja i opisuje svoja osećanja	Zna da koristi nove izraze iz govornnog jezika, odgovara na lična pitanja, ume da izrazi želju i obavezu
	Izražavanje želje i obavez, pisanje kratke poruke,	Korišćenje upitnih reči i izražavanje budućnosti bliskim futurom			

NAČIN OSTVARIVANjA PROGRAMA - Tip nastave (nastavne metode, nastavni oblici, nastavna sredstva)		
Nastavne metode	Nastavni oblici rada	Nastavana sredstva
Komunikativna	Frontalni	Udžbenik,
Monološko - dijaloška	Plenum	Radna sveska
Tekst metoda	Individualni	Pripremnjeni materijal
Audio – vizuelna	Rad u paru	Posteri , karte , razglednice
Auditivna demonstrativna	Grupni rad	Audio i video materijal

edaje novo gradivo, ta tekst objašnjava značenje novih reči, je uputstva, objašnjava gramatička pravila, overava rad učenika, otivši, rtner u pedagoškoj komunikaciji, ganizuje i realizuje nastavni proces otivši, rtner u pedagoškoj komunikaciji ganizuje i realizuje nastavni proces. objašnjava značenje novih reči, je uputstva, objašnjava gramatička avila, proverava rad učenika	Sluša, reaguje na uputstva, odgovara na pitanja, postavlja pitanja, radi vežbe u udžbeniku i radnoj svesci, reaguje na nastavnikove instrukcije imenuje, igra se sa rečima i glasovima povezuje zvučni materijal sa rečima	Razgovor, posmatranje, odgovori na pitanja, postavljanje pitanja, domaći zadatak, konstantne beleške o napredovanju, učnički radovi i produkti učničkih aktivnosti, razgovor sa učenicima	Engleski jezik , srpski jezik ,bosanski jezik, geografija , biologija , građansko baspitanje
--	---	--	---

Naziv predmeta: STRANI JEZIK- Engleski		
Cilj učenja Stranog jezika je da se učenik usvajanjem funkcionalnih znanja o jezičkom sistemu i kulturi i razvijanjem strategija učenja stranog jezika osposobi za osnovnu pismenu i usmenu komunikaciju i stekne pozitivan odnos prema drugim jezicima i kulturama, kao i prema sopstvenom jeziku i kulturnom nasleđu.		
Razred Šesti		
Godišnji fond časova 72		
ISHODI		
Po završetku razreda učenik će biti u stanju da: – razume jednostavnije tekstove koji se odnose na pozdravljanje, predstavljanje i traženje/davanje informacija lične prirode; – pozdravi i otpozdravi, predstavi sebe	KOMUNIKATIVNE FUNKCIJE POZDRAVLJANJE I PREDSTAVLJANJE SEBE I DRUGIH I TRAŽENJE/ DAVANJE OSNOVNIH INFORMACIJA O SEBI I DRUGIMA	JEZIČKE AKTIVNOSTI (u komunikativnim funkcijama) Slušanje i čitanje jednostavnijih tekstova koji se odnose na pozdravljanje i predstavljanje (dijalozi, narativni tekstovi, formulari i sl.); reagovanje na usmeni ili pisani impuls sagovornika (nastavnika, vršnjaka i sl.) i iniciranje komunikacije; usmeno i pisano davanje informacija o sebi i traženje i davanje informacija o drugima.

i drugog koristeći jednostavnija jezička sredstva; – razmeni jednostavnije informacije lične prirode; – u nekoliko vezanih iskaza saopšti informacije o sebi i drugima; – razume jednostavnije tekstove koji se odnose na opis osoba, biljaka, životinja, predmeta, mesta, pojava, radnji, stanja i zbivanja; – opiše i uporedi živa bića, predmete, mesta, pojave, radnje, stanja i zbivanja koristeći jednostavnija jezička sredstva; – razume jednostavnije predloge, savete i pozive na zajedničke aktivnosti i odgovori na njih uz odgovarajuće obrazloženje; – uputi predloge, savete i pozive na zajedničke aktivnosti koristeći situaciono prikladne komunikacione modele; – zatraži i pruži dodatne informacije u vezi sa predlozima, savetima i pozivima na zajedničke aktivnosti; – razume uobičajene molbe i zahteve i	OPIŠIVANJE BIĆA, PREDMETA, MESTA, POJAVA, RADNJI, STANJA I ZBIVANJA IZNOŠENJE PREDLOGA I SAVETA, UPUĆIVANJE POZIVA ZA UČEŠĆE U ZAJEDNIČKOJ AKTIVNOSTI I REAGOVANJE NA NJIH IZRAŽAVANJE MOLBI, ZAHTEVA, OBAVEŠTENJA, IZVINJENJA, ČESTITANJA I ZAHVALNOSTI RAZUMEVANJE I DAVANJE UPUTSTAVA OPIŠIVANJE RADNJI U SADAŠNJOSTI OPIŠIVANJE RADNJI U PROŠLOSTI OPIŠIVANJE BUDUĆIH RADNJI (PLANOVA, NAMERA, PREDVIĐANJA)	Slušanje i čitanje jednostavnijih tekstova koji se odnose na opis bića, predmeta, mesta, pojava, radnji, stanja i zbivanja; usmeno i pisano opisivanje/poređenje bića, predmeta, pojava i mesta. Slušanje i čitanje jednostavnijih tekstova koji sadrže predloge; usmeno i pisano pregovaranje i dogovaranje oko predloga i učešća u zajedničkoj aktivnosti; pisanje pozivnice za proslavu/žurku ili imejla/SMS-a kojim se ugovara zajednička aktivnost; prihvatanje/odbijanje predloga, usmeno ili pisano, uz poštovanje osnovnih normi učtivosti i davanje odgovarajućeg opravdanja/zgovora. Slušanje i čitanje jednostavnijih iskaza kojima se nešto čestita, traži/nudi pomoć, usluga, obaveštje ili se izražava izvinjenje, zahvalnost; usmeno i pisano čestitanje, traženje i davanje obaveštenja, upućivanje molbe za pomoć/uslugu i reagovanje na nju, izražavanje izvinjenja i zahvalnosti. Slušanje i čitanje tekstova koji sadrže jednostavnija uputstva (npr. za izradu zadataka, projekata i sl.) s vizuelnom podrškom i bez nje; usmeno i pisano davanje uputstava. Slušanje i čitanje opisa i razmenjivanje iskaza u vezi sa stalnim, uobičajenim i trenutnim događajima/aktivnostima i sposobnostima; usmeno i pisano opisivanje stalnih, uobičajenih i trenutnih događaja/aktivnosti i sposobnosti. Slušanje i čitanje opisa i usmeno i pisano razmenjivanje ikaza u vezi sa iskustvima, događajima/aktivnostima i sposobnostima u prošlosti; usmeno i pisano opisivanje iskustava, događaja/aktivnosti i sposobnosti u prošlosti; izrada i prezentacija projekata o istorijskim događajima, ličnostima i sl. Slušanje i čitanje kraćih tekstova u vezi sa odlukama, planovima, namerama i predviđanjima; usmeno i pisano dogovaranje/izveštavanje o odlukama, planovima, namerama i predviđanjima.
---	---	--

reaguje na njih;

– uputi uobičajene molbe i zahteve;

– čestita, zahvali se i izvini se koristeći jednostavnija jezička sredstva;

– razume i sledi jednostavnija uputstva u vezi s uobičajenim situacijama iz svakodnevnog života;

– pruži jednostavnija uputstva u vezi s uobičajenim situacijama iz svakodnevnog života;

– razume jednostavnije tekstove u kojima se opisuju radnje i situacije u sadašnjosti;

– razume jednostavnije tekstove u kojima se opisuju sposobnosti i umeća;

– razmeni pojedinačne informacije i/ili nekoliko informacija u nizu koje se odnose na radnje u sadašnjosti;

– opiše radnje, sposobnosti i umeća koristeći nekoliko vezanih iskaza;

– razume jednostavnije tekstove u kojima se opisuju iskustva, događaji i sposobnosti u prošlosti;

– razmeni pojedinačne informacije i/ili

**ISKAZIVANJE ŽELJA,
INTERESOVANJA, POTREBA,
OSETA I OSEĆANJA**

**ISKAZIVANJE PROSTORNIH
ODNOSA I UPUTSTAVA ZA
ORIJENTACIJU U PROSTORU**

**IZRICANJE DOZVOLA, ZABRANA,
PRAVILA PONAŠANJA I OBAVEZA**

**IZRAŽAVANJE PRIPADANJA I
POSEDOVANJA**

**IZRAŽAVANJE DOPADANJA I
NEDOPADANJA**

IZRAŽAVANJE MIŠLJENJA

Slušanje i čitanje iskaza u vezi sa željama, interesovanjima, potrebama, osetima i osećanjima; usmeno i pisano dogovaranje u vezi sa zadovoljavanjem želja i potreba; predlaganje rešenja u vezi sa osetima i potrebama; usmeno i pisano iskazivanje svojih osećanja i reagovanje na tuđa.

Slušanje i čitanje jednostavnijih tekstova u vezi sa smerom kretanja i specifičnijim prostornim odnosima; usmeno i pisano razmenjivanje informacija u vezi sa smerom kretanja i prostornim odnosima; usmeno i pisano opisivanje smera kretanja i prostornih odnosa.

Slušanje i čitanje jednostavnijih iskaza u vezi sa zabranama, pravilima ponašanja i obavezama; postavljanje pitanja u vezi sa zabranama, pravilima ponašanja i obavezama i odgovaranje na njih; usmeno i pisano saopštavanje zabrana, pravila ponašanja i obaveza.

Slušanje i čitanje jednostavnijih tekstova s iskazima u kojima se govori šta neko ima/nema ili čije je nešto; postavljanje pitanja u vezi sa pripadanjem i odgovaranje na njih.

Slušanje i čitanje jednostavnijih tekstova koji se odnose na izražavanje dopadanja/nepodanja; usmeno i pisano izražavanje dopadanja/nedopadanja.

Slušanje i čitanje jednostavnijih tekstova u vezi sa traženjem mišljenja i izražavanjem slaganja/neslaganja; usmeno i pisano traženje mišljenja i izražavanje slaganja i neslaganja.

nekoliko informacija u nizu o iskustvima, događajima i sposobnostima u prošlosti;

– opiše u nekoliko kraćih, vezanih iskaza iskustva, događaj iz prošlosti;

– opiše neki istorijski događaj, istorijsku ličnost i sl.

– razume jednostavnije iskaze koji se odnose na odluke, obećanja, planove, namere i predviđanja i reaguje na njih;

– razmeni jednostavnije iskaze u vezi sa obećanjima, odlukama, planovima, namerama i predviđanjima;

– saopšti šta on/ona ili neko drugi planira, namerava, predviđa;

– razume uobičajene izraze u vezi sa željama, interesovanjima, potrebama, osetima i osećanjima i reaguje na njih;

– izrazi želje, interesovanja, potrebe, osećanja jednostavnijim jezičkim sredstvima;

– razume jednostavnija pitanja koja se odnose na orijentaciju/položaj predmeta i bića u prostoru i pravac kretanja i odgovori na njih;

– zatraži i razume obaveštenja o

orijentaciji/položaju predmeta i bića u prostoru i pravcu kretanja;

– opiše pravac kretanja i prostorne odnose jednostavnim, vezanim iskazima;

– razume jednostavnije zabrane, pravila ponašanja, svoje i tuđe obaveze i reaguje na njih;

– razmeni jednostavnije informacije koje se odnose na zabrane i pravila ponašanja u školi i na javnom mestu, kao i na svoje i tuđe obaveze;

– saopšti pravila ponašanja, zabrane i listu svojih i tuđih obaveza koristeći odgovarajuća jezička sredstva;

– razume jednostavnije izraze koji se odnose na posedovanje i pripadnost;

– formuliše jednostavnije iskaze koji se odnose na posedovanje i pripadnost;

– pita i kaže šta neko ima/nema i čije je nešto;

– razume jednostavnije iskaze koji se odnose na izražavanje dopadanja i nedopadanja i reaguje na njih;

– izrazi dopadanje i nedopadanje uz

**IZRAŽAVANJE KOLIČINE,
BROJEVA I CENA**

Slušanje i čitanje jednostavnijih tekstova koji govore o količini i ceni; postavljanje pitanja u vezi s količinom i cenom i odgovaranje na njih, usmeno i pisano; slušanje i čitanje tekstova na teme porudžbine u restoranu, kupovine, igranje uloga (u restoranu, u prodavnici, u kuhinji ...); zapisivanje i računanje cena.

jednostavno obrazloženje;

– razume jednostavnije iskaze kojima se traži mišljenje i reaguje na njih;

– izražava mišljenje, slaganje/neslaganje i daje kratko obrazloženje;

– razume jednostavnije izraze koji se odnose na količinu i cenu;

– pita i saopšti koliko nečega ima/nema, koristeći jednostavnija jezička sredstva;

– pita/kaže/izračuna koliko nešto košta.

TEMATSKE OBLASTI U NASTAVI STRANIH JEZIKA ZA OSNOVNU ŠKOLU – DRUGI CIKLUS

Napomena: Tematske oblasti se prožimaju i iste su u sva četiri razreda drugog ciklusa osnovnog obrazovanja i vaspitanja – u svakom narednom razredu obnavlja se, a zatim proširuje fond lingvističkih znanja, navika i umenja i ekstralingvističkih predstava vezanih za konkretnu temu. Nastavnici obrađuju teme u skladu sa interesovanjima učenika, njihovim potrebama i savremenim tokovima u nastavi stranih jezika, tako da svaka tema predstavlja određeni situacijski kompleks.

1) Lični identitet

2) Porodica i uže društveno okruženje (prijatelji, komšije, nastavnici itd.)

3) Geografske osobenosti

4) Srbija – moja domovina

5) Stanovanje – forme, navike

- 6) Živi svet – priroda, ljubimci, očuvanje životne sredine, ekološka svest
- 7) Istorija, vremensko iskustvo i doživljaj vremena (prošlost – sadašnjost – budućnost)
- 8) Škola, školski život, školski sistem, obrazovanje i vaspitanje
- 9) Profesionalni život (izabrana – buduća struka), planovi vezani za buduće zanimanje
- 10) Mladi – deca i omladina
- 11) Životni ciklusi
- 12) Zdravlje, higijena, preventiva bolesti, lečenje
- 13) Emocije, ljubav, partnerski i drugi međuljudski odnosi
- 14) Transport i prevozna sredstva
- 15) Klima i vremenske prilike
- 16) Nauka i istraživanja
- 17) Umetnost (naročito moderna književnost za mlade; savremena muzika)
- 18) Duhovni život; norme i vrednosti (etički i verski principi); stavovi, stereotipi, predrasude, tolerancija i empatija; briga o drugome
- 19) Običaji i tradicija, folklor, proslave (rođendani, praznici)
- 20) Slobodno vreme – zabava, razonoda, hobiji
- 21) Ishrana i gastronomske navike
- 22) Putovanja
- 23) Moda i oblačenje
- 24) Sport

25) Verbalna i neverbalna komunikacija, konvencije ponašanja i ophođenja

26) Mediji, masmediji, internet i društvene mreže

27) Život u inostranstvu, kontakti sa strancima, ksenofobija

JEZIČKI SADRŽAJI

ENGLESKI JEZIK

Komunikativna funkcija

Jezički sadržaji

What's your first/last name/surname?

Jack, this is Andrew. He's the new boy in our class. Hi Andrew. Nice to meet you. I'm glad to meet you too. What's your nickname? It's Andy. Where do you live? I live in Sunny Street. How do you go to school? I walk there/take the bus...

What does your father do? He's a science teacher. Have you got/Do you have any brothers or sisters? No, I'm an only child, but my mum's got two sisters, Sophia and Lily. Aunt Lily is the eldest. She says I am her favourite nephew.

This is my cousin, Bob. Where does he come from? He lives in Brisbane now, but he was born in London. Where were you born? When did you move there? We moved there when I was four.

POZDRAVLJANJE I PREDSTAVLJANJE SEBE I DRUGIH I TRAŽENJE/DAVANJE OSNOVNIH INFORMACIJA O SEBI I DRUGIMA

Where were you living when you started school?

Who do you usually go out with? How long have you known Susan? For one year. Since last year.

The Present Simple Tense za izražavanje stalnih i uobičajenih radnji.

The Past Simple Tense glagola to be i ostalih glagola (pravilnih i nepravilnih).

The Past Continuous Tense.

The Present Perfect Tense učestalijih glagola (pravilnih i nepravilnih).

Pitanja sa Who/What/Where/When/Why...

**OPISIVANJE BIĆA, PREDMETA, MESTA,
POJAVA, RADNJI, STANJA I ZBIVANJA**

Pitanja sa prepozicionim glagolima.

Upotreba i izostavljanje članova pri bližem određivanju lica, u fiksnim izrazima (*go to school/by car/on foot...*), sa osnovnim geografskim pojmovima (nazivima ulica, gradova, država...)

(Inter)kulturni sadržaji: ustaljena pravila učtive komunikacije; imena i nadimci; rodbina, porodični odnosi i rodbinske veze; veći gradovi u zemljama ciljne kulture.

What does Emma look like? She looks gorgeous. She's the prettiest girl in our class.

What's he like? He's smart and hard-working.

Noah doesn't care about anyone. He's is selfish. My friend is sporty and good-looking, but he is very shy.

Her clothes are cool!

Samuel is as tall as his brother/not as(so) tall as his father.

This laptop is less expensive than that one. It's the least expensive laptop in the shop.

Jacob's room is usually tidy, but Michael's is often untidy/messy. You can find his clothes everywhere.

Why is he exhausted? Because the trip was exhausting.

The party was really exciting. Everybody was excited.

She looks really unhappy.

How does he swim? He swims well.

We worked hard. He was running fast.

It is raining heavily.

Are they listening carefully?

Ten minutes from here is the biggest wheel of its kind in the world – the London Eye.

The buildings are amazing /fantastic.

That's the cafe where my sister works.

Is that the message which/that Tom sent?

There's somebody/nobody/no one in the street.

There was nothing strange in his voice. Everything was OK.

This chair's uncomfortable. That's impossible!

The Present Simple Tense i The Present Continuous Tense za izražavanje pojava, radnji, stanja i zbivanja u sadašnjosti, The Past Simple Tense i The Past Continuous Tense za izražavanje pojava, radnji, stanja i zbivanja u prošlosti.

Poređenje prideva po jednakosti as...as, not so/as...as.

Poređenje prideva sa less i the least.

Pridevi sa nastavcima -ed i -ing.

Tvorba i upotreba priloga za način (beautifully, quickly, happily, well, badly, fast, hard...)

Upotreba određenog člana uz superlativ prideva.

Upotreba/izostavljanje određenog člana uz nazive mesta. (spomenici, muzeji, ulice, parkovi...).

Relativne zamenice who, which, that, whose, where...

Neodređene zamenice (somebody, something, anybody, anything, nobody, no one, nothing, everything...).

Pitanja sa What...like, How, Why...

Negativni prefiksi un-, im-...

(Inter)kulturni sadržaji: osobenosti naše zemlje i zemalja govornog područja ciljnog jezika (znamenitosti, geografske karakteristike i sl.)

**IZNOŠENJE PREDLOGA I SAVETA,
UPUĆIVANJE POZIVA ZA UČEŠĆE U
ZAJEDNIČKOJ AKTIVNOSTI I REAGOVANJE
NA NJIH**

I'm going to the swimming pool. Would you like to come? Yes, please. I like swimming.

Would you like a cup of tea? No, thank you/thanks.

What are you doing next weekend? Do you want to come to my party? Yes, I'd love to. When is it? At 7.30 on Saturday.

Do you fancy/How about a game of tennis this afternoon? Sorry. I can't. I've got a dance class.

Shall we go to the sports centre today? Good idea. See you there at 6.00 pm. That's no good for me. What about 5.30? Yes, sure. How about trying my new computer game this morning? I'm afraid I can't. I'm looking after my little sister.

Why don't we go to the park?

Let's get out of here. That sounds good. The music is too loud.

We could/ may/might stay here and watch DVDs. That's boring.

If it is cold, put on your jacket. If you hurry, you won't miss the bus.

If you don't feel well, you should see a doctor.

I've got the flu. You must stay in bed and drink lots of hot drinks.

If you don't stay up late, you won't feel tired.

You shouldn't eat too much chocolate.

Don't give your real name on the Internet.

The Present Continuous Tense za unapred dogovorene radnje.

Zapovedni način.

Izrazi: How about...? What about...? Why don't we...? Would you like...? Do you want...? Shall we...? Let's...

Modalni glagoli za izražavanje predloga – can/could/may/might.

**IZRAŽAVANJE MOLBI, ZAHTEVA,
OBAVEŠTENJA, IZVINJENJA, ČESTITANJA I
ZAHVALNOSTI**

Modalni glagoli *should* za davanje saveta.

Prvi kondicional.

(Inter)kulturni sadržaji: prikladno upućivanje predloga, saveta i poziva i reagovanje na predloge, savete i pozive.

Can/Could you help me with these bags, please? They're too heavy.

Could I have a glass of water, please?

Could I see your exercise book, please? Yes, just a minute. Oh, no. I can't find it.

May I see your tickets, please? Here you are, sir. Thank you.

Will you open the door for me? Sure.

I'm so sorry for... It's all my fault. Sorry, it was an accident. I didn't mean to (break your skateboard). That's all right/OK. Never mind. It doesn't matter.

Thank you for (your help). Thank you from the bottom of my heart. That's very kind of you.

That means a lot to me. Don't mention it. It's nothing. You're welcome.

Well done. Congratulations! Happy (festival).

When does the train for Glasgow leave? It leaves at 7.38. School starts at 8.45.

Which book do you want? The red one. Can I try on those trousers, please? Which ones? The blue ones.

Modalni glagoli za izražavanje molbe i zahteva – *can/could/may*.

Would you like...?

Will za izražavanje molbi.

The Present Simple Tense za izražavanje utvrđenih programa, reda vožnje, rasporeda i sl.

Zamenice *one, ones*.

(Inter)kulturni sadržaji: pravila učtive komunikacije, značajni praznici i događaji, čestitanja.
Read the explanation and circle the correct words.

State your problem and describe how you feel about it.

Use the expressions below.

Make a project about an important city in your town. Make a map and label the important places.

RAZUMEVANJE I DAVANJE UPUTSTAVA

To end the call, tap the „end call” button (typically a red button on the left side of your cell phone) or close your phone.

Do not touch the adapter with wet hands.

Zapovedni način.

(Inter)kulturni sadržaji: pravila učtivosti u skladu sa stepenom formalnosti i situacijom.
She rarely takes the bus to school.

They usually play games in their free time.

Does James play any musical instruments? Yes, he does. No, he doesn't.

How many languages do you speak? What time do you usually wake up on school days?

My sister doesn't eat fish.

OPIŠIVANJE RADNJI U SADAŠNJOSTI

Water freezes at zero degrees Celsius. If /When you heat ice, it melts. What are you looking for? I am looking for my glasses. I can't find them.

Shhh! I am trying to concentrate. What are you thinking about? Who are you talking to?

Sorry, she can't come to the phone right now. She's having a shower. She is studying French in Paris.

We are very busy these days. We are decorating the school hall. Look! It's raining. It doesn't usually rain here in summer. Does it rain a lot in your hometown?

We normally grow vegetables, but this year we aren't growing any.

I can't see anybody/anyone.

How long has he played the guitar? For five years./Since last summer.

The Present Simple Tense za izražavanje stalnih i uobičajenih radnji.

The Present Continuous Tense za izražavanje trenutnih i privremenih radnji.

Razlike u upotrebi glagolskih oblika The Present Simple Tense i The Present Continuous Tense.

The Present Perfect Simple Tense za izražavanje radnji koje su počele u prošlosti i još uvek traju.

Nulti kondicional.

Pitanja sa prepozicionim glagolima.

Modalni glagol can za izražavanje sposobnosti.

(Inter)kulturni sadržaji: porodični život; život u školi – nastavne i vannastavne aktivnosti; raspusti i putovanja.

When did Columbus discover America? Who invented the telephone? People lived in caves a long time ago.

We saw a good film last week.

She used to wear glasses.

Did he use to drink tea every morning? No, he didn't. What did you do when you heard the noise? First, I called the police.

What were you doing when you heard the noise? I was watching TV.

At ten o'clock yesterday morning, I was cycling to school. I fell off my bike and hurt my knee. I couldn't stand up. Was there anyone to help? No, there wasn't.

OPISIVANJE RADNJI U PROŠLOSTI

I was walking down the lane when I saw a beautiful lady.

She was wearing a red dress and a big red hat.

While I was sleeping, my brother was helping our father in the garden.

She was sleeping when we came in.

As soon as I saw them, I started to run.

They have finished their project. They finished it yesterday.

Who did you get the letter from?

Have you ever been to London? Yes, I have. I was there last year./ No, I haven't. I have never been to London.

He has just arrived.

I've already learnt to use that program.

Have they arrived yet?

They haven't finished their dinner yet.

The Past Simple Tense pravilnih i nepravilnih glagola, sve upotrebe.

The Past Continuous Tense, sve upotrebe

Used to.

Kontrastiranje upotrebe i značenja glagolskih oblika *The Past Simple Tense* i *The Past Continuous Tense*.

The Present Perfect Simple Tense za izražavanje iskustava i radnji u neodređenoj prošlosti i sa *ever, never, just, already, yet...*

Kontrastiranje upotrebe i značenja glagolskih oblika *The Past Simple Tense* i *The Present Perfect*

Simple Tense.

Modalni glagol *could* za izražavanje sposobnosti u prošlosti

Linking words and phrases (first, then, next, as soon as, after that, finally...).

Pitanja sa *Who/What/Where/When/Why...*

Pitanja sa prepozicionim glagolima.

(Inter)kulturni sadržaji: istorijski događaji, epohalna otkrića; važnije ličnosti iz prošlosti
When I grow up, I would like/I'm going to be a web designer. What about you? I really want to be a programmer.

I can't find my keys anywhere. I'll/I will help you look for them. I'll take it, please. I'll leave it, thanks.

I promise I won't be late.

I believe he will be a great pianist. I don't think he will make it.

It will be rainy tomorrow.

Why are you putting on your coat? I'm going to take my dog for a walk.

It's my birthday next Saturday. I'm going to have a big party.

Look at those cars! They're going to crash!

What are you doing tonight? We're playing football with friends.

Would like + imenica/infinitiv glagola.

Stative verbs (want, promise, believe, think...)

The Future Simple Tense za izražavanje odluka donetih u trenutku govora, obećanja i predviđanja na osnovu znanja, iskustva i verovanja.

Going to za izražavanje planova, namera i predviđanja na osnovu čulnih opažanja.

**OPISIVANJE BUDUĆIH RADNJI (PLANOVA,
NAMERA, PREDVIĐANJA)**

**ISKAZIVANJE ŽELJA, INTERESOVANJA,
POTREBA, OSETA I OSEĆANJA**

The Present Continuous Tense za izražavanje unapred dogovorenih/isplaniranih radnji.

(Inter)kulturni sadržaji: pravila učtivosti u skladu sa stepenom formalnosti i situacijom.

I'd like to try bungee jumping. I'm interested in swimming. What sports are you interested in?

My hobby is collecting badges. What's your hobby?

I'm starving. Shall I make a sandwich for you? Yes, please. I'm thirsty. Would you like some lemonade?

What's wrong/the matter? I'm tired of/sick of/fed up with/bored with playing this game.

Are you tired? I'm exhausted.

*I'm cold/hot. I don't feel well. I feel sick. Why don't you go to bed? I'm nervous / frightened /upset /scared...
Don't worry. Everything will be all right/just fine. It's going to be all right.*

Are you happy with your new friends? Oh, yes. I am so glad/happy to hear that.

I've got/ I have a terrible headache. Take a painkiller.

My ear hurts. I'm sorry to hear that.

Oh dear! My finger is bleeding. Why don't you put a plaster on it? I've sprained my ankle. Put some ice on it.

I'm in trouble. I don't know what to do.

Stative verbs (be, want, hurt, have, feel, know...)

Zapovedni način.

Why don't we/you + infinitivna osnova glagola.

Would like + imenica/infinitiv glagola.

Upotreba pridevsko-predložkih izraza tired of / sick of / fed up with / bored with.

The Present Perfect Simple Tense

**ISKAZIVANJE PROSTORNIH ODNOSA I
UPUTSTAVA ZA ORIJENTACIJU U
PROSTORU**

(Inter)kulturni sadržaji: mimika i gestikulacija; interesovanja, hobi, zabava, razonoda, sport i rekreacija.

Excuse me. How do I get to...? What's the best way to...? Could you tell me the way to...? Go straight on until you get to (a bridge). Cross (the bridge). Turn back. Go back. Turn left/right into... Take the first/second turning on the right/left. Go along... It's on the left/right. It's opposite/behind/between/in front of/near/next to/at the corner/just around the corner...

Zapovedni način.

Predlozi za izražavanje položaja i prostornih odnosa – *in front of, behind, between, opposite...*

(Inter)kulturni sadržaji: javni prostor; tipičan izgled mesta.

Don't throw litter around. Save energy. Turn off lights when not in use.

You can/can't sit here. The seat is/isn't free.

Can I use your mobile phone? Sure.

You mustn't use calculators during the exam.

Students must turn off their phones in the classroom.

Do you have to wear a uniform at your school?

**IZRICANJE DOZVOLA, ZABRANA, PRAVILA
PONAŠANJA I OBAVEZA**

John can't come because he has to work.

I must get up early tomorrow morning.

I don't have to take my dog for a walk every day/tomorrow.

My parents let me go out at weekends.

They won't let us feed the animals.

Our head teacher made us clean our classroom last Friday.

John couldn't come because he had to work.

He didn't have to come early yesterday.

You should slow down, you shouldn't run down the corridor.

Zapovedni način.

Modalni glagoli za izražavanje dozvole, zabrane, pravila ponašanja i prisustvo/odsustvo obaveze – *can/can't, must/mustn't, have to/don't/doesn't have to, had to/didn't have to, should/shouldn't.*

Let/Make + infinitivna osnova glagola.

(Inter)kulturni sadržaji: ponašanje na javnim mestima; značenje znakova i simbola.

Is this your dog? No, it's Steve's dog. Whose house is this? It's Jane and Sally's house.

They're Jane's and Sally's bags. These are the children's toys. That's my parents' car.

This is my blanket. This blanket is mine.

This isn't your card. It's hers.

I've got/I have a ruler. Have you got/Do you have a pen? Sally hasn't got /doesn't have an umbrella.

IZRAŽAVANJE PRIPADANJA I POSEDOVANJA

Saksonski genitiv sa imenicom u jednini i množini (pravilna i nepravilna množina) – *my friend's/ friends'/ children's books.*

Prisvojne zamenice *mine, yours...*

Pitanja sa *Whose.*

(Inter)kulturni sadržaji: porodica i prijatelji; odnos prema svojoj i tuđoj imovini.

I love working with people. I don't like skiing. I'm bad at it. What do/don't you like doing?

Peter hates watching horror films. He enjoys playing video games. I can't/couldn't stand the heat.

IZRAŽAVANJE DOPADANJA I NEDOPADANJA

My favourite sport is tennis. What's your favourite sport?

What are your hobbies and interests?

Fifteen out of thirty people like tennis – eight boys and seven girls.

Pridevsko-predložke fraze – *interested in, good/bad at, crazy about...*

Glagoli *like/love/hate/enjoy/can't stand* + glagolska imenica

Pitanja sa *What, Who, Why ...*

(Inter)kulturni sadržaji: umetnost, književnost za mlade, strip, muzika, film.

Tea is better than coffee. Of course. That's true. You are right.

The food was great! I disagree/don't agree with you. It was awful.

I think we should help him. Yes, I agree with you. He always helps his friends.

I enjoy skiing. Me too.

I don't think he will win the race. Well, I do. No chance! I don't believe it! That's right! That's wrong!

Stative verbs (*think, like, agree, believe...*)

Pitanja sa *What, Why, How ...*

(Inter)kulturni sadržaji: poštovanje osnovnih normi učtivosti u komunikaciji sa vršnjacima i odraslima.

How many people are there (in the park)? There are two men/women and three children (in the park).

How much fruit do we have? There isn't much fruit in the bowl. There aren't many books on the shelves.

A lot of/Lots of people went to the match.

A lot of/Lots of snow falls in winter.

There were loads of apples on the table.

There is a little lemonade in the bottle. There are a few apples. How much is this? It's € 2,365 (two thousand, three hundred and sixty-five euros). That's £ 245 (two hundred and forty-five pounds)/ \$300

IZRAŽAVANJE MIŠLJENJA

IZRAŽAVANJE KOLIČINE I BROJEVA I CENA

(three hundred dollars).

In my school, 60% of children eat junk food.

Osnovni brojevi preko 1000.

Pravilna množina imenica.

Množina imenica koje se završavaju na -y, -f/fe: *strawberries, shelves, knives...*

Množina imenica koje se završavaju na -o: *kilos, potatoes...*

Sinkretizam jednine i množine: *sheep, fish...*

Najčešći oblici nepravilne množine (*men, women, children, people, feet, teeth, mice....*).

Brojive i nebrojive imenice – *pounds, money...*

Kvantifikatori – *much, many, a lot of, lots of, loads of, a few, a little.*

Pitanja sa *How much/many.*

(Inter)kulturni sadržaji: društveno okruženje; valute ciljnih kultura.

Ciljevi osnovnog obrazovanja i vaspitanja

ZOSOV

Članak 21.

Glavni ciljevi osnovnog obrazovanja i vaspitanja su:

- 1) Obezbeđivanje dobrobiti i podrška ukupnom razvoju učenika;
- 2) Obezbeđivanje podržavajućeg i bezbednog okruženja za sveukupni razvoj učenika, razvoj nenasilnog ponašanja i uspostavljanje nulte tolerancije za nasilje;
- 3) Sveobuhvatno uključivanje učenika u obrazovni sistem;
- 4) Razvoj i praktikovanje zdravog načina života, svest o važnosti sopstvenog zdravlja i bezbednosti, potreba za negovanjem i razvojem fizičkih sposobnosti;
- 5) Razvijanje svesti o značaju održivog razvoja, zaštite i očuvanja prirode i životne sredine i etike životne sredine, zaštite i dobrobiti životinja;
- 6) Kontinuirano poboljšanje kvaliteta procesa i ishoda obrazovanja zasnovanog na dokazanim naučnim saznanjima i obrazovnoj praksi;
- 7) Razvijanje kompetencija za suočavanje i aktivno učešće u promenljivom modernom društvu;
- 8) potpuni intelektualni, emocionalni, socijalni, moralni i fizički razvoj svakog učenika, u skladu sa njegovim godinama, razvojnim potrebama i

interesima;

9) Razvijanje ključnih kompetencija za cjeloživotno učenje i međunastavne kompetencije u skladu s razvojem moderne nauke i tehnologije;

10) razvoj samosvesti, kreativnih sposobnosti, kritičkog mišljenja, motivacije za učenje, sposobnosti za timski rad, sposobnosti samovrednovanja, samoinicijative i izražavanja sopstvenog mišljenja;

11) Omogućavanje donošenja valjanih odluka o izboru daljeg obrazovanja i zanimanja, vlastitom razvoju i budućem životu;

12) Razvijanje osećaja solidarnosti, razumevanja i konstruktivne saradnje sa drugima i negovanje drugarstva i prijateljstva;

13) razvoj pozitivnih ljudskih vrijednosti;

14) Razvijanje kompetencija za razumevanje i poštovanje prava deteta, ljudskih prava, građanskih sloboda i sposobnosti da živi u demokratski organizovanom i pravednom društvu;

15) Razvoj i poštovanje rasne, nacionalne, kulturne, jezičke, verske, rodne, polne i starosne jednakosti, tolerancije i poštovanja različitosti;

16) Razvijanje ličnog i nacionalnog identiteta, razvijanje svesti i osećaja pripadnosti Republici Srbiji, poštovanje i negovanje srpskog jezika i maternjeg jezika, tradicije i kulture srpskog naroda i nacionalnih manjina, razvijanje interkulturalnosti, poštovanje i očuvanje nacionalne i svetske kulturne baštine;

17) povećanje efikasnosti korišćenja svih resursa obrazovanja, završetka obrazovanja i vaspitanja u predviđenom periodu uz minimalno produženje trajanja i smanjen nastavak;

18) Povećanje efikasnosti obrazovanja i unapređenje obrazovnog nivoa stanovništva Republike Srbije kao države zasnovane na znanju.

OPŠTI CILJEVI PROGRAMA

Cilj nastave i učenja **vizuelnih umetnosti** je da kroz praktičan rad opremi studente kreativnim razmišljanjem i estetskim kriterijumima, da komuniciraju i rešavaju probleme, kao i da izgrade pozitivan odnos prema umetničkom nasleđu i kulturnom nasleđu svojih drugih naroda.

- Sveobuhvatan razvoj psihofizičkih potencijala studenata (intelektualni, socijalno-emocionalni, motorni, kreativni itd.).
- Razvoj sposobnosti za izvođenje: posmatranje, opažanje, razmišljanje, pamćenje, izražavanje i

Procjena.

- Osposobljavanje učenika da izraze svoje lične stavove i mišljenja, i

Mogućnost praktične primjene različitih umjetničkih i jezičkih oblika izražavanja osećanja i ideje.

- Stimulacija i obuka za: aktivno i odgovorno učešće u radu, kulturi i

higijena, kritički odnos prema sopstvenom radu i radu drugih učenika.

- Razvijanje aktivnog i odgovornog odnosa prema aktuelnim pitanjima zaštite i unapređenja

čovekovog prirodnog i kulturnog okruženja.

- Razviti pozitivan odnos prema estetskim vrijednostima umjetničkih djela.

- Podsticanje i osposobljavanje studenata da samostalno pronađu adekvatne i naučne

Iz različitih izvora (udžbenici, enciklopedije, internet)

Oni se kritički ispituju, analiziraju i primenjuju u istraživanju i stvaranju vizuelnih umetnosti.

Rad.

SPECIFIČNI CILJEVI PROGRAMA

- Razvoj vještina i interesa za korištenje različitih umjetničkih tehnika,

sredstava i materijala.

- Umetnička pismenost kroz sticanje osnova vizuelnog jezika (vizuelnih elemenata i

Princip stvaranja kompozicije).

- Naučite učenike da vizualizuju različite vrste linija i oblika.

svim oblastima umetnosti (crtanje, slikanje, oblikovanje i transformacija).

- Razvijanje sposobnosti i veština u prezentaciji ornamenta kao umetničke forme.

- Usvajanje osnova arhitekture, urbanizma, dizajna i vizuelne komunikacije.

- Osposobljavanje studenata da komuniciraju sa različitim vizuelnim porukama, idejama i

značenja.

- Obuka studenata da savladaju različite tehnike umetničkog izražavanja

kada se boja koristi kao značajan umjetnički element.

- Razvoj mogućnosti izrade upotrebljivih stavki reformatiranjem različitih

Materijal.

- Sticanje osnovnih znanja o istoriji umetnosti (stilovi, radovi i autori).

- Osposobljavanje studenata da shvate značaj kultura drevnih civilizacija.

r.br.	EDUKATIVNA TEMA/OBLAST	FONDČASA			
		Obrada	Vježbati	Lijevo	Sav
1.	BOJA	6	6	1	13
2.	TEKSTURA	2	2	1	5
3.	KOMUNIKACIJU	1	1	/	2
4.	MAŠTA	2	6	1	9
5.	PROSTOR	3	3	1	7
Ukupno		14	18	4	36

Ključni pojmovi: crtež, slikarstvo, boja, svjetlost, spektar, sjena, vizualni elementi, materijali i tehnike, vizualni, galerija, muzej, površina, materijalna svojstva, realistična, iluzionistička, materijalna, taktilna, vizualna, znak, piktogram, simbol, heraldika, alegorija, dizajn, marketing, kulturno nasleđe, mašta, snovi, asocijacija, nadrealizam

REZULTATI	EDUKATIVNA OBLAST/OBLAST	SADRŽAJ	MEĐUNASTAVNE KOMPETENCIJE	METODE I PROCEDURE ZA REALIZACIJU PROGRAMA
– Opišite boje koje vidite u prirodi, svom okruženju i svom umetničkom delu. – Uporedite utisak da različite vrste boja ostavljaju na njega / nju – koristi izražajna svojstva boja u umjetničkom djelu i svakodnevni život – Ja koristim odabrane Informacije kao podsticaj za kreativan rad	BOJA	<u>Osnovni sadržaji</u> Pigmentne boje (hromatske i ahromatske boje; primarne i izvedene boje). Efekat boja (utisak koji boja ostavlja na posmatrača; tople i hladne boje; komplementarne boje). Svjetlost i boja (svjetlost kao uvjet za percepciju boja, razlike u percepciji boja; valerijska razlika i kontrast).	Kompetentnost za cjeloživotno učenje, -Komunikaciju Rad sa podacima i informacijama. Digitalna kompetencija, U cilju rešavanja problema, Veština saradnje, Način da se živi u SAD-u.	U ovoj jedinici predlažu se koncepti, podkoncepti i teme za razgovor, koje se odnose na izražajne mogućnosti materijala i tehnika koje student koristi. Nastavnik nudi samo osnovne informacije i korisne savete. Učenici treba da znaju da ponekad ne mogu da dobiju željeni ton jer boje proizvedene kao školski pribor sadrže manje Pigment. Crteži i slike koje Ukoliko ne uspeju, mogu da iskoriste

☐ Izrazite svoje ideje i pozitivne poruke odabranom umetničkom tehnikom ☐ stvara različite teksture na podlogama, oblicima ili u aplikativnom programu. ☐ samostalno ili u saradnji sa drugima, Predmeti napravljeni od materijala za reciklažu – Povezana je sa karakterističnim Ekspoziti i odgovarajući muzej – S druge strane, u grupi, kako je saznao za Svojstva boja i gdje se ovo znanje primjenjuje izražava svoje mišljenje o načinu na koji se razvoj Civilizacija je uticala na razvoj umetnosti.		Primjena boja (tehnike i sredstva: akvarel, tempera, mozaik, vitraž, programi primjene...; izražajna svojstva boja u keramici, skulpturi, grafici, tapiserijama, dizajnu odjeće i obuće, industrijskom dizajnu...; učešće u svakodnevnom životu učenika). Umetničko nasleđe (muzeji i ekspoziti). <u>Prošireni sadržaj</u> Savremeni način crtanja i slikarstvo – digitalna bijela ploča i olovka za crtanje, 3D olovka, aplikativna Crtanje programa... profesije u kojima je potrebna vještina crtanja i slikanja;	u demokratskom društvu, - briga o zdravlju, ekološke kompetencije, - estetska kompetentnost, Preduzetničke kompetencije	za kolaž. U šestom razredu rade i jednostavne projekte. Nastavnik može ponuditi dvije ili više tehnika, a učenici mogu glasati o tome koju će naučiti ili koju naučiti. Podijeljeni su u grupe prema odabranoj tehnici. Crteži su napravljeni i odabrani u Nastava i projekti se mogu realizovati kod kuće. Ako studenti žele napraviti čvorastu tapiseriju ne moraju koristiti vunu, mogu rezati trake iz plastičnih vrećica. Mogu napraviti vitraž od obojenog papira i folije, a mogu slikati i na plastičnim bocama. Ukoliko želite da imitirate obojeno staklo, možete koristiti i crnu boju. To je trajni marker. Može da se koristi plastika... Nastavnik može da podstakne učenike da razmišljaju i istražuju pitanja i odabrane informacije Studenti treba da dobiju samo elementarne informacije o uticaju svetlosti na percepciju boja. Upoznaju se sa muzejima u Srbiji, a učenici koji slušaju časove na maternjem jeziku treba da dobiju osnovne informacije o percepciji boja. Informacije o najznačajnijim muzejima u zemlji. Nakon konverzacije slijedi adekvatna vizuelnih sadržaja, a zainteresovani studenti mogu da rade i Istraživački zadaci
---	--	---	--	--

UNAKRSNA NASTAVNA VEZA

Istorija (evolucija boja kroz istoriju - od prirodne do sintetičke)

-Fizika (spektar boja)

- hemija (sintetske boje)

Informatika i računarstvo (RGB sistem)

Geografija (boje kao simbol određenog područja)

- Srpski jezik (simbolika boja)

AKTIVNOST NASTAVNIKA	STUDENTSKA AKTIVNOST
Podučava, objašnjava, definiše ove koncepte, proverava, ilustruje, motiviše učenike radi njih, podstiče učenike da se povežu sa sadržajem iz drugih izvora. Usmerava učenikovo izvođenje umetničkog zadatka, organizuje nastavu, prati rad pojedinaca i grupa, ocenjuje, priprema SelekcijaLiteratura	povezati, zaključiti, zabilježiti, usvojiti nove koncepte, primijeniti znanje na odgovarajuće primjere, razumjeti, doživjeti, povezati stečena znanja sa znanjem iz drugih predmeta, prezentovanje utisaka, učešće u tumačenju, usvajanje novih termina, praktično primena stečenih znanja u sopstvenom radu;

AKTIVNOSTI U NASTAVNOM PROCESU

REZULTATI	EDUKATIVNA OBLAST/OBLAST	SADRŽAJ	MEĐUNASTAVNE KOMPETENCIJE	METODE I PROCEDURE ZA REALIZACIJU PROGRAMA
– Opišite teksture koje vidite u prirodi, okolini i svojim umetničkim delima. – Opišite utisak koji ostavljaju na njega Različite vrste tekstura – Ja koristim odabrane Informacije kao podsticaj za kreativan rad – stvara različite teksture na podlogama, oblicima ili u aplikativnom programu. – Izražavanje svojih ideja i pozitivnih poruka	TEKSTURA	<u>Osnovni sadržaji</u> Tekstura (vrste tekstura – taktilne i vizualne; teksture u prirodi i umjetničkim djelima, materijali i tekstura, oblik i tekstura, linija i tekstura, ritam i tekstura). <u>Prošireni sadržaj</u> Umetničko nasleđe (zgrade, skulpture i parkovi).	Kompetentnost za cjeloživotno učenje, -Komunikaciju Rad sa podacima i informacijama. Digitalna kompetencija, U cilju rešavanja problema, Veština saradnje, način da se živi u demokratskom društvu,	U ovoj jedinici grupisani su prijedlozi koji se odnose na istraživanje izražajnih mogućnosti tradicionalnih tehnika crtanja, vajarstva i slikanja. Ako studenti žele da nacrtaju ili naslikaju teksturu u aplikaciji To može da se uradi kao projekat. U dodatnoj temi razgovora, "Zgrade, skulpture i parkovi", fokus nije na teksturi, već na značajne zgrade, skulpture na otvorenom i parkovi u našoj zemlji. Nastavnik može da predstavi

Koristim odabranu tehniku – S druge strane, u grupi, kako je saznao za Teksturna svojstva i gdje se to znanje primjenjuje – Izražavanje mišljenja o tome zašto je umetničko nasleđe važno			- briga o zdravlju, ekološke kompetencije, - estetska kompetentnost, Preduzetničke kompetencije	Hajde da pričamo o tome kako da uporedimo naše nasleđe sa svetom, posebno značaj za kulturni turizam i identitet regiona ili zemlje.
--	--	--	--	--

UNAKRSNA NASTAVNA VEZA

Istorija (prikaz tekstura umetničkih dela kroz istoriju)

Biologija (prirodne texture, oblik)

Matematika (pravilne texture)

Informatika i računarstvo (crtanje na računaru)

Muzička kultura (ritam)

AKTIVNOST NASTAVNIKA	STUDENSKA AKTIVNOST
Podučava, objašnjava, definiše ove koncepte, proverava, ilustruje, motiviše učenike radi njih, podstiče učenike da se povežu sa sadržajem iz drugih izvora. Usmerava učenikovo izvođenje umetničkog zadatka, organizuje nastavu, prati rad pojedinaca i grupa, ocenjuje, priprema Selekcija Literatura	povezati, zaključiti, zabilježiti, usvojiti nove koncepte, primijeniti znanje na odgovarajuće primjere, razumjeti, doživjeti, povezati stečena znanja sa znanjem iz drugih predmeta, prezentovanje utisaka, učešće u tumačenju, usvajanje novih termina, praktično primena stečenih znanja u sopstvenom radu,

AKTIVNOSTI U NASTAVNOM PROCESU

REZULTATI	EDUKATIVNA OBLAST/OBLAST	SADRŽAJ	MEĐUNASTAVNE KOMPETENCIJE	METODE I PROCEDURE ZA REALIZACIJU PROGRAMA
Identifikovanje tema u odabranim umetničkim delima i ciljevima	KOMUNIKACIJU	<u>Osnovni sadržaji</u> Komunikativna uloga umjetnosti (teme,	Kompetentnost za Celoživotno učenje, komunikacija, Radim sa podacima i	U cjelini, teme za diskusiju o sadržaju umjetničkih djela i oglašavanja (vizuelne i audio-vizuelne) poruke. Nastavnik ne nudi analizu rada koji studenti

Jednostavne vizuelne poruke. izražava svoje ideje i Pozitivne poruke sa odabranom umjetničkom tehnikom		Motivi i poruke u vizuelnim umetnostima; Uloga umjetnosti u svakodnevnog zivota). <u>Prošireni sadržaj</u> Umjetničko naslijeđe (umjetnost u prošlosti i tužno).	Informacije -Digitalna kompetentnost, rješavanje problema, Veština saradnje, Način da se živi u SAD-u. u demokratskom društvu, - briga o zdravlju, ekološke kompetencije, - estetska kompetentnost, Preduzetničke kompetencije	Pišem i pamtim bez razumevanja. Smisao učenja je da učenici iskuse umjetničko djelo, da o njemu razmišljaju i slobodno izražavaju svoje mišljenje. Učitelj samo postavlja pitanja. Studenti bi takođe trebalo da govore o tome koliko je reklama na televiziji i Internet je efikasan koliko može biti Interesuje me kako ih odbijaju. Nastavnik je u stanju da podstakne učenike da Oni rade sopstveno istraživanje postavljajući odgovarajuće pitanje. Na primer: Ima li skrivenih poruka u umetničkim delima? Studenti biraju materijale i tehniku kojom će najefikasnije izraziti neki sadržaj (ideja, poruka, stav...). U cjelini predložena je dodatna tema za diskusiju, "Umjetnost tada i sada", tj. Poređenje teme (sadržaj umetničkog dela) kroz epohe.
--	--	--	--	---

UNAKRSNA NASTAVNA VEZA

Muzička kultura (ritam)

Biologija (biljni i životinjski motivi) Matematika (oblici, simetrija)

informatika i informatika (crtanje na računaru); Geografija (UmjetnostGeografija)

srpski jezik (knjizevnost)

AKTIVNOSTI U NASTAVNOM PROCESU

AKTIVNOST NASTAVNIKA	STUDENTSKA AKTIVNOST
Podučava, objašnjava, definiše ove koncepte, proverava, ilustruje, motiviše učenike radi njih, podstiče učenike da se povežu sa sadržajem iz drugih izvora. Usmerava učenikovo izvođenje umetničkog zadatka, organizuje nastavu, prati rad pojedinaca i grupa, ocenjuje, priprema SelekcijaLiteratura	povezati, zaključiti, zabilježiti, usvojiti nove koncepte, primijeniti znanje na odgovarajuće primjere, razumjeti, doživjeti, povezati stečena znanja sa znanjem iz drugih predmeta, prezentovanje utisaka, učešće u tumačenju, usvajanje novih termina, praktično primena stečenih znanja u sopstvenom radu,

REZULTATI	NASTAVNA TEMA/ PODRUČJE	SADRŽAJ	CROSS-CURRICULAR KOMPETENCIJE	METODE I PROCEDURE ZA REALIZACIJU PROGRAMA
razumije pojam mašte i prepoznaje je u Različite umjetničke Izrazi - koristi informacije koje se koriste kao Ja ću te ohrabriti da Kreativni rad Razgovarajte sa grupom o tome kako da naučite o Izražajno Priroda mašte i odakle dolazi to znanje Primjeniti • izražava svoje mišljenje o tome Zašto je umjetničko naslijeđe bitno	MAŠTA	Osnovne instalacije: Kreativan Mašta (stvarnost i mašta, značaj mašte; Informacije kao što su Podsticaj za stvaranje – snovi, bajke, mitovi, legende...). Prošireni sadržaji: Umjetničko naslijeđe (neobična umjetnička ostvarenja).	Kompetentnost za cjeloživotno učenje, - Komunikaciju - Rad sa podacima i informacijama. Digitalna kompetencija, Veštine rešavanja problema, kolaborativne veštine. Način da se živi u SAD-u. u demokratskom društvu, - briga o zdravlju, - ekološka kompetentnost, estetska kompetentnost, - Preduzetničke kompetencije	U ovoj jedinici postoje grupisani predlozi vezani za diskusiju o značaju mašte (mašte) u umetnosti, nauci i svakodnevnim situacijama kada je potrebno pronaći rešenje problema. I u U šestom razredu učenici uče kako da pronađu inspiraciju za razvoj kreativnih ideja. Učiteljica prvo prikazuje reprezentativna dostignuća svjetskih i domaćih umjetnika zasnovana na snovima, bajkama, mitovima i legendama. Studenti treba samostalno da biraju podatke (snove, bajke, mitove ili legende) koji ih podstiču na rad. Dodatnu temu, "Neobična umjetnička dostignuća", treba vezati za samostalno istraživanje i formiranje digitalne zbirke "neobičnog" savremenih dostignuća. Kolekcija može biti Individualno ili individualno. Nastavnik može da podstakne učenike da pokažu nekoliko vizualni primjeri (hidroponska svjetiljka dizajnera Marka Vučkovića, djela Cecilije Weber iz serijala Natural Humans, ulične slike Juliana Beera, podvodni muzej u Cancunu, ledeni hotel u Švedskoj...). Studenti biraju vrstu umetnickog dela koje će istražiti (kuće za život, obuće, Odjeća, nakit, skulpture, automobili...).

UNAKRSNA NASTAVNA VEZA

Muzička kultura (ritam)
 Biologija (biljni i životinjski motivi)
 Istorija (simboli kroz istoriju)
 Matematika (simetrija, preciznost)
 Računarstvo i računarstvo (Computer Drawing)
 -Geografija (Umjetnička geografija)
 -Srpski jezik(Književnost)

AKTIVNOSTI U NASTAVNOM PROCESU

AKTIVNOST NASTAVNIKA	STUDENTSKA AKTIVNOST
Podučava, objašnjava, definiše ove koncepte, proverava, ilustruje, motiviše učenike radi njih, podstiče učenike da se povežu sa sadržajem iz drugih izvora. Usmerava učenikovo izvođenje umetničkog zadatka, organizuje nastavu, prati rad pojedinaca i grupa, ocenjuje, priprema Selekcija Literatura	povezati, zaključiti, zabilježiti, usvojiti nove koncepte, primijeniti znanje na odgovarajuće primjere, razumjeti, doživjeti, povezati stečena znanja sa znanjem iz drugih predmeta, prezentovanje utisaka, učešće u tumačenju, usvajanje novih termina, praktično primena stečenih znanja u sopstvenom radu,

REZULTATI	NASTAVNA TEMA/ PODRUČJE	SADRŽAJ	CROSS-CURRICULAR KOMPETENCIJE	METODE I PROCEDURE ZA REALIZACIJU PROGRAMA
Shvatanje koncepta prostor i prepoznaje ga u svakodnevnom životu. Života, kao i u različitim oblicima umjetnosti. Izbor informacija se koristi kao podsticaj za Tvorac opisuje svoj rad. Estetsko iskustvo prostora, dizajna i umjetnosti	PROSTOR	<u>Osnovni objekti</u> Ambijent (elementi koji čine ambijent – dizajn interijera, atmosfera, Korisnike; Uticaj životne sredine na raspoloženje, aktivnost i učenje <u>Prošireni dizajn sadržaja</u> školskog prostora; postavljanje (egzibicije).	Kompetentnost za cjeloživotno učenje, - Komunikaciju - Rad sa podacima i informacijama. Digitalna kompetencija, Veštine rešavanja problema, kolaborativne veštine. Način da se živi u SAD-u. u demokratskom društvu, - briga o zdravlju, - ekološka kompetentnost, estetska kompetentnost, - Preduzetničke kompetencije	U ovom odeljku postoji nekoliko predloga koji se odnose na Projektovanje i projektovanje prostora u školi. Ukoliko škola ima mogućnost, učenici mogu Formiraju baštu u školskom dvorištu. Ideje se mogu naći na internetu ako uđete u pretraživač: "Bottle Tower Gardening", "Plastic Bottles Art", "School Garden Projects", "Recycled Garden Ornaments" ili "Garden Ornaments for Schoolyard". Ako škola nema takve mogućnosti, ona može biti dio učionice ili dvorane. Svrha ovih aktivnosti je da učenici nauče kako da naprave nešto od dostupnih materijala koji će im biti od koristi u svakodnevnom životu. Na primjer, od Plastične flaše mogu se koristiti za izradu fotelja, klupa, stolića za kafu, polica, sadnica, vaza, lampi, lusteru... Predmeti koje učenici prave samostalno ili u zajedničkom radu ne bi trebalo da imaju samo utilitarnu vrednost, već i estetsku vrednost. Drugi prijedlog je simuliranje muzejske izložbe ili izložbe. Studenti treba da budu dizajnirati postavku, sami urediti eksponate, dizajnirati pozivnice za roditelje... Svrha ovih aktivnosti je da ih osposobe da predstave svoj rad.

UNAKRSNA NASTAVNA VEZA

Muzička kultura (ritam)

Tehnika i tehnologija (perspektiva)

Istorija (stilovi kroz istoriju)

Matematika (simetrija, preciznost)

Informatika i računarstvo (crtež)

-Srpski jezik(Književnost)

AKTIVNOSTI U NASTAVNOM PROCESU

AKTIVNOST NASTAVNIKA	STUDENTSKA AKTIVNOST
Podučava, objašnjava, definiše ove koncepte, proverava, ilustruje, motiviše učenike radi njih, podstiče učenike da se povežu sa sadržajem iz drugih izvora. Usmerava učenikovo izvođenje umetničkog zadatka, organizuje nastavu, prati rad pojedinaca i grupa, ocenjuje, priprema SelekcijaLiteratura	povezati, zaključiti, zabilježiti, usvojiti nove koncepte, primijeniti znanje na odgovarajuće primjere, razumjeti, doživjeti, povezati stečena znanja sa znanjem iz drugih predmeta, prezentovanje utisaka, učešće u tumačenju, usvajanje novih termina, praktično primena stečenih znanja U sopstvenom radu,

Opća predmetna kompetencija

Student razvija kreativni, radoznali i istraživački duh kroz upoznavanje i korišćenje različitih umetničkih medija i

Sposoban je i motiviran da koristi svoje iskustvo, da eksperimentiše i razvija ideje kroz samostalni rad i grupni rad.Student razvija maštu i apstraktno razmišljanje, što uspešno primenjuje u različitim životnim situacijama koje zahtevaju kreativne veštine.

Primećuje specifičnosti različitih umetničkih disciplina (vizuelnih, dramskih, muzičkih...) ali i primećuje njihove zajedničke principe i sličnosti. Student poznaje i razume vrednost sopstvene kulture i kulture drugih naroda povezujući znanja iz različitih oblasti ili predmeta. Znanje i iskustvo stečeno kroz predmet vizuelnih umetnosti (upornost, istrajnost, strpljenje) primenjuje se u

društvenom životu i daljem profesionalnom razvoju i profesionalnom razvoju.

Osnovni nivo - Na osnovnom nivou učenik ima sledeće kompetencije: Izražava svoja osećanja i ideje koristeći osnovne tehnike vizuelnih umetnosti.Može pronaći izvore i informacije neophodne za kreativni rad.Učestvuje u školskim i vannastavnim aktivnostima kroz kreativnost u vizuelnim umetnostima.Zna vrednost sopstvene kulture i kulture drugih naroda.

Srednji nivo - Na srednjem nivou učenik ima sledeće kompetencije: Razvija svoja osećanja i ideje koristeći različite medije vizuelnih umetnosti.Razvija interesovanja i samostalno pronalazi potrebne informacije.Aktivno učestvuje u školi i vannastavnim programima

Aktivnosti. Razumevanje specifičnosti različitih umetničkih disciplina. Prepoznaje povezanost znanja iz različitih oblasti ili predmeta, razume vrednost sopstvene kulture i kulture drugih naroda.

Napredni nivo - Na naprednom nivou student ima sledeće kompetencije: Razvija i izražava svoja/svoje osećaje, ideje i stavove i adekvatno koristi različite medije vizuelne umetnosti. Neguje i razvija svoje sklonosti i interese u umetnosti. Samostalno istražuje izvore i informacije potrebne za kreativni rad i rešavanje problema. Dizajnira i učestvuje u timskim aktivnostima koje doprinose razvoju i unapređenju društvene zajednice. Razume specifičnosti kao i sličnosti različitih umetničkih disciplina. Povezuje znanje iz različitih oblasti ili predmeta i primenjuje ih u različitim životnim situacijama. Svestan je vrednosti sopstvene kulture i kulture drugih naroda. Razume univerzalni jezik umetnosti.

Specifične predmetne kompetencije

Kroz predmet likovnih umetnosti, student razvija kreativne sposobnosti, individualnu kreativnost i estetsku osetljivost.

Osnovni nivo - Student istražuje i primenjuje znanja o osnovnim materijalima, medijima, tehnikama i vizuelnim elementima koji se koriste u vizuelnim umetnostima. Student poznaje najznačajnija umetnička dela iz kulturnog nasleđa sopstvenih i drugih naroda, razvija svest o kulturnim vrednostima i razume važnost njihovog očuvanja.

Srednji nivo 10 - Student pronalazi i razvija svoje ideje istražujući prirodno i veštačko okruženje, svet mašte i osećanja (posmatranje, analiziranje i prikupljanje potrebnih informacija) za kreativni rad. Student prepoznaje ulogu i vrednost vizuelne umetnosti kao integralnog dela svakodnevnog života, posebno kao sredstva komunikacije.

Napredni nivo - Student, proučavajući umetnička dela, istražuje i analizira metode, tehnike, sadržaje i primenjuje ih stimulišući u svom kreativnom radu. U stanju je da izrazi stav o sopstvenom radu i delima drugih primećujući različita značenja i ideje.

Prateći kulturne događaje, on / ona postaje aktivna publika i/ili učesnik u javnom i kulturnom životu zajednice i razvija svoje kritičko mišljenje.

OBRAZOVNI STANDARDI I POSTIGNUĆA – VIZUALNE UMJETNOSTI

Sljedeći. Područje	Osnovni nivo	Srednji nivo	Za napredne
1. BOJA	LC .1.1.1 razlikuje i koristi (u svom radu) osnovne medije, materijale i tehnike (crtež, slikanje, vajarstvo>e) vizuelnih umetnosti. LK. 1.1.3 opisuje sopstveno delo i rad drugih (npr. izražava utisak) LC .1 .3.3. zna mjesta i izvore gdje može proširiti svoje znanje vezano za vizuelne umetnosti (npr. muzej, galerija, studio, umetnička radionica...)	LC .2.1.2 objašnjava sopstveno delo i dela drugih (npr. navodi sadržaj, temu, karakteristike tehnike. ..) 2.2.1 Odabire odgovarajući sadržaj za predstavljanje ideje ili koncepta.	LC .3 .1 .2. bira odgovarajuća sredstva, materijal, tehniku, postupak) pomoću kojih će najbolje realizovati svoju (izabranu) ideju LC .3 .2 .4 . elementima, principima i sadržaju u sopstvenom radu i u delima drugih LC .3 .2.2 izvodi radove sa specifičnom namerom, koristeći osnovne vizuelne elemente i principe za postizanje određenog efekta. LC .3.3.3. koristi druga mjesta i izvore za širenje svog znanja o umjetnosti

Postavljanje područja	Osnovni nivo	Srednji nivo	Za napredne
2. TEKSTURA	LC .1.1.1 razlikuje i koristi (u svom radu) osnovne medije, materijale i tehnike (crtež, slikanje, vajarstvo>e) vizuelnih umetnosti. LC .1.1.2 izvodi dvodimenzionalne i trodimenzionalne radove LK. 1.1.3 opisuje sopstveno delo i rad drugih (npr. izražava utisak) LC .1 .3.3. zna mjesta i izvore gdje može proširiti svoje znanje vezano za vizuelne umetnosti (npr. muzej, galerija, studio, umetnička radionica...)	LC .2.1 .2. objašnjava sopstveni rad i dela drugih (npr. navodi sadržaj, temu, karakteristike tehnike...) 2.2.1 Odabire odgovarajući sadržaj za predstavljanje ideje ili koncepta.	LC .3 .1 .2. bira adekvatna sredstva materijala, tehnike, postupka) pomoću kojih će najbolje implementirati svoju (izabranu) ideju LC .3 .2 .4 . elementima, principima i sadržaju u sopstvenom radu i u delima drugih. LC .3 .2.2 izvodi radove sa specifičnom namerom, koristeći osnovne vizuelne elemente i principe za postizanje određenog efekta. LC .3.3.3 koristi druge sajtove i izvore za izradu Proširi svoje znanje o umjetnosti

Sljedeći. Područje	Osnovni nivo	Srednji nivo	Za napredne
3 . KOMUNIKACIJA	LC .1.1.1 razlikuje i koristi (u svom radu) osnovne medije, materijale i tehnike (crtež, slikanje, vajarstvo>e) vizuelnih umetnosti. LK. 1.1.3 opisuje sopstveno delo i rad drugih (npr. izražava utisak) LC .1 .3.3. zna mjesta i izvore gdje može proširiti svoje znanje vezano za vizuelne umetnosti (npr. muzej, galerija, studio, umetnička radionica...)	LC .2.1.2 objašnjava sopstveno delo i dela drugih (npr. navodi sadržaj, temu, karakteristike tehnike. ..)	LC .3 .1 .2. bira adekvatna sredstva materijala, tehnike, postupka) pomoću kojih će najbolje implementirati svoju (izabranu) ideju LC .3 .2 .4 . elementima, principima i sadržaju u sopstvenom radu i u delima drugih.

Sljedeći. Područje	Osnovni nivo	Srednji nivo	Za napredne
4. MAŠTA	LC .1.1.1 razlikuje i koristi (u svom radu) osnovne medije, materijale i tehnike (crtež, slikanje, vajarstvo>e) vizuelnih umetnosti. LK. 1.1.3 opisuje sopstveno delo i rad drugih (npr. izražava utisak) LC .1 .3.3. zna mjesta i izvore gdje može proširiti svoje znanje vezano za vizuelne umetnosti (npr. muzej, galerija, studio, umetnička radionica...)	LC .2.1.2 objašnjava sopstveno delo i dela drugih (npr. navodi sadržaj, temu, karakteristike tehnike. ..) 2.2.1 Odabire odgovarajući sadržaj za predstavljanje ideje ili koncepta.	LC .3 .1 .2. bira odgovarajuća sredstva, materijal, tehniku, postupak) pomoću kojih će najbolje realizovati svoju (izabranu) ideju LC .3 .2 .4 . Principi, principi i sadržaj LC .3 .2.2 izvodi radove sa specifičnom namerom, koristeći osnovne vizuelne elemente i principe za postizanje određenog efekta. LC .3.3.3. koristi druga mjesta i izvore za širenje svog znanja o umjetnosti

Sljedeći. Područje	Osnovni nivo	Srednji nivo	Za napredne

4. PROSTOR	LC .1.1.1 razlikuje i koristi (u svom radu) osnovne medije, materijale i tehnike (crtež, slikanje, vajarstvo>e) vizuelnih umetnosti. LK. 1.1.3 opisuje sopstveno delo i rad drugih (npr. izražava utisak) LC .1 .3.3. zna mjesta i izvore gdje može proširiti svoje znanje vezano za vizuelne umetnosti (npr. muzej, galerija, studio, umetnička radionica...)	LC .2.1.2 objašnjava sopstveno delo i dela drugih (npr. navodi sadržaj, temu, karakteristike tehnike. ..) 2.2.1 Odabire odgovarajući sadržaj za predstavljanje ideje ili koncepta.	LC .3 .1 .2. bira odgovarajuća sredstva, materijal, tehniku, postupak) pomoću kojih će najbolje realizovati svoju (izabranu) ideju LC .3 .2 .4 . Principi, principi i sadržaj LC .3 .2.2 izvodi radove sa specifičnom namerom, koristeći osnovne vizuelne elemente i principe za postizanje određenog efekta. LC .3.3.3. koristi druga mjesta i izvore za širenje svog znanja o umjetnosti
------------	--	--	---

Neki od preporučenih načina prilagođavanja programa nastave i učenja studentima kojima je potrebna dodatna obrazovna podrška:

- prostorno, sadržajno i metodichno prilagođavanje nastavnog plana i programa (npr. raspored sedenja, izbor materijala za učenje i praksu, prilagođavanje zadataka, metoda i vrsta protsene,)
- što više individualizacije nastave, posebno sa studentima kojima je potrebna dodatna obrazovna podrška i nadarenim studentima
- Razmena iskustava i saradnja sa članovima Saveta i stručnim saradnicima u školi...
- Korišćenje vršnjačke podrške i pomoći u savladavanju programskog sadržaja
- I sve drugo što će se primijeniti u skladu sa konkretnim slučajem

PLAN PROCJENE
Smjernice za formativnu i sumativnu ocjenu studenata

Šta pratimo		Kriteriji procjene	Procedura	Instrumenti procjene	Vrijeme
Stepen ostvarenja ciljeva i propisanih, tj.	Ocenjuju se: veštine umetničkog izražavanja i razumevanja, primena i evaluacija naučenih procedura i procedura; Rad sa različitim vrstama	Student koji ostvari veoma značajan napredak u savladavanju predmetnog programa i potpuno samostalno ispunjava zahteve utvrđene na primarnom i srednjem nivou, kao i većinu zahteva sa naprednog nivoa posebnih standarda postignuća, odnosno zahteve utvrđene individualnim obrazovnim planom i prilagođenim standardima postignuća, dobija ocenu izvrsnu (5);	- Formativna procjena: bilježenje studentskih aktivnosti u razredu u knjizi učiteljskih zapisa	Broj pojavljivanja: Za izvještavanje + Prijavi se više puta + + Dati potpun, potpun odgovor na teška pitanja + 5 Ko ne zna odgovor -	Svakodnevno snimanje tokom cele godine
		Učenik koji ostvari značajan napredak u savladavanju predmetnog programa i u potpunosti, samostalno, ispunjava uslove utvrđene u osnovnim i srednjim školama.	Komisija studenata i nastavnika	Učestalost izveštavanja u periodu od mesec dana	Pregled stanja u prvoj polovini godine
			- Usmeno odgovaranje.	Sveobuhvatnost odgovora Horizontalno i vertikalno povezivanje materijala Nezavisnost u odgovoru	Na osnovu potrebe i želje učenika

	umjetničko izražavanje; Vještine	srednji nivo, kao i deo zahteva sa naprednog nivoa posebnih standarda postignuća uz manju pomoć nastavnika, odnosno zahteve utvrđene individualnim obrazovnim planom i prilagođenim standardima postignuća, dobija ocenu veoma dobre (4);	- Hands-on operacija	Ocjena se utvrđuje estetskom analizom nastavnika i učenika zajedno, često uz učešće drugih učenika u razredu. Delo koje u potpunosti ispunjava estetske kriterijume u skladu sa umetničkim zadacima (stepen 5) Uglavnom zadovoljavajuće i možete vidjeti uloženi trud (ocjena 4) Djelomično zadovoljavajuće – ispod praga sposobnosti učenika (ocjena 3) Mali napor (stepen 2) Nema napora uopšte (stepen 1)	Po završetku nastavne jedinice
			- Bilježnica iz Fine Arts	Kompletan sadržaj nastavnih jedinica sa vizuelnim oblikovanjem sadržaja (razred 5) Kompletan sadržaj nastavnih jedinica bez vizuelnog oblikovanja sadržaja (stepen 4) Beležnice sa nepotpunim sadržajem se ne uzimaju u obzir	Na kraju školske godine, na zahtjev učenika (opciono)
		Učenik koji napreduje u savladavanju predmetnog programa i u potpunosti, samostalno ispunjava zahteve utvrđene na primarnom nivou i većinu srednjeg nivoa posebnih standarda postignuća, odnosno zahteve utvrđene individualnim obrazovnim planom i prilagođenim standardima postignuća, dobija ocenu dobra (3);	Aktivnosti vezane za posete kulturnim dešavanjima	Usmeni izveštaj o poseti galeriji, muzeju, pozorištu ili drugom kulturnom događaju, podržan dokazima (kratak izveštaj u beležnici, katalogu, fotografijama...), sa smislenom prezentacijom, donosi studentu 15 poena. 30 bodova je ocjena 5	Tokom školske godine (u zavisnosti od aktivnosti učenika)
			- Grupni rad (posmatranje nastavnika, prezentacija grupe, procena drugih učenika)	Saradnja u grupi (Svi članovi su uključeni) Nivo znanja svih članova grupe Kvalitativna i kvantitativna evaluacija rezultata rada grupe	Ako je potrebno
		Učenik koji ostvari minimalan napredak u savladavanju predmetnog programa i, uz pomoć nastavnika, ispunjava zahtjeve koji su utvrđeni u većini osnovnog nivoa postignuća, odnosno zahtjeve utvrđene individualnim planom obrazovanja i prilagođenim standardima postignuća, dobija ocenu dovoljnu (2);			

Angažovanje učenika u učionici	Odgovoran odnos prema radu, postavljenim zadacima i izraženom interesovanju i motivaciji za učenje i napredak. Aktivno učešće u obrazovanju, saradnja sa drugima	Visok nivo angažovanja učenika (5)	Vođenje evidencije od strane nastavnika na:	- Sve što je urađeno sveskama i uređeno
		Angažovanje studenata (4)	Izveštavanje u satima (učestalost i aktivnost po mesecu)	Učestalost pojava po mesecu
		Saradnja sa studentima (3)	Uspeh u grupnom radu, rad u parovima (angažovanje, proizvodi)	Učestvuje, pomaže ili u saradnji sa drugima
		Angažovanje studenata (2)	Učestvovaću na takmičenjima Poseta kulturnim i istorijskim institucijama i događajima. Nesebično pomaganje drugim učenicima Izrada bilborda, PPT, različite vrste prezentacija	- Broj i kvaliteta raznih nastavnih aktivnostima (koje kratka predavanja, udruženja...) Spreman je da pomaže Inicijativa i kvaliteta

Назив предмета **ФИЗИЧКО И ЗДРАВСТВЕНО ВАСПИТАЊЕ**

Циљ **Циљ** учења *физичког и здравственог васпитања* је да ученик унапређује физичке способности, моторичке вештине и знања из области физичке и здравствене културе, ради очувања здравља и примене правилног и редовног физичког вежбања у савременим условима живота и рада.

Разред **шести**
Годишњи фонд **72 часа + 54 часа обавезних физичких активности**
Часова

ИСХОДИ По завршетку разреда ученик ће бити у стању да:	ОБЛАСТ/ТЕМА	САДРЖАЈИ
– примени комплексе простих и Општеприпремних вежби у већем обиму и интензитету у самосталном вежбању; – користи научене вежбе у спорту, рекреацији и различитим животним	ФИЗИЧКЕ СПОСОБНОСТИ	Основни садржаји Вежбе за развој снаге. Вежбе за развој покретљивости. Вежбе за развој аеробне издржљивости. Вежбе за развој брзине. Вежбе за развој координације. Примена националне

ситуацијама; – упоређује резултате тестирања са вредностима за свој узраст; – примени досегнути ниво усвојене технике кретања у игри, спорту и свакодневном животу; – разликује атлетске дисциплине; – развија своје моторичке способности применом вежбања из атлетике; – одржава равнотежу у различитим кретањима, изводи ротације тела;			батерије тестова за праћење физичког развоја и моторичких способности.
	МОТОРИЧКЕ ВЕШТИНЕ СПОРТ И СПОРТСКЕ ДИСЦИПЛИНЕ	Атлетика	Обавезни садржаји Техника штафетног трчања. Скок удаљ. Бацања кугле 2 kg. Истрајно трчање – припрема за крос. Скок увис (опкорачна техника). Бацање „вортекс-а“. Проширени садржаји Тробој.
		Спортска гимнастика	Основни садржаји Вежбе на тлу.

– схвати вредност спортске гимнастике за сопствени развој; – изведе елементе кошаркашке технике; – примени основна правила кошарке; – користи елементе кошарке у игри; – примени основне елементе тактике у одбрани и нападу; – учествује на унутар одељенским такмичењима; – изведе кретања у различитом ритму; – игра народно коло; – изведе основне кораке плеса из народне традиције других култура; – изведе кретања, вежбе и саставе уз музичку пратњу; – контролише покрете и одржава тело у води; – преплива 25m техником краула и леђног краула; – процени своје способности и вештине у води; – скочи у воду на главу; – поштује правила понашања у води, и око водене средине; – објасни својим речима значај примењених вежби; – процени ниво сопствене дневне физичке			Прескоци и скокови. Вежбе у упору. Вежбе у вису. Греда. Гимнастички полигон. Проширени садржаји Вежбе на тлу (напредне варијанте). Висока греда. Трамболина. Прескок. Коњ са хватаљкама. Вежбе у упору (сложенији састав). Вежбе у вису (сложенији састав). Основи садржаји Кошарка: Основни елементи технике и правила: - кретање у основном ставу у одбрани, - контрола лопте у месту и кретању, - вођење лопте , - дриблинг, - хватања и додавања лопте, - шутирања, - принципи индивидуалне одбране, - откривање и покривање (срадња играча), - основна правила кошарке. Проширени садржаји Напредни елементи технике, тактике и правила игре: - дриблинг (сложеније
		Основе тимских и спортских игара	

активности; - препозна начине за побољшање својих физичких способности; - препозна могуће последице недовољне физичке активности; - правилно се понаша на вежбаљима као и на спортским манифестацијама; - примени мере безбедности у вежбању у школи и ван ње; - одговорно се односи према објектима, справама и реквизитима; - примени и поштује правила игара у складу са етичким нормама; - примерено се понаша као посматрач на такмичењима; - решава конфликте на друштвено прихватљив начин; - пронађе и користи различите изворе информација за упознавање са разноврсним облицима физичких и спортско-рекреативних активности; - прихвати победу и пораз; - вреднује спортове без обзира на лично интересовање; - примени усвојене моторичке вештине у ванредним ситуацијама;			варијанте), - финтирање. Основни принципи колективне одбране и напада.
		Плес и ритмика	Основни садржаји Вежбе са вијачом. Народно коло „Моравац“. Народно коло из краја у којем се школа налази. Проширени садржаји Састав са обручем. Састав са лоптом. Кратки састав са вијачом. Енглески валцер.
		Пливање	Основни садржаји Предвежбе у обучавању технике пливања. Техника краула. Техника пливања леђног краула. Одржавање на води ради самопомоћи. Проширени садржаји Роњење у дужину 5-10 m.
		Полигони	Полигон у складу са реализованим моторичким садржајима.
	ФИЗИЧКА И ЗДРАВСТВЕНА КУЛТУРА	Физичко вежбање и спорт	Основни садржаји Основна правила вежбања. Основна правила Кошарке и правила Рукомета. Понашање према осталим субјектима у игри (према судији, играчима супротне и сопствене екипе). Чување и одржавање материјалних добара која се користе у вежбању. Уредно постављање и склањање справа и реквизита неопходних за вежбање. Облици насиља у

– процени лепоту покрета у физичком вежбању и спорту; – подстиче породицу на потребу примене редовне физичке активности; – повеже врсте вежби, игара и спорта са њиховим утицајем на здравље; – примени препоручени дневни ритам рада, исхране и одмора; – користи здраве намирнице у исхрани; – користи само препоручене додатке исхрани; – примењује здравствено-хигијенске мере у вежбању; – правилно реагује након повреда; – чува животну средину током вежбања; – препозна последице конзумирања дувана.			физичком васпитању и спорту. „Ферплеј” (навијање, победа, пораз решавање конфликтних ситуација). Писани и електронски извори информација из области физчког васпитања и спорта. Развој физичких способности у функцији сналажења у ванредним ситуацијама (земљотрес, поплава, пожар...). Повезаност физичког вежбања и естетике. Значај вежбања у породици. Планирање вежбања у оквиру дневних активности.
		Здравствено васпитање	Основни садржаји Значај физичке активности за здравље. Поштовање здравствено-хигијенских мера пре и после вежбања. Последице неодржавања хигијене – хигијена пре и после вежбања. Значај употребе воћа и поврћа у исхрани . Последице неправилне исхране и прекомерног уношења енергетских напитака. Поступци ученика након повреда (тражење помоћи). Вежбање и играње у различитим временским условима (упутства за игру и вежбање на отвореном простору). Чување околине на отвореним просторима изабраним за вежбање.

			Последице конзумирања дувана.
--	--	--	-------------------------------

Кључни појмови садржаја: физичко вежбање, плес, кошарка, здравље, васпитање.

УПУТСТВО ЗА ДИДАКТИЧКО-МЕТОДИЧКО ОСТВАРИВАЊЕ ПРОГРАМА

Концепција *физичког и здравственог васпитања* заснива се на јединству наставних и ваннаставних организационих облика рада, као основне претпоставке за остваривање циља кроз достизање исхода и стандарда овог васпитно-образовног подручја.

Циљ и исходи предмета се остварују кроз наставу *физичког и здравственог васпитања* (у трајању од 2 школска часа недељно) и *обавезне физичке активности* сваког ученика (у трајању од 1,5 школски час недељно). Програм шестог разреда базиран је на континуитету усвојених знања, вештина, ставова и вредности из петог разреда.

Настава *физичког и здравственог васпитања* усмерена је према индивидуалним разликама ученика, које се узимају као критеријум у диференцираном приступу, па самим тим неопходно је упутити ученика или групу ученика, на олакшане или проширене садржаје у часовној, ванчасовној и ваншколској организацији рада.

Где је неопходно, програмске садржаје потребно је реализовати према полу.

Обавезни организациони облици рада:

А. часови физичког и здравственог васпитања; А1.

обавезне физичке активности ученика;

Остали облици рада:

Б. секције,

В. недеља школског спорта,

Г. активности у природи (кросеви, зимовање, летовање - камповање...), Д.

школска и ваншколска такмичења

Ђ. корективно-педагошки рад.

ОБАВЕЗНИ ОРГАНИЗАЦИОНИ ОБЛИЦИ РАДА

А. Часови физичког и здравственог васпитања

Наставне области:

І. Физичке способности

На свим часовима као и на другим организационим облицима рада, посебан акценат се ставља на:

- развијање физичких способности које се континуирано реализује у уводном и припремном делу часа путем вежби обликовања. Део главне фазе часа може се користити за развој основних физичких способности узимајући у обзир утицај који

наставна тема има на њихов развој. Методе и облике рада наставник бира у складу са потребама и могућностима ученика и материјално-техничким условима за рад;

- подстицање ученика на самостално вежбање;
- учвршћивање правилног држања тела.

Програм развоја физичких способности је саставни део годишњег плана рада наставника.

Праћење, вредновање и евидентирање физичких способности ученика спроводи се на основу *Приручника за праћење физичког развоја и развоја моторичких способности ученика у настави физичког васпитања*, (Завод за вредновање квалитета образовања и васпитања, 2016).

II. Моторичке вештине, спорт и спортске дисциплине

Усвајање моторичких знања, умења и навика, остварује се кроз примену основних и проширених програмских садржаја атлетике, гимнастике, спортских игара, плеса, ритмичке гимнастике, пливања, примењујући основне дидактичко- методичке приципе и методе рада неопходне за достизање постављених исхода. Усвојена знања, умења и навике треба да омогуће ученицима њихову примену у спорту, рекреацији, свакодневним и специфичним животним ситуацијама. Стицање знања, умења и навика је континуирани процес индивидуалног напредовања ученика у складу са његовим психо-физичким способностима. Ученицима који нису у стању да усвоје неке од садржаја, задају се вежбања слична али лакша од предвиђених или предвежбе. Уколико ученик не достигне предвиђени исход, оставља се могућност да исти достигне у наредном периоду. Усаваршавање неких моторичких задатака је континуирани процес без обзира на садржаје програма (техника ходања, трчања, примена научене игре итд).

У раду са напреднијим ученицима реализују се препоручени садржаји или садржаји из наредних разреда. Кроз процес реализације програма неопходно је пратити способности ученика за поједине спортове.

III. Физичка и здравствена култура

Достизањем исхода ове наставне области, ученици стичу знања, вештине, ставове и вредности о вежбању (основним појмовима о вежби, како се неко вежбање изводи и чему конкретна вежба и вежбање служи), физичком васпитању, спорту, рекреацији и здрављу.

Посебно планиране и осмишљене информације о вежбању и здрављу преносе се непосредно пре, током и након вежбања на часу.

Ова наставна област остварује се кроз све организационе облике рада у *физичком и здравственом васпитању* уз практичан рад и обухвата: формирање правилног односа према физичком вежбању, здрављу и раду; развијање и неговање фер-плеја; препознавање негативних облика понашања у спорту и навијању; вредновање естетских вредности у физичком вежбању, рекреацији и спорту; развијање креативности у вежбању; очување животне средине, као и развијање и неговање здравствене културе ученика. Поред наведеног у овој области потребно је радити на: неговању патриотских вредности (народне традиције и мултикултуралности); формирању правилног односа према различитостима, чувању материјалних добара, неговању друштвених вредности итд.

A1. Обавезне физичке активности ученика

Физичке активности ученика доприносе остваривању постављеног циља и исхода *физичког и здравственог васпитања*. Ове активности организују се у оквиру редовног распореда или према посебном распореду у складу са просторним могућностима школе и потребама ученика у трајању од 1,5 час недељно, реализацијом обавезних и препоручених садржаја.

План рада ових активности је саставни је део планирања у *физичком и здравственом васпитању*.

Школа се може одредити за један од понуђених начина организације ових активности на предлог Стручног већа. Начин организације ових активности је саставни део Школског програма и Годишњег плана рада школе.

Начини организације рада обавезних физичких активности ученика:

- Реализују се у трајању од 45 минута, једном у току недеље. У школама које имају одговарајуће материјално-техничке и просторне услове, фонд од $\frac{1}{2}$ школског часа односно 22,5 минута, на недељном нивоу, може се реализовати тако што ће ученици сваке друге недеље имати још један час ових активности, или на други начин који предложи Стручно веће физичког и здравственог васпитања. Ради ефикаснијег рада и обухваћености свих ученика дозвољено је спајање два одељења истог разреда. Два наставника раде истовремено са два одељења.
- Реализују се у трајању од 45 минута, једном у току недеље. Фонд од $\frac{1}{2}$ школског часа односно 22,5 минута, на недељном нивоу, реализује се **кумулятивно**, једном у тромесечју, у укупном трајању од 6 школских часова односно 4,5 сати.
- Стручно веће може предложити неки други начин организације ових активности, посебно уколико се школа определи да ове активности реализује изван школе (пливање, скијање, клизање, оријентиринг итд.).

Програмски садржаји обавезних физичких активности Обавезни

програмски садржаји ових активности су:

- Кондиционо вежбање ученика у трајању од најмање 20 минута;
- Рукомет/минирукомет.

Напредни елементи технике, тактике и правила игре:

1. хватања котрљајућих лопти;
2. дриблинг - вежбе вођења са радом ногу (кроз ноге, поред и испред тела); вођење две лопте;
3. додавање лопте: додавање „дугим замахом” – чеони залет; додавање лопте изведеним начинима; додавања са изменом места;
4. шутирања на гол, бочни шут са отклоном, шутирање пивотмена, шут са крилне позиције;
5. финтирање: једнострука финта у „слабију страну”;
6. хватање лопте: хватање једном руком;
7. вежбе са два и три играча у нападу;
8. основни принципи колективне одбране;
9. техника игре голмана;
10. игра са применом правила.

Препоручени програмски садржаји ових активности:

- Обучавање и усавршавање елемената предвиђених проширеним наставним садржајима:
 1. Атлетике;
 2. Гимнастике;
 3. Пlesa и ритмике;
 4. Других активности предвиђених програмом.
- Мали фудбал:
 1. колективна игра у одбрани и нападу;
 2. техника игре голмана;
 3. игра уз примену правила.
- Пливање;
- Скијање;
- Клизање;
- Бадминтон;
- Стони тенис;
- Оријентиринг;
- Друге активности по избору Стручног већа школе;
- Активности од значаја за локалну заједницу.

ВАННАСТАВНЕ АКТИВНОСТИ

План и програм ових активности предлаже Стручно веће и саставни је део годишњег плана рада школе и школског програма.

Б. Секције

Формирају се према интересовању ученика. Наставник сачињава посебан програм узимајући у обзир материјалне и просторне услове рада, узрасне карактеристике и способности ученика. Уколико је неопходно, секције се могу формирати према полу ученика. Ученик се у сваком тренутку може укључити у рад секције.

В. Недеља школског спорта

Ради развоја и практиковања здравог начина живота, развоја свести о важности сопственог здравља и безбедности, о потреби неговања и развоја физичких способности, као и превенције насиља, наркоманије, малолетничке делинквенције, школа у оквиру Школског програма реализује недељу школског спорта.

Недеља школског спорта обухвата:

- такмичења у спортским дисциплинама прилагођеним узрасту и могућностима ученика;
- културне манифестације са циљем промоције физичког вежбања, спорта и здравља (ликовне и друге изложбе, фолклор, плес, музичко-спортске радионице, слет...);
- ђачке трибине и радионице (о здрављу, историји физичке културе, спорту, рекреацији, „ферплеју“, последицама насиља у спорту, технолошка достигнућа у вежбању и спорту и др.).

План и програм Недеље школског спорта сачињава Стручно веће *физичког и здравственог васпитања* у сарадњи са другим стручним већима (ликовне културе, музичке културе, историје, информатике...) и стручним сарадницима у школи, водећи рачуна да и ученици који су ослобођени од практичног дела наставе *физичког и здравственог васпитања* буду укључени у организацију ових активности.

Г. Активности у природи (кросеви, зимовање, летовање)

Из фонда радних дана, предвиђених заједничким планом, школа организује активности у природи:

- пролећни крос (дужину стазе одређује стручно веће);
- зимовање: организује се за време зимског распуста (обука скијања, клизања, краћи излети са пешачењем или на санкама и др.);
- летовање: организује се за време летњег распуста у трајању од најмање седам дана (логоровање, камповање и др.).

Д. Школска и ваншколска такмичења

Школа организује и спроводи обавезна унутаршколска спортска такмичења, као интегрални део процеса физичког васпитања према плану стручног већа и то у:

- спортској гимнастици (у зимском периоду);
- атлетици (у пролећном периоду);
- најмање једној спортској игри (у току године).

Школа може планирати такмичења из других спортских грана или игара уколико зато постоје услови и интересовање ученика (плес, оријентиринг, бадминтон, између две или четири ватре, полигони итд.).

Ученици могу да учествују и на такмичењима у систему школских спортских такмичења Републике Србије, која су у складу са наставним планом и програмом. Како би што већи број ученика био обухваћен системом такмичења, на ваншколским такмичењима један ученик може представљати школу само у једном спорту и једној дисциплини из гимнастике или атлетике током школске године.

Ђ. Корективно-педагошки рад и допунска настава

Ове активности организују се са ученицима који имају:

- потешкоће у савладавању градива;
- смањене физичке способности;
- лоше држање тела;
- здравствене потешкоће које онемогућавају редовно похађање наставе.

За ученике који имају потешкоће у савладавању градива и ученике са смањеним физичким способностима организује се допунска настава која подразумева савладавање оних обавезних програмских садржаја, које ученици нису успели да савладају на редовној настави, као и развијање њихових физичких способности.

Рад са ученицима који имају лоше држање тела подразумева:

- уочавање постуралних поремећаја;
- саветовање ученика и родитеља;

- организовање додатног превентивног вежбања у трајању од једног школског часа недељно;
- организовање корективног вежбања у сарадњи са одговарајућом здравственом установом.

Рад са ученицима са здравственим потешкоћама организује се искључиво у сарадњи са лекаром специјалистом, који одређује врсту вежби и степен оптерећења.

Ослобађање ученика од наставе физичког и здравственог васпитања

Ученик може бити ослобођен само од практичног дела програма наставе за одређени период, полугодиште или целу школску годину на основу препоруке изабраног лекара.

Ученик ослобођен практичног дела у обавези је да присуствује часовима. За рад са ослобођеним ученицима наставник сачињава посебан програм рада базиран на усвајању теоријских и васпитних садржаја у складу са програмом и корелацији са садржајима других предмета.

Ученицима који су ослобођени практичног дела наставе треба пружити могућност да:

- суде, воде статистику, региструју резултат или прате ниво активности ученика на часу или школском такмичењу;
- направе едукативни постер или електронску презентацију, припреме репортажу са спортског догађаја;
- прате и евидентирају активност ученика на часу уз помоћ наставника и на други начин помажу у организацији, часовних, ванчасовних и ваншколских активности.

Исходи за ученике ослобођене од практичног дела наставе По

завршетку разреда ученик ће бити у стању да:

- Наведе основна правила гимнастике, атлетике, спортске игре, пливања;
- Дефинише основна здравствено-хигијенска правила вежбања;
- Презентује и анализира информације о физичком вежбању, спорту, здрављу, историји физичке културе, актуелним спортским подацима итд.;
- Учествоје у организацији Недеље школског спорта и школских такмичења.

Ученицима са инвалидитетом настава се прилагођава у складу са њиховим могућностима и врстом инвалидитета.

Планирање васпитно-образовног рада

Дефинисани исходи су основни и незаобилазан елемент процеса планирања наставе и учења. Дефинисани као резултати учења на крају сваког разреда, током планирања рада потребно је одредити временску динамику у односу на бављење појединим исходима током школске године. Неопходно је посебну пажњу обратити на исходе које није могуће достићи током једног или више часова, већ је у ту сврху потребно реализовати различите активности током године.

Облици наставе:

- теоријска настава (до 4 часа);
- практична настава (68-72 часа).

Теоријска настава

Посебни теоријски часови могу се организовати само у оним ситуацијама када не постоје услови за реализацију наставе у просторима за вежбање или алтернативним објектима, као и први час у полугодишту. На тим часовима детаљније се обрађују садржаји предвиђени темема Физичко вежбање и спорт и Здравствено васпитање уз могући практичан рад у складу са условима.

При планирању теоријских садржаја неопходно је узети у обзир: садржај програма, претходна искуства ученика, садржаје других предмета (корелацију – међупредметне компетенције).

Практична настава

Број часова по темама планира се на основу процене наставника, материјално-техничких и просторних услова. Наставне теме или поједини садржаји за које не постоје услови за реализацију могу бити замењени одговарајућим темама или садржајима програма за које постоје одговарајући услови. Оквирни број часова по темама: Атлетика (16); Гимнастика (16); Основе тимских и спортских игара: Кошарка; (16); Ритимка и плес (4); Пливање (12); Полигони (6-8): Тестирање и мерење (6-8).

Програм *физичког и здравственог васпитања* остварује се реализацијом основних и проширених садржаја.

Основни садржаји су они које је неопходно спровести у раду са ученицима узимајући у обзир способности ученика, материјално-техничке и просторне услове.

Проширени садржаји су они који се бирају и реализују у раду са ученицима (групама или појединцима), који су савладали обавезне садржаје, узимајући у обзир ниво достигнутог исхода, потребе ученика и услове за рад.

Физичке способности

При планирању кондиционог вежбања у главној фази часа, треба узети у обзир утицај наставне теме на физичке способности ученика и применити вежбе чији делови биомеханичке структуре одговарају основном задатку главне фазе часа и служе за обучавање и увежбавање (обраду и утврђивање) конкретног задатка. Методе вежбања које се примењују у настави су тренажне методе (континуирани, понављајући и интервални метод, кружни тренинг и др.) прилагођене узрасним карактеристикама ученика. У раду са ученицима примењивати диференциране облике рада, доzirати вежбања у складу са њиховим могућностима и примењивати одговарајућу терминологију вежби. Време извођења вежби и број понављања, задају се групама ученика или појединцима у складу са њиховим способностима, водећи рачуна о постизању што веће радне ефикасности и оптимализације интензитета рада. Акценат се ставља на оне моторичке активности којима се најуспешније супротставља последицама хипокинезије.

Препоручени начини рада за развој физичких способности ученика.

1. Развој снаге
 - без и са реквизитима,
 - на справама и уз помоћ справа.
2. Развој покретљивости
 - без и са реквизитима,
 - уз коришћење справа,
 - у помоћ сувежбача.

3. Развој аеробне издржљивости

- истрајно и интервално трчање,
- вежбање уз музику – аеробик,
- тимске и спортске игре,
- други модели вежбања.

4. Развој координације

- извођење координационих вежби у различитом ритму и променљивим условима (кретање екстремитетима у две равни).

5. Развој брзине и експлозивне снаге

- једноставне и сложене кретне структуре изводити максималним интензитетом из различитих почетних положаја, изазване различитим чулним надражајима (старт из различитих положаја итд.),
- штафетне игре,
- извођење вежби различитом максималном брзином (бацања, скокови, акробатика, шутирања, ударци кроз атлетику, гимнастику, тимске и спортске игре).

За ученике који из здравствених разлога изводе посебно одабране вежбе, потребно је обезбедити посебно место за вежбање, а за оне са којима се програм реализује по индивидуалном образовном програму неопходно је обезбедити одговарајуће услове, узимајући у обзир њихове могућности.

Моторичке вештине, спортови и спортске дисциплине

1. Атлетика

Препорука је да се садржаји атлетике реализују у јесењем и пролећном периоду, у складу са условима.

Основни садржаји

Техника штафетног трчања (начини измене палице и др.);

Скок удаљ, основни елементи технике «увинуће» – рализовати кроз фазе (предвежбе);

Скок увис опкорачном техником, техника скока увис кроз фазе (залет, отскок, прелазак летвице и доскок). Обучавање технике врши се у целини а по потреби рашчлањивањем на фазе;

Бацања кугле 2 kg – бочна техника; Бацање

„вортекс-а" у даљ;

Проширени садржаји:

Тробој – кроз одељенско такмичење применити три дисциплине које су ученици савладали (трчање, бацања и скокови).

2. Спортска гимнастика

Препорука је да се садржаји реализују у оба полугодишта са одређеним бројем часова.

Основни садржаји

Ученике је неопходно поделити у радне групе према полу и према нивоу усвојености елемената из претходних разреда и способностима. Са ученицима који нису

савладали поједине вежбе из програма до шестог разреда потребне су предвежбе и вежбе којима се то надокнађује. Усвојени елементи из петог разреда надограђују се новим вежбовним садржајима предвиђеним овим програмом. Поставити више радних места. На сваком часу увести нови задатак уз понављање претходних. Док једна група обрађује нови садржај, остале групе понављају усвојене садржаје где је могуће чување и помагање од стране ученика. Промена радних места врши се након одређеног броја понављања. Нпр. група које није прошла неки задатак на часу исти ће реализовати на следећем часу. Ученику који не може да изведе задату вежбу даје се лакши задатак. Након неколико обрађених наставних јединица наставне теме, планом предвидети садржаје других наставних тема (спортска или тимска игра и др.) у циљу интензификације наставе. Гимнастички полигон осмислити према степену усвојености обрађених садржаја и претходних знања.

Вежбе на тлу (ученице и ученици): повезана два колута напред, колут назад, став о плећима – „свећа“; колут напред летећи; став на глави уз помоћ, став на шакама уз помоћ; прамет упором странце „звезда“. Састав на тлу комбинован од елемената из петог и шестог разреда.

Прескок (ученице и ученици): разношка, згрчка (до 120 цм).

Вежбе у упору:

- *дохватно вратило* (ученици) или двовисински разбој - нижа притка (ученице) – вис завесом о потколено, наупор јашући и саскок одношка;
- *паралелни разбој* (ученици) – наскок у упор; њихање и предњихом сед разножно пред рукама; сасед и њихање; њихање и зањихом саскок. Састав од научених елемената. Вежбе реализовати уз помоћ наставника;
- *двовисински разбој* (ученице);
- наскок из места или залета у упор предњи, премах једном ногом у сед јашући, премах другом ногом у упор стражни и саскок уз помоћ.

Вежбе у вису:

доскочно вратило (ученици) њихање са повећаном амплитудом и саскок у зањиху;

кругови (ученици и ученице) љуљање на круговима мањом амплитудом и саскоци уз помоћ наставника;

двовисински разбој или нека друга справа за вежбе у вису (ученице)

климом успоставити њих, њихање са већом амплитудом и спојено саскок у зањиху.

Пењања (шипка, канап, морнарске лестве – до 5 м висине);

Трамболина или одскачна даска:

скокови – предњи пружени и згрчени

Ниска греда:

- боком поред греде;
- суножним одскоком наскок на греду суножно (једна нога мало испред друге);
- различити начини ходања: у успону, са згрченим предножењем, са заножењем, са одножењем, са високим предножењем; окрет у успону на средини греде;
- суножни одскок из става предножног са променом ноге и доскок; вага претклоном и заножењем; саскок згрчено.

Проширени садржаји

Могу се реализовати кроз часове на којима се реализују обавезни садржаји, диференцирани облик рада са напредним ученицима који нпр. прескачу козлић по дужини уместо ширини, раде летећи колут након колута напред. Овакве моделе могуће је применити на све садржаје спортске гимнастике.

Вежбе на тлу:

- колут напред и назад – сложеније варијанте
- колут летећи преко препреке;
- Повезани премети странце „звезда“ у једну или у обе стране;

Висока греда:

- наскок у упор предњи, упор одножно десном (левом) окретом за 90 степени удесно и прехватом бочно (палчеви су окренути један према другом), вага претклоном и заножењем уз помоћ;
- основна кретања из претходних разреда на ниској греди извести на средњој или високој греди.

Прескок „разношка“ – козлић постављен по дужини, или са продуженом фазом првог лета(120 цм).

Коњ са хватаљкама – упори и издржаји.

Вежбе у упору:

- двовисински разбој (ученици);
- саскок предњихом.

3. Основе тимских и спортских игара

Садржаји кошарке реализују се на часовима *физичког и здравственог васпитања*, а садржаји рукомета/минирукомета на *обавезним физичким активностима ученика* заједно са другим наставним садржајима.

3. 1. Кошарка

Према просторним и материјалним условима школе користити могућност реализације наставе у оба полугодишта. Усвојене елементе технике треба применити у игри на часу. Континуитет у усвајању садржаја могуће је постићи тако што се претходно усвојени садржаји користе као уводни или специфично припремни у наредном часу.

Основни садржаји

- држање лопте, основни ставови у нападу са лоптом, заустављање у став;
- хватање и додавање лопте у месту и кретању;
- пивотирање;
- дриблинг у месту и кретању;
- двокораком шут на кош;
- шут из места и скок шут;
- основни став у одбрани, кретање у одбрани, чување нападача са лоптом;
- ситуациона игра 1:1;
- сарадња два и три играча у позиционој игри и контранападу (обука кроз игру);
- игра 3:3; 4:4 (игра на један кош);
- игра 5:5 уз примену правила прилагођених нивоу усвојености елемената игре.

Проширени садржаји

- демаркирање;
- повезивање елемената технике у акционе целине (хватање лопте, дриблинг, шутирање и др);
- финте (продор, шут);
- игра „2:2- pick and roll”;
- игра „2:2“ по на принципу „додај и утрчи – back door”;
- позициона игра 3:3 и 5:5.

4.Плес и ритмика

Основни садржаји

Њихања и кружења са вијачом у фронталној и сагиталној равни у месту и кретању(вежбе по избору наставника).

Поновити прве две варијанте народног кола Моравац и обрадити трећу и четврту варијанту.

Проширени садржаји

Састав са вијачом од елемената предвиђених програмом петог и шестог разреда.Састав са обручем састављен од елемената обрађених у петом разреду.

Састав са лоптом састављен од елемената обрађених у петом разреду.

Усавршити коло из краја у коме се школа налази усвојено у предходном разредуЕнглески Валцер.

5. Пливање

Ова наставна тема реализује се у школама у којима за то постоје услови, у оквиру редовне наставе или *обавезних физичких активности ученика*.Приликом реализације садржаја формирати групе пливача и непливача.

Школе које се одреде за реализацију програмских садржаја пливања на објектима изван школе, ове часове организују у оквиру *обавезних физичких активности ученика*. Уколико не постоји могућност реализације наставе пливања у овом разреду, број часова намењен овој наставној теми распоређује се другим наставним темама из програма.

Основни садржаји

Вежбе дисања, рад ногу, пловак, одржавање у месту, завеслаји (краул и леђникраул), скок на главу и изрон.

Пливање техником краула или леђног краула.

Проширени садржаји

Пливање 25m на време слободном техником.

Роњење по дужини у складу са способностима ученика.

6. Полигони

Наставник након једне или више обрађених наставних тема може реализовати полигон у складу са усвојеним моторичким садржајима и могућностима ученика.

7. Тестирање и мерење

Праћење физичког развоја и моторичких способности спроводи се на почетку и крају школске године, из области кардиореспираторне издржљивости (процена аеробног капацитета), телесног састава (посебно телесне масноће), мишићне снаге, издржљивости у мишићној снази, гipкoсти и агилности. Модел континуираног праћења физичког развоја и моторичких способности у настави *физичког и здравственог васпитања*, батерија тестова, критеријумске референтне вредности и начин њиховог тумачења, организација и протокол тестирања као педагошке импликације детаљно су објашњени у наведеном приручнику.

Оквирни број часова по темама обавезних физичких активности

1. Основе тимских и спортских игара:
Рукомет/минирукомет; (12-18)
2. Друге активности предвиђене програмом стручног већа (42-36).

Дидактичко-методички елементи

Основне карактеристике часова:

- јасноћа наставног процеса;
- оптимално коришћење расположивог простора, справа и реквизита;
- избор рационалних облика и метода рада;
- избор вежби оптималне образовне вредности;
- функционална повезаност свих делова часа – унутар једног и више узастопних часова једне наставне теме.

Уколико на часу истовремено вежбају два одељења, настава се спроводи одвојено за ученике и ученице.

Приликом избора облика рада неопходно је узети у обзир просторне услове рада, број ученика на часу, број справа и реквизита и динамику обучавања и увежбавања наставног задатка.

Избор дидактичких облика рада треба да буде у функцији достизања постављених исхода, рационалне организације и интензификације часа.

Праћење и оцењивање

Исходи представљају добру основу за праћење и процену постигнућа ученика, односно креирање захтева којима се може утврдити да ли су ученици достигли оно што је описано одређеним исходом. Поред тога, постојање исхода олакшава и извештавање родитеља о раду и напредовању ученика.

У процесу праћења и оцењивања пожељно је користити лични картон ученика (евиденција о процесу и продуктима рада ученика, уз коментаре и препоруке) као извор података и показатеља о напредовању ученика. Предности коришћења личног картона ученика су вишеструке: омогућава континуирано и систематично праћење напредовања, представља увид у праћење различитих аспеката учења и развоја, представља подршку у оспособљавању ученика за самопроцену, пружа прецизнији увид у различите области постигнућа (јаке и слабе стране) ученика.

У циљу сагледавања и анализирања ефеката наставе *физичког и здравственог васпитања*, препоручује се да наставник подједнако, континуирано прати и вреднује:

- Активност и однос ученика према физичком и здравственом васпитању који обухвата:
 - вежбање у адекватној спортској опреми;
 - редовно присуствовање на часовима физичког и здравственог васпитања и обавезним физичким активностима;
 - учествовање у ванчасовним и ваншколским активностима и др.
- Приказ два комплекса усвојених општеприпремних вежби (вежби обликовања), са и без реквизита.
- Достигнут ниво постигнућа моторичких знања, умења и навика (напредак у усавршавању технике).

Атлетика:

Приказ технике штафтног трчања - техника измене штафете, приказ технике, скока увис опкорачна техника;

Спринтерско трчање 50 m на време, бацање вортекса. Истрајно трчање у трајању од 7 минута.

Трчање школског кроса.

Спортска гимнастика:

Вежбе на тлу: колут у напред, колут у назад, летећи колут, став о шакама уз помоћ, мостиз лежања, став на плећима „свећа“, прамет странце, „звезда“.

Прескок: згрчка уз помоћ.

Вежбе у упору:

- дохватно вратило (ученици) или двовисински рабој - нижа притка (ученице) – вис завесом о потколелу, наупор јашући и саскок одношка.
- паралелни разбој (ученици) – наскок у упор; њихање и предњихом сед разножно пред рукама; сасед и њихање; њихање и зањихом саскок. Састав од научних елемената. Вежбе реализовати уз помоћ наставника
- двовисински разбој (ученице)
- наскок из места или залета у упор предњи, премах једном ногом у сед јашући, премах другом ногом у упор стражњи и саскок уз помоћ;

Вежбе у вису:

- доскочно вратило (ученици) њихање са повећаном амплитудом и саскок у зањиху;
- кругови (ученици и ученице) љуљање на круговима мањом амплитудом и саскоци уз помоћ наставника;
- двовисински разбој или нека друга справа за вежбе у вису (ученице)
- климом успоставити њих, њихање са већом амплитудом и спојено саскок у зањиху;

Приказ технике пењања (шипка, канап, морнарске лесте – до 4 м висине);

Трамболина или одскочна даска: скокови – предњи пружени и згрчени; Ниска

греда:

- боком поред греде;
- суножним одскоком наскок на греду суножно (једна нога мало испред друге);
- различити начини ходања: у успону, са згрченим предножењем, са заножењем, са одножењем, са високим предножењем; окрет у успону на средини греде;
- суножни одскок из става предножног са променом ноге и доскок; вага претклоном и заножењем; саскок згрчено;

Гимнастички полигон састављен од обрађених програмских садржаја.

Кошарка:

Контрола лопте у месту и кретању (вођење);

Вођење лопте са променом правца кретања (левом и десном руком);Хвата и додаје лопту у висини груди, кука изнад главе;

Двокорак у „јачу“ страну;Шут на кош;

Рукомет и други садржаји *Обавезних физичких активности ученика*:

Пратити и вредновати обрађене садржаје рукомета/минирукомета и друге садржајереализоване у складу са програмом.

Плес и ритмика:

Замаси, кружења, трчања, поскоци и скокови са вијачом. Поскоци и скокови кроз вијачу.Народно Моравац коло уз музику (трећа и четврта варијанта).

Пливање:

Техника краула.

Индивидуални напредак моторичких способности сваког ученика процењује се у односу на претходно проверено стање. Приликом оцењивања неопходно је узети у обзир способности ученика, степен спретности и умешности. Уколико ученик нема развијене посебне способности, приликом оцењивања узима се у обзир његов индивидуални напредак у односу на претходна достигнућа и могућности као и ангажовање ученика у наставном процесу.

Код ученика ослобођених од практичног дела наставе наставник прати и вреднује:

- познавање основних правила, гимнастике, атлетике, спортске игре, пливања и основних здравствено-хигијенских правила вежбања;
- учешће у организацији ваннаставних активности.

Праћење, вредновање и оцењивање ученика ослобођених од практичног дела наставе, наставник може извршити усменим или писменим путем.

Праћење вредновање и оцењивање ученика са инвалидитетом врши се на основу њиховог индивидуалног напретка.

Педагошка документација

- Дневник рада за физичко и здравствено васпитање;
- Планови рада физичког и здравственог васпитања и обавезних физичких активности ученика: план рада стручног већа, годишњи план (по темама са бројем часова), месечни оперативни план, план ванчасовних и ваншколских активности и праћење њихове реализације;
- Писане припреме: форму и изглед припреме сачињава сам наставник уважавајући: временску артикулацију остваривања, циљ часа, исходе који се рализују, конзистентну дидактичку структуру часова, запажања након часа;
- Радни картон: наставник води за сваког ученика и он садржи податке о стању физичких способности ученика са тестирања, оспособљености у вештинама, напомене о специфичностима и остале податке неопходне наставнику.

Педагошку документацију наставник сачињава у електронској или писаној форми.

ВЕЖБАЊЕМ ДО ЗДРАВЉА

Циљ учења слободне наставне активности *Вежбањем до здравља* је да ученик овлада знањима, развије вештине и формира ставове и вредности од значаја за одговоран однос према сопственом здрављу, физичком вежбању и здравим животним навикама.

Разред
Годишњи фонд

ПЕТИ ИЛИ ШЕСТИ
36 часова

ОПШТЕ МЕЂУПРЕДМЕТНЕ КОМПЕТЕНЦИЈЕ	ИСХОДИ На крају програма ученик ће бити у стању да:	ТЕМЕ и кључни појмови садржаја
– Компетенција за целоживотно учење – Комуникација – Рад са подацима и информацијама – Дигитална компетенција – Решавање проблема – Сарадња – Одговоран однос према здрављу – Одговоран однос према околини – Одговорно учешће у демократском друштву	– дефинише појам здравља, разликује физичко, ментално и социјално здравље и образлаже утицај вежбања на здравље; – упореди специфичности вежбања у спорту и ван спорта; – разликује правилно од неправилног вежбања и планира сопствене физичке активности у складу са потребама, могућностима и интересовањима; – има увид у сопствене разлоге вежбања и истрајава у вежбању; – препозна ситуације у којима не сме да вежба; – препозна утицај различитих вежбања на физички изглед и здравље; – повеже позитиван и негативан утицај вежбања на имунитет;	ВЕЖБАЊЕ, ЗДРАВЉЕ И ЖИВОТНА СРЕДИНА Појам и врсте здравља, начини његовог праћења и чувања. Утицај вежбања на здравље, раст и развој. Људско тело и вежбање – кости, зглобови, мишићи. Специфичности вежбања у и ван спорта. Правилно и неправилно вежбање. Мотивација за вежбање и фактори који утичу на одустајање. Када не треба вежбати. Вежбање и имунитет. Значај вежбања на чистом ваздуху. Вежбање и очување животне средине. Повреде при вежбању и прва помоћ.

	– поштује еколошка правила у средини где вежба; – правилно поступа у пружању прве помоћи при повредама у вежбању; – критички вреднује идеале физичког изгледа који се намећу као и начине за њихово достизање; – користи поуздане изворе информација о утицају исхране и вежбања на здравље и физички изглед; – разликује добро од лошег држања тела и коригује сопствено држање тела; – препозна ризике гојазности и мршавости; – наведе принципе правилне исхране и примењује их у свом свакодневном животу; – критички се односи према рекламираним производима животних намирница; – аргументовано дискутује о физичким активностима и начину исхране и ризицима неодговарајућих дијета; – доведе у везу вежбање са правима детета; – аргументује значај вежбања после болести и неких повреда; – поштује потребе и могућности различитих учесника у вежбању и наведе примере равноправности и неравноправности у спорту; – преферира физичке активности на свежем ваздуху са другом децом у односу на седење код куће за	ИСХРАНА И ВЕЖБАЊЕ Исхрана као извор енергије. Карактеристике основних животних намирница важних за вежбање. Гојазност и мршавост – ризици и компликације. Како и где се информишемо о здравом начину исхране. Производи који се рекламирају, а треба их избегавати. Различите врсте дијета и њихови позитивни и негативни ефекти. Правилна исхрана пре и после вежбања. ВЕЖБАЊЕ И ФИЗИЧКИ ИЗГЛЕД Идеал физичког изгледа некад и сад. Правилно држање тела и физички изглед. Претерана употреба дигиталних технологија и последице на здравље и физички изглед. Утицај вежбања и здравих начина живота на физички изглед. У ВЕЖБАЊУ ЈЕДНАКИ Остваривање права детета на раст, развој, здравље, игру и дружење кроз вежбање прилагођено могућностима и потребама. Доступност опреме и простора за вежбање. Родна (не)равноправност у вежбању и спорту. Вежбање после болести и повреда. Значај вежбања за особе са
--	---	---

	компјутером.	сметњама у развоју и инвалидитетом и спортови прилагођени њиховим могућностима.
--	--------------	---

УПУТСТВО ЗА ДИДАКТИЧКО-МЕТОДИЧКО ОСТВАРИВАЊЕ ПРОГРАМА

Концепт слободне наставне активности *Вежбањем до здравља* припремљен је у складу са *Законом о основама система образовања и васпитања* у коме се наводи као један од циљева развијање и практиковање здравих животних стилова, свести о важности сопственог здравља и безбедности, потребе неговања и развоја физичких способности, као и општа међупредметна компетенција одговоран однос према здрављу.

Истраживања спроведена на школској популацији показала су да ученици немају довољно физичке активности, посебно на свежем ваздуху и да се често неправилно хране. Ученици у 5. и 6. разреду су у узрасту када формирају однос према вежбању и потребно је да добију шири контекст физичког вежбања које се не повезује само са спортом већ са правом на развој и здравље.

Ослонац за остваривање програма представљају опште упутство које се односи на све СНА, као и ово које изражава специфичности програма *Вежбањем до здравља*.

ПЛАНИРАЊЕ НАСТАВЕ И УЧЕЊА

Програм се природно надовезује на садржај програма предмета *Физичко и здравствено васпитање* и не захтева посебан простор и опрему. Увидом у исходе може се видети да је фокус програма на вежбању као вредности, стицању релевантних знања о вежбању, здрављу и исхрани, као и развоју позитивних ставова који ће допринети да ученик самостално, без присиле одраслих, бира да се храни правилно и уместо седења у затвореном простору за компјутером изађе напоље и физички буде активан са својим вршњацима.

Наставник планира начин на који ће реализовати програм, као и број часова за сваку од четири теме. Број часова по темама не мора да буде исти, а подразумева се да неке активности својим садржајем и исходима којима воде могу припадати различитим темама. Захтеви писања програма су такви да се теме приказују одвојено али у свакодневном животу дати садржаји су међусобно повезани па сами тим предност у планирању треба дати оним активностима које изражавају интегрисаност вежбања, здравља, исхране, физичког изгледа, животне средине.

Наставник се унапред припрема за часове тако што бира подстицаје којима ће ученике увести у тему и кључне појмове садржаја и изазвати њихову радозналост да о томе причају, постављају питања, истражују, уче. Постоје бројне могућности избора начина рада у зависности од теме, садржаја, претходног искуства, узраста и интересовања ученика. Предност свакако имају они начини рада у којима су ученици активно укључени у процес наставе и учења, као и они где се савремене технологије користе у едукативне сврхе. Реализација програма треба да буде заснована на комбиновању различитих техника рада као што су демонстрације, презентације, мини предавања, дебате, студије случаја, анализе видео прилога, гостовање стручњака, посете просторима за вежбање, спортским и рекреативним дешавањима.

У остваривању програма наставник се ослања на ученичка школска и ваншколска искуства. Осим везе са програмом *Физичко и здравствено васпитање*, садржаји овог програма надовезују се на оно што ученици уче у *Биологији* у петом и шестом разреду.

ОСТВАРИВАЊЕ НАСТАВЕ И УЧЕЊА

ВЕЖБАЊЕ, ЗДРАВЉЕ И ЖИВОТНА СРЕДИНА

Тема прожима вежбање, здравље и животну средину и настоји да одговори на питање чему служи вежбање и како и где то радити. Има већи број кључних појмова и било би добро да наставник предност да оним активностима и примерима на којима ће ученици најлакше разумети ту повезаност.

Како свако вежбање није аутоматски и здраво, на различитим примерима, треба ученицима указати на разлику између правилног и неправилног вежбања и више пута се током целог програма враћати на то јер се ради о важном исходу. Ученици се могу организовати да радећи у мањим групама на интернету пронађу и направе избор и план вежби по одређеном задатку (вежбе за јачање мишића ногу, вежбе за правилно држање и сл.).

На ту тематику природно се надовезује питање о томе зашто нека особа вежба, односно из којих мотива то ради као и зашто се одустаје од вежбања. За тај садржај погодне су активности у којима ученици имају могућност да изнесу сопствено мишљење, дискутују, супротстављају аргументе. Ученици се могу поделити у две групе тако да једна треба да припреми аргументе којима би некога убедили да вежба, а друга да не вежба. Наставник треба да прати аргументацију ученика и да интервенише уколико се мотивација за вежбање тражи само у томе што то сви раде, што је лепо ићи у теретану, што се купује лепа спортска одећа и сл.

Трећи елемент теме односи се на животну средину и предвиђа упознавање ученика са могућностима вежбања у природи и са правилима чувања природе приликом вежбања. Посебно је важно указати на важност праћења квалитета ваздуха непосредно пре вежбања јер вежбање у условима загађеног ваздуха има више штете него користи. Ученике треба упутити да о квалитету ваздуха информације прикупљају на званичном сајту <http://www.sepa.gov.rs/>

У оквиру ове теме предвиђено је да се са ученицима обради и садржај који се односи на повреде којих свакако има чак и када се правилно вежба. Било би добро да ученици стекну увид које су то најчешће повреде и шта се може урадити у првом тренутку како би се последице повреде умањиле. Ту се мисли и на самопомоћ и пружање прве помоћи другоме. У оквиру фонда од једног часа недељно није могуће много времена посветити првој помоћи те се треба задржати на основним принципима прве помоћи и свакако упутити ученике да у случају повреде консултују лекаре.

ИСХРАНА И ВЕЖБАЊЕ

Тематика правилне исхране природно је повезана са вежбањем и зато има своје место у овом програму. Како ученици о томе већ имају солидна школска и ваншколска знања, навике и ставове наставник може, у оквиру првих активности, да направи неку врсту снимања стања у смислу да кроз разговор или наменски припремљен упитник утврди шта знају о нутритивним вредностима намирница, какве су им навике у исхрани, шта знају о правилима исхране пре и после вежбања и сл. У складу са добијеним одговорима може планирати даљи рад на овој теми.

Истраживања показују да на узрасту ученика од 12 и 13 година има пуно оних који се неправилно хране. Поред рада на стицању знања о принципима правилне исхране наставник треба да планира и активности које ће водити достизању исхода који тражи од ученика да се критички односе према рекламираним производима животних намирница. То је важно јер су циљна група реклама произвођача намирница које имају превише масти, соли и шећера најчешће баш ученици 5. и 6. разреда. То није случајно јер на ранијем узрасту исхрана ученика је под већом контролом родитеља који су најчешће ученицима припремали ужину код куће. Међутим, у првим разредима другог циклуса ученици мењају понашање и за време одмора одлазе у самопослуге и пекаре и сами бирају шта ће ужити. Нажалост, њихови избори су често повезани са атрактивним реклама производа који нису добри за раст и развој. Зато са ученицима треба радити на анализи таквих реклама, коме се оне обраћају и са каквим порукама, као и на њиховом оснаживању да буду пажљиви потрошачи и пре куповине се упознају са информацијама о садржају производа, као и о њиховом року трајања и цени. Ученици могу да спроведу мини истраживање са циљем да утврде да такви рекламирани нездрави производи немају високу цену, да су често на акцијама, да су изложени на местима која су лако доступна и близу касе, да понекад уз њих гратис иде други нездрави производ или играчка из чега се јасно види да произвођачи заједно са трговинама подржавају да деца и млади што више купују такве производе.

Иако у тим годинама ученици још увек не прибегавају у већој мери дијетама прави је тренутак да се упознају са њиховим позитивним и негативним последицама и развију позитиван став да се вишак или мањак килограма правилним вежбањем и исхраном може боље решити него дијетом преузетом из новина. Уколико је дијета неопходна онда је стручно лице прописује и прилагођава потребама конкретне особе.

ВЕЖБАЊЕ И ФИЗИЧКИ ИЗГЛЕД

Ова тема у потпуности одговара узрасту ученика 5. и 6. разреда који су у фази интензивног психофизичког мењања из детета у одраслог и физички изглед им је врло важан. Свакодневно посматрају себе у огледалу и углавном су незадовољни како изгледају. Рад на садржајима у оквиру ове теме има за циљ да ученици прихвате своје тело, његове потребе и могућности што је важно јер одрастају у култури где медији и друштвене мреже намећу идеал физичког изгледа који је најчешће удаљен од реалних пропорција људи. Ученици треба критички да промишљају о информацијама које их „бомбардују“ о физичком изгледу као и да се упознају са акцијама широм света да се тај „диктат“ промени. Највећу пажњу треба да добије кључни појам садржаја који се односи на правилно држање јер се оно вежбањем може унапредити што је значајно и за здравље и за физички изглед.

У ВЕЖБАЊУ ЈЕДНАКИ

Садржаји ове теме су важни за формирање правилног става према вежбању и развоју компетенције за одговорно учешће у демократском друштву. Ученици су већ упознати са Конвенцијом о правима детета и треба је повезати са садржајем овог програма у смислу колики значај има физичко вежбање у остваривању права детета на раст, развој, здравље, игру и дружење.

Доступност опреме и простора за вежбање је повезана са правима и ученици могу организовати покретање иницијативе да се направе неке промене у том смислу нпр. да се у околини школе у парку поставе справе за вежбање или да. Таква иницијатива може бити покренута заједно са ученицима који похађају *Грађанско васпитање* јер у петом разреду програмом је предвиђена акција у корист права ученика.

Код рада на родној равноправности у вежбању и спорту важно је да се она не представи да су једнаки захтеви у вежбању за мушкарце и жене. Неопходно је да ученици увек воде рачуна о уважавају различитих потреба, могућности и физичких ограничења као и да препознају примере дискриминације кад су за исти спорт и исто постигнут резултат мушкарци и жене различито награђени. У теми није дат садржај који се односи на вежбање и менструални циклус јер је то већ предвиђено програмом обавезног предмета *Физичко и здравствено васпитање* али се може повезати са садржајем из овог програма.

У оквиру рада на овој теми ученици ће имати прилику, вероватно по први пут, да се упознају са значајем вежбања код особа које су биле болесне или повређене (саобраћајне незгоде, спортске повреде), као и са специфичностима вежбања особа са сметњама у развоју и инвалидитетом. За раду на тим садржајима погодне су различите технике, а посебно се издваја примена студије случаја јер омогућава да се ученици упознају са током и изазовима у вежбању стварних особа које су направиле велики успех у спорту иако су нпр. биле озбиљно повређене или рођене са неким тешким обољењима. То се може повезати са садржајем из прве теме који се односи на мотивацију за вежбање и факторе одустајања од вежбања.

Тема пружа одличне могућности за реализацију радионица у оквиру којих ученици имају могућност да размене сопствена искуства о вежбању, искажу своје ставове, дилеме, страхове и чују шта други о томе мисле. То је посебно погодно за оне који избегавају да вежбају јер су гојазни или мршави а задатак наставника је да радионицу тако води да они буду охрабрени да вежбају.

ПРАЋЕЊЕ И ВРЕДНОВАЊЕ НАСТАВЕ И УЧЕЊА

Имајући у виду концепт програма, исходе и компетенције које треба развити наставник континуирано прати напредак ученика, који се огледа у начину на који ученици учествују у активностима, како прикупљају податке, како аргументују, које ставове изражавају. Поуздани показатељи напретка су квалитет постављених питања, способност да се промени мишљење у контакту са аргументима, разликовање чињеница од интерпретације, способност да се изведе закључак, прихвати другачије мишљење, примени научено, предвиди последице.

Код неких садржаја могу се урадити иницијални и излазни тест којим ће се утврдити знања, вештине, ставови пре и после рада на неком садржају.

Вредновање ученичких постигнућа врши се у складу са *Правилником о оцењивању ученика у основном образовању и васпитању*. Оцењивање је описно (истиче се, добар, задовољава), а оцена не улази у општи успех.

Ученике треба унапред упознати шта ће се и на који начин пратити и вредновати, а приликом сваког вредновања постигнућа потребно је дати повратну информацију.

GEOGRAFIJA

Razred: **šesti**

Nedeljni broj časova: 2

Godišnji: 72

Cilj učenja Geografije je da učenik pojmovno i strukturno ovlada prirodno-geografskim, demografskim, naseobinskim, političko-geografskim, ekonomsko-geografskim, integracionim i globalnim pojavama i procesima u Srbiji i svijetu uz negovanje vrijednosti multikulturalnosti i patriotizma.

ISHODI	OBLAST – TEME	SADRŽAJI
– Uspostavlja veze između fizičkogeografskih i društvenogeografskih objekata, pojava i procesa;	DRUŠTVO I GEOGRAFIJA	Društvena geografija, predmet proučavanja i podjela
– određuje matematičkogeografski položaj na Zemlji; – analizira, čita i tumači opštegeografske i tematske karte; – orijentiše se u prostoru koristeći kompas, geografsku kartu i satelitske navigacione sisteme;	GEOGRAFSKA KARTA	Geografska/kartografska mreža Geografska širina i geografska dužina, časovne zone Pojam karte i njen razvoj kroz historiju Elementi karte (matematički, geografski i dopunski) Kartografski znaci i metode za predstavljanje reljefa na karti Podjela karata prema sadržaju i veličini razmjera Orijentacija u prostoru i orijentacija karte, merenje na karti, satelitski navigacioni sistemi
– dovodi u vezu razmještaj svjetskog stanovništva sa prirodnim karakteristikama prostora; – analizira komponente populacione dinamike i njihov uticaj na formiranje ukupnih demografskih potencijala na primjerima Srbije, Evrope i svijeta; – analizira različita obeležja svjetskog stanovništva i razvija svijest o solidarnosti između pripadnika različitih socijalnih, etničkih i kulturnih grupa;	STANOVNIŠTVO	Osnovni pojmovi o stanovništvu: demografski razvitak i izvori podataka o stanovništvu Broj i raspored stanovništva na Zemlji Prirodno kretanje stanovništva Migracije stanovništva Strukture stanovništva: biološke i društveno-ekonomske Savremeni demografski procesi u Srbiji, Evropi i svijetu
– analizira geografski položaj naselja; – objašnjava kontinuirane procese u razvoju naselja i daje primjere u Srbiji, Evropi i svijetu; – dovodi u vezu tipove naselja i urbane i ruralne procese sa strukturama stanovništva,	NASELJA	Pojam i nastanak prvih naselja Položaj i geografski razmeštaj naselja Veličina i funkcije naselja Tipovi naselja Urbanizacija Grad – unutrašnja struktura i odnosi sa okolnim prostorom Selo i ruralni procesi

migracijama, ekonomskim i globalnim pojavama i procesima		
– uz pomoć geografske karte analizira uticaj prirodnih i društvenih faktora na razvoj i razmještaj privrednih delatnosti; – dovodi u vezu razmeštaj privrednih objekata i kvalitet životne sredine; – vrednuje alternative za održivi razvoj u svojoj lokalnoj sredini, Srbiji, Evropi i svijetu	PRIVREDA	Privreda, privredne delatnosti i sektori privrede Poljoprivreda i geografski prostor Industrija i geografski prostor Saobraćaj, turizam i geografski prostor Vanprivredne djelatnosti Razvijeni i nerazvijeni regioni i države i savremeni geoekonomski odnosi u svijetu Koncept održivog razvoja
– objasni političko-geografsku strukturu države; – predstavi procese koji su doveli do formiranja savremene političkogeografske karte svijeta	DRŽAVA I INTEGRACIONI PROCESI	Pojam i nastanak prvih država Geografski položaj države Veličina i kompaktnost teritorije države Pojam i funkcija državnih granica Glavni grad Oblik vladavine Političkogeografska karta Evrope posle Drugog svjetskog rata Političkogeografska karta svijeta posle Drugog svjetskog rata
– objasni kako se izdvajaju geografske regije; ilustruje uz pomoć karte najvažnije geografske objekte, pojave i procese na prostoru Evrope	GEOGRAFIJA EVROPE	Geografske regije i regionalna geografija Položaj i granice Evrope Prirodne karakteristike Evrope Stanovništvo Evrope Naselja Evrope. Privreda Evrope Geografske regije Evrope

OBLAST/TEMA	NAČIN I POSTUPCI ZA OSTVARIVANJE PROGRAMA
DRUŠTVO I GEOGRAFIJA	-Upoznati učenike sa opštim predmetom proučavanja društvene geografije. -Upoznati učenike sa društveno-geografskim disciplinama i njihovim predmetima proučavanja, kao i sa njihovim vezama sa drugim geografskim disciplinama i drugim naukama. -Pomoći učenicima da povežu postojeća znanja u društvu sa geografijom kao naukom

GEOGRAFSKA KARTA	-Osposobiti učenike da usvoje i razumeju pojam geografska karta, meridijan, paralela, ekvator i grinič (pri obradi koristiti globus, kartu sveta) -Osposobiti učenike da samostalno određuju geografsku širinu i dužinu karti i globusu (ukazati na korelaciju sa matematikom). -Osposobiti učenike da tumače različite kartografske znake, da čitaju i analiziraju opštegeografske i tematske karte, objasniti načine predstavljanja reljefa na kartama. -Osposobiti učenike za orijentaciju u prostoru povezivanjem već postojećih znanja o načinima orijentacije pomoću Sunca,mahovine...a takođe osposobiti učenike za orijentaciju pomoću kompasa i GPS uređaja
STANOVNIŠTVO	-Upoznati učenike sa odlikama i faktorima demografskog razvitka, rasporedom stanovništva na Zemlji kao i njegovim strukturnim obeležijima (naglasak da bude na obradi osnovnih pojmova o stanovništvu, značaju njegovog proučavanja, kao i osnovnim izvorima podataka) -Kod učenika razvijati svest o značaju uloge čoveka u prostoru u kome živi -Ukazati na značaj migracionih kretanja za savremeni demografski razvitak -Ukazati na različite socijalne, etničke i kulturne grupe kao važan korak u podsticanju tolerancije i solidarnosti. -Prilikom obrade sadržaja koristiti geografske karte, različite tematske karte, dijagrame, grafikone
NASELJA	-Upoznati učenike sa osnovnim pojavama i procesima u razvoju naselja u Srbiji, Evropi i svijetu (naglasiti korelaciju sa historijom). -Pomoći učenicima da se upoznaju sa osnovnim kvantitativnim pokazateljima (npr:populaciona veličina gradova) -Objasniti najosnovniju podelu naselja i ukazati na funkcije naselja. -Akcentirati staviti na procese u razvoju naselja (urbanizacija, depopulacija, deagrarizacija)
PRIVREDA	-Upoznati učenike sa osnovnim pojmovima o privredi, faktorima razvoja privrede i pojedinih delatnosti kao i uticajem privrede na geografski prostor. -Osposobiti učenike da analiziraju uticaj prirodnih i društvenih faktora na razvoj i razmeštaj privrednih delatnosti. -Ukazati na to kako razvoj utiče na kvalitet životne sredine, šta je održivi razvoj i zbog čega je značajan
DRŽAVA I INTEGRACIONI PROCESI	-Upoznati učenike sa političkogeografskim karakteristikama države, definisati pojam države, njene elemente i ukazati na vreme i mesto nastanka prvih država u svetu. -Staviti akcent na motive (interese) integracionih procesa. -Ukazati na značajne međunarodne organizacije (EU,UN,NATO pakt...)
GEOGRAFIJA	-Ukazati učenicima na mogućnost primene znanja iz opšte (fizičke i društvene) geografije u regionalnoj geografiji.

EVROPE	-Upoznati učenike sa osnovnim pojmovima o kontinentu (geografski položaj, granice i veličina, prirodne i društvene odlike, regije)
--------	--

Opšti predmet kompetencije

Kompetentnost za učenje:

- ima pozitivan i odgovoran stav prema učenju.
- Motivisan i sposoban da samostalno planira, organizuje, implementira i vrednuje učenje; razlikuje od suštinskog značaja od irelevantnih, ekspresnih i izloženih.
- Koristi različite izvore informacija i ima kritičan stav prema drugima.
- Primjenjuje odgovarajuće načine učenja prema ciljevima, sadržaju, interesima, uslovima i vremenu.
- U stanju je da istražuje, otkriva i povezuje nova znanja nezavisno i u saradnji sa drugima; koristite mogućnosti učenja van škole; negujte i razvijajte lične interese.

Odgovorno učešće u demokratskom društvu:

- ima pozitivan stav prema poštovanju ljudskih prava slobode.
- Zna dječja i osnovna ljudska prava i odgovornosti, u stanju je prepoznati njihovo kršenje i u stanju ih je argumentirati.
- Ponavlja odgovorno, humano i tolerantno prema udruživanju.
- Primjenjuje procedure demokratskog društva u donošenju odluka i izboru; poštuje većinske odluke i poštuje mišljenja.
- njeguje svoje nacionalno kulturno naslijeđe i aktivno učestvuje u interkulturalizmu.
- Promoviše pozitivne vrijednosti društva u različitim aktivnostima (npr. humanitarne, ekološke, kulturno-umjetničke akcije; borba protiv nasilja i diskriminacije na bilo kojoj osnovi (npr., vjerske, nacionalne, rodne, starosne, starosne dobi, etnički...); akcije protiv bolesti zavisnosti, zlostavljanja životinja.).

Estetska kompetencija: kompetencija:

- Demonstrira pozitivan stav prema vlastitom i kulturi drugih zajednica, upoznaje i razumije njihove vrijednosti, povezuje kulturno-prirodno nasleđe sa istorijskim i geografskim kontekstom i doprinosi očuvanju prirodnih i kulturnih potreba.
- prepoznaje i razvija vlastite kreativne sposobnosti i kreativnost u svim umjetničkim i neumjetničkim poljima svoje glume.
- Koristi osnovne koncepte, šeme i pravila koja pripadaju teorijama umjetničkih grana koje postoje u osnovnom obrazovanju.

Komunikacija:

- poznaje različite oblike komunikacije i njihove karakteristike (lokalne i pisane, neverbalne, telefonske, preko Interneteta.).
- U Can se jasno izražava usmeno i pismeno, prema potrebama i karakteristikama situacije, poštujući ograničenja u smislu dužine i svrhe.
- cijeni sagovornika reagujući na ono što kaže, a ne na njegovu sličnost.
- izražava svoje stavove, mišljenja, osjeća je na pozitivan, konstruktivan i argumentativan način.
- koristi na odgovarajući i kreativan način jezik i stil koji je specifičan za različite discipline; kroz komunikaciju njeguje kulturu izražavanja i čuva lingvistički identitet.
- On može slušati izlaganje sagovornika kraju i zbunjenosti.

Odgovoran odnos prema životnoj sredini:

- Pregleda koje aktivnosti (obrasci ponašanja), na ličnom nivou, nivou zajednice i globalno, mogu poboljšati stanje i kvalitet okoliša i prirode.
- Aktivno se bavi društvenim akcijama u školi i zajednici koje su usmjerene na zaštitu, obnovu i poboljšanje okoliša i održivi razvoj.

Odgovoran stav prema zdravlju:

- Picks način života i navike s dobrim stranama i rizicima tog izbora na umu. On razumije da je način života stvar ličnog izbora i preuzima odgovornost za vlasništvo.

Preduzetništvo i orijentacija na preduzetništvo:

- Prepoznaje vlastite snage i svoje sposobnosti u odnosu na buduće obrazovanje i profesionalnu orijentaciju;
- He je spreman da učestvuje u nezavisnim i timskim projektima; u stanju je da razvije ideju, predstavi je, urazumi i pregovara o timu o njenoj implementaciji; učestvovati u aktivnostima sa drugima u okviru svoje timske uloge;
- On je motiviran i zna da istakne svoje dobre kvalitete koji su važni za obavljanje školskih i radnih zadataka i koristi CV i motivacijsko pismo da opiše svoje kompetencije, želje i očekivanja.
- Zna postaviti realne ciljeve i na osnovu datih mogućnosti, može planirati i pronaći načine da ih postigne. Rad sa podacima i informacijama:
- Zna da je za razumijevanje fenomena i događaja i donošenje kompetentnih odluka potrebno imati relevantne i pouzdane podatke i razlikovati podatke/informacije od njihove interpretacije.
- Koristi podatke iz različitih izvora, načine dobijanja podataka i na osnovu toga procjenjuje njihovu pouzdanost i prepoznaje moguće greške sa pomoćnikom nastavnika.
- Koristi informacije u različitim simboličkim modalitetima (tabularni, grafički, tekstualni prikaz), čita, tumači i primjenjuje ih, povezujući ih s prethodnim znanjem iz diferencoblasta.

Rješavanje problema:

- Prepoznaje problem, razlaže problemsku situaciju na dijelove i prepoznaje veze i odnose između njih u svjetlu prethodno stečenog znanja iz različitih predmeta i obrazovanja nakon škole.
- Planira strategiju rješavanja problema (osigurava rješenja, planira redoslijed aktivnosti, izbor izvora informacija, sredstva/vrh koji će koristiti, sa kojim će sarađivati, sa kojim će se konsultovati).
- rješava problem prema planiranoj strategiji primjenom znanja i vještina stečenih učenjem različitih predmeta i vanškolskog obrazovanja.
- Independent ili savjetovanje drugih osoba (vrhovi, nastavnici, roditelji) preispituju način rješavanja problema, alternativnih načina rješavanja, tačnosti i preciznosti rješenja.
- Formulira objašnjenja i zaključke na osnovu rezultata dobijenih/nađenih u djelu, predstavlja ih i raspravlja o njima s drugim osobama i pregleda ih u svjetlu primljenih komentara. Stečeno novo znanje i vještine povezani su u jednu cjelinu sapreda.
- Provjerava primjenjivost rješenja u praksi i koristi stečeno znanje i vještine u novitetima.

Saradnja:

- aktivno i konstruktivno učestvuje u radu grupe ili para,
- poštuje pravila zajedničkog rada i prepoznaje njegovo mjesto i ugruške uloga
- ili para,
- doprinosi rješavanju razlika u mišljenjima i stavovima poštujući druge kao jednake članove timske grupe,
- odgovorno i savjesno obavlja zajedničke aktivnosti stavljajući interese grupe iznad svojih,
- kritički procjenjuje svoj rad i rad članova grupe, doprinosi poboljšanju rada grupe i može predstaviti rezultat.

Digitalna kompetencija:

- Can pretraga, kritička analiza i sistematizacija informacija u elektronskom obliku koristeći odgovarajuće MosaiKT.
- Može predstaviti, organizirati i oblikovati određene informacije koristeći ICT okruženje na efikasan način.
- Prilikom rješavanja problema, on je u stanju odabrati ICT alat i koristiti ga za odgovarajuću metodu.
- Efikasno koristi ICT za komunikaciju.
- Prepoznajte prednosti, rizike i opasnosti za sebe i druge i postupajte odgovorno u korištenju ICT-a

UPUTE ZA POSTIZANJE PROGRAMA

Nastavni plan i program geografije je program orijentisan na ishod. Ishodi su izjave o tome šta će učenici znati, razumjeti i biti u mogućnosti da rade nakon obrađene nastavne oblasti/teme, odnosno na osnovu znanja koje grade učeći geografiju. Ishodi predstavljaju opis integrisano znanje, veštine, stavove i vrednosti koje učenik gradi, proširuje i produbljuje kroz tri programske oblasti ovog predmeta.

Glavna karakteristika nastave koja ima za cilj postizanje ishoda je učenje u školi tokom kojeg bi nastavnik trebao osigurati uslove u kojima će učenik učiti:

- smislen: povezujući ono što uči sa onim što zna i sa životnim situacijama; povezujući ono što uči sa onim što je već naučio iz geografije i drugih predmeta;
- problem: nezavisnim prikupljanjem i analizom podataka i informacija; postavljanjem relevantnih pitanja sebi i drugima; razvoj plana rješavanja problema;
- divergentan: predlaganje novih rješenja; pronalaženje novih primjera; povezivanje sadržaja sa novim entitetima;
- kritički: upoređivanjem važnosti pojedinačnih činjenica i podataka; izmišljanjem argumenata; predviđanjem posljedica;
- kooperativno: kroz rad i saradnju sa učenicima i nastavnicima, kroz diskusiju i razmjenu mišljenja koristeći sve dostupne izvore znanja.

PRAĆENJE I EVALUACIJA NASTAVE I UČENJA

Praćenje napretka studenata je u funkciji razvoja studenata u postizanju ishoda. Praćenje i vrednovanje učenika počinje početnom procenom nivoa na kojem se student nalazi i u vezi sa tim će se proceniti njegov dalji tok napretka. Svaka aktivnost je dobra prilika za procjenu napretka i pružanje povratnih informacija, a studente treba obučiti i ohrabriti da procijene vlastiti napredak u postizanju rezultata predmeta, kao i napredak drugih učenika. U tu svrhu, svaki nastavni čas i svaka studentska aktivnost je prilika za formativno ocjenjivanje, odnosno registraciju napretka učenika i upućivanje na dalje aktivnosti.

Nastavnik bi trebao podržati samorefleksiju (razmišljanje učenika o tome šta znaju, mogu, mogu) i potaknuti samoregulaciju procesa učenja kroz postavljanje ličnih ciljeva napredovanja i planiranje kako ih postići. Procjena je sastavni dio procesa nastave i učenja koji osigurava kontinuirano praćenje postizanja propisanih ciljeva, ishoda i standarda postignuća učenika tokom masteringa školskog programa. Učenik se ocjenjuje na osnovu usmene verifikacije postignuća, pismene verifikacije i praktičnog rada. Učenik se ocjenjuje i na osnovu aktivnosti i rezultata rada: pisanje i prezentacija prezentacija, različiti oblici grupnog rada, projektni rad itd. Kriterijumi numeričkog ocjenjivanja (sumativno ocjenjivanje) definisani su Pravilnikom o ocjenjivanju učenika u osnovnom obrazovanju i obrazovanju.

STANDARDI

OSNOVNI NIVO POSTIGNUĆA UČENIKA (80%)

U OBLASTI GEOGRAFSKIH SPOSOBNOSTI I VJEŠTINA učenik može:

GE.1.1.1. orijentisan po prirodi i na geografskoj mapi

GE.1.1.2. Određuje i opisuje načine predstavljanja Zemljine površine (globus i geografska mapa)

GE.1.1.3. Prepoznaje i čita geografske i dopunske elemente karte. U OBLASTI DRUŠTVENE GEOGRAFIJE, učenik može:

GE.1.3.1. Poznaje osnovne koncepte stanovništva i naselja i prepoznaje njihov prostorni raspored

GE.1.3.2. Definiše pojam ekonomije i prepoznaje ekonomske aktivnosti i ekonomske grane

U OBLASTI REGIONALNE GEOGRAFIJE, student može:

GE.1.4.2. Naziva kontinente i prepoznaje njihove osnovne prirodne i društvene karakteristike

SREDNJI NIVO POSTIGNUĆA UČENIKA (50%)

U OBLASTI GEOGRAFSKIH SPOSOBNOSTI I VJEŠTINA učenik može:

GE.2.1.1 određuje položaj mjesta i tačaka na geografskoj karti i u svemiru

GE.2.1.3 klasifikuje geografske činjenice (objekte, fenomene i procese) i geografske

podaci i predstavlja ih na nekartografskim kartografskim ekspresivnim sredstvima

(boje, linije, jednostavni geometrijski znakovi, simbolički znakovi...) itd,

model, dijagram, tabela, shema, tekst.

GE.2.1.4. Ponuđeni geografski podaci predstavljeni su u kartingu putem kartografskih ekspresivnih sredstava

U OBLASTI DRUŠTVENE GEOGRAFIJE, učenik može:

GE.2.3.1. Razlikuje i objašnjava kretanje stanovništva (prirodno i mehaničko) i strukture populacije

GE.2.3.2. Imena međunarodnih organizacija u svijetu (EU, UNICEF, UN, UNESCO, FAO, Crveni krst...)

U OBLASTI REGIONALNE GEOGRAFIJE, student može:

GE.2.4.2. Opisuje prirodne i društvene karakteristike kontinenata i navodi njihove geografske regije

NAPREDNI NIVO POSTIGNUĆA UČENIKA (25%) U OBLASTI GEOGRAFSKIH SPOSOBNOSTI I VEŠTINA KOJE učenik može:

GE.3.1.1. donosi zaključke o prostornim i uzročnim vezama geografskih činjenica – objekata, nastanku procesa i odnosa zasnovanih na analizi geografske karte

GE.3.1.3 planira i provodi jednostavna terenska istraživanja. U OBLASTI DRUŠTVENE GEOGRAFIJE, učenik može:

GE.3.3.1. Objašnjava uticaj prirodnih i društvenih faktora na razvoj i distribuciju stanovništva i naselja

GE.3.3.2. Objašnjava uticaj prirodnih i društvenih faktora na razvoj i primenu privrede i ekonomskih aktivnosti

U OBLASTI REGIONALNE GEOGRAFIJE, student može:

GE.3.4.2. Objašnjava geografske veze (prostorne i kauzalne, direktne i indirektne) i zakonitost (opšte i posebno) u Evropi i može izdvojiti geografske regije

METODA POSTIZANJA PROGRAMA (METODE I TEHNIKE)

Sadržaj programa geografije rezultat je dugotrajnih, najsavremenijih dostignuća u nauci i prikladan je razvojnim sposobnostima studentskih direktora.

Teme podučavanja su logički raspoređene i obrađuju sadržaj iz opšte fizičke geografije i studentima pružaju osnovno znanje za brže i lakše razumijevanje materijala.

Prilikom izrade radnih planova (globalnih i operativnih), oko 60% klasa treba da bude obezbeđeno za obradu novog materijala i oko 40% za druge vrste klasa, uključujući izlazak u prirodu. Izlazak u prirodu uključuje posmatranje i praćenje prirodnih fenomena i procesa.

Назив предмета:	ТЕХНИКА И ТЕХНОЛОГИЈА
Циљ:	Циљ наставе и учења <i>технике и технологије</i> је да ученик развије техничко-технолошку писменост, да изгради одговоран однос према раду и производњи, животном и радном окружењу, коришћењу техничких и технолошких ресурса, стекне бољи увид у сопствена професионална интересовања и поступа предузимљиво и иницијативно.
Разред:	шести
Годишњи фонд часова:	72 часа

ИСХОДИ По завршетку разреда ученик ће бити у стању да:	ОБЛАСТ/ ТЕМА	САДРЖАЈИ
- разуме развој и значај грађевинарства и урбанизма - препозна савремене културе становања - класификује кућне инсталације - повезује развој и значај грађевинарства и урбанизма - разуме начин функционисања и примене кућних инсталација - анализира карактеристике савремене културе становања - разуме просторно и урбанистичко планирање	1. Животно и радно окружење	-Значај и развој грађевинарства. -Просторно и урбанистичко планирање. -Култура становања у: урбаним и руралним срединама, објектима за индивидуално и колективно становање, распоред просторија, -Уређење стамбеног простора. -Кућне инсталације.
- класификује врсте саобраћајних објеката према намени - познаје правила безбедног понашања и кретања пешака и бициклисте у саобраћају - повезује неопходност изградње прописне инфраструктуре са безбедношћу учесника у саобраћају - повезује коришћење информационих технологија у саобраћајним објектима са управљањем и безбедношћу путника и робе - демонстрира правилно и безбедно понашање пешака и бициклисте на саобраћајном полигону и/или уз помоћ рачунарске симулације	2. Саобраћај	-Саобраћајни системи. -Саобраћајни објекти. -Управљање саобраћајном сигнализацијом. -Правила безбедног кретања пешака и возача бицикла у јавном саобраћају.
-скицира просторни изглед грађевинског објекта - чита и црта грађевински технички цртеж уз помоћ наставника - користи рачуарске апликације за техничко цртање грађевинских објеката уз помоћ наставника - креира дигиталну презентацију уз помоћ наставника - чита и црта грађевински технички цртеж - користи рачуарске апликације за техничко цртање грађевинских објеката - самостално креира дигиталну презентацију и представља је - користи рачуарске апликације за техничко цртање грађевинских објеката уважавајући потребе савремене културе становање - успешно креира дигиталну презентацију и презентује је	3. Техничка и дигитална писменост	-Приказ грађевинских објеката и техничко цртање у грађевинарству. -Техничко цртање помоћу рачунара. -Представљање идеја и решења уз коришћење дигиталних презентација. -

- препознаје основне грађевинске материјале - препознаје грађевинске и пољопривредне машине и алате - описује занимања у области грађевинарства пољопривреде - израђује модел грађевинске и пољопривредне машине уз помоћ наставника - повезује коришћење грађевинских материјала са утицајем на животну средину - повезује алате и машине са врстама грађевинских и пољопривредних радова - повезује значај извођења топлотне изолације са уштедом енергије - повезује гране пољопривреде са одређеном врстом производње хране - израђује модел грађевинске и пољопривредне машине - реализује активност која указује на важност рециклаже - образлаже на примеру коришћење обновљивих извора енергије и начине њиховог претварања у корисне облике енергије - успешно израђује модел грађевинске и пољопривредне машине	4. Ресурси и производња	-Подела, врсте и карактеристике грађевинских материјала. -Техничка средства у грађевинарству и пољопривреди. Организација рада у грађевинарству и пољопривреди. -Обновљиви извори енергије и мере за рационално и безбедно коришћење топлотне енергије. -Рециклажа материјала у грађевинарству и пољопривреди и заштита животне средине -Моделовање машина и уређаја у грађевинарству, пољопривреди или модела који користи обновљиве изворе енергије
- уз помоћ наставника, или успешнијих ученика у тиму, израђује техничку документацију, макету и модел пољопривредне или грађевинске машине - уз помоћ наставника или успешнијих ученика у тиму безбедно изводи радне операције - израђује техничку документацију, макету и модел пољопривредне или грађевинске машине - самостално/тимски врши избор макете/модела грађевинског објекта - самостално проналази информације потребне за израду матеке и модела - самостално креира планску документацију користећи програм за обраду текста - припрема и организује радно окружење - самостално израђује макету/модел поштујући принципе економичног искоришћења материјала и рационалног одабира алата, машина у складу са принципима безбедности на раду - успешно израђује техничку документацију, макету и модел пољопривредне или грађевинске машине - успешно израђује макету/модел поштујући принципе економичног	5. Конструкторско моделовање	-Израда техничке документације. -Израда макете/ модела у грађевинарству, пољопривреди или модела који користи обновљиве изворе енергије. -Представљање идеје, поступка израде и решења производа. -Одређивање тржишне вредности производа укључујући и оквирну процену трошкова. --Представљање производа и креирање дигиталие презентације.

искоришћења материјала и рационалног одабира алата, машина у складу са принципима безбедности на раду - учествује у успостављању критеријума за вредновање, процењује свој рад и рад других и предлаже унапређење модела/макете - одређује реалну вредност израђене макете/модела укључујући оквирну процену трошкова		
---	--	--

ОБРАЗОВНИ СТАНДАРДИ		
Област:		
Основни ниво	Средњи ниво	Напредни ниво
Област:		
Основни ниво	Средњи ниво	Напредни ниво

ДИСТРИБУЦИЈА ЧАСОВА ПО ОБЛАСТИМА	
Област:	Број часова:
Животно и радно окружење	6
Саобраћај	8
Техничка и дигитална писменост	18
Ресурси и производња	20
Конструкторско моделовање	20

НАЧИН ОСТВАРИВАЊА ПРОГРАМА

**Животно и радно
окружење**

- Уз помоћ медија потребно је, у најкраћим цртама, приказати историјски развој грађевинарства и повезати га са побољшањем услова живљења (по могућству интерактивно).
- Потребно је нагласити значај урбанизма и просторног планирања (на основу посматрања планова, макета, слика насеља, треба објаснити значај околине стана са хигијенског и естетског становишта).
- Користите рачунарске мапе за одређивање положаја грађевинских објеката у односу на околину.
- Посматрање и анализе примера, навести ученике да анализирају и закључују како се култура становања разликује у зависности од врста насеља (рурално и урбано насеље) и стамбених објеката, које су карактеристике и посебности, као и како се одређује распоред просторија у стану са аспекта функционалности, удобности и економичности.
- Обезбедити ако је могуће стоврити услове за ситуационо учење кроз компјутерску симулацију, што ће упознати ученике са врстама и наменом кућних инсталација и правилном употребом. У случају да то није могуће анализирати планове одговарајућих инсталација и начин функционисања, након тога одговарајућим скицама и цртежима проверити да ли су ученици разумели поменути тематику.

Саобраћај

- Безбедност учесника у саобраћају зависи и од прописне инфраструктуре (опреме пута, обележавања и сигнализација, квалитет израде саобраћајних објеката) као и прилагођавања постојећим условима (брзина). Кроз примере симулације, а који су доступни на Интернету, ученике довести у ситуацију да препознају сигурносне ризике и предвиде опасне ситуације у саобраћају.
- Уз помоћ мултимедијалних примера објаснити како се управља саобраћајем коришћењем ИКТ и колико такво управљање утиче на безбедност путника и робе.
- Са аспекта безбедности учесника у саобраћају обратити пажњу на учешће пешака и возача бицикла у јавном саобраћају. За реализацију ових садржаја користити мултимедије као и саобраћајне полигоне практичног понашања у саобраћају у оквиру школе (ако постоје). Ако школа нема просторне могућности за израду саобраћајног полигона, користе дворишта, шири ходници или фискултурне сале ради остваривања овог исхода.

**Техничка и
дигитална писменост**

- На почетку реализације области укратко поновити која су знања и вештине из техничког цртања ученици усвојили у претходном разреду.
- Ученике оспособити за рад у рачунарској апликацији за техничко цртање примереној њиховом узрасту и потребама.
- Објаснити правила и симболе који се користе у техничком цртању у области

	грађевинарства. Приликом израде техничких цртежа на папиру и помоћу рачунара користити индивидуални облик рада. - Ученици треба да развијају вештине визуелног опажања и разумевања релацијских односа између објеката и предмета, стога је примерено задати им да скицирају просторни изглед одређеног грађевинског објекта који им је познат. - Представити могућности и рад са једноставним рачунарским апликацијама за 3Д приказ грађевинских објеката. - Ученицима објаснити појам пресека коришћењем наставних помагала и рачунарске симулације - Упознати ученике са радом у рачунарској апликацији за унутрашње уређење стана наглашавајући функционалност и естетску вредност решења. - Израда мини-пројеката хоризонталног и вертикалног пресека стана у коме ученици живе и уређење стана према истим. Скица може бити израђена на папиру или помоћу рачунара. Ученици своја решења скице грађевинског објекта и унутрашњег уређења стана самостално представљају током редовне наставе. - Користити дигиталне презентације које ће ученици изградити. Акценат треба да буде на дизајну мултимедијалних елемената презентације, начину представљања решења (ток презентације) и развоју вештине комуникације (контакт са публиком), а не на техници израде презентације. Обезбедити простор за дискусију и давање вршњачке повратне информације на основу успостављених критеријума.
Ресурси и производња	- На почетку рада на овој области упознати ученике са основном поделом грађевинских материјала (према пореклу и намени). Врсте, начин производње, основне карактеристике грађевинских материјала и њихову примену објаснити на елементарном нивоу, без улажења у детаље. - Показати угледне примере појединих грађевинских материјала, а предавање поткрепити сликама, проспектима или мултимедијом. - Упознати ученике са конструктивним елементима грађевинског објекта (темељ, зидови, међуспратна конструкција, степенице и кров) уз међусобно функционално повезивање и начине изградње. Направити везу између конструктивних делова грађевинског објекта и материјала за њихову изградњу. Користити мултимедијалне презентације и одговарајуће цртеже за проверу усвојености знања. - Уз помоћ мултимедије или слика упознати ученике са врстама грађевинских објеката у оквиру нискоградње, високоградње и хидроградње. Потребно је да ученици повежу делове конструкције и начине градње грађевинског објекта са њиховом наменом. - Оспособити ученике да препознају и повезују алате и машине са врстама грађевинских радова (основна подела грађевинских машина и алата и њихове најважније карактеристике). Користити слике, цртеже и мултимедијалне презентације. - Указати на значај планирања избора материјала за изградњу грађевинског објекта и његове изолације још током пројектовања, са аспекта рационалне потрошње енергије и уштеде топлотне енергије. Повезати значај извођења топлотне изолације са уштедом енергије. Користити мултимедијалне презентације и узорке одговарајућих материјала. - Упознати ученике са врстама грејања у кући/стану. Кроз разговор са ученицима и уз

	изношење различитих примера из живота, ученике упутити на правилно и безбедно коришћење уређаја за загревање и климатизацију простора у кући/стану, а све са циљем рационалне потрошње енергије. Посебно нагласити значај великих могућности коришћења обновљивих и алтернативних извора енергије за загревање стана/куће. За реализацију овог дела наставне теме користити мултимедијалне презентације. - Упознати ученике са организацијом рада у пољопривредној производњи и најважнијим машинама и уређајима које су неопходне за нормално одвијање производње. Користити разне илустрације модела или мултимедију, да би ученици могли да препознају основне процесе пољопривредне производње са посебним освртом на производњу хране. - Уз помоћ слика, мултимедије или макета ученицима треба представити најважније машине у пољопривреди са њиховим најбитнијим карактеристикама. - Истакнути значај рециклаже материјала и заштите животне средине у грађевинарству и пољопривреди. Пред ученике поставити задатак да израде мултимедијалну презентацију која се односи на рециклажу и заштиту животне средине (из свог блиског окружења или града). Јавно презентовати радове уз дискусију - Поступно увести ученике у свет практичног стваралаштва. Кроз практичан рад ученици стечена теоријска знања претварају у функционална, развијајући алгоритамски начин размишљања од идеје до реализације. Њихов стваралачки рад треба да се заснива на изради модела грађевинске или пољопривредне машине, уређаја или модела који користи обновљиве изворе енергије, уз обавезну примену мера заштите на раду.
Конструкторско моделовање	- Ученици реализују заједничке пројекте примењујући претходно стечена знања и вештине. Потребно је поступно уводити ученике у алгоритме конструкторског моделовања при изради сопственог пројекта, креирању планске документације (листа материјала, неопходан прибор и алат, редослед операција, процена трошкова) до извршавања радних операција, графичког представљања замисли и процене и вредновања. - Ученике могу да се сами опредељују за одређену активност у оквиру дате теме која се односи на израду модела разних машина и уређаја у грађевинарству, израду макете грађевинског објекта или стана на основу плана и предлог за његово уређење као и моделовање машина и уређаја у пољопривредној производњи. Ученици користе податке из различитих извора, самостално проналазе информације о условима, потребама и начину реализације макете/модела користећи ИКТ, израђују макету/модел, поштујући принципе економичног искоришћења материјала и рационалног одабира алата и машина примењујући процедуре у складу са принципима безбедности на раду. - У пројекат се може укључити и више ученика уколико је рад сложенији, односно ако се ученици за такав вид сарадње одлуче. Ученици учествују у успостављању критеријума за вредновање, процењују свој рад и рад других и предлажу унапређење постојеће макете/модела. У свим сегментима наставе у овој области, код ученика треба развијати предузетнички

дух затевима да се врши процена употребљивости и оправадности реализованих решења

Техника и технологија је наставни предмет повезан са свим другим наставним предметима, а тим и свим међупредметним темама. Та повезаност произилази из апликативне и интегративне функције технике и технологије. Ради што успешније корелације одговарајућих садржаја, усклађивања терминологије, научног осмишљавања садржаја и рационалног стицања знања, умења и навика, неопходна је стална сарадња са наставницима информатике и рачунарства, физике, математике, хемије, биологије и ликовне културе, у циљу развоја међупредметних компетенција. Посете музејима технике, сајмовима и обиласке производних и техничких објеката треба остваривати увек када за то постоје услови, ради показивања савремених техничких достигнућа, савремених уређаја, технолошких процеса, радних операција и др. Када за то не постоје одговарајући услови, ученицима треба обезбедити мултимедијалне програме у којима је заступљена ова тематика.

Обзиром да је настава технике и технологије теоријско-практичног карактера, часове треба реализовати поделом одељења на 2 (две) групе, уколико одељење има више од 20 ученика. Програм наставне и учења треба остваривати на спојеним часовима.

КОМПЕТЕНЦИЈЕ (ПРЕДМЕТНЕ, МЕЂУПРЕДМЕТНЕ)	
Животно и радно окружење	- компетенција за учење - одговорно учешће у демократском друштву - естетичка компетанција - комуникација - одговоран однос према околини - одговоран однос према здрављу - предузимљивост и оријентација ка предузетништву - рад са подацима и информацијама - решавање проблема - сарадња - дигитална компетенција
Саобраћај	- компетенција за учење - одговорно учешће у демократском друштву - одговоран однос према околини - одговоран однос према здрављу - решавање проблема - сарадња
Техничка и дигитална писменост	- компетенција за учење - одговорно учешће у демократском друштву - естетичка компетанција - комуникација - одговоран однос према околини - одговоран однос према здрављу - предузимљивост и оријентација ка предузетништву

	- рад са подацима и информацијама - решавање проблема - сарадња -дигитална компетенција
Ресурси и производња	- компетенција за учење - одговорно учешће у демократском друштву - естетичка компетанција - комуникација - одговоран однос према околини - одговоран однос према здрављу - предузимљивост и оријентација ка предузетништву - рад са подацима и информацијама - решавање проблема - сарадња - дигитална компетенција
Конструкторско моделовање	- одговорно учешће у демократском друштву - естетичка компетанција - комуникација - одговоран однос према околини - одговоран однос према здрављу - предузимљивост и оријентација ка предузетништву - рад са подацима и информацијама - решавање проблема - сарадња - дигитална компетенција

ХОРИЗОНТАЛНА (МЕЂУПРЕДМЕТНА) ПОВЕЗАНОСТ	
Животно и радно окружење	Техника и технологија 5. и 6. разред, Историја (Основи проучавања прошлости) Географија (насеља) Информатика и рачинарство Биологија (човек и здравље) Физика (притисак у гасовима и течности)
Саобраћај	Техника и технологија 5. и 6. разред, Природа и друштво 3 разред (Саобраћајнице у окружењу) Информатка и раћунарство (дигитална писменост – употреба ИКТ уређаја) Географија (саобраћај и туризам)

Техничка и дигитална писменост	Техника и технологија 5. и 6. разред, Ликовна култура (Комуниација и Простор) Информатика и рачнарство (Мултимедијалне презентације) Биологија (човек и здравље) Ликовна култура (Комуниација и Простор) Математика (троугао и четвороугао)
Ресурси и производња	Техника и технологија за 5 разред (Материјали) Природа и друштво за 4. разред (наставна тема: Рад, енергија производња и потрошња), Техника и технологија за 5. разред (наставна тема: Ресурси и производња) Информатика и рачунарство (Претраживање интернета и ауторска права) Ликовна култура (Стваралачка уобразиља) Географија (Привреда) Биологија (Живот у еко систему)
Конструкторско моделовање	Техника и технологија за 5. разред (наставна тема: Конструкторско моделовање) Информатка и рачунарство (дигитална писменост – употреба ИКТ уређаја)

ПРИЛАГОЂАВАЊЕ РАДА ПОТРЕБАМА УЧЕНИКА

НЕКИ ОД ПРЕПОРУЧЕНИХ НАЧИНА ПРИЛАГОЂАВАЊА ПРОГРАМА НАСТАВЕ И УЧЕЊА УЧЕНИЦИМА КОЈИМА ЈЕ ПОТРЕБНА ДОДАТНА ОБРАЗОВНА ПОДРШКА:

- просторно, садржајно и методичко прилагођавање наставног програма (нпр. размештај седења, избор градива за учење и вежбање, прилагођавање задатака, начина и врста оцењивања...);
- што већа индивидуализација наставе, а посебно са ученицима којима је потребна додатна образовна подршка и надареним ученицима;
- размена искустава и сарадња са члановима Већа и стручним сарадницима у школи...
- коришћење вршњачке подршке и помоћи у савладавању програмских садржаја и
- све друго што ће се применити у складу са конкретним случајем.

ДОПУНСКА НАСТАВА

Циљеви	Садржаји	Начин реализације и динамика

ДОДАТНА НАСТАВА		
Циљеви	Садржаји	Начин реализације и динамика

ПРАЋЕЊЕ И ВРЕДНОВАЊЕ НАПРЕДОВАЊА УЧЕНИКА			
У процесу оцењивања поребно је узети у обзир све активности ученика (уредност, систематичност, залагање, самоиницијативност, креативност). Вредновање активности, нарочито ако је тимски рад у питању, потребно је обавити са групом, тако да се од сваког члана тражи мишљење о сопственом раду и раду сваког члана понаособ (тзв. вршњачко оцењивање). Вредновање активности, код индивидуалног рада, се врши праћењем заступљености следећих показатеља:			
Однос према раду	Активно учествовање у настави	Исказано интересовање и мотивација	Сарадња са другима
Елементи оцењивања су: - усвојеност образовних садржаја; - примена знања и вештина; - активност ученика. Ученик у току школске године може добити оцене на основу: - писмених провера знања (у штампаном или електронском облику) - усменог испитивања; - активности на часу; - домаћих задатака; - израде презентација; - израде графичких радова; - практичног рада/рада у тиму - пројектних задатака, - вредновања успеха на различитим нивоима такмичења.			

Петнаестоминутне провере знања не морају бити унапред најављене. Резултате петнаестоминутне провере наставник уписује у педагошку свеску.

Оцене на петнаестоминутној провери знања се формирају по следећим критеријумима:

Ученик који на писменој провери оствари бар 85% од укупног броја поена не може бити оцењен оценом мањом од 5.

Ученик који на писменој провери оствари бар 70% од укупног броја поена не може бити оцењен оценом мањом од 4.

Ученик који на писменој провери оствари бар 55% од укупног броја поена не може бити оцењен оценом мањом од 3.

Ученик који на писменој провери оствари бар 30% од укупног броја поена не може бити оцењен оценом мањом од 2.

а) Усмено одговарање

Одличан (5)	Врло добар (4)	Добар (3)	Довољан (2)	Недовољан (1)
- примењује знања, укључујући и методолошка, у сложеним и непознатим ситуацијама; самостално и на креативан начин објашњава и критички разматра сложене садржинске целине и информације; процењује вредност теорија, идеја и ставова; - бира, повезује и вреднује различите врсте и изворе података; - формулише претпоставке,	- познавање и разумевање свих наставних садржаја скоро у потпуности - поседује развијену способност анализе и синтезе садржаја - делимични повезује усвојено градиво са другим сличним садржајима - примењује садржај, углавном, без гршке уз давање наставникових примера - заинтересованост за наставне садржаје уз активност на часу - самостално	- самостална репродукција научених садржаја уз мању помоћ наставника - поседовање способности анализе садржаја - делимично повезивање усвојеног знања са сличним садржајем - примена садржаја са мањим грешкама уз давање наставникових примера - исправљање грешака уз наставникову помоћ - слабија активност на часу	- присећање делова садржаја или основних појмова уз помоћ наставника - делимично памћење и репродукција научених садржаја, али без примера -слабија активност на часу и у усвајању садржаја - изостаје повезивање садржаја унутар предмета - чини грешке и неучава их -несамосталност у раду, тражење и прихватање помоћи и савета	- неусвојена већина садржаја, често и до нивоа препознавања - неусвојеност кључних појмова - непостојање потребних предзнања за усвајање нових садржаја, вештина и навика - ретка спремност за исказивање знања, умења и вештина - пасивност и незаинтересованост на часу - недостатак интереса за стицањем нових знања, чак и уз велико залагање

проверава их и аргументује решења, ставове и одлуке; - решава проблеме који имају и више решења, вреднује и образлаже решења и примењене поступке; - континуирано показује заинтересованост и одговорност према сопственом процесу учења, уважава препоруке за напредовање и реализује их.	уочавањем исправљање грешака - примена усвојених знања и вештина у новим ситуацијама уз постицај -коришћење различитих извора знања уз постицај	- коришћење једног извора знања (учбеника или записа у свесци)		наставника
--	---	--	--	------------

в) Раду тиму

Одличан (5)	Врло добар (4)	Добар (3)	Довољан (2)	Недовољан (1)
-Ученик је посебно мотивисан, креативан, одговоран у раду, поштује друге, редован у извршавању обавеза; -даје креативне примедбе и предлоге; - поштује правила рада; -у презентовању је јасан, тачан и уме да искаже суштину; -уочава битно и разликује га од небитног; -зна добро да организује и води рад у групи; -има високо развијено	-мотивисан је и редовно извршава задатке; -решава проблеме користећи научне садржаје, -поштује правила рада -подржава рад групе и потстиче их на рад; -поуздан, марљив и одговоран; -презентује тачне податке.	-у подели задатака групе потребна помоћ наставника; -за рад потребна помоћ,постицај и усмеравање; -спор и непрецизан у презентацији; -теже исказује своје мишљење; -није самосталан, прати друге; -научено градиво примењује погрешно; -делимучно поштије правила рада.	-ради на нивоу присећања; -у групи почиње да ради на интервенцију наставника; -задатак не завршава и има грешака; -површан у раду и поштовању правила; -углавном је пасиван у	-незаинтересован за рад друге; -потстицање и помоћ и мотивишу на рада; -не поштује правила по групи; -тражи пуну пажњу и приступ.

критичко мишљење.			групи.	
-------------------	--	--	--------	--

На крају сваког полугодишта уноси се оцена сваком ученику за активност у дневник.

ПРЕДМЕТ: БИОЛОГИЈА РАЗРЕД:
ШЕСТИ
ГОДИШЊИ ФОНД ЧАСОВА: 72
НЕДЕЉНИ ФОНД ЧАСОВА: 2

Циљ учења биологије је да ученик, изучавањем биолошких процеса и живих бића у интеракцији са животном средином, развије одговоран однос према себи и природи и разумевање значаја биолошке разноврсности и потребе за одрживим развојем.

редни број теме	тема/област	обрада	понављање	вежбе	систематизација	укупно
I	ЈЕДИНСТВО ГРАЂЕ И ФУНКЦИЈЕ КАО ОСНОВА ЖИВОТА	15	9	11	1	36
II	ЖИВОТ У ЕКОСИСТЕМУ	8	3	4	1	16
III	НАСЛЕЂИВАЊЕ И ЕВОЛУЦИЈА	3	1	1	1	6
IV	ПОРЕКЛО И РАЗНОВРСНОСТ ЖИВОГ СВЕТА	3	1	1	1	6
V	ЧОВЕК И ЗДРАВЉЕ	4	2	1	1	8
	Укупно:	33	16	18	5	72

КЉУЧНИ ПОЈМОВИ: ћелија, моргологија, анаомија, ткиво, орган, систем органа, организам, ћелијска мембрана, цитоплазма, ћелијске органоеле, митохондрија, једро, једрова мембрана, једрова плазма, ћелијски зид, целулоза, хитин, циста, хлоропласт, биљна вакуола, хранљива вакуола, контрактилна вакуола, еукарије, амебоидно кретање, лажне ножице, проста деоба, дизентерична амеба, ферментација или алкохолно врење, споре, кандида, модрозелене бактерије, колонија, цитоплазматични мостићи, поре, хифе, мицелијум, суперорганizam, вегетативни органи, репродуктивни органи, прави корен, коренове длачице, подземно стабло, пупољци, изданак, зељасто стабло, дрвенасто стабло, лиска или лисна плоча, прост лист, сложен лист, лисна нерватура, унутарћелијско варење, ванћелијско варење, механичко варење, сокови за варење, зуби, језик, плувачне жлезде, ждрело, једњак, желудац, желудачна киселина, танко црево, дванаестопалачно црево. Јетра, гуштерача, цревне ресице, дебело црево, слепо црево, анални отвор, дисање, носна дупља, слузокожа, секрет, синуси, ждрело, гркљан, гркљански поклопац, душник, душнице, плућно крило, плућа, плућни мехурићи, ребра, пречага, трахеје, срце, крвни судови, крв, срчани залисци, артерије, вене, крвни капилари, плућна артерија, плућна вена, пулс, венски залисци, крвна плазма, црвена крвна зрнца, бела крвна зрнца, крвне плочице, згушавање крви, затворен крвоток, отворен крвоток, рецептори, нервни систем, ефектори, мишићи, жлезде, мишићи, механорецептори, терморецептори, фото рецептори, хеморецептори, праг дражи, мозак, кичмена мождина, лобања, кичма, нерви, ганглије, срцаи мишићи, попречнопругасти или скелетни мишићи, глатки мишићи, тетива, дуге, кратке, плоснате кости, хрскавица, шав, зглоб, скелет, лобања, кичма, кичмени пршљенови, грудна кост, ребра, грудни кош, рамени појас, карлица, бубрези, бубрежна телашца, мокраћовод, мокраћна бешика, мокраћна цев, знојне жлезде, поре, клоака, хермафродити, полини органи, јајници, јајна ћелија, јајовод, материца, менструација, родница, стидница, стидница, мошнице, пасеменици, семоводи, простата, семена течност, сперматозоиди, полини уд, семе, плод, рсејавање, поленове кесе, семени заметак, прачник, плодник, тучак, екологија, ваздашну, земљишна, подземна животна средина, животно станиште или биотоп, животна заједница или биоценоза, екосистем, просторна и временска организација, спратовност, екоошка ниша, аспект, животна форма, популација, ланац исхране, трофичка пирамида, еколошки фактори, абиотички, биотички, акције, рекације, коакције, антропогени фактор, депоније, рециклажа, компост, биогориво, ДНК, ген, деоба ћелије, проста деоба, телесне ћелије, полне ћелије, варијабилност, природна селекција, еволуција, еволуцион промене, еволуциони биолог, вештачка селекција, сорта, раса, протоћелија, епител, епидермис, дрво живота, праве бактерије, археје, сродност, сличност, породично стабло, птогени, клицоноша, салмонела, пантљичара, бобица, полно преносиве болести, антибиотици, пеницилин, пробиотици, “цревна флора”, превенција, дезинсекција, стерилни атеријал алкохолизам, етанол, цироза јетре, пијанство, деликвенција, апстинентска криза.

Редни број	Предметни исходи По завршетку разреда ученик ће бити у стању да:	Тема/област	Садржаји	Компетенције Опште међупредметне компетенције	Начини и поступци остваривања програма (Дидактичко-методичко упутство)
1.	– упореди грађу животиња, биљака и бактерија на нивоу ћелија и нивоу организма; – повеже грађу и животне процесе на нивоу ћелије и нивоу организма; – одреди положај органа човека и њихову улогу; – цртежом или моделом прикаже основне елементе грађе ћелије једноћелијских и вишећелијских организама; – користи лабораторијски прибор и школски микроскоп за израду и посматрање готових и самостално израђених препарата; – хумано поступа према организмима које истражује; – групише организме према особинама које указују на заједничко порекло живота на Земљи; – користи ИКТ и другу опрему у истраживању, обради података и	ЈЕДИНСТВО ГРАЂЕ И ФУНКЦИЈЕ КАО ОСНОВА ЖИВОТА (15о+11в+9у+1с=36)	- Грађа живих бића – спољашња и унутрашња. - Грађа људског тела: хијерархијски низ од организма до ћелије. - Једноћелијски организми – бактерија, амеба, ћелија квасца. - Удруживање ћелија у колоније. Вишећелијски организми – одабрани примери гљива, биљака и животиња. - Основне животне функције на нивоу организма: исхрана, дисање, транспорт и елиминација штетних супстанци, размножавање. - Разлике у грађи биљака, гљива и животиња и начину функционисања, као и сличности и разлике у обављању основних животних процеса. - Откриће ћелије и микроскопа. - Основна грађа ћелије (мембрана, цитоплазма, једро, митохондрије, хлоропласти). - Разлика између	Компетенција за учење Рад са подацима и информацијама Комуникација Одговорно учешће у демократском друштву Естетичка компетенција Решавање проблема Сарадња Дигитална компетенција Одговоран однос према околини Одговоран однос према здрављу	- У остваривању наставе потребно је подстицати истраживачки рад ученика основних сличности и разлика спољашње и унутрашње грађе и функционисања различитих живих бића, треба користити школски микроскоп, обрађивати примере из непосредног окружења и водити рачуна да се ученици хумано опходе према живим бићима које истражују - Достижање исхода је могуће кроз различите вежбе и практичне активности ученика као нпр. израда плаката (људско тело, упоредни преглед спољашње грађе: човек, један кичмењак, један бескичмењак, биљка, гљива), квиз (нпр. Чији су зуби?), мерење пулса при мировању и физичкој активности, испитивање тока воде кроз биљку, дисековање цвета, размножавање биљака семеном и пелцером, микроскопирање ћелија квасца/инфузоријума/самостално направљених препарата, употреба едукативних филмова (нпр. Живот у капи воде) итд.

	приказу резултата. – табеларно и графички представи прикупљене податке и изведе одговарајуће закључке; – разматра, у групи, шта и како је учио/учила и где та знања може да примени.		бактеријске, и биљне и животињске ћелије. - Ћелијско дисање, стварање енергије, основне чињенице о фотосинтези.		
2.	- направи разлику између животне средине, станишта, популације, екосистема и еколошке нише; - размотри односе међу члановима једне популације, као и односе између различитих популација на конкретним примерима; - илуструје примерима међусобни утицај живих бића и узајамни однос са животном средином; - истражи утицај средине на испољавање особина, поштујући принципе научног метода; - идентификује примере природне и вештачке селекције у окружењу и у задатом тексту; - повеже узроке нарушавања животне средине са последицама по животну средину и људско здравље и	ЖИВОТ У ЕКОСИСТЕМУ (8o+4в+3у+1с=16)	- Популација, станиште, екосистем, еколошке нише, адаптације, животне форме, трофички односи – ланци исхране. - Абиотички и биотички фактори. Значај абиотичких и биотичких фактора. Антропогени фактор и облици загађења. - Угрожавање живих бића и њихова заштита.	Компетенција за учење Рад са подацима и информацијама Комуникација Одговорно учешће у демократском друштву Естетичка компетенција Решавање проблема Сарадња Дигитална компетенција Одговоран однос према околини Одговоран однос према здрављу	-Знања и искуства ученика стечена у претходном разреду, треба проширити и надоградити појмовима: животна средина, популација, екосистем и еколошка ниша. -Теме се обрађују уз више вежби теренског типа. -Задаци <i>Истражи и прикажи</i> могу да буду показатељ у којој мери су ученици разумели основне еколошке појмове. Истраживање може да подразумева познат терен, литературу, интернет. Важно је да се обезбеди час за презентовање резултата истраживања, као и да ученици сами процене квалитет и добију повратну информацију од наставника. Акценат треба ставити на односе размножавања када су у питању јединке исте популације и трофичке односе када су у питању јединке различитих популација. -Приликом обраде абиотичких фактора, не треба инсистирати на груписању већ пажњу усмерити на њихов утицај на раст и развиће. - Антропогени фактор треба обрадити кроз различите облике загађења, без улажења у хемијске процесе јер ученици немају потребна знања из ове области -Требало би укључивати ученике у активности за заштиту животне средине, мотивисати их да предлажу акције и да на своје вршњаке делују личним примером.

	делује личним примером у циљу заштите животне средине; - користи ИКТ и другу опрему у истраживању, обради података и приказу резултата. - табеларно и графички представи прикупљене податке и изведе одговарајуће закључке; - разматра, у групи, шта и како је учио/учила и где та знања може да примени.				
3.	- користи лабораторијски прибор и школски микроскоп за израду и посматрање готових и самостално израђених препарата; - хумано поступа према организмима које истражује; - истражи утицај средине на испољавање особина, поштујући принципе научног метода; - идентификује примере природне и вештачке селекције у окружењу и у задатом тексту/илустрацији; - повеже еволутивне промене са наследном варијабилношћу и	НАСЛЕЂИВАЊЕ И ЕВОЛУЦИЈА (3о+1в+2у=6).	Наследни материјал (ДНК, гени). Телесне и полне ћелије. - Пренос наследног материјала. - Наследне особине (веза између гена и особина, утицај спољашње средине). - Индивидуална варијабилност. - Природна селекција на одабраним примерима. Вештачка селекција. - Значај гајених биљака и припитомљених животиња за човека	Компетенција за учење Рад са подацима и информацијама Комуникација Одговорно учешће у демократском друштву Естетичка компетенција Решавање проблема Сарадња Дигитална	- Уводе се нови појмови- ген и ДНК (у једру или ван једра код прокариота), деобе телесних и полних ћелија, количина наследног материјала. - Индивидуалну варијабилност организама у популацији треба повезати са механизмом природне селекције, као еволуционим механизмом који доводи до адаптирања организама на услове животне средине. - Потребно је подстицати ученике да сами пронађу примере о деловању природне селекције. За вештачку селекцију потребно је да ученици сами истраже које су биљке и животиње људи почели припитомљавати у прошлости и због чега. - Природну и вештачку селекцију треба реализовати кроз обраду и табеларно и графичко приказивање неколико различитих примера, са обавезним извођењем закључака. - Потребно је ученике подстицати да истражују нове примере индивидуалне варијабилности и резултате прикажу одељењу.

	природном селекцијом; - користи ИКТ и другу опрему у истраживању, обради података и приказу резултата. - табеларно и графички представи прикупљене податке и изведе одговарајуће закључке; - разматра, у групи, шта и како је учио/учила и где та знања може да примени.			компетенција Одговоран однос према околини Одговоран однос према здрављу	
4.	– истражи утицај средине на испољавање особина, поштујући принципе научног метода; – повеже еволутивне промене са наследном варијабилношћу и природном селекцијом; – групише организме према особинама које указују на заједничко порекло живота на Земљи; – одреди положај непознате врсте на „дрвету живота“, на основу познавања општих карактеристика једноћелијских и вишећелијских организама; – користи ИКТ и другу	ПОРЕКЛО И РАЗНОВРСНОСТ ЖИВОТА (3o+1в+1у+1с=6)	Постанак живота на Земљи (прве ћелије без једра, постанак ћелија са једром и појава вишећелијности). „Дрво живота“ (заједничко порекло и основни принципи филогеније, сродност и сличност). Организми без једра. Организми са једром. Положај основних група једноћелијских и вишећелијских организама на „дрвету живота“.	Компетенција за учење Рад са подацима и информацијама Комуникација Одговорно учешће у демократском друштву Естетичка компетенција Решавање проблема Сарадња Дигитална компетенција Одговоран однос	- Основна идеја коју ученици треба да усвоје је да су сви организми који данас живе на Земљи потомци заједничког претка, који је био једноћелијски организам без формираног једра - Потребно је обрадити улогу ћелија без једра и ћелија са једром у појави вишећелијности. - При разврставању и груписању живог света, треба користити филогенетски приступ, односно заједничко порекло, принцип сродности и сличности. - Положај основних група једноћелијских и вишећелијских организама на „дрвету живота“ треба да има логички след, који произилази из знања о грађи ћелија

	опрему у истраживању, обради података и приказу резултата. – табеларно и графички представи прикупљене податке и изведе одговарајуће закључке; разматра, у групи, шта и како је учио/учила и где та знања може да примени.			према околини Одговоран однос према здрављу	
5.	- одржава личну хигијену и хигијену животног простора у циљу спречавања инфекција; - доведе у везу измењено понашање људи са коришћењем психоактивних супстанци; - збрине површинске озледе коже, укаже прву помоћ у случају убода инсеката, сунчанице и топлотног удара и затражи лекарску помоћ кад процени да је потребна; - повеже узроке нарушавања животне средине са последицама по животну средину и људско здравље и делује личним примером у циљу заштите животне средине;	ЧОВЕК И ЗДРАВЉЕ (4o+1y+2в+1с=8)	Обољења која изазивају, односно преносе бактерије и животиње. Бактерије и антибиотици. Пuteви преношења заразних болести. Повреде и прва помоћ: повреде коже, убоди инсеката и других бескичмењака, тровање храном, сунчаница, топлотни удар. Превенција и понашање у складу са климатским параметрима. Последице болести зависности – алкохолизам.	Компетенција за учење Рад са подацима и информацијама Комуникација Одговорно учешће у демократском друштву Естетичка компетенција Решавање проблема Сарадња Дигитална компетенција Одговоран однос према околини	- У овој области акценат је на основним чињеницама о превенцији заразних болести, путевима преношења и спречавању ширења - Посебно треба обратити пажњу на антибиотике - Важан део ове области је упознавање са болестима зависности, нарочито алкохолизмом - Неопходно је подстаћи ученике да сами, уз употребу ИК технологија истражују ову област - Градиво на тему климатских промена обрадити у виду преојекта (радионице, филм и приредба) - Препорука је да се за обраду ових појмова <i>повремено доведу стручњаци или одведу ученици у одговарајуће установе.</i>

	- користи ИКТ и другу опрему у истраживању, обради података и приказу резултата - разматра, у групи, шта и како је учио/учила и где та знања може да примени			Одговоран однос према здрављу	
--	---	--	--	-------------------------------	--

МЕЂУПРЕДМЕТНО ПОВЕЗИВАЊЕ:

-српски језик и књижевност – израда домаћих задатака есејског типа, рад са текстом и обрада текста приликом израде презентација, читање и разумевање текста, издвајање кључних речи и најважнијих појмова

-математика – рад са табелама, решавање Венових дијаграма

-информатика и рачунарство – примена ИКТ технологија у изради домаћих задатака, прикупљању података и информација, фотографија и видео клипова

-ликовна култура – израда паноа, плаката, цртежа, модела

-географија – употреба географских карти за одређивање распрострањености одређених група животиња, посебно ендемичних и реликтних врста.

АКТИВНОСТИ У НАСТАВНОМ ПРОЦЕСУ	
АКТИВНОСТИ УЧЕНИКА	Дефинише,индетификује именује, репродукује, бира, утврђује, представља, издваја, организује, пише, понавља,прилагођава, тумачи,илуструје, демонстрира, показује, објашњава, препознаје, анализира,формулише,планира, повезује, класификује, процењује, описује, вредмује, бира, поставља питања, игра се....
АКТИВНОСТИ НАСТАВНИКА	Припремање, организовање, читање, објашњавање,разговор, слушање,посматрање, праћење, показивање, подстицање, предвиђање, проверавање, анализирање, закључивање, вредновање, саопштавање, иницирање, вођење,процењивање, одлучивање.

ПРОВЕРА ОСТВАРЕНОСТИ СТАНДАРДА УЧЕНИЧКИХ ПОСТИГНУЋА (ОСТВАРЕНОСТИ ИСХОДА)					
Шта пратимо			Поступак и инструменти оцењивања	Критеријуми	Време
Степен остварености циљева и прописаних, односно прилагођених стандарда постигнућа у току савладавања програма предмета;	Процењују се: вештине изражавања и саопштавања; разумевање, примена и вредновање научених поступака и процедура; рад са подацима и рад на различитим врстама текстова; уметничко изражавање; вештине, руковање прибором, алатом и технологијама и извођење радних задатака.	Оцену одличан (5) добија ученик који: – у потпуности показује способност трансформације знања и примене у новим ситуацијама; – лако логички повезује чињенице и појмове; – самостално изводи закључке који се заснивају на подацима; – решава проблеме на нивоу стваралачког мишљења и у потпуности критички расуђује;	- Свакодневно бележење активности ученика на часу у свеску евиденције наставника - Усмено одговарање, свеска евиденције наставника -Редовност доношења домаћег, свеска евиденције	Број јављања: За јављање + За јављање више пута ++ За давање комплетног, потпуног одговора на тежа питања +5 Ко не зна одговор -	Свакодневно бележење током године
		Оцену врло добар (4) добија ученик који: – у великој мери показује способност примене знања и логички повезује чињенице и појмове; – самостално изводи закључке који се заснивају на подацима; – решава поједине проблеме на нивоу стваралачког мишљења и у знатној мери критички расуђује	- Писане провере, свеска евиденције - Групни рад (посматрање наставника, излагање група), свеска евиденције Рад у пару (посматрање наставника, излагање парова), свеска евиденције -Сналажење на зидним сликама, шемама	Учесталост по месецима	Пресек стања по тромесечју
		Оцену добар (3) добија ученик који: – у довољној мери показује способност употребе информација у новим ситуацијама; – у знатној мери логички повезује чињенице и појмове; – већим делом самостално изводи закључке који се заснивају на подацима и делимично самостално решава поједине проблеме; – у довољној мери критички расуђује;		Свеобухватност одговора Сналажење на зидним сликама, природном материјалу Хоризонтално и вертикално повезивање градива	По потреби, бар једном у полугодишту
				За три недоношења домаћег -1 у свеску Прегледање свески	Свакодневно током годинепраћење/ пресек стања за тромесечје На крају наставне године
				Бодовање: 35-49%-2 50-74%-3 75.89%-4 90-100%-5	Након сваке теме

		Оцену довољан (2) добија ученик који: – знања која је остварио су на нивоу репродукције, уз минималну примену; – у мањој мери логички повезује чињенице и појмове и искључиво уз подршку наставника изводи закључке који се заснивају на подацима; – понекад је самосталан у решавању проблема и у недовољној мери критички расуђује;		Сарадња у групи (сви чланови су укључени, сви имају задато забележено у свескама...) Степен знања свих чланова групе Квалитативно и квантитативно процењивање резултата рада група (пано, табела...)	По потреби
		Недовољан (1) добија ученик који: – знања која је остварио нису ни на нивоу препознавања и не показује способност репродукције и примене; – не изводи закључке који се заснивају на подацима; – критички не расуђује;		Прва три пара која ураде добијају +5	По потреби
					На крају школске године
Ангажовање ученика у настави.	Одговоран однос према раду, постављеним задацима, и исказано интересовање и мотивацију за учење и напредовање. активно учествовање у настави, сарадњу са другима	– показује изузетну самосталност уз изузетно висок степен активности и ангажовања.(5) – показује велику самосталност и висок степен активности и ангажовања.(4) – показује делимични степен активности и ангажовања(3) – показује мањи степен активности и ангажовања.(2) – не показује интересовање за учешће у активностима нити ангажовање (1)	Вођење евиденције од стране наставника о: –Броју јављања на часовима –Броју успешности у групном раду, раду у пару –Учешћу на такмичењима, посета културно-историјским институцијама –Несебичном пружању помоћи другим ученицима.	–Све што је рађено на часу налази се у свескама –Број и квалитет добровољног учешћа у разним наставним и ваннаставним активностима (такмичења, израда паноа, кратко предавање, вођење квиза, израда асоцијација...)	–Пресек стања по тромесечјима

НАЧИН ПРОВЕРЕ ОСТВАРЕНОСТИ ИСХОДА

Процес праћења и вредновања ученика треба започети иницијалном проценом нивоа постигнућа ученика.

Инструменти за проверавање остварености прописаних исхода (разговор, посматрање, 15 мин. Провера знања, тематске провере знања , тест – годишња провера знања)

Ученике треба оспособљавати и охрабривати да процењују сопствени напредак у остваривању исхода предмета , као и напредак и других ученика (различите анкете, скале процене,, табеле и сл.)

Примена инструмената прикупљања података и њихово поређење са прописаним исходима.

ПРОЦЕНА ОСТВАРЕНОСТИ СТАНДАРДА

У току школске године биће реализоване две процене остварености стандарда: на крају првог полугодишта и на крају школске године (ова процена обухвата читаво градиво). Ученици ће решавати тестове израђене по стандардима, који ће се састојати од дванаест питања и то: 6 на основном, 4 на средњем и 2 на напредном нивоу. Ученици ће радити тест подељени у две групе. Резултати ће бити приказани табеларним приклом процене остварености стандарда по нивоима. У тестовима ће преовлађивати задаци отвореног типа.

редни број теме	ТЕМА/ОБЛАСТ	СТАНДАРДИ
I	ЈЕДИНСТВО ГРАЂЕ И ФУНКЦИЈЕ КАО ОСНОВА ЖИВОТА	БИ.1.1.3. препознаје основне сличности и разлике у изгледу и понашању биљака и животиња БИ.1.1.4. уме да наведе називе пет царстава и познаје типичне представнике истих БИ.1.2.1. зна да су најмањи организми саграђени од једне ћелије у којој се одвијају сви карактеристични животни процеси и зна основне карактеристике грађе такве ћелије; БИ.1.2.2. зна да је ћелија најмања јединица грађе свих вишећелијских организма у чијим се одељцима одвијају разноврсни процеси, и зна основне карактеристике грађе тих ћелија БИ.1.2.3. зна основне карактеристике грађе биљака, животиња и човека и основне функције које се обављају на нивоу организма БИ.1.2.4. познаје основну организацију органа у којима се одвијају различити животни процеси БИ.1.2.5.разуме да је за живот неопходна енергија коју организми обезбеђују исхраном БИ.1.2.6. разуме да су поједини процеси заједнички за сва жива бића (дисање, надражљивост, покретљивост, растење, развиће, размножавање); БИ.1.2.7. зна да организми функционишу као независне целине у сталној интеракцији са околином БИ.1.6.1. уме да разликује и користи једноставне процедуре, технике и инструменте за прикупљање података у биологији (посматрање, бројање, мерење) БИ.1.6.2. уме да по упутству и уз помоћ наставника реализује једноставно истраживање, попуни формулар, прикаже резултате у табели/графикону и извести о резултату

		БИ.1.6.3. зна како да се понаша у лабораторији и на терену и правила о раду и безбедности рада БИ.1.6.4. уме по упутству да изведе унапред постављени експеримент и одговори на једноставну хипотезу уз помоћ и навођење наставника БИ.2.2.1. разуме да постоје одређене разлике у грађи ћелија у зависности од функције коју обављају у вишећелијским организмима (разлике између биљне и животињске ћелије, између коштане и мишићне ћелије и сл.) БИ.2.2.2. зна и упоређује сличности и разлике између нивоа организације јединке; зна да се ћелије које врше исту функцију групишу и образују ткива, ткива са истом функцијом органе, органи са истом функцијом системе органа БИ.2.2.3. зна карактеристике и основне функције спољашње грађе биљака, животиња и човека БИ.2.2.4. разуме да је за живот неопходна енергија која се производи, складишти и одаје у специфичним процесима у ћелији и да се тај процес назива метаболизам БИ.2.2.5.. разуме да биљне ћелије, захваљујући специфичној грађи, могу да везују енергију и стварају (синтетишу) сложене (хранљиве) материје БИ.2.2.6. разуме да и у биљној и животињској ћелији сложене материје могу да се разграђују, при чему се ослобађа енергија у процесу који се назива дисање; БИ.2.6.1. уме да уз навођење реализује сложено прикупљање података, систематизује податке и извести о резултату БИ.2.6.3. уме, уз помоћ наставника, да прави графиконе и табеле према два критеријума уз коментар резултата БИ.3.1.3. разуме критеријуме по којима се разликују биљке и животиње и уме да их примени у атипичним случајевима БИ.3.2.1. зна карактеристике и основне функције унутрашње грађе биљака, животиња и ч БИ.3.2.2.. разуме морфолошку повезаност појединих нивоа организације и њихову међусобну функционалну условљеност БИ.3.2.3. . разуме узроке развоја и усложњавања грађе и функције током еволуције
II	ЖИВОТ У ЕКОСИСТЕМУ	БИ.1.1.2. разликује живу и неживу природу у непосредном окружењу и у типичним случајевима БИ.1.1.5. зна да постоје просторне и временске промене код живих бића и познаје основне чињенице о томе БИ.1.2.5. разуме да је за живот неопходна енергија коју организми обезбеђују исхраном БИ.1.2.7. зна да организми функционишу као независне целине у сталној интеракцији са околином БИ.1.4.1. препознаје основне еколошке појмове (животна средина, станиште – биотоп, животна заједница – биоценоза, популација, еколошка ниша, екосистем, биом, биосфера) и зна најопштије чињенице о њима БИ.1.4.2. препознаје утицаје појединих абиотичких и биотичких фактора на организме и популације БИ.1.4.6. разуме утицај човека на биолошку разноврсност (нестанак врста, сеча шума, интензивна пољопривреда, отпад) БИ.1.4.8. зна шта може лично предузети у заштити свог непосредног животног окружења БИ.1.5.7. разуме да загађење животне средине (воде, ваздуха, земљиште , бука) и неке природне појаве (УВ зрачења) неповољно утчу на здравље човека БИ.1.2.5. разуме да је за живот неопходна енергија коју организми обезбеђују исхраном БИ.1.2.7. зна да организми функционишу као независне целине у сталној интеракцији са околином БИ.1.6.1. уме да разликује и користи једноставне процедуре, технике и инструменте за прикупљање података у биологији (посматрање, бројање, мерење)

		БИ.1.6.2. уме да по упутству и уз помоћ наставника реализује једноставно истраживање, попуни формулар, прикаже резултате у табели/графикону и извести о резултату БИ.1.6.3. зна како да се понаша у лабораторији и на терену и правила о раду и безбедности рада БИ.2.1.4. уме да објасни везу између промена у просторном и временском окружењу и промена које се дешавају код живих бића у околностима када делује мањи број чинилаца на типичне заједнице живих бића или организме БИ.2.3.6. уочава прилагођеност организама и разуме да током еволуције природно одабирање доводи до прилагођавања организама на услове животне средине БИ.2.4.1. употребљава еколошке појмове у опису типичних ситуација у природи БИ.2.4.2. зна и правилно именује делове екосистема, заједница и популација и зна да опише везе између делова БИ.2.4.3. уме на разноврсним примерима да одреди основне мате-ријалне и енергетске токове у екосистему, основне односе исхране, и најважнија својства биоценоза и популација БИ.2.4.7. зна да објасни основне прилагођености живих организама на живот у ваздушној, воденој и земљишној средини БИ.2.4.8. разуме последице загађења воде, ваздуха и земљишта као изначај очувања природних ресурса и уштеде енергије БИ.2.5.4. зна механизме којима загађење животне средине угрожава здравље човека БИ.2.6.1. уме да уз навођење реализује сложено прикупљање података, систематизује податке и извести о резултату БИ.3.1.5. уме да објасни везу између промена у просторном и временском окружењу и промена које се дешавају код живих бића у комплексним ситуацијама у сложенијим заједницама БИ.3.3.6. разуме да човек може да утиче на смер и брзину еволуционих промена својих популација и популација других врста БИ.3.4.7. познаје механизме деловања мера заштите животне средине, природе и биодиверзитета БИ.3.6.1. разуме значај и уме самостално да реализује систематско и дуготрајно прикупљање података БИ.3.6.2. уме да осмисли једноставан протокол прикупљања података и формулар запис резултата Ученик/ца обрађује и приказује прикупљене податке БИ.3.6.4. . разуме значај контроле и пробе у експерименту (варирање једног/више фактора), уме да постави хипотезу и извуче закључак
III	НАСЛЕЂИВАЊЕ И ЕВОЛУЦИЈА	БИ.1.3.1. зна основне научне чињенице о еволуцији живота на Земљи БИ.1.3.2. зна да живот на Земљи има заједничко порекло са чијом се историјом можемо упознати на основу фосилних записа БИ.1.3.3. зна да свака ћелија у организму садржи генетички материјал зна за појам и основну улогу хромозома; БИ.1.3.5. зна основне принципе наслеђивања; БИ.1.3.6. зна како делују гени и да се стечене особине не наслеђују; БИ.1.3.7. зна да од зигота настаје организам и да се тај процес назива развиће БИ.1.3.10. зна да је природно одабирање основни механизам прилагођавања организама БИ.1.6.1. уме да разликује и користи једноставне процедуре, технике и инструменте за прикупљање података у биологији (посматрање, бројање, мерење)

		БИ.1.6.2. уме да по упутству и уз помоћ наставника реализује једноставно истраживање, попуни формулар, прикаже резултате у табели/графикону и извести о резултату БИ.1.6.3. зна како да се понаша у лабораторији и на терену и правила о раду и безбедности рада БИ.1.6.4. уме по упутству да изведе унапред постављени експеримент и одговори на једноставну хипотезу уз помоћ и навођење наставника БИ.2.3.1. разуме основне разлике између полног и бесполог разножавања; БИ.2.3.2. разуме механизам настанка зигота; БИ.2.3.3. разуме зашто потомци личе на родитеље и њихове претке, али нису идентични са њима БИ.2.3.4. зна да на развиће организама поред генетичког материјала утиче и средина; БИ.2.3.5. уочава да постоје разлике између јединки исте врсте и различитих врста и зна да су оне настале деловањем еволуционих механизма; БИ.2.3.6. уочава прилагођеност организама и разуме да током еволуције природно одабирање доводи до прилагођавања организама на услове животне средине. БИ.2.6.1. уме да уз навођење реализује сложено прикупљање података, систематизује податке и извести о резултату БИ.2.6.3. уме, уз помоћ наставника, да прави графиконе и табеле према два критеријума уз коментар резултата БИ.3.3.1. разуме разлику између телесних и полних ћелија у погледу хромозома и деоба БИ.3.3.3. зна функцију генетичког материјала и његову основну улогу у ћелији БИ.3.3.5. разуме како различити еволуциони механизми, мењајући учесталост особина у популацијама, доводе до еволуције. БИ.3.3.6. разуме да човек може да утиче на смер и брзину еволуционих промена својих популација и популација других врста
IV	ПОРЕКЛО И РАЗНОВРСНОСТ ЖИВОГ СВЕТА	БИ.1.1.5. зна да постоје просторне и временске промене код живих бића и познаје основне чињенице БИ.1.2.2. зна да је ћелија најмања јединица грађе свих вишећелијских организама у чијим се одељцима одвијају разноврсни процеси, и зна основне карактеристике грађе тих ћелија БИ.1.3.8. зна шта може лично предузети у заштити свог непосредног животног окружења БИ.1.3.9. разуме да загађење животне средине (воде, ваздуха, земљишта, бука, итд.) и неке природне појаве (UV зрачење) неповољно утичу на здравље човека БИ.1.6.1. уме да разликује и користи једноставне процедуре, технике и инструменте за прикупљање података у биологији (посматрање, бројање, мерење) БИ.2.1.3. познаје критеријуме по којима се царства међусобно разликују на основу њихових својстава до нивоа кола/класе БИ.2.1.4. уме да објасни везу између промена у просторном и временском окружењу и промена које се дешавају код живих бића у околностима када делује мањи број чинилаца на типичне заједнице живих бића или организме
V	ЧОВЕК И ЗДРАВЉЕ	БИ.1.5.1. зна основне мере за одржавање личне хигијене и хигијене околине и разуме зашто је важно да их се придржава БИ.1.5.2. разуме значај примене хигијенских навика у исхрани и посебно значај термичке обраде хране БИ.1.5.4. разуме зашто је важно да се придржава званичних упутстава која се односе на заразне болести (епидемије и пандемије)

		БИ.1.5.7. разуме да загађење животне средине (воде, ваздуха, земљишта, бука, итд.) и неке природне појаве (UV зрачење) неповољно утичу на здравље човека БИ.1.5.8. зна и разуме какав значај за здравље имају умерена физичка активност и поштовање биолошких ритмова (сна, одмора) БИ.1.5.12. зна да болести зависности (претерана употреба дувана, алкохола, дроге) неповољно утичу на укупан квалитет живота и зна коме може да се обрати за помоћ (институцијама и стручњацима) БИ.2.5.1. познаје основне механизме деловања превентивних мера у очувању здравља БИ.2.5.2. разуме значај и зна основне принципе правилног комбиновања животних намирница БИ.2.5.3. зна како се чува хранљива вредност намирница БИ.2.5.4. зна механизме којима загађење животне средине угрожава здравље човека БИ.2.5.5. зна механизме деловања хемијских материја на физиолошке процесе у организму и на понашање (утицај алкохола, различитих врста дрога, енергетских напитака и сл.) БИ.3.5.1. познаје узроке и физиолошке последице заразних болести БИ.3.5.2. познаје основне принципе лечења заразних и других болести БИ.3.5.3. разуме основне биолошке процесе који леже у основи физиолошки правилне исхране БИ.3.5.6. разуме механизме поремећаја функције појединих органа БИ.3.5.7. познаје основне биолошке механизме који доводе до развијања болести зависности.
--	--	---

ПРОЈЕКТНА НАСТАВА

Садржај програма	Број часова	Активности ученика	Активности наставника	Начин и поступци остваривања	Циљеви и задаци садржаја програма
ЧОВЕК И ЗДРАВЉЕ (време реализације друго полугодиште)	6	Предлажу задатке, деле се у групе, организују поделу посла унутар групе, организују истраживачки део посла, прикупљају и обрађују податке, праве паное, презентације, анкете и чек листе, презентују радове, процењују рад групе, проценјују рад других група.	Предлаже тему, координира рад група, осигурава поштовање временских оквира, усмерава рад ученика, саветује, проверава тачност, процењује успешност рада групе, прати и оцењује активности ученика.	1. дијалогска 2. демонстративна 3. илустративна	Усвајање градива у већем обиму Боље разумевање градива Повезивање теоријских знања са практичним искуствима Примена стечених знања у решавању свакодневних ситуација Повезивање градива различитих предмета у решавању постављених задата Неговање тимског духа и сарадње

НЕКИ ОД ПРЕПОРУЧЕНИХ НАЧИНА ПРИЛАГОЂАВАЊА ПРОГРАМА НАСТАВЕ И УЧЕЊА УЧЕНИЦИМА КОЈИМА ЈЕ ПОТРЕБНА ДОДАТНА ОБРАЗОВНА ПОДРШКА:

- просторно, садржајно и методичко прилагођавање наставног програма (нпр. размештај седења, избор градива за учење и вежбање, прилагођавање задатака, начина и врста оцењивања, домаћих...)
- што већа индивидуализација наставе, а посебно са ученицима којима је потребна додатна образовна подршка и надареним ученицима
- размена искустава и сарадња са члановима Већа и стручним сарадницима у школи...
- коришћење вршњачке подршке и помоћи у савладавању програмских садржаја
- и све друго што ће се применити у складу са конкретним случајем

ДОДАТНИ РАД: Циљеви додатног рада наставе биологије: додатни рад се организује за напредније ученике који желе да прошире своја знања из биологије.

Садржаји програма	Број часова	Активности ученика у образовно-васпитном раду	Активности наставника у образовно-васпитном раду	Начин и поступци остваривања	Циљеви и задаци садржаја програма
ЈЕДИНСТВО ГРАЂЕ И ФУНКЦИЈЕ КАО ОСНОВА ЖИВОТА	4	Активно слушају, питају, упоређују, истражују, закључују	Подстиче на истраживачки рад, буди радозналост Прилагођава методе рада ученицима који показују интересовање за усвајање знања у већем обиму, мотивише ученике за учешће на такмичењима	– дијалогска – демонстративна – илустративна	Усвајање знања у већем обиму
ЖИВОТ У ЕКОСИСТЕМУ	1	Активно слушају, питају, упоређују, истражују, закључују	Подстиче на истраживачки рад, буди радозналост Прилагођава методе рада ученицима који показују интересовање за усвајање знања у већем обиму, мотивише ученике за учешће на такмичењима	– дијалогска – демонстративна – илустративна	Усвајање знања у већем обиму
НАСЛЕЂИВАЊЕ И ЕВОЛУЦИЈА	1	Активно слушају, питају, упоређују, израђују реферате	Подстиче на истраживачки рад, буди радозналост Прилагођава методе рада ученицима који показују интересовање за усвајање знања у већем обиму, мотивише ученике за учешће на такмичењима	– дијалогска – демонстративна – илустративна	Усвајање знања у већем обиму
ПОРЕКЛО И РАЗНОВРСНОСТ ЖИВОГ СВЕТА	1	Активно слушају, питају, упоређују, истражују, закључују	Подстиче на истраживачки рад, буди радозналост Прилагођава методе рада ученицима који показују интересовање за усвајање знања у већем обиму, мотивише ученике за учешће на такмичењима	– дијалогска – демонстративна – илустративна	Усвајање знања у већем обиму
ЧОВЕК И ЗДРАВЉЕ	2	Активно слушају, питају, упоређују, истражују, закључују	Подстиче на истраживачки рад, буди радозналост Прилагођава методе рада ученицима који показују интересовање за усвајање знања у већем обиму, мотивише ученике за учешће на такмичењима	– дијалогска – демонстративна – илустративна	Усвајање знања у већем обиму

ДОПУНСКА НАСТАВА: Циљеви допунске наставе су: допунска настава се организује за ученике који спорије усвајају знања или су били одсутни са часова и за оне који желе да утврде своје знање, са циљем разумевања, препознавања, отклањања нејасноћа и бржег и квалитетнијег усвајања знања, умења и вештина из наставног градива. Глобални план рада допунске наставе из биологије у седмом разреду:

Садржаји програма	Број часова	Активности ученика у образовно-васпитном раду	Активности наставника у образовно-васпитном раду	Начин и поступци остваривања	Циљеви и задаци садржаја програма
ЈЕДИНСТВО ГРАЂЕ И ФУНКЦИЈЕ КАО ОСНОВА ЖИВОТА	5	Слушају, питају	– подстиче на усвајање знања – мотивише за рад – методе рада прилагођава карактеристикама и способностима ученика	– дијалогска – демонстративна	Боље разумевање
ЖИВОТ У ЕКОСИСТЕМУ	1	Слушају, питају, упоређују	– подстиче на усвајање знања – мотивише за рад – методе рада прилагођава карактеристикама и способностима ученика	– дијалогска – демонстративна – илустративна	Боље разумевање и уочавање
НАСЛЕЂИВАЊЕ И ЕВОЛУЦИЈА	1	Слушају, питају, упоређују	– подстиче на усвајање знања – мотивише за рад – методе рада прилагођава карактеристикама и способностима ученика	– дијалогска – демонстративна – илустративна	Боље разумевање и уочавање
ПОРЕКЛО И РАЗНОВРСНОСТ ЖИВОГ СВЕТА	1	Слушају, питају	– подстиче на усвајање знања – мотивише за рад – методе рада прилагођава карактеристикама и способностима ученика	– дијалогска – демонстративна – илустративна	Боље разумевање и уочавање
ЧОВЕК И ЗДРАВЉЕ	1	Слушају, питају, упоређују	– подстиче на усвајање знања – мотивише за рад – методе рада прилагођава карактеристикама и способностима ученика	– дијалогска – демонстративна – илустративна	Боље разумевање и уочавање

ЕКОЛОШКА СЕКЦИЈА:

Недељни фонд часова: 1

Годишњи фонд часова: 36 **ЦИЉ****И ЗАДАЦИ**

- * Развијање еколошке свести, бриге о непосредном окружењу и развијање љубави према природи
- * Развијање еколошке културе деце, стицање основних знања о екологији ,заштити животне средине
- * Упознавање са појмом рециклаже и њеним значајем
- * Развијање и неговање другарства , креативности, тимског рада, стицање добрих навика и естетских вредности

Садржаји програма	Број часова	Активности ученика у образовно-васпитном раду	Активности наставника у образовно-васпитном рад	Начин и поступци остваривања	Циљеви и задаци садржаја програма
Договор о реализацији секције	1	Слушају, питају	– мотивише за рад	– дијалогска	Развијање еколошке свести и еколошке културе

Обележавање значајних датума	16	- слушају - повезују - схватају - упознају - усвајају - представљају резултате и продукте свога рада на сајту школе , у холу школе	- презентују наставни садржај - подстичу на размишљање, повезивање, закључивање и примену знања. - прате и усмеравају рад ученика	- дијалогска - демонстративна - илустративна - Еколошке радионице; - Коришћењем савремених наставних средстава путем презентација ; - Исписивање еколошких порука; - Израда тематских еколошких паноа ; - Приказивање дечјих радова кроз изложбе	- да ученици схвате значај коришћења алтернативних извора енергије због самњивања загађености животне средине и ограничене количне необновљивих извора енерије - да ученици схвате основне принципе одрживог развоја: користити природу, а не искоришћавати - да ученици повезују сродна знања из
------------------------------	----	---	---	---	---

					различитих наставних предмета и примењују их у свакодневном животу - да ученици схвате да су количине воде за пиће ограничене и да ће дефицит у будућности бити још већ -Развијање и неговање другарства , креативности, тимског рада, стицање добрих навика и естетских вредности
--	--	--	--	--	---

Примарна селекција отпада. рецикажа	10	-слушају -повезују -схватају -развијају еколошку свест -истражују -учествују у радионицама -учествују у вршњачкој едукацији и едукацији грађана -представљају резултате и продукте свога рада на сајту школе -сарађују са другим секцијама у школи -сарађују са другим школама у граду -сакупљање секундарних сировина	- презентују наставни садржај -подстичу на размишљање, повезивање, закључивање и примену знања -прати и усмерава рад ученика -подстичу свест о значају примарне селекције -организује радионице и практичан рад ученика - организују сарадњу са осталим школама и сарадњу са институцијама локалне самоуправе	- дијалогска - демонстративна - илустративна - Еколошке радионице; - Коришћење савремених наставних средстава путем презентација ; - Исписивање еколошких порука; - Израда тематских еколошких паноа ; - Приказивање дечјих радова кроз изложбе	- Упознавање са појмом рециклаже и њеним значајем - да упознају значај примарне и секундарне селекције отпада и рециклаже папира, пластике, метала, стакла и органског отпада -развију способност преношења знања на остале ученике и
--	----	---	--	--	---

					чланове своје породице
Уређење школског простора	9	- Уређење учионица и кабинета - Уређење паноа - Одржавање школског дворишта и хола школе - Гајење биљака	- мотивише за рад - прати и усмерава рад ученика	- дијалогска - демонстративна - Еколошке радионице; - Коришћење савремених наставних средстава путем презентација ; - Исписивање еколошких порука; - Израда тематских еколошких паноа ; - Приказивање дечјих радова кроз изложбе	- Развијање еколошке свести, бриге о непосредном окружењу и развијање љубави према природи - Развијање и неговање другарства , креативности, тимског рада, стицање добрих навика и естетских вредности

Предмет: **Информатика и рачунарство**

Разред: **шести**

Годишњи фонд часова: **36**

Недељни фонд часова: **1**

Циљ учења Информатике и рачунарства је оспособљавање ученика за управљање информацијама, безбедну комуникацију у дигиталном окружењу, креирање дигиталних садржаја и рачунарских програма за решавање различитих проблема у друштву које се развојем дигиталних технологија брзо мења. _

Р. Б.	НАСТАВНА ТЕМА/ОБЛАСТ	БРОЈ ЧАСОВА ПРЕМА ТИПУ ЧАСА	УКУПНО
-------	----------------------	-----------------------------	--------

		обрада	вежба	утврђивање и систематизација	
1.	ИКТ	7	3	0	10
2.	ДИГИТАЛНА ПИСМЕНОСТ	4	0	0	4
3.	РАЧУНАРСТВО	10	5	0	15
4.	ПРОЈЕКТНА НАСТАВА	0	0	7	7
УКУПНО		21	8	7	36

Кључни појмови: дигитални документи, презентације, дигиталне слике, упитници, дигитално насиље, текстуални програмски језик, Python...

Редни број	Исходи	Теме/области	Садржаји програма	Међупредметне компетенције	Начин и поступци остваривања програма
1.	По завршеној области/теми ученик ће бити у стању да: -правилно користи ИКТ уређаје; – креира, уређује и структурира дигиталне садржаје који садрже табеле у програму за рад са текстом и програму за рад са мултимедијалним презентацијама; – креира и обрађује дигиталну слику; – самостално снима и врши основну обраду аудио и видео записа; – уређује мултимедијалну презентацију која садржи видео и аудио садржаје;	1. ИКТ(10)	- Дигитални уређаји и кориснички програми. - Управљање дигиталним документима. - Рад са сликама. - Рад са текстом. - Рад са мултимедијалним презентацијама које садрже видео и аудио садржаје.	• Решавање проблема • Сарадња • Дигитална компетенција • Компетенција за учење • Естетичка компетенција • Комуникација	- Поновити и дискутовати са ученицима врсте дигиталних уређаја. - Ученици би требало да знају да наведу и препознају из којих се компоненти састоји стони и/или преносни рачунар и укратко опишу основну улогу сваке од њих. - Оспособити ученике за рад у програму за управљање документима на рачунару. - Представити функције стандардних дијалога за читавање, снимање и проналажење датотека. - При раду са текстом фокусирати се на креирање и форматирање докумената из стварног живота који могу бити блиски ученицима овог узраста. - При раду са текстом фокусирати се на креирање и форматирање докумената из стварног живота који могу бити блиски ученицима овог узраста - Најпре обновити рад са основним алатима за уређивање и обликовање текста (унос текста, додавање, брисање, копирање, селектовање, поравнање, промена фонта, боје, величине слова, уметање слика, ...). Наглашавати потребу одабира одговарајућег писма одабиром тастатурног распореда за наше говорно подручје (ћирилица, латиница...) и инсистирати на примени језичког и дигиталног правописа. - Усвојене вештине је неопходно увежбавати са ученицима, да би што ефикасније вршили

					основне операције са текстом коришћењем само тастатуре - Активности ученика усмерити на могућности одабраног текст-процесора, подешавање радног окружења, врсте приказа које су погодније у зависности од тога да ли се уноси текст, исправљају грешке у тексту или врши преглед документа пре штампања и сл. Оспособити ученике да подешавају радно окружење изабраног текст-процесора, подешавају димензије и маргине странице, уносе текст ћириличким и латиничким писмом, сачувају унети текст, отварају постојећи текстуални документ, затварају активни документ, врше основно форматирање текста (својства пасуса, карактера итд.). - Навести елементе који се могу уметнути у текстуални документ (слике, графички облици, табеле, симболи...). Указати на сврху уметања таквих елемената наводећи једноставне примере и повезати технику уметања ових елемената са уметањем слика које су вршили у петом разреду. - Посебну пажњу посветити табелама. Изабрати једноставне примере (распоред часова, календар и сл.) помоћу којих се уводе елементи табеле: ћелија, ред и колона. Представити алате за рад са табелама који су доступни у програму за обраду текста. Вежбати њихово додавање, брисање, селекцију, применити шаблоне за дизајн и сл. Оспособити ученике да уметну табелу у текстуални документ, уносе и уређују садржаје табела, форматирају табелу. - Објаснити појам логичке структуре документа и приказати како се у документу могу експлицитно
--	--	--	--	--	---

					означити наслови, поднаслови и пасуси коришћењем уграђених стилова Наслов 1, Наслов2 и Текст - Особити ученике да прегледају текстуални документ пре штампања, подесе параметре за штампу и, ако постоје услови, одштапају документ. - У оквиру уређивања дигиталне слике/цртежа оспособити ученике да поред основних алата изабраног програма (селектовање, копирање, лепљење, промену величине слике, додавање и брисање облика, одсецање дела слике, чување у жељеној величини и квалитету слике, затварање, проналажење и сл.) користе и напредне алате за припрему слике за уметање у текстуални документ и мултимедијалну презентацију (нпр. алати за зумирање, унос текста, употребу четкице, гумице, додавање сенке, додавање тродимензионалних ефеката). - Снимање звука и видео-записа сходно могућностима започети демонстрацијом употребе уређаја: камера, микрофон, звучници, мобилни телефони, односно других расположивих уређаја који обављају предвиђене функције. Поред основних техника у процесу снимања (покрени, заустави, сачувај, обриши) и репродукције (покрени, паузирај, заустави, пусти од почетка, подеси јачину звука) обучити ученике да одговарајућим алатом модификују видео запис (скраћивање). У вежби чувања аудио/видео записа, скренути пажњу на различите типове датотека у конкретном програму (нпр. mp3, mp4,avi ...).
--	--	--	--	--	---

					- Пре обраде теме израде слајд-презентација подсетити ученике на основна правила визуелизације и презентовања, а при реализацији наставе стално указивати на најчешће грешке (сувише текста, велики број слајдова, различити фонтови и сл.). - При изради мултимедијалних презентација демонстрирати примену основних алата за уређивање и обликовање садржаја у изабраном програму. Поред алата за уређивање и обликовање текста и слика, представити алате за рад са уметнутим елементима проширујући примену на рад са табелама, графичким објектима, видео и аудио записима (користити претходно креиране звучне и видео записе, прилагодити тип датотеке изабраном програму – представити ученицима неки од расположивих програма за конверзију формата датотека). - Оспособити ученике да подесе радно окружење, бирају одговарајући поглед на презентацију, креирају слајдове, уносе текст и друге објекте (слике, табеле, графиконе) и доследно их форматирају (користећи мастер слајд). Теме треба да буду смислене и релевантне за ученике, најбоље је да се користе презентације у којима се обрађују теме из наставе, како информатике и рачунарства, тако и других предмета. - Ученици неке презентације могу да креирају и у склопу домаћих задатака, а на часу је могуће анализирати презентације направљене код куће. Кроз разговор са ученицима дефинисати појам добре презентације и демонстрирати начине представљања. Нагласити да презентације треба
--	--	--	--	--	---

					да буду једино у функцији садржаја, избегавати анимације „по сваку цену” које оптерећују презентацију.
2.	По завршеној области/теми ученик ће бити у стању да: - чува и организује податке локално и у облаку; – одговорно и правилно користи ИКТ уређаје у мрежном окружењу; – разликује основне интернет сервисе; – примењује поступке и правила за безбедно понашање и представљање на мрежи; – приступа Интернету, самостално претражује, проналази и процењује информације и преузима их на свој уређај поштујући ауторска права; – објасни поступак заштите дигиталног производа/садржаја	2. ДИГИТАЛНА ПИСМЕНОСТ (4)	- Употреба ИКТ уређаја на одговоран и сигуран начин у мрежном окружењу. - Интернет сервиси. - Правила безбедног рада на Интернету. - Претраживање Интернета, одабир резултата и преузимање садржаја. - Заштита приватности личних података и ауторских права.	• Рад са подацима и информацијама • Решавање проблема • Сарадња • Дигитална компетенција • Одговоран однос према здрављу • Компетенција за учење • Одговорно учешће у демократском друштву • Естетичка компетенција • Комуникација • Одговоран однос према околини	- Представити појам и врсте рачунарских мрежа и увести основне појмове и терминологију из ове области (сервер, клијент, локалне мреже, мреже широког распона, глобална мрежа – Интернет). Подсетити ученике на правила коришћења ИКТ уређаја на одговоран и сигуран начин, сада у мрежном окружењу. - Представити ученицима основне интернет сервисе: сервис електронске поште, www као јавни информациони сервис, дискусионе групе и сервисе за претраживање интернета. Објаснити чему ти сервиси служе, упознати их са планом коришћења ових сервиса. - Представити веб као најпознатији интернет сервис. Објаснити да веб функционише тако што су корисницима потребне услуге и њима их пружају уређаји специјализовани за то (сервери). У свакој комуникацији морају да постоје правила, односно протоколи (HTTP и HTTPS) као и правилно навођење и коришћење адреса (домена и УРЛ са једне и IP и MAC адреса са друге стране). - Објаснити структуру УРЛ адресе и значење појединих домена .edu, .pc, .gov, .rs, .com... Упутити ученике на веб сајт (нпр. www.moja.ipadresa.info/) путем кога могу да пронађу информације о ip-адреси сајта, као и уређаја који је употребљен за претрагу.

	одговарајућом СС лиценцом;				- Нагласити значај дигиталног трага који посетилац оставља приликом посете неком сајту. Напредне технике претраге у изабраном претраживачу представити на унапред припремљеном скупу веб-страница (претрага према веб адреси сајта), кроз дискусију и практичан рад на вредновању интернет извора (публика којој је сајт намењен, аутор, тачност/прецизност, објективност, актуелност и интернет адреса) подстицати развој критичког мишљења ученика. - Код преузимања било ког садржаја са интернета важно је подсетити ученике на поступке преузимања и чувања на жељеној локацији, као и на етичка и правна питања приступа садржајима (лиценце), заштите од нежељених програма, као и на правила понашања на интернету (енг. netiquette). - Подсетити ученике на значај поштовања ауторских права и сврху СС (Цреативе Цоммонс) лиценци. Представити начин лиценцирања сопственог ауторског дела комбинацијом расположивих симбола, на адреси хттпс://цреативецоммонс.орг/схаре-your-work/. - Нагласити да се приликом посете сајтовима, као и приликом преузимања садржаја, дигитални уређај који користимо је изложен процедурама којима се прикупљају подаци за које корисник не зна у коју ће сврху бити употребљени (ИП адреса, локација), а уређај може бити изложен дејству нежељених програма (вируси, шпијунски програми). У ту сврху је потребно применити расположиве мере заштите. - Посебну пажњу посветити питањима дигиталног насиља (приликом обраде или кроз пројектни
--	----------------------------	--	--	--	---

				задатак пожељно је спровести са ученицима истраживање на тему дигиталног насиља, применом онлајн упитника, радионица или квиза, какви се могу наћи, на пример, на адреси http://www.mpn.gov.rs/група-за-превенцију-насиља/, у приручнику Дигитално насиље – превенција и реаговање). Набројати и описати најчешће видове дигиталног насиља (како се дигитални уређаји и сервиси користе као оруђа дигиталног насиља: социјалне мреже, СМС и телефонски позиви, сликовне поруке и видео материјали и др.), како препознати облике дигиталног насиља, посебно вршњачког насиља. Дискутовати ситуације када се неко насиље врши у стварном свету и преноси у дигитални свет, којису најчешћи примери, како исправно реаговати у конкретним ситуацијама, коме се обратити, које поступке је могуће примењивати и која правила понашања установити за безбедно представљање на мрежи. Упознати ученике са неким од начина за препознавање и пријаву дигиталног насиља: СОС телефон и онлајн форма за пријаву насиља, као и сајтови који су посвећени пројектима владе у борби против дигиталног насиља. - Представити предности употребе веб сервиса на примеру алата за креирање онлајн упитника, који не би садржао више од три питања различитог типа. Нагласити значај онлајн упитника као корисног алата за прикупљање података у истраживањима, анкетама, квизовима или тестовима. Наставник креира онлајн упитник на свом налогу на диску, објављује га на школском сајту и ученицима поставља као задатак да на својим радним јединицама попуне упитник. Показати ученицима како изгледа табела са свим
--	--	--	--	--

					њиховим одговорима. Преузети табелу и без удубљивања у њену структуру показати како за свако питање изгледа колона са њиховим одговорима. Урадити попуну упитника два пута, први пут допустити ученицима да се представе са својим измишљеним именима и други пут, нагласити ученицима да попуне своја права имена. Упоредити, заједно са ученицима, одговоре за иста питања у једном и другом случају. - За утврђивање и појашњавање ове теме организовати квизове или радионице (на теме безбедно-небезбедно, пожељно-непожељно понашање на интернету) као и симулације небезбедних ситуација са акцентом на то како је пожељно реаговати у датим ситуацијама (кроз играње улога и сл.). Једна од активности за ученике, ради повезивања знања, може бити израда текстуалних докумената или мултимедијалних презентација на тему: Моја правила понашања на интернету, Пет најважнијих правила за безбедан интернет, Како да интернет постане сигурнији за децу, и сл. Кроз креирање ових докумената увежбавати сараднички рад и коришћење бесплатних онлајн платформи.
3.	По завршеној области/теми ученик ће бити у стању да: -објасни поступак прикупљања података путем онлајн упитника;	3. РАЧУНАРСТВО (15)	- Основе изабраног програмског језика. - Основне аритметичке операције. - Уграђене функције. - Ниске (стрингови).	• Решавање проблема • Сарадња • Дигитална компетенција • Компетенција за учење	- Представити концепт текстуалних програмских језика, укратко, потом изабраног програмског језика, као и неке основне сличности и разлике у односу на визуелни програмски језик који су ученици користили у петом разреду. Укратко представити едитор изабраног текстуалног програмског језика и значај поштовања основних правила приликом писања наредби. Направити везу између наредби које записујемо текстом и

	– креира једноставан програм у текстуалном програмском језику; – користи математичке изразе за израчунавања у једноставним програмима; – објасни и примени одговарајућу програмску структуру (наредбе доделе, гранања, петље); – користи у оквиру програма нумеричке, текстуалне и једнодимензионе низовске вредности; – разложи сложени проблем на једноставније функционалне целине (потпрограме); – проналази и отклања грешке у програму;		- Структуре података. - Гранање. - Понављање. - Основни алгоритми.	• Одговорно учешће у демократском друштву	очекиваног дејства те наредбе, на једноставном примеру, као и везу између корака алгоритма и одговарајуће наредбе. - Реализацију теме започети приказом израде задатака израчунавањем, применом операција: сабирања, одузимања, множења и (реалног) дељења. Пожељно је бирати задатке који имају реалну примену у стварном животу из области блиских ученицима (спорт, мода), било у другим наставним предметима (математика, физика, биологија, историја, географија и слично). Увести појам израза у програмском језику и његових саставних елемената (бројевних константи, променљивих и аритметичких оператора, уз пратећи појам типа). - Увести променљиве као појам за именовање улазних података и међурезультата израчунавања као и механизам за учитавање вредности улазних података и испис резултата. Променљиве у почетку третирају на исти начин као у математици и не мењати вредности једном додељеним променљивима (императивна додела, попут $i=i+1$, је нов концепт на који је потребно поново се вратити током обраде итеративних поступака). Ако је приликом уноса података неопходна конверзија учитаног текста у број укратко је описати, а детаљно појашњење дати када се буде обрађивала тема рада са текстом. - Обратити пажњу на то да се задаци који су у математици обично рађени над конкретним вредностима улазних података сада решавају над симболичким вредностима (у општим бројевима)
--	--	--	---	---	--

					и дати довољно времена ученицима да савладају ту промену. - Увести посебно операције одређивања целобројног количника и остатка и показати могуће примене: конверзије метричких јединица (нпр. конверзија центиметара у метре и центиметре, конверзија времена из минута у сатеи минуте, конверзија углова из секунди у степене, минуте и секунде, одређивање цифара двоцифреног броја и слично). Обратити пажњу на то да се на часовима математике не уводе функције за одређивање количника и остатка тако да од ученика не треба очекивати предзнање у овом домену. - Поред израчунавања, још један незаобилазан елемент програмирања чине наредбе и контрола тока програма. Осим секвенцијалног ређања наредби једне иза друге, основу контроле тока чине гранање и понављање. - Вежбање контроле тока програма може се веома лепо постићи цртањем уз помоћ покретања објекта који током кретања оставља траг на екрану и робота који у лавиринту има задатак да дође на одређено место, заобилазећи при том препреке и премештајући предмете. Ова два приступа су често део уводних курсева програмирања заснованих на блоковском програмирању (нпр. на цоде.орг), а за њих постоји и директна подршка у неким програмским језицима и окружењима. Ученицима искорак у рачунарску графику обично бива занимљивији од писања програма који радеу чистом текстуалном режиму и стога има смисла
--	--	--	--	--	---

					током обраде теме контроле тока програма користити овакве библиотеке. - У склопу обраде гранања потребно је приказати релацијске операторе (једнако, различито, мање, веће, мање-једнако, веће-једнако) и писање релацијских израза који се јављају као услови у наредби гранања. Показати непотпуни (тзв. иф-тхен) и потпуни (тзв. иф-тхен-елсе) облик наредбе гранања. Приказати и логичке операторе (и, или, не) који се користе за изражавање сложенијих услова. На основном нивоу сасвим је довољно да ученици савладају гранање на основу елементарног услова (нпр. да у зависности од унете спољне температуре одреде да ли је довољно топло за купање) и евентуално да повежу два услова на одговарајући начин (нпр. да одреде да ли број припада неком интервалу поређењем са доњом и горњом границом интервала). - Понављање започети најједноставнијим обликом у којем се тражи да се неки блок наредби понови одређени број пута (нпр. помери робота десет корака напред, десет пута испиши неки текст, четири пута помери корњачу напред и окрени је за 90 степени). Иако визуелни програмски језици често имају посебну наредбу за ово, у текстуалним програмским језицима се она обично реализује општијим наредбама (класичном петљом фор). Кроз низ задатака ученицима скренути пажњу на измену вредности бројачке променљиве током трајања петље. Претходно, веома пажљиво, скренути пажњу ученицима на то да се вредности променљивих током трајања програма могу мењати (нпр. цена
--	--	--	--	--	---

					пре и после поскупљења се може чувати у једној променљивој), за разлику од математичког контекста на који су ученици навикли у којем су променљиве само имена вредности и не постоји могућност измене вредности једном уведене променљиве. Описати намену и начин употребе коментара као поруке приликом задавања улазних и излазних вредности за променљиве. - Поред рада са бројевима у реалним програмима најчешћи је рад са текстуалним подацима. У већини савремених језика постоји посебан тип података за то (ниске тј. стрингови), опремљен великим бројем корисних библиотечких функција. Ученицима приказати како се формирају променљиве текстуалног типа, како се одређује дужина текста, како се врши конверзија између текста (који садржи низ цифара) и бројева, како се врши провера да ли текст садржи карактер, како се издваја део текста на датим позицијама и слично. Ако је директно подржан програмским језиком, илустровати и поредак између ниски (лексикографски, као у речнику). - Представити концепт декомпоновања сложенијих проблема на једноставније потпроблеме у домену израчунавања кроз дефинисање и употребу помоћних функција. Одабрати пригодне, једноставне задатке, којима се илуструје употреба неких елементарних библиотечких функција (нпр. растојање између два броја се може увести као апсолутна вредност њихове разлике, минимум и максимум више задатих вредности или других пригодних које се могу проналазити у библиотечким функцијама).
--	--	--	--	--	--

					Ученицима приказати и могућност дефинисања помоћних функција, али инсистирати само на изразито једноставним примерима (нпр. функција која израчунава обим правоугаоника). - Од ученика, на овом нивоу, није могуће очекивати креирање сложенијих програма, па сходно томе, задатке прилагодити тако да горња граница дужине текста програма буде десетак линија. У првој фази ученици треба да разумеју како раде готови програми које наставник пише (да могу да предвиде резултат њиховог рада без извршавања програма), затим у наредној фази могу да допуњавају програме чији је основни костур дат и тек онда да самостално пишу програме од почетка до краја. Метода откривањаи отклањања грешака у готовим програмима може се користити у свим поменутиим фазама (на основном нивоу, то су једноставне синтаксичке грешке, а на напредном су озбиљнији семантички пропусти). - У склопу додатне наставе и рада са заинтересованим ученицима препоручује се израда задатака донекле комплексније алгоритамске структуре и упознавање ученика са мало ширим фрагментом библиотеке одабраног програмског језика. Кроз задатке могуће је упознати ученике са сложенијим и угњежденим гранањем (на пример, одређивање агрегатног стања воде на основу температуре или оцене ученика на основу броја поена, упоређивање два датума на основу поређења година, затим месецаи на крају дана и слично). У склопу обраде петљи могуће је обрадити имплементације неколико основних алгоритама: одређивање збира,
--	--	--	--	--	--

					производа, броја елемената, минимума и максимума серије елемената, пресликавање и филтрирање серије (на пример, штампање таблице квадрата и корена, издвајање свих дана у којима је дневна температура била испод нуле), линеарна претрага серије елемената (провера да ли серија садржи елемент који задовољава одређено својство) и њихове комбинације. Да би ученици боље разумели ове алгоритме, могуће их је прво имплементирати на кратким серијама, без коришћења петље (на пример, имплементирати прво одређивање максимума пет бројева, па тек онда прећи на максимум н бројева). Ученицима је могуће приказати и алгоритме одређивања цифара у позиционом запису броја и формирања броја на основу датих цифара. У циљу једноставнијег решавања задатака, ученицима је могуће приказати напредније структуре података које савремени програмски језици подржавају: уређене парови и н-торке (на пример, пар географских координата), мапе тј. речнике (на пример, пресликавање имена ученика у број освојених поена, пресликавање имена града у пар његових географских координата) и слично. Такође, могуће је проширити скуп библиотечких функција које ученици могу да користе. Све појмове увести искључиво кроз примере употребе у смисленим задацима и избегавати приступ у коме се нови појмови уводе без јасне мотивације.
--	--	--	--	--	---

4.	По завршеној области/теми ученик ће бити у стању да: -сарађује са осталим члановима групе у одабиру теме, прикупљању и обради материјала, представљању пројектних резултата и закључака; – користи могућности које пружају рачунарске мреже у сфери комуникације и сарадње; – креира, објављује и представља дигиталне садржаје користећи расположиве алате; – вреднује процес и резултате пројектних активности.	4. ПРОЈЕКТНИ ЗАДАТАК (7)	- Фазе пројектног задатка од израде плана до представљања решења. - Израда пројектног задатка у корелацији са другим предметима. - Вредновање резултата пројектног задатка.	• Решавање проблема • Сарадња • Дигитална компетенција • Компетенција за учење • Одговорно учешће у демократском друштву • Естетичка компетенција • Комуникација	Пројектни задатак ИКТ И ДИГИТАЛНА ПИСМЕНОСТ (4) - При реализацији тематске целине нагласак је на разради пројектног задатка – од израде плана до представљања решења. Наставник планира фазе пројектног задатка у складу са временом, сложености теме, расположивим ресурсима (знања, вештине и ставови које су ученици усвојили након тематских целина ИКТ и Дигитална писменост, техничке опремљености школе и других релевантних фактора). Ученици заједно са наставником пролазе кроз све фазе рада на пројектном задатку, при чему наставник наглашава сваки корак, објашњава, иницира дискусију и предлаже решења. - При представљању фаза пројекта може послужити следећи пример: Фаза 1: представљање тема, формирање група и одабир теме; Фаза 2: Одабир материјала и средстава, разматрање додатне подршке предметног наставника у зависности од теме; Фаза 3: Планирање времена и избор стратегије за решавање задатка у складу са роком за предају рада; Фаза 4: - Прикупљање и проучавање материјала, израда задатка и припрема за излагање; Фаза 5: Представљање резултата пројектног задатка, дискусија и процена/самопроцена урађеног (наставник модерира, обезбеђује услове за што успешније излагање, усмерава дискусију и врши евалуацију урађеног са јасном повратном информацијом). - Пројектни задаци се баве реалним темама из школског или свакодневног живота. За
-----------	---	---------------------------------	---	--	--

					предвиђени број часова ове тематске целине и са добро испланираним активностима може се очекивати да ученици успешно израде и представе решење пројектног задатка. Акценат је на подстицању иницијативе и креативности, успостављању сарадничких и вредносних ставова код ученика. Циљ је развијање и неговање: поступности, повезивања и изградње сопствених стратегија учења, вршњачког учења, вредновања и самовредновања постигнућа. - Пројектни задаци подразумевају корелацију и сарадњу са наставницима осталих предмета, која се може остварити на оваквим и сличним примерима: — израда упутства или туторијала са табеларним представљањем података
--	--	--	--	--	--

МЕЂУПРЕДМЕТНО ПОВЕЗИВАЊЕ

Може се предвидети помоћу израде пројекта – сарадничко осмислишљавање и спровођење фаза пројектног задатка, самовредновње своје улоге у оквиру пројектног задатка/тима, као и развијањем дигиталних компетенција у оквиру свих других предмета.

АКТИВНОСТИ У НАСТАВНОМ ПРОЦЕСУ

Активности у наставном процесу	
Активности наставника	Активности ученика
организује час	активно учествују у реализацији часа
презентује наставне садржаје	записују
ангажује ученике, водећи рачуна о претходним знањима која поседују	анализирају
демонстрира	дискутују
користи ИКТ	закључују
подстиче ученика на активно учешће	примењују
повезује садржаје са свакодневним животом	учествују у тимском и групном раду
вреднује рад ученика	процењују наставу, рад других ученика и сопствени рад

НАЧИН ПРОВЕРЕ ОСТВАРЕНИСТИ ИСХОДА

У процесу вредновања потребно је континуирано пратити рад ученика. У настави оријентисаној на достизање исхода вреднују се и процес и продукти учења. Будући да предмет информатика и рачунарство у седмом разреду треба, првенствено да развије вештине, навике, вредносне ставове и стилове понашања, требало би и вредновање више усмерити ка праћењу и вредновању практичних радова и вежбања, а мање ка тестовима знања.

Вредновање активности, нарочито ако је тимски рад у питању, се може обавити са групом тако да се од сваког члана тражи мишљење о сопственом раду и о раду сваког члана понаособ (тзв. вршњачко оцењивање). Препоручује се да наставник са ученицима договори показатељена основу којих сви могу да прате напредак у учењу, ученици се уче да размишљају о квалитету свог рада и о томе шта треба да предузму да би свој рад унапредили. Оцењивање тако постаје инструмент за напредовање у учењу. На основу резултата праћења и вредновања, заједно са ученицима треба планирати процес учења и бирати погодне стратегије учења.

Препоручује се и оцењивање базирано на практичним радовима и вежбањима. Квизове, тестове знања и слично користити првенствено за увежбавање и утврђивање појмова и чињеничних знања, а мање за формирање коначних оцена. Креирање таквих инструмената за утврђивање градива, кад год је могуће, препустити самим ученицима, чиме се постиже вишеструки ефекат на усвајање знања и вештина.

Комбиновати различите начинаеоцењивања да би се сагледале слабе и јаке стране сваког свог ученика. Приликом сваког вредновања постигнућа потребно је ученику дати повратну информацију која помаже да разуме грешке и побољша свој резултат и учење. Потребно је да наставник резултате вредновања постигнућа својих ученика континуирано анализира и користи тако да промени део своје наставне праксе. Када је промени, потребно је да прикупи нове податке да би могао да види колико су те промене ефикасне.

ПЛАН ЕВАЛУАЦИЈЕ

Упутство за формативно и сумативно оцењивање ученика

Шта пратимо	Критеријуми оцењивања	Поступак и инструменти оцењивања	Време
Степен остварености циљева и прописаних, односно прилагођених исхода постигнућа у току савладавања програма предмета. Процењују се: вештине разумевања, примена и вредновање научених поступака и процедура; рад са подацима и рад на различитим задацима; вештине, руковање алатима и технологијама и извођење радних задатака.	Оцену одличан (5) добија ученик који: – у потпуности показује способност трансформације знања и примене у новим ситуацијама; – лако логички повезује чињенице и појмове; – самостално изводи закључке који се заснивају на подацима; – решава проблеме на нивоу стваралачког мишљења и у потпуности критички расуђује; Оцену врло добар (4) добија ученик који: – у великој мери показује способност примене знања и логички повезује чињенице и појмове; – самостално изводи закључке који се заснивају на подацима; – решава поједине проблеме на нивоу стваралачког мишљења и у знатној мери критички расуђује; Оцену добар (3) добија ученик који: – у довољној мери показује способност употребе информација у новим ситуацијама; – у знатној мери логички повезује чињенице и појмове; – већим делом самостално изводи закључке који се заснивају на подацима и делимично самостално решава поједине проблеме; – у довољној мери критички расуђује; Оцену довољан (2) добија ученик који: – знања која је остварио су на нивоу репродукције,	Свакодневно бележење активности ученика на часу (практичан рад као и усмено одговарање) у евиденције наставника: број јављања (тачни одговори): за једно јављање / тачно одрађен задатак +, за јављање више пута / више тачних задатака ++, за давање комплетног, потпуног одговора на тежа питања / проналажење других решења за задатак 5, ко не зна одговор – (три минуса 1), домаћи задаци: за 3 неодрађена домаћа задатка 1. Напомена: водити рачуна о: - свеобухватности одговора - сналажењу у одговарајућим и наменским програмима и апликацијама - хоризонталном и вертикалном повезивању градива Писане онлајн провере, квизови: Бодовање: 35-49% оцена 2 50-74% оцена 3 75.89% оцена 4 90-100% оцена 5 Групни рад (посматрање наставника, излагање група), свеска евиденције: сарадња у групи (сви чланови су укључени, сви имају задато забележено у електронским	- континуирано - након завршетка теме - по потреби

- по потреби

- по потреби

	уз минималну примену; – у мањој мери логички повезује чињенице и појмове и искључиво уз подршку наставника изводи закључке који се заснивају на подацима; – понекад је самосталан у решавању проблема и у недовољној мери критички расуђује; Недовољан (1) добија ученик који: – знања која је остварио нису ни на нивоу препознавања и не показује способност репродукције и примене; – не изводи закључке који се заснивају на подацима; – критички не расуђује;	свескама...), степен знања свих чланова групе, квалитативно и квантитативно процењивање резултата рада група (апликација, табела...). - Рад у пару (посматрање наставника, излагање парова), свеска евиденције: Прва два пара која ураде добијају + или 5 (у зависности од тежине задатка)	- по потреби
--	--	--	---------------------

Ангажовање и активности ученика у настави	Оцену одличан (5) добија ученик који: – показује изузетну самосталност уз изузетно висок степен активности и ангажовања. Оцену врло добар (4) добија ученик који: – показује велику самосталност и висок степен активности и ангажовања. Оцену добар (3) добија ученик који: – показује делимични степен активности и ангажовања. Оцену довољан (2) добија ученик који: – показује мањи степен активности и ангажовања. Недовољан (1) добија ученик који: – не показује интересовање за учешће у активностима нити ангажовање.		
---	--	--	--

ПРОЈЕКТНА НАСТАВА

Ученици заједно са наставником пролазе кроз све фазе рада на пројектном задатку, при чему наставник наглашава сваки корак, објашњава, иницира дискусију и предлаже решења.

Посебну пажњу посветити развоју међупредметних компетенција, подстицању иницијативе и креативности, успостављању сарадничких и вредносних ставова код ученика. Пројектни задаци подразумевају корелацију и сарадњу са наставницима осталих предмета.

Наставни пројекат подразумева програмирање у текстуалном програмском језику или адаптацију унапред датог програма у циљу решавања пројектног задатка. За реализацију наставног пројекта могуће је користити рачунар или други програмабилни физички уређај.

Теме наставног пројекта треба осмислити тако да подржавају функционализацију знања ученика стечених учењем различитих предмета.

НАЧИН ПРИЛАГОЂАВАЊА ПРОГРАМА УЧЕНИЦИМА КОЈИМА ЈЕ ПОТРЕБНА ДОДАТНА ПОДРШКА У ОБРАЗОВАЊУ:

- просторно, садржајно и методичко прилагођавање наставног програма (нпр. размештај седења, избор градива за учење и вежбање, прилагођавање задатака, начина и врста оцењивања, домаћих)
- што већа индивидуализација наставе, а посебно са ученицима којима је потребна додатна образовна подршка и надареним ученицима
- размена искустава и сарадња са члановима Већа и стручним сарадницима у школи...
- коришћење вршњачке подршке и помоћи у савладавању програмских садржаја
- и све друго што ће се применити у складу са конкретним случајем

Вредновање ученика са тешкоћама у развоју

Елементи вредновања:

- Однос према раду
- Праћење постављених задатака
- Уважавање других ученика и наставника, праћење правила понашања на часу, доношење прибора за рад.

ДОДАТНА НАСТАВА

Циљеви додатног рада: додатни рад је планиран за заинтересоване и талентоване ученике, за стицање знања већег обима, израду и представљање радова, ућешће у онлајн такмичењима, Дабар, Code.org...

САДРЖАЈИ ПРОГРАМА	АКТИВНОСТИ УЧЕНИКА	АКТИВНОСТИ НАСТАВНИКА	ОСНОВНИ ОБЛИЦИ ИЗВОЂЕЊА ПРОГРАМА	ЦИЉЕВИ И ЗАДАЦИ САДРЖАЈА ПРОГРАМА
ИКТ	-разговарају -учавају -закључују -анализирају	-мотивише за рад -усмерава -подстиче на размишљање, логичко закључивање, радознаlost и самосталан рад	-самосталан рад -истраживачки рад -тимски рад -рад у мањим групама	-повезивање знања и примена научног -самостално истраживање и правилно коришћење стручне литературе и штампе
ДИГИТАЛНА ПИСМЕНОСТ	-разговарају -учавају -закључују -анализирају -пишу реферате -праве паное	-мотивише за рад -усмерава -подстиче на размишљање, логичко закључивање, радознаlost и самосталан рад	самосталан рад -истраживачки рад -тимски рад -рад у мањим групама	-повезивање знања и примена научног -самостално истраживање и правилно коришћење стручне литературе и штампе
РАЧУНАРСТВО	-разговарају -учавају	-мотивише за рад -усмерава	-самосталан рад -истраживачки рад	-самостално истраживање и правилно коришћење
	-закључују -анализирају -пишу реферате -праве паное	-подстиче на размишљање, логичко закључивање, радознаlost и самосталан рад	-тимски рад -рад у мањим групама	стручне литературе и штампе повезивање знања и примена научног

ДОПУНСКА НАСТАВА

Циљеви допунске наставе су:

Допунска настава се организује за ученике који спорије усвајају знања или су били одсутни са часова и за оне који желе да утврде своје знање, са циљем разумевања, препознавања, отклањања нејасноћа и бржег и квалитетнијег усвајања знања, умења и вештина из наставног градива.

САДРЖАЈИ ПРОГРАМА	АКТИВНОСТИ УЧЕНИКА	АКТИВНОСТИ НАСТАВНИКА	ОСНОВНИ ОБЛИЦИ ИЗВОЂЕЊА ПРОГРАМА	ЦИЉЕВИ И ЗАДАЦИ САДРЖАЈА ПРОГРАМА
ИКТ	-слушају -питају -разговарају -описују	-подстиче на усвајање знања -мотивише за рад -методе рада прилагођава карактеристикама и способностима ученика	-индивидуални -фронтални	-боље разумевање, препознавање и усвајање знања
ДИГИТАЛНА ПИСМЕНОСТ	-слушају -питају -разговарају -описују	-подстиче на усвајање знања -мотивише за рад -методе рада прилагођава карактеристикама и способностима ученика	-индивидуални -фронтални	-боље разумевање, препознавање и усвајање знања
РАЧУНАРСТВО	-слушају -питају -разговарају -упоређују -показују	-подстиче на усвајање знања -мотивише за рад -методе рада прилагођава карактеристикама и способностима ученика	-индивидуални -фронтални	-боље разумевање, препознавање и усвајање знања

СЕКЦИЈЕ:**ИНФОРМАТИЧКО-ПРОГРАМЕРСКА****Недељни фонд часова: 1****Годишњи фонд часова: 36****ЦИЉ И ЗАДАЦИ**

- * Развијање логичког размишљања
- * Упознавање са програмирањем употребом онлајн платформи
- * Израда задатака сложеније алгоритамске структуре и упознавање ученика са већим бројем библиотека одабраног програмског језика
- * Припрема за такмичење у програмирању

Глобални план рада ИНФОРМАТИЧКО- ПРОГРАМЕРСКЕ СЕКЦИЈЕ V-VIII разреда основне школе

Ред. број	Назив теме	Вежбе
I	Договор о реализацији секције	2
II	Логички примери задатака	5
III	Програмирање кроз игру	2
IV	Израда задатака у програмском језику Python	6
V	Припреме за такмичење	21
УКУПНО		36

Број наст. теме	САДРЖАЈИ	АКТИВНОСТИ УЧЕНИКА	АКТИВНОСТИ НАСТАВНИКА	НАЧИН ОСТВАРИВАЊА ПРОГРАМА
I	Упознавање са планом и програмом секције. Утврђивање правила и начина рада у секцији Упознавање ученика са школским сајтом	-активно слушају, питају, упоређују, истражују, закључују, реализују задато, демонстрирају, -решавају тестове -самостално	-прати и усмерава рад ученика -организује радионице и практичан рад ученика -планира -мотивише ученике за учешће на такмичењима	-самостално постављање и решавање проблема -проблемски дијалог наставника и ученика
II	Логички начин размишљања - сајт Дабар Такмичење Дабар примери и пропозиције Такмичење Дабар примери Такмичење Дабар - први термин Такмичење Дабар – други термин	проналазе нове изворе знања, -представљају резултате и продукте свога рада на сајту школе и др. сајтовима -сарађују са другим секцијама у школи -сарађују са другим школама у граду -учествују на такмичењима	-презентују наставни садржај -прилагођава методе рада ученицима који показују интересовање за усвајање знања у већем обиму, -подстичу на размишљање, повезивање, закључивање и примену знања - организују сарадњу са осталим школама и сарадњу са институцијама локалне самоуправе	-примена аналитичке, дијалогске, демонстративне, илустративне и текстуалне методе рада -примена индивидуализова не, сарадничке, програмиране и проблемске наставе - коришћење савремених наставних средстава
III	Учимо програмирање кроз игру. Сајт code.or			
IV	Увод у програмски језик Python, инсталација Основни типови података и аритметичке операцијеПримери прављења програма Израда сопственог програма-линијски Израда сопственог програма са наредбама за гранање Употреба уграђених функција			
V	Информације везане за такмичење у организацији DMS . Припрема за шк.такмичење Школско такмичење из програмирања Израда сопственог програма са наредбама за понављање(For- петља) Припрема за општинско такмичење Општинско такмичење из програмирања Израда сопственог програма са наредбама за понављање уз услов(While-петља) Структуре података Припрема за окружно такмичење Окружно такмичење из програмирања Низови Самосталана израда програмске апликације			

РОБОТИЧКА СЕКЦИЈА

Недељни фонд часова: 1

Годишњи фонд часова: 36

ЦИЉ И ЗАДАЦИ

- * Упознавање са Мбот роботом
- * Упознавање са Мблок програмом
- * Програмирање робота

Глобални план рада РОБОТИЧКЕ СЕКЦИЈЕ V-VIII разреда основне школе

Ред. број	Назив теме	Вежбе
I	Мбот робот - програмирање	36
УКУПНО		36

Број наст. теме	САДРЖАЈИ У ОКВИРУ ТЕМЕ	АКТИВНОСТИ УЧЕНИКА	АКТИВНОСТИ НАСТАВНИКА	НАЧИН ОСТВАРИВАЊА ПРОГРАМА
I	Упознавање ученика се програмом секције М бот робот – изглед и основне функције Мблок – програм, инсталација и изглед радне површине Повезивање робота са рачунаром и пребацивање програма на робота Повезивање робота са мобилним телефоном и упознавање са командама за кретање робота на мобилном телефону	активно слушају, питају, упоређују, истражују, закључују, реализују задато,	-подстиче на истраживачки рад, буди радозналост -прилагођава методе рада ученицима који показују	-примена истраживачке, дијалогске, демонстративне, илустративне, методе практичних радова и текстуалне методе рада

Израда првог програма Програмирање РГБ диода Програмирање звука Самостално кретање робота: напред, назад, лево, десно Циклуси: понови и стално понављај Израда самосталног програма и покретање робота Команде гранања програма: ако је --- онда и ако је --- онда - -- иначе Додавање и употреба параметара Додавање и употреба блокова Сензор за праћење линије – основне функције Сензор за праћење линије израда програма Ултразвучни сензор – основне функције Ултразвучни сензор израда програма Инфрацрвени сензори – повезивање више робота Израда програма са комуникацијом више робота Кретање робота задатом трасом без праћења линије - праволинијско Кретање робота задатом трасом без праћења линије - кружно Комбинација кружног и праволинијског кретања задатом трасом Кретање по линији са напуштањем линије због обиласка препреке и враћање на линију Самостална израда програма	демонстрирају, самостално проналазе нове изворе знања, -представљају резултате и продукте свога рада на сајту школе -сарађују са другим секцијама у школи -сарађују са другим школамау граду -учествују на такмичењима	интересовање за усвајање знања у већем обиму, мотивише ученике за учешће на такмичењима - презентују наставни садржај -подстичу на размишљање, повезивање, закључивање и примену знања -прати и усмерава рад ученика -организује радионице и практичан рад ученика - организују сарадњу са осталим школама и сарадњу са институцијама локалне самоуправе	-примена индивидуализоване, сарадничке, програмиране и проблемске наставе - коришћење савремених наставних средстава -самостално постављање и решавање проблема -проблемски дијалог наставника и ученика
---	--	---	--

Godišnji fond časova: 72

Nedeljni fond časova: 2

Cilj učenja predmet Fizike jeste da svi učenici:

- Steknu bazičnu jezičku i naučnu pismenost;
- Osposobe se da rešavaju probleme i zadatke u novim i nepoznatim situacijama;
- Obrazlože svoje mišljenje u okviru diskusije;
- Upoznaju prirodne pojave i osnovne prirodne zakone i njihovu primenu u svakodnevnom životu;
- Razviju motivisanost za učenje i napreduju ka dostizanju odgovarajućih standarda.

Planirani broj časova po temama i vreme realizacije:

➤ **Planirani broj časova po temama i vreme realizacije:**

Redni broj i naziv nastavne oblasti/ teme	Broj časova	Broj časova za lab. vežbe	Ukupšn broj časova za nastavnu oblast/temu	Vreme realizacije teme
1. Uvod u fiziku	4	-	4	septembar
2. Kretanje	13	1	14	septembar, oktobar
3. Sila	14	-	14	novembar, decembar
4. Merenje	8	5	13	januar, februar, mart
5. Masa I Gustina	11	4	15	airil, maj
6. Pritisak	11	1	12	maj, jun
	61	11	72	

Redni broj	Ishodi	Teme / oblasti	Sadržaji programa	Međupredmetne kompetencije	Način i postupci ostvarivanje programa
1	Po završetku razreda učenik će biti u stanju da: – objašnjava uzajamno delovanje tela u neposrednom dodiru (promena brzine, pravca i smera kretanja, deformacija tela) i uzajamno delovanje tela koja nisu u neposrednom dodiru (gravitaciono, električno i magnetno delovanje);	Uvod u fiziku	Fizika kao prirodna nauka. Fizika i matematika. Fizika i tehnika. Fizika i medicina. Metode istraživanja u fizici (posmatranje, merenje, ogled...) Ogledi koji ilustruju različite fizičke pojave (iz svakodnevnog života). <i>Demonstracioni ogledi:</i> – Kako saviti mlaz vode? – Mehuri od sapunice imaju oblik sfere, zašto? – Magnetno delovanje – Napravi dugu. – Opišimo lik predmeta u ravnom i sfernom ogledalu. Uloga merenja u fizici i u svakodnevnom životu (merenje vremena, dužine, površine i zapremine...).	-Kompetencija za učenje -Komunikacija -Saradnja	Postupnost (od jednostavnog ka složenom) pri upoznavanju novih pojmova i formulisanju zakona. Očiglednost pri izlaganju nastavnih sadržaja (uz svaku tematsku celinu predviđeno je više demonstracionih ogleda, a u nedostatku nastavnih sredstava moguće je koristiti i simulacije). Povezanost nastavnih sadržaja sa pojavama u svakodnevnom životu.

2	-razlikuje vrste kretanja prema obliku putanje i prema promeni brzine i određuje srednju brzinu; – izražava fizičke veličine u odgovarajućim mernim jedinicama međunarodnog sistema (SI) i razlikuje osnovne i izvedene fizičke veličine, pretvara veće jedinice u manje i obrnuto (koristi prefikse mikro, mili, kilo, mega) -rešava kvalitativne, kvantitativne i grafičke zadatke (brzina, težina, gustina, pritisak)	Kretanje	Kretanje u svakodnevnom životu. Relativnost kretanja. Pojmovi i veličine kojima se opisuje kretanje (putanja, put, vreme, brzina, pravac i smer kretanja). Vektorski karakter brzine. Podela kretanja prema obliku putanje i brzini tela. Zavisnost pređenog puta i brzine od vremena kod ravnomernog pravolinijskog kretanja. Promenljivo pravolinijsko kretanje. Srednja brzina. <i>Demonstracioni ogledi:</i> – Kretanje kuglice po Galilejevom žljebu. – Kretanje mehura vazduha (ili kuglice) kroz vertikalno postavljenu dugu providnu cev sa	-Kompetencija za učenje -Komunikacija -Rad sa podacima i informacijama -Rešavanje problema -Saradnja	<i>Izlaganjem sadržaja teme uz odgovarajuće demonstracione ogleda :</i> Kako uz svaku tematsku celinu idu demonstracioni ogledi, učenici će spontano pratiti tok posmatrane pojave, a na nastavniku je da navede učenika da svojim rečima, na osnovu sopstvenog rasuđivanja, opiše pojavu koju posmatra. Posle toga, nastavnik, koristeći precizni jezik fizike, definiše nove pojmove (veličine) i rečima
---	---	-----------------	--	---	--

	čvrstih tela i tečnosti...).		tečnošću. Laboratorijska vežbe 1 . Određivanje srednje brzine promenljivog kretanja tela i stalne brzine ravnomernog kretanja pomoću staklene cevi sa mehurom (ili kuglicom).		formuliše zakon I pojave. Kada se prođe kroz sve etape u izlaganju sadržaja teme (ogled, učenikov opis pojave, definisanje pojmova i formulisanje zakona), prelazi
3	–objašnjava uzajamno delovanje tela u neposrednom dodiru (promena brzine, pravca i smera kretanja, deformacija tela) i uzajamno delovanje tela koja nisu u neposrednom dodiru (gravitaciono, električno i magnetno delovanje); –razlikuje delovanje sile Zemljine teže od težine tela; –razlikuje masu i težinu tela, prepoznaje ih u svakodnevnom životu i rešava različite problemske zadatke (problem situacije); – demonstrira uticaj trenja i otpora sredine na kretanje tela i primenjuje dobre i loše strane ovih pojava u	Sila	Uzajamno delovanje dva tela u neposrednom dodiru i posledice takvog delovanja: pokretanje, zaustavljanje i promena brzine tela, deformacija tela (istezanje, sabijanje, savijanje), trenje pri kretanju tela po horizontalnoj podlozi i otpor pri kretanju tela kroz vodu i vazduh. Uzajamno delovanje dva tela koja nisu u neposrednom dodiru (gravitaciono, električno, magnetno). Sila kao mera uzajamnog delovanja dva tela, pravac i smer delovanja. Vektorski karakter sile. Slaganje sila istog pravca. Procena intenziteta sile demonstracionim dinamometrom. Sila Zemljine teže. Težina tela kao posledica delovanja sile Zemljine teže. <i>Demonstracioni ogledi.</i>	-Kompetencija za učenje -Komunikacija -Rad sa podacima i informacijama -Rešavanje problema -Saradnja	Se, ako je moguće, na prezentovanje zakona u matematičkoj formi. <i>Rešavanjem kvalitativnih i kvantitativnih problema kao i problem-situacija:</i> Pri rešavanju kvantitativnih (računskih) zadataka iz fizike, u zadatku prvo treba na pravi način sagledati fizičke sadržaje, pa tek posle toga preći na matematičko formulisanje i izračunavanje. Naime, rešavanje zadataka odvija se kroz tri etape: fizička analiza zadatka, matematičko izračunavanje i diskusija rezultata. U prvoj etapi uočavaju se fizičke pojave na koje se odnosi

svakodnevnom životu; –demonstrira pojavu deformacije tela pod dejstvom sile, uzajamno delovanje naelektrisanih tela i uzajamno delovanje magneta –izražava fizičke veličine u odgovarajućim mernim jedinicama međunarodnog sistema (SI) i razlikuje osnovne i izvedene fizičke veličine, pretvara veće jedinice u manje i obrnuto (koristi	– Istezanje i sabijanje elastične opruge. Trenje pri klizanju i kotrljanju. Slobodno padanje. – Privlačenje i odbijanje naelektrisanih tela. – Privlačenje i odbijanje magneta.	zadatak, a zatim se nabrajaju i rečima iskazuju zakoni po kojima se pojave odvijaju. U drugoj
---	--	--

	prefikse mikro, mili, kilo, mega); - rešava kvalitativne, kvantitativne i grafičke zadatke (sila, težina...)				etapi se, na osnovu matematičke forme zakona, izračunava vrednost tražene veličine. U trećoj etapi traži se fizičko tumačenje dobijenog rezultata.
4	– izražava fizičke veličine u odgovarajućim mernim jedinicama međunarodnog sistema (SI) i razlikuje osnovne i izvedene fizičke veličine, pretvara veće jedinice u manje i obrnuto (koristi prefikse mikro, mili, kilo, mega); – procenjuje vrednost najmanjeg podeoka kod mernih instrumenata (odnosno, tačnost merenja); – meri težinu, dužinu, vreme, zairemin u i masu i na osnovu merenih vrednosti određuje gustinu i pritisak; – određuje srednju vrednost merene veličine i grešku merenja; – rešava kvalitativne, kvantitativne i grafičke zadatke (brzina, težina, gustina, pritisak čvrstih tela i tečnosti...).	Merenje	Osnovne i izvedene fizičke veličine i njihove jedinice (prefiksi mikro, mili, kilo, mega). Međunarodni sistem mera. Merila i merni instrumenti (opseg i tačnost). Direktno i indirektno merenje. Pojam srednje vrednosti merene veličine i greške merenja pri direktnim merenjima. <i>Demonstracioni ogledi.</i> – Merenje dužine (metarska traka, lenjir), zairemine (menzura) i vremena (časovnik, hronometar). – Prikazivanje nekih mernih instrumenata (vaga, termometri, električni instrumenti). Laboratorijske vežbe 1. Merenje dimenzija tela lenjirom sa milimetarskom iodelom. 2. Merenje zairemine čvrstih tela neiravilnog oblika iomoću menzure. 3. Merenje elastične sile pri istežanju i sabijanju opruge.	-Komietencija za učenje -Komunikacija -Preduzimljivost i orijentacija ka ireduzetništvu -Rad sa ioadacima i informacijama -Rešavanje problema -Saradnja -Digitalna komietencija -Odgovoran odnos prema zdravlju	U cilju razvijanja prirodno-naučne pismenosti nastavnika instistira na sistematskom korišćenju jedinica mere fizičkih veličina SI (međunarodni sistem jedinica). Laboratorijskim vežbama : Laboratorijske vežbe čine sastavni deo redovne nastave. Čas vežbi sastoji se iz: uvodnog dela, merenja i Zapisivanja I podataka dobijenih merenjima, analize i diskusije dobijenih rezultata, izvođenja

			4. Merenje sile trenja pri klizanju ili kotrljanju tela po ravnoj podlozi.		časa nastavnika:
5	– demonstrira pojavu inercije tela, deformacije tela pod dejstvom sile, uzajamno delovanje naelektrisanih tela i uzajamno delovanje magneta, pritisak čvrstih tela i tečnosti; – povezuje masu i inerciju, razlikuje masu i težinu tela, prepoznaje ih u svakodnevnom	Masa i Gustina	Inertnost tela. Zakon inercije (Prvi Njutnov zakon mehanike). Masa tela na osnovu pojma o inertnosti i o uzajamnom delovanju tela. Masa i težina kao različiti pojmovi. Merenje mase tela vagom. Gustina tela. Srednja gustina tela. Određivanje gustine čvrstih tela.	-Kompetencija za učenje -Komunikacija -Preduzimljivost i orijentacija ka preduzetništvu -Rad sa podacima i informacijama -Rešavanje problema -Saradnja	– obnavlja delove gradiva koji su obrađeni na časovima predavanja, a odnose se na datu vežbu (definicija veličine koja se određuje i metod koji se koristi da bi se

životu i rešava različite problemske zadatke (problem situacije);		Određivanje gustine tečnosti merenjem njene mase i zairemine. <i>Demonstracioni ogledi.</i> – Ilustrovanje inertnosti tela. – Sudari dveju kugli (a) iste veličine, istog materijala, (b) različite veličine, istog materijala, (v) iste veličine, različitog materijala. – Merenje mase vagom. – Tečnosti različitih gustina u istom sudu – „tečni sendvič“ – Suvo grožđe u gaziranoj vodi. – Mandarina sa korom i bez kore u vodi. Laboratorijske vežbe 1. Određivanje gustine čvrstih tela pravilnog i nepravilnog oblika. 2. Određivanje gustine tečnosti merenjem njene mase i zairemine. 3. Kalibrisanje elastične opruge i merenje težine tela dinamometrom.	-Digitalna kompetencija - Odgovoran odnos prema okolini	veličina odredila), – obraća pažnju na činjenicu da svako merenje prati odgovarajuća greška i ukazuje na njene moguće izvore, – upoznaje učenike s mernim instrumentima i obučava ih da pažljivo rukuju laboratorijskim inventarom, – ukazuje učenicima na mere predostrožnosti, kojih se moraju pridržavati radi sopstvene sigurnosti. Dok učenici vrše merenja, nastavnik aktivno prati njihov rad, diskretno ih nadgleda i, kad zatreba, objašnjava im i pomaže. Pri unošenju rezultata merenja u đачku svesku,
--	--	--	---	--

6.	– demonstrira pojavu inercije tela, deformacije tela i od dejstvom sile, uzajamno delovanje naelektrisanih tela i uzajamno delovanje magneta, iritisak čvrstih tela i tečnosti; – razlikuje prenošenje sile pritiska kroz čvrsta tela i tečnosti i navodi primere primene (hidraulična presa, kočnice automobila, hodanje po snegu...); – poznaje primenu hidrostatskog pritiska (princip rada vodovoda, fontane);	Pritisak	Pritisak čvrstih tela. Pritisak u mirnoj tečnosti. Hidrostatski pritisak. Spojeni sudovi. Atmosferski pritisak. Toričeljev ogled. Zavisnost atmosferskog pritiska od nadmorske visine. Barometri. Prenošenje spoljnog pritiska kroz tečnosti i gasove u zatvorenim sudovima. Paskalov zakon i njegova primena. Demonstracioni ogledi. – Zavisnost pritiska čvrstih tela od veličine dodirne površine i od težine tela. – Prenošenje pritiska kroz tečnost (staklena	-Kompetencija za učenje -Komunikacija -Preduzimljivost i orijentacija ka preduzetništvu -Rad sa podacima i informacijama -Rešavanje problema -Saradnja -Odgovoran odnos prema zdravlju	procenu greške treba vršiti samo za direktno merene veličine, a ne i za veličine koje se posredno određuju.
----	--	-----------------	---	---	--

– izražava fizičke veličine u odgovarajućim mernim jedinicama međunarodnog sistema (SI) i razlikuje osnovne i izvedene fizičke veličine, pretvara veće jedinice u manje i obrnuto (koristi prefikse mikro, mili, kilo, mega); – meri težinu, dužinu, vreme, zapreminu i masu i na osnovu merenih vrednosti određuje gustinu i pritisak; – rešava kvalitativne, kvantitativne i grafičke zadatke (brzina, težina, gustina, pritisak čvrstih tela i tečnosti...).	cev s membranom, Heronova boca, spojeni sudovi). – Hidraulična presa (npr. dva medicinska injekciona šprica različitih poirečnih preseka spojena silikonskim crevom). – Ogledi koji ilustruju razliku pritisaka vazduha (kako se vazduh može „videti“, kako sveća može da gori pod vodom). – Ogledi koji ilustruju delovanje atmosferskog pritiska. Laboratorijska vežba 1. Određivanje zavisnosti hidrostatičkog pritiska od dubine vode		
---	--	--	--

MEĐUPREDMETNE KOMPETENCIJE I MEĐUPREDMETNO POVEZIVANJE:

Unutar predmeta:

- korelacija sa gradivom unutar predmeta

Između predmeta:

- srpski jezik i književnost – rad sa tekstom i obrada teksta prilikom izrade prezentacija, čitanje i razumevanje teksta, izdvajanje

ključnih reči i najvažnijih pojmova

- matematika – rad sa tabelama, rešavanje računskih zadataka, grafičkih zadataka

- informatika i računarstvo – primena IKT tehnologija u izradi domaćih zadataka, prikupljanju podataka i informacija, fotografija i video klipova

- likovna kultura – izrada panoa, plakata, crteža, modela

- geografija – orijentacija u prostoru

- biologija - energetska vrednost unosa hrane (kao mali projekat)

- tehničko obrazovanje- merenje dužine, mikrometarsko merilo i pomično merilo

- fizičko vaspitanje- brzina, merenje brzine, trčanje na 100m, merenje vremena

- istorija - vremenski periodi u kome su živeli poznati naučnici: Njutn, Galilej, Kopernik...

NAČIN PROVERE OSTVARENOSTI ISHODA

Proces praćenja i vrednovanja učenika treba započeti inicijalnom procenom nivoa postignuća učenika. Ovaj test je instrument provere predznanja i potencijala učenika.

Nastavnik kontinuirano prati rad svakog učenika kroz proveravanje njegovih usvojenih znanja, stečenih na osnovu svih oblika nastave: demonstracionih ogleda (pre svega onih realizovanih primenom predvidi-posmatraj-objasni nastavne strategije), predavanja i aktivnog učešća u radu, rešavanja kvantitativnih, kvalitativnih, grafičkih, praktičnih i istraživačkih zadataka, projektne nastave i laboratorijskih vežbi.

Kontinuirano se pratiti i vrednuje znanje, veštine i stavovi učenika pomoću **usmenog ispitivanja, kratkih pismenih provera, kontrolnih vežbi, proverom praktičnih veština**, kao i **vrednovanjem učešća i produkta projektne nastave**. Nastavnik treba da omogući učenicima da iskažu sopstvena razmišljanja o nekim fizičkim pojavama i da to adekvatno vrednuje.

Na početku školske godine, potrebno je sprovesti **inicijalni test**. Ovaj test je instrument provere predznanja i potencijala učenika.

Učenike treba osposobljavati i ohrabrivati da procenjuju sopstveni napredak u ostvarivanju ishoda predmeta, kao i napredak i drugih učenika (različite ankete, skale procene, tabele i sl.)

PROCENA OSTVARENOSTI STANDARDA

U toku školske godine biće realizovane dve procene ostvarenosti standarda: na kraju prvog polugodišta i na kraju školske godine (ova procena obuhvata čitavo gradivo). Učenici će rešavati testove izrađene po standardima, koji će se sastojati od deset pitanja i to: 5 na osnovnom, 3 na srednjem i 2 na naprednom nivou. Učenici će raditi testpodeljeni u dve grupe. Rezultati će biti prikazani tabelarnim prikazom procene ostvarenosti standarda io nivoima.

Provera ostvarenosti standarda učeničkih postignuća (ostvarenosti ishoda)			
Šta pratimo	Postupak i instrumenti ocenjivanja	Kriterijumi	Vreme

Stepen ostvarenosti ciljeva i priisanih, odnosno prilagođenih standarda postignuća u toku savladavanja programa predmeta;	Procenjuju se: veštine izražavanja i saoištavanja; razumevanje, Primena i vrednovanje naučenih postupaka i procedura; rad sa podacima i rad na različitim vrstama tekstova; umetničko izražavanje; veštine, rukovanje priborom, alatom i	Ocenu odličan (5) dobija učenik koji: – u potpunosti pokazuje sposobnost transformacije znanja i primene u novim situacijama; – lako logički povezuje činjenice i pojmove; – samostalno izvodi zaključke koji se zasnivaju na podacima; – rešava probleme na nivou stvaralačkog mišljenja i u potpunosti kritički rasuđuje;	- Svakodnevno beleženje aktivnosti učenika na času u svesku evidencije nastavnika - Usmeno odgovaranje, sveska evidencije nastavnika -Redovnost donošenja domaćeg zadatka,	Broj javljanja: Za javljanje + Za javljanje više puta + + Za davanje kompletnog, potpunog odgovora na teža pitanja ili rešavanje složenijih računskih zadataka + 5 Ko ne zna odgovor -	Svakodnevno beleženje tokom godine
		Ocenu vrlo dobar (4) dobija učenik koji: – u velikoj meri pokazuje sposobnost primene znanja i logički povezuje činjenice i pojmove; – samostalno izvodi zaključke koji se zasnivaju na podacima; – rešava pojedine probleme na nivou stvaralačkog mišljenja i u znatnoj meri kritički rasuđuje	sveska evidencije - Pisane provere, sveska evidencije - Grupni rad (posmatranje nastavnika, izlaganje grupa), sveska evidencije Rad u paru	Učestalost po mesecima	Presek stanja po tromesečju
				Sveobuhvatnost odgovor Horizontalno i vertikalno povezivanje gradiva	Po potrebi, bar jednom u polugodištu
				Za tri nedonošenja domaćeg -1 u svesku Pregledanje sveski	Svakodnevno tokom godine praćenje/ presek stanja za tromesečje Na kraju nastavne godine

	Ocenu dobar (3) dobija učenik koji: – u dovoljnoj meri pokazuje sposobnost upotrebe informacija u novim situacijama; – u znatnoj meri logički povezuje činjenice i pojmove; – većim delom samostalno izvodi zaključke koji se zasnivaju na podacima i delimično samostalno rešava pojedine probleme; – u dovoljnoj meri kritički rasuđuje;	(posmatranje nastavnika, izlaganje parova), sveska evidencije -laboratorijske vežbe, sveska evidencije	Bodovanje3 5-49%-2 50-74%-3 75.89%-4 90-100%-5	Nakon svake teme
--	--	---	---	-------------------------

		Ocenu dovoljan (2) dobija učenik koji: – znanja koja je ostvario su na nivou reprodukcije, uz minimalnu primenu; – u manjoj meri logički povezuje činjenice i pojmove i isključivo uz podršku nastavnika izvodi zaključke koji se zasnivaju na podacima; – ponekad je samostalan u rešavanju problema i u nedovoljnoj meri kritički rasuđuje;		Saradnja u grupi (svi članovi su uključeni, svi imaju zadato zabeleženo u sveskama...) Stepen znanja svih članova grupe Kvalitativno i kvantitativno procenjivanje rezultata rada grupa (pano, tabela...)	Po potrebi
		Nedovoljan (1) dobija učenik koji: – znanja koja je ostvario nisu ni na nivou prepoznavanja i ne pokazuje sposobnost reprodukcije i primene; – ne izvodi zaključke koji se zasnivaju na podacima; – kritički ne rasuđuje;			Po potrebi
					Na kraju školske godine
Angažovanje učenika u nastavi.	Odgovor na odnos prema radu, postavljenim zadacima, i iskazano	– pokazuje izuzetnu samostalnost uz izuzetno visok stepen aktivnosti i angažovanja. (5)	Vođenje evidencije od strane nastavnika o: -Broju javljanja na časovima -Broju uspešnosti u grupnom radu, radu u	-Sve što je rađeno na času nalazi se u sveskama -Broj i kvalitet dobrovoljnog učešća u raznim nastavnim i vannastavnim aktivnostima (takmičenja, izrada panoa,	-Presek stanja po tromesečjima
		– pokazuje veliku samostalnost i visok stepen aktivnosti i angažovanja. (4)			
		– pokazuje delimični stepen aktivnosti i angažovanja(3)			

		– pokazuje manji stepen aktivnosti i angažovanja. (2)	paru	kratko predavanje, vođenje kviza, izrada asocijacija...)	
		– ne pokazuje interesovanje za učešće u aktivnostima niti angažovanje (1)	-Učešću na takmičenjima, poseta kulturno- istorijskim institucijama -Nesebičnom pružanju pomoći drugim učenicima.		

PREGLED STANDARDA POSTIGNUĆA UČENIKA ČIME SE OSTVARIVANJE PLANIRA KROZ REALIZACIJU NASTAVE I UČENJA PREDMETA FIZIKA U ŠESTOM RAZREDU

Oblasti: Sile; Kretanje; Merenje; Energija i toplota; Matematičke osnove fizike i Eksperiment.

Sledeći iskazi opisuju šta učenik/učenica zna i ume:

Osnovni nivo	Srednji nivo	Nšpredni nivo
<u>1.1 . SILE</u> FI.1.1.1. ume da prepozna gravitacionu silu i silu trenja koje deluju na tela koja miruju ili se kreću ravnomerno FI .1.1 .2 . ume da prepozna smer delovanja magnetne i elektrostatičke sile FI .1.1 .3 . razume principe spojenih Sudova <u>1.2 . KRETANJE</u> FI .1.2 .1 . ume da prepozna vrstu kretanja prema obliku putanje FI .1 .2.2 . ume da prepozna ravnomerno kretanje	<u>2.1. SILE</u> FI .2 .1.1 . ume da prepozna elastičnu silu, silu potiska i osobine inercije FI .2.1 .2 . zna osnovne osobine gravitacione i elastične sile FI .2 .1 .5 . razume i primenjuje koncept gustine FI .2 .1 .6 . zna da hidrostatički pritisak zavisi od visine stuba fluida <u>2.2 . KRETANJE</u> FI .2.2.2 .zna šta je mehaničko kretanje i koje ga fizičke veličine opisuju <u>2.4 . MERENJE</u> FI .2 .4 .1 . ume da koristi važnije izvedene jedinice SI i zna njihove oznake	<u>3.1. 1 .zna šta je pritisak čvrstih tela i od čega zavisi</u> FI .3 .1 .4 razume i primenjuje koncept pritiska u fluidima <u>3.2. KRETANJE</u> FI .3 .2 .1 . ume da primeni odnose između fizičkih veličina koje opisuju ravnomerno promenljivo pravolinijsko kretanje <u>3.4 . MERENJE</u>

FI .1 .2 .3 . ume da izračuna srednju brzinu, pređeni put ili proteklo vreme ako su mu poznate druge dve veličine <u>1.4. MERENJE</u> FI .1.4.1 . ume da čita mernu skalu i zna da odredi vrednost najmanjeg podeoka FI.1.4.2. ume da izabere merila i instrumente za merenje dužine, mase,	FI .2.4.2 . ume da prepozna dozvoljene jedinice mere izvan SI, npr. litar ili tonu FI .2 .4.3 . ume da koristi prefikse i pretvara brojne vrednosti fizičkih veličina iz jedne jedinice u drugu, npr. kilometre u metre FI .2 .4.4 . zna kada merenja ponavljamo više puta <u>2.6. MATEMATIČKE OSNOVE FIZIKE</u> FI .2 .6.1 . razume i primenjuje osnovne matematičke formulacije	FI .3.4.1 . ume da pretvara jedinice izvedenih fizičkih veličina u odgovarajuće jedinice SI sistema FI .3.4.3 . zna šta je greška merenja <u>3.7. EKSPERIMENT</u> FI.3.7.1. ume da donese relevantan zaključak na osnovu rezultata merenja FI .3.7.2 . ume da prepozna pitanje na koje možemo da odgovorimo posmatranjem ili
---	---	--

zapremine , temperature i vremena FI.1.4.3. zna da koristi osnovne jedinice za dužinu, masu, zapreminu, temperaturu i vreme FI .1 .4.4 . ume da preiozna jedinice za brzinu FI .1 .4 .5 . zna osnovna pravila merenja, npr. nula vage, horizontalni položaj, zategnuta merna traka FI .1 .4 .6 . zna da meri dužinu, masu, zapreminu, temperaturu i vreme <u>1.7. EKSPERIMENT</u> FI .1.7 .1 . ionicuje manuelne sposobnosti potrebne za rad u laboratoriji FI.1.7.2. ume da se pridržava osnovnih pravila i ponašanja u laboratoriji	odnosa i zakonitosti u fizici, npr. direktnu i obrnutu proporcionalnost FI .2.6 .2 . ume da preiozna vektorske fizičke veličine, npr. brzinu i silu FI .2 .6 .3 . ume da koristi i interpretira tabelarni i grafički prikaz zavisnosti fizičkih veličina <u>2.7. EKSPERIMENT</u> FI .2 .7 .1 . ume tabelarno i grafički da prikaže rezultate posmatranja ili merenja FI .2.7 .2 . ume da vrši jednostavna uopštavanja i sistematizaciju rezultata FI .2 .7 .3 . ume da realizuje eksperiment po uputstvu	eksperimentom
--	---	----------------------

PROJEKTNA NASTAVA

- Projektna nastava, kao jedan od oblika rada, obuhvata pripremu, izradu projekta, prezentaciju i diskusiju. Projekat izrade izvedu učenici po grupama uz asistenciju nastavnika. Ovakav način rada podrazumeva aktivno učešće svakog učenika u grupi u okviru prikupljanja podataka, izvođenje eksperimenata, merenja, obrade rezultata, priprema prezentacije i prezentovanje. Rezultat ovakvog načina rada je aktivno sticanje znanja o fizičkim pojavama kroz istraživanje.
- Planirana se projektna nastava u oblastima: Sila i Merenje
- Planirani su istraživački domaći zadaci, na primer u oblasti Masa i gustina planiran je istraživački domaći zadatak “Zašto jabuke ne tonu u vodi”
- Podsticanje vršnjačkog učenja u različitim fazama nastave i učenja, posebno kroz projektnu nastavu, rad na istraživačkim zadacima, prilikom međusobnog procenjivanja postignuća učenika, tokom realizacije radionica, uključivanjem učenika u vannastavne aktivnosti promocije i popularizacije prirodnih nauka...
- Planirani su različiti tipovi domaćih zadataka (klasični – kvalitativni i kvantitativni zadaci, praktični, istraživački, uz upotrebu IKT-a), pri čemu nastavnik vodi računa o nivou složenosti zadataka, ali i o njihovoj motivacionoj funkciji. S obzirom da kroz izradu domaćeg zadatka učenici proveravaju stepen razumevanja usvojenog sadržaja, korektnost urađenog domaćeg zadatka biće proverena na narednom času.

NAČINI PRILAGOĐAVANJA PROGRAMA NASTAVE I UČENJA UČENICIMA KOJIMA JE POTREBNA DODATNA OBRAZOVNA PODRŠKA:

U skladu sa utvrđenim potrebama izvršiti individualizaciju nastave i obezbediti dodatnu obrazovnu podršku:

- Prostorno, sadržajno i metodičko prilagođavanje nastavnog programa (npr. razmeštaj sedenja, izbor gradiva i prilagođavanje zadataka, načina i vrsta ocenjivanja...);
- Korišćenje vršnjačke podrške i pomoći u ostvarivanju prilagođenih ishoda i razvijanju kompetencija;
- Razmena iskustava i saradnja sa članovima odgovarajućih stručnih veća i timova u školi.

HISTORIJA

Razred: **šesti**

Nedeljni fond časova: **2**

Godišnji fond časova: **72**

Jezik nastave: Bosanski jezik

Cilj: Cilj učenja historije je da učenik, izučavajući historijske događaje, pojave, procese i ličnosti, stekne osnovna istorijska znanja i kompetencije neophodne za razumevanje savremenog svijeta, razvije vještine kritičkog mišljenja i odgovoran odnos prema sebi, sopstvenom i nacionalnom identitetu, kulturno-istorijskom nasleđu, društvu i državi u kojoj živi.

Zadaci nastave historije su da učenici, uočavajući uzročno-posledične veze, razumeju historijske tokove i procese, ulogu istaknutih ličnosti koje su odredile razvoj ljudskog društva, i da poznaju nacionalnu i opštu historiju (političku, ekonomsku, kulturnu...), kao i historiju susednih naroda.

Operativni zadaci:

- razumevanje pojma "srednji vijek" i osnovnih odlika tog historijskog perioda
- razumevanje osnovnih odlika feudalnog društva
- sticanje znanja o najznačajnijim državama srednjevijekovne Evrope
- sticanje znanja o srpskim srednjevijekovnim državama
- sticanje znanja o ličnostima koje su obeležile srijednji vek
- razumevanje uloge religije u društvu srijednjeg veka
- upoznavanje kulturnih i tehničkih dostignuća srijednjeg veka
- korišćenje historijskih karata za taj period
- podsticanje učenika na korišćenje historijskih izvora

ISHODI	OBLASTI/TEME	SADRŽAJI
obrazloži uzroke i posljedice historijskih događaja na konkretnim primerima; poredi historijske pojave; navede najznačajnije posljedice nastanka i razvoja država u Evropi i Sredozemlju u srijednjem i ranom novom vijeku; na osnovu datih primera, izvodi zaključak o povezanosti nacionalne historije sa regionalnom i evropskom (na planu politike, ekonomskih prilika, društvenih i kulturnih pojava); sagleda značaj i ulogu istaknutih ličnosti u datom historijskom kontekstu; prikazuje na historijskoj karti dinamiku različitih historijskih pojava i promena; na historijskoj karti locira pravce migracija i prostor naseljen Srbima i njihovim susedima u srednjem i ranom novom vijeku	OSNOVI PROUČAVANJA PROŠLOSTI	Osnovne odlike perioda srijednjeg veka i novog vijeka (pojmovi <i>srednji vijek, novi vijek, predindustrijsko doba</i>, hronološki i prostorni okviri). Historijski izvori za historiju srednjeg vijeka i ranog novog vijeka i njihova saznajna vrednost (pisani i materijalni).
	EVROPA, SREDOZEMLJE I SRPSKE ZEMLJE U RANOM SREDNjem VIJEKU	Velika seoba naroda i stvaranje novih država u Evropi (germanska i slovenska plemena, Bugari, Mađari, Vikinzi). Najznačajnije države ranog srednjeg vijeka (Franačka država, Bizantijsko carstvo, Arabljeni). Religija u ranom srednjem vijeku (hristijanizacija i hrišćanska crkva, Veliki raskol, islam). Feudalno društvo (društvene kategorije, vazalni odnosi). Srpske zemlje i Balkanski poluotok (doseljavanje Srba i Hrvata, odnosi sa starosedeocima i susedima, formiranje srpskih zemalja, hristijanizacija, širenje pismenosti).

identifikuje razlike između tipova državnog uređenja u periodu srednjeg i ranog novog vijeka; izvodi zaključak o značaju srpske srednjovjekovne državnosti i izdvaja najistaknutije vladarske porodice; poredi položaj i način života žena i muškaraca, različitih životnih dobi, pripadnika postojećih društvenih slojeva, u srednjem i ranom novom vijeku; razlikuje osnovna obeležja i identifikuje najznačajnije posledice nastanka i širenja različitih verskih učenja u srednjem i ranom novom vijeku; na ponuđenim primerima, razlikuje legende i mitove od historijskih činjenica, kao i historijske od legendarnih ličnosti; obrazlaže najvažnije posledice naučno-tehničkih otkrića u periodu srednjeg i ranog novog vijeka; identifikuje osnovne odlike ipromene u načinu proizvodnje u srednjem i ranom novom vijeku; ilustruje primerima značaj prožimanja različitih civilizacija; razlikuje spomenike različitih epoha, sa posebnim osvrtom na one ulokalnoj sredini; ilustruje primerima važnost uticaja političkih, privrednih, naučnih i	EVROPA, SREDOZEMLJE I SRPSKE ZEMLJE U POZNOM SREDNJEM VIJEKU	Istaknute ličnosti: Justinijan, Karlo Veliki, Vlastimir, car Simeon, Jovan Vladimir, Vasilije II, kralj Mihailo, Ćirilo i Metodije Državno uređenje (tipovi evropskih monarhija; republika). Susreti i prožimanja civilizacija i naroda (hrišćanstvo, islam, judaizam, Krstaški ratovi). Srpske zemlje i susedi (kraljevina i carstvo, despotovina, autokefalna crkva, odnosi sa Bizantijom, Ugarskom, Bugarskom, Venecijom, osmanska osvajanja u jugoistočnoj Evropi). Svakodnevni život u Evropi i srpskim zemljama (dvor i dvorski život, život na selu i gradu – zanimanja, rodni odnosi, pravoverje i jeresi, kuga). Opšte odlike srednjovjekovne kulture (verski karakter kulture, viteška kultura, kulturne oblasti, škole i univerziteti, pronalasci; pisana i vizuelna kultura kod Srba, legende) Istaknute ličnosti: Fridrih Barbarosa, Ričard Lavlje Srce, Saladin, Stefan Nemanja, Stefan Prvovenčani, Sava Nemanjić, kralj Milutin, Stefan Dušan, knez Lazar i kneginja Milica, Tvrtko I Kotromanić, Stefan Lazarević, despot Đurađ, Skenderbeg, Balšići, Crnojevići, Mehmed Osvajač.
--	--	---

kulturnih tekovina srednjeg i ranog novog vijeka u savremenom društvu; koristeći IKT, samostalno ili u grupi, prezentuje rezultate elementarnog istraživanja zasnovanog na korišćenju odabranih istorijskih izvora i literature; poveže vizuelne i tekstualne informacije sa odgovarajućim istorijskim kontekstom (hronološki, politički, društveni, kulturni); učestvuje u organizovanju i sprovođenju zajedničkih školskih aktivnosti vezanih za razvoj kulture sećanja.	EVROPA, SVIJET I SRPSKE ZEMLJE U RANOM NOVOM VEKU (Predindustrijsko doba)	Predindustrijsko doba (hronološki okviri, naučna i tehnička otkrića, štampa, promene u načinu proizvodnje, bankarstvo, uspon gradova – primeri Firence, Venecije, Antverpena...). Velika geografska otkrića i kolonizacija (istaknuti moreplovci i njihova putovanja, susret sa vanevropskim civilizacijama. Osnovna obeležja humanizma i renesanse; književnost, politička misao, promene u svakodnevnom životu, običaji i verovanja – progon „veštica“...). Reformacija i protivreformacija (uzroci, protestantizam, katolička reakcija – uloga jezuita; verski sukobi i ratovi). Pojava apsolutističkih monarhija (promene u državnom uređenju, centralizacija države, položaj vladara). Vrhunac moći Osmanskog carstva (osvajanja, država i društvo). Život Srba pod osmanskim, habzburškom i mletačkom vlašću (obnova Pečke patrijaršije; menjanje verskog i kulturnog identiteta – islamizacija, pokatoličavanje, unijaćenje; učešće u ratovima, otpori i seobe, položaj i privilegije, Vojna krajina). Istaknute ličnosti: Johan Gutenberg, Kristifor Kolumbo, Fernando Magelan, Leonardo da Vinči, Mikelandelo Buonaroti, Nikolo Makijaveli, Isak Njutn, Martin Luter, Karlo V i Filip II Habzburški, Elizabeta I, Vilijam Šekspir, Luj XIV, Sulejman Veličanstveni, Mehmed-paša Sokolović, Arsenije III Crnojević, Arsenije IV Jovanović.
--	---	--

OBLAST/TEMA	NAČINI I POSTUPCI ZA OSTVARIVANJE PROGRAMA
OSNOVI PROUČAVANJA PROŠLOSTI	Kombinovanje različitih vrsta didaktičkog materijala: ilustracija, šema, grafikona, PPT Poseta lokalnom muzeju i kulturno-istorijskim spomenicima, historijskom arhivu, eventualno virtuelna poseta muzeju, lokalitetu...

	Uvođenje učenika u glavne pojmove srednjeg vijeka i feudalizma, primenom na primerima, a potom i samostalno davanje primera od strane učenika Korišćenje udžbenika: testovi, video zapisi sa pitanjima, PPT;
EVROPA, SREDOZEMLJE I SRPSKE ZEMLJE U RANOM SREDNJEM VIJEKU	Kombinovanje različitih vrsta didaktičkog materijala: ilustracija, šema, grafikona, PPT Vežbanje na istorijskoj karti Korišćenje veb alata: testovi, video zapisi sa pitanjima, PPT; edmodo platformei dr. Analiza istorijskih izvora: iz udžbenika i drugih Izrada PPT, panoa, tabela, kratka predavanja od strane učenika Samoevaluacija i evaluacija Poređenje kmetova i robova, Franačke i Bizantije, pravoslavne i katoličke crkve Korelacija sa veronaukom, geografijom, likovnim
EVROPA, SREDOZEMLJE I SRPSKE ZEMLJE U POZNOM SREDNJEM VIJEKU	Kombinovanje različitih vrsta didaktičkog materijala: ilustracija, šema, grafikona, PPT Vežbanje na istorijskoj karti Korišćenje veb alata: testovi, video zapisi sa pitanjima, PPT; edmodo platformei dr. Analiza istorijskih izvora iz udžbenika i drugih Izrada PPT, panoa, kratka predavanja od strane učenika Samoevaluacija i evaluacija Povezivanje sa savremenošću Korelacija sa veronaukom, srpskim, likovnim Vežbanje na istorijskoj karti Poređenje kultura Korelacija sa građanskim i veronaukom
EVROPA, SVET I SRPSKE ZEMLJE U RANOM NOVOM VIJEKU (Predindustrijsko doba)	Kombinovanje različitih vrsta didaktičkog materijala: ilustracija, šema, grafikona, PPT Vežbanje na istorijskoj karti Korišćenje veb alata: testovi, video zapisi sa pitanjima, PPT; edmodo platformei dr. Analiza istorijskih izvora iz udžbenika i drugih Izrada PPT, panoa, kratka predavanja od strane učenika

	Samoevaluacija i evaluacija Povezivanje sa savremenošću Korelacija sa veronaukom, srpskim, likovnim Vežbanje na istorijskoj karti Poređenje kultura Korelacija sa građanskim i veronaukom
--	--

OPŠTE PREDMETNE KOMPETENCIJE

Učenjem istorije obogaćuju se znanja o prošlosti, razvijaju analitičke veštine neophodne za kritičko sagledavanje sveta, njegovih istorijskih korena i aktuelnih civilizacijskih tokova. Nastava i učenje istorije priprema učenika za odgovorno učešće u demokratskom društvu brzih društvenih, tehnoloških i ekonomskih promena. Učeniku se kroz nastavu istorije omogućava razvoj grupnih identiteta (nacionalni, državni, regionalni) čime se obogaćuje i lični identitet.

Osnovni nivo

Učenik koristi osnovna istorijska znanja (pravilno upotrebljava istorijske pojmove, hronologiju, orijentiše se u istorijskom prostoru) u razumevanju pojava i procesa iz prošlosti koji su oblikovali savremeno društvo. Razvijaju se veštine neophodne za uspostavljanje kritičkog odnosa prema različitim društvenim pojavama. Učenik izgrađuje svest o sopstvenoj odgovornosti u savremenom društvu, razvija stavove neophodne za život u savremenom okruženju i učešću u različitim društvenim procesima.

Srednji nivo

Učenik razvija posebna istorijska znanja i naročite analitičke veštine komparacije izvora informacija, procenjujući njihovu relevantnost, objektivnost i kompleksnost. Veoma važu dimenziju nastave istorije predstavlja razumevanje funkcionisanja savremenog sveta, njegovih istorijskih korena i onih pojava koje svojim trajanjem oblikuju sadašnjicu.

Napredni nivo

Učenik razume, analizira i kritički prosuđuje kompleksnije istorijske, kao i savremene događaje, pojave i procese sa istorijskom dimenzijom, uz upotrebu različitih istorijskih izvora. Učenik je u stanju da uoči posledice stereotipa i propagande na savremeno društvo, ljudska prava i političko okruženje, da argumentovano vodi debatu uz međusobno uvažavanje i negovanje tolerancije, kao i da pismeno i grafički prikazuje rezultate svog istraživanja.

RAZUMEVANJE ISTORIJE I KRITIČKI ODNOS PREMA PROŠLOSTI I SADAŠNJOSTI**Osnovni nivo**

Imenujući najvažnije istorijske događaje, pojave, procese i ličnosti, učenik stvara osnov za bolje razumevanje prošlosti sopstvenog naroda, države, regiona, Evrope i čovečanstva. Poznaje i koristi hronologiju neophodnu za snalaženje u svakodnevnim životnim situacijama. Orijentiše se u istorijskom i savremenom prostoru. Razume istorijske fenomene koji su uticali na stvaranje civilizacija, društva, država i nacija. Ima kritički odnos prema tumačenju savremenih događaja.

Srednji nivo

Analizira specifičnosti određenih istorijskih pojmova i koristi ih u odgovarajućem kontekstu. Razume različite državne, političke i društvene promene u istoriji, čime se bolje orijentiše kroz istorijsko vreme, istorijski i savremeni geopolitički prostor. Povezuje pojedine procese, pojave i događaje iz nacionalne, regionalne i opšte istorije. Razvija i nadograđuje identitet.

Napredni nivo

Analizira i kritički prosuđuje o pojedinim istorijskim događajima, pojavama i procesima iz nacionalne, regionalne i opšte istorije, kao i istorijske i savremene izvore informacija. Unapređuje funkcionalne veštine upotrebom različitih računarskih programa neophodnih za prezentovanje rezultata istorijskih istraživanja. Produbljuje poznavanje prošlosti analiziranjem savremenih, pre svega društvenih i kulturnih pojava i procesa u istorijskom kontekstu.

RAZUMEVANJE HISTORIJE I SAVREMENIH IDENTITETA KAO OSNOVA ZA AKTIVNO UČESTVOVANJE U DRUŠTVU**Osnovni nivo**

Uočava različite kulturne, društvene, političke i religijske poglede na prošlost čime gradi i upotpunjuje sopstveni identite. Razvija vrednosni sistem demokratskog društva utemeljen na humanističkim postulatima i poštovanju drugačijeg stanovišta. Primenjuje osnovne elemente interkulturalnog dijaloga oslanjajući se na prošlost, identitet i kulturu svog, ali i drugih naroda. Neguje tolerantan vid komunikacije, i raznovrsnih kulturnih tradicija. Prepoznaje uzroke i posledice istorijskih i savremenih konflikata i razvija stavove koji vode njihovom prevazilaženju.

Srednji nivo

Analizira predrasude, stereotipe, različite vidove propagande i njihove posledice u istorijskim i savremenim izvorima informacija. Vrednuje objektivnost izvora informacija i gradi odgovoran odnos prema osetljivim pojavama iz prošlosti i sadašnjosti. Definiše istorijske procese dugog trajanja, uočava sličnosti i razlike u odnosu na savremeni kontekst, što doprinosi razumevanju istorijske osnove savremenih pojava. Gradi tolerantan odnos prema pripadnicima drugih nacija ili veroispovesti u

regionalnom ili unutardržavnom kontekstu, neophodan u prevenciji konflikata. Razvija i nadograđuje svoje različite identitete i razumije različitost identiteta drugih ljudi.

Napredni nivo

Unapređuje tolerantan odnos u komunikaciji vođenjem argumentovane debate o važnim temama iz istorije i savremenog života zasnovane na međusobnom uvažavanju stavova, različitih nacionalnih, idejnih, verskih i kulturnih pozicija, čime se gradi konstruktivan odnos za kvalitetan život u multikulturalno društvu..

MEĐUPREDMETNE KOMPETENCIJE

Digitalna kompetencija

Učenik je sposoban da koristi određena sredstva iz oblasti informaciono- komunikacionih tehnologija (uređaje, softverske proizvode i servise iz oblasti elektronskih komunikacija) na odgovoran i kritički način radi efikasnog ispunjavanja postavljenih ciljeva, zadataka i sopstvenih potreba u svakodnevnom životu i obrazovanju. Pozna je osnovne karakteristike informaciono- komunikacionih tehnologija (u daljem tekstu: IKT), odnosno njihov uticaj i značaj na život i rad pojedinca i zajednica. Ume da odabere odgovarajuće IKT sredstvo i da ga koristi na odgovoran i kreativan način u svakodnevnom aktivnostima (učenje i kreativan rad; saradnja; komunikacija; rešavanje problema; organizacija, obrada, razmena i prezentacija informacija). Prilikom korišćenja IKT-a svestan je rizika za sopstvenu i tuđu sigurnost i dobrobit, poštuje privatnost i odgovornim postupanjem štiti sebe i druge.

- Ume da pretražuje, kritički analizira i sistematizuje informacije u elektronskom obliku koristeći odgovarajuća sredstva IKT-a.
- Ume da predstavi, organizuje i oblikuje određene informacije koristeći na efikasan način mogućnosti IKT sredstva.
- Prilikom rešavanja problema ume da odabere sredstvo IKT-a i da ga koristi na odgovarajući način.
- Efikasno koristi IKT za komunikaciju i saradnju.
- Prepoznaje prednosti, rizike i opasnosti po sebe i druge i odgovorno postupa pri korišćenju IKT-a.

Estetička kompetencija

Učenik vlada osnovnim značenjem pojmova kultura i estetička vrednost¹. Estetičku vrednost ne vezuje samo i isključivo za umetnost, već i za druge sadržaje: prirodne ili biologističke (npr. neponovljivost prirode), sociološke ili ideološke (čovekovo delovanje na prirodu, odnosi unutar zajednice), emotivno-afektivne (kreativnost i stvaralačko mišljenje i ponašanje² kako pojedinca, tako i grupe) i praktične (pojmovi, modeli, postupci, teorijske osnove igre, literarnih, likovnih, muzičkih i scenskih oblika i sl.).

- Prepoznaje estetičke elemente u različitim kontekstima kao što su: umetničko stvaralaštvo, nacionalna i svetska prirodna i kulturna baština, jezička kultura u umetničkom i u neumetničkom domenu (svakodnevni govor u privatnom i javnom životu, elektronskim i štampanim medijima, dizajnu i drugim vidovima komunikacije...), naučno mišljenje, društveni odnosi, društvo i pojave u društvu.
- Pokazuje pozitivan odnos prema sopstvenoj i kulturi drugih zajednica, upoznaje i razume njihove vrednosti, povezuje kulturnu i prirodnu baštinu sa istorijskim i geografskim kontekstom i doprinosi očuvanju prirodnih i kulturnih dobara.
- Prepoznaje i razvija sopstvene stvaralačke sposobnosti i kreativnost u svim umetničkim i neumetničkim poljima svog delovanja.
- Upotrebljava osnovne pojmove, sheme i pravila koji pripadaju teorijama umetničkih grana koje postoje u osnovnom obrazovanju.
- Pokazuje osetljivost za eko-kulturu i kulturu svakodnevnog življenja i ima kritički odnos prema upotrebi i zloupotrebi prirode.

Kompetencija za učenje

Učenje je proces sticanja znanja i veština, razvijanja svesti i stavova neophodnih za lični i profesionalni razvoj i aktivno učešće u društvenom životu. Sposobnost za celoživotno učenje obuhvata sve kompetencije koje se stiču obrazovanjem. Kompetencija za učenje osnova je celoživotnog učenja.

Učenik treba da bude osposobljen i motivisan da shvati značaj učenja; izabere odgovarajuće metode; prati sopstveni napredak tokom učenja i usmerava učenje u skladu sa namerama i ciljem koji ima. Učenik stiče nova znanja i veštine, primenjujući prethodno učenje i vanškolsko iskustvo. Razvija svest i o stvaralačkoj prirodi učenja. Istrajan je i prevazilazi teškoće u učenju.

- Ima pozitivan i odgovoran odnos prema učenju.
- Motivisan je i osposobljen da samostalno planira, organizuje, sprovodi i vrednuje učenje; razlikuje bitno od nebitnog, izražava i obrazlaže ideje.
- Koristi različite izvore informacija i ima kritički odnos prema njima.
- Primenjuje odgovarajuće načine učenja u skladu sa ciljevima, sadržajem, interesovanjima, uslovima i vremenom.
- Sposoban je da samostalno i u saradnji sa drugima istražuje, otkriva i povezuje nova znanja; koristi mogućnost vanškolskog učenja; neguje i razvija lična interesovanja.

Komunikacija

Učenik komunicira na svrsishodan i konstruktivan način u privatnom, javnom, i obrazovnom kontekstu. Prilagođava način i sredstva komunikacije karakteristikama situacije. Koristi na odgovarajući i kreativan način jezik i stil komunikacije specifičan za različite naučne, tehničke i umetničke discipline. U komunikaciji ume da izrazi mišljenje, osećanja i stavove i da predstavi svoje ciljeve na pozitivan, konstruktivan i argumentovan način poštujući i uvažavajući drugog. Kritički procenjuje sadržaj i način komunikacije u različitim situacijama. Ima razvijenu svest o značaju konstruktivne komunikacije i aktivno doprinosi negovanju kulture dijaloga u zajednicama kojima pripada.

- Pozna je različite oblike komunikacije i njihove odlike (usmenu i pisanu, neverbalnu, telefonom, putem interneta itd.).
- Ume jasno da se izrazi usmeno i pisano, u skladu sa potrebama i karakteristikama situacije, poštujući ograničenja upogledu dužine i namene.
- Uvažava sagovornika reagujući na ono što govori, a ne na njegovu ličnost.
- Izražava svoje stavove, mišljenja, osećanja, na pozitivan, konstruktivni argumentovan način.
- Koristi na odgovarajući i kreativan način jezik i stil koji je specifičan za različite discipline; kroz komunikaciju neguje kulturu izražavanja i čuva jezički identitet.
- Ume da saslušati izlaganje sagovornika do kraja i bez upadica.

Odgovor na odnos prema okolini

Učenik stiče znanja i razvija svest o dejstvu ljudskih aktivnosti na životnu sredinu i prirodu; usvaja stavove o neophodnosti očuvanja neposredne i šire okoline i razvija sposobnosti aktivnog delovanja radi očuvanja sredine u školi, neposrednoj okolini i porodici. Pozna je ljudske aktivnosti i način na koji one mogu da ugroze ili unaprede okolinu, živi svet i prirodu u okruženju. Odgovoran je prema kvalitetu sopstvenog života, što obuhvata i odnos prema okolini i odnos prema zdravlju. Razume sopstvenu odgovornost i odgovornost zajednice u izgradnji lične i zajedničke budućnosti, kao i budućnosti narednih generacija. U oblasti održivog razvoja – zna osnovne postavke održivosti, razume principe održivog razvoja i praktikuje aktivnosti koje ga podržavaju.

- Uočava činioce i ponašanja koji narušavaju prirodu i kvalitet životne sredine u široj okolini i svakodnevnom životu; razvija svest o položaju čoveka u prirodi i njegovoj odgovornosti za stanje životne sredine i prirode.
- Sagledava koje aktivnosti (obrasci ponašanja), na ličnom nivou, nivou zajednice i globalnom nivou, mogu unaprediti stanje i kvalitet životne sredine i prirode.
- Spoznaje vezu između kvaliteta životne sredine i kvaliteta svog života i razume da se njegova dobrobit i dobrobit zajednice i društva ogleda i u kvalitetu i održivosti njegove okoline.
- Praktikuje aktivnosti koje podstiču održivost, na primer štednja vode i energije, razvrstavanje otpada, reciklaža; povezuje značaj tih aktivnosti za svoj budući život, život zajednice, kao i život budućih generacija.
- Aktivno se uključuje u društvene akcije u školi i zajednici koje su usmerene ka zaštiti, obnovi i unapređenju životne sredine i ka održivom razvoju.

- Procenjuje i vrednuje uticaj svojih navika u potrošnji resursa i odlaganju otpada, i određuje kakav uticaj one imaju na životnu sredinu, kvalitet života i zdravlja i održivi razvoj.

Odgovorno učešće u demokratskom društvu

Učenik razume i prihvata značaj principa pravde, slobode, solidarnosti, nacionalne, verske, rodne i etničke ravnopravnosti i odgovornosti—kao temelja demokratskog društva, aktivno učestvujući u životu škole (odeljenjska zajednica, vršnjački tim, učenički parlament i sl.) i zajednica kojima pripada (npr. porodica, lokalna zajednica) u skladu sa svojim uzrastom. Poštuje i zalaže se za poštovanje dečjih i ljudskih i manjinskih prava, kao i ličnog i nacionalnog dostojanstva. Upoznaje sebe, razvija svojedruštvene uloge i jača svoj identitet, lični integritet, samostalnost, samopouzdanje i pozitivan odnos prema drugima. Poštujeravnopravnost različitih zajednica, njihovu tradiciju i kulturni identitet. Odgovoran je za izbore i odluke koje čini i ponaša se humano i s uvažavanjem prema drugima. Argumentovano zastupa stavove i mišljenja uvažavajući suprotna gledišta, kao i usvojene procedure donošenja odluka.

- Ima pozitivan stav prema poštovanju ljudskih prava i sloboda.
- Zna dečja i osnovna ljudska prava i odgovornosti, ume da prepozna njihovo kršenje i sposoban je da ih argumentovanobrani.
- Ponaša se odgovorno, humano i tolerantno u društvu.
- Primenjuje procedure demokratskog društva u odlučivanju i izboru; poštuje odluke većine i uvažava mišljenjajamanjine.
- Neguje svoju nacionalnu kulturnu baštinu i aktivno učestvuje u interkulturalnom dijalogu.
- Promoviše pozitivne vrednosti društva u različitim aktivnostima (npr. humanitarne, ekološke, kulturno-umetničke akcije; borba protiv nasilja i diskriminacije po bilo kom osnovu (npr. verskom, nacionalnom, rodnom, uzrasnom, etničkom...); akcije protiv bolesti zavisnosti, zlostavljanja životinja itd.).

Preduzimljivost i orijentacija ka preduzetništvu

Učenik prepoznaje mogućnosti u školi i zajednici da ideju pretvori u aktivnost, pokreće i spremno prihvata promene, preuzima odgovornost, pokazuje inicijativu i jasnu orijentaciju kao stvaranju ciljeva i postizanju uspeha. Učenik kroz obrazovanje stiče svest o sopstvenim potencijalima i interesovanjima i biva osnažen da samostalno donosi odluke o izborima budućeg obrazovanja, zanimanja i profesionalne orijentacije. Realizuje unapred osmišljene ideje i učestvuje u projektima koji se tiču škole i lokalne zajednice. Učenik stiče znanja o karakteristikama određenih poslova i radnih mesta, razume svet rada i poslovanja iz perspektive društva i spreman je na volonterski rad i pokretanje humanitarnih akcija.

- Prilagođava se društvenim i ekonomskim promenama, usmeren je na razvoj novih veština, koje primenjuje u praktičnom radu; suočava sa neizvesnostima na inicijativan i preduzimljiv način.
- Prepoznaje sopstvene prednosti i svoje mogućnosti u odnosu na buduće obrazovanje i profesionalnuorijentaciju.

- Spreman je da učestvuje u samostalnim i timskim projektima; posoban je da razvije ideju, predstavi je, obrazloži i pregovara u timu o njenoj realizaciji; učestvuje u aktivnostima sa drugima u okviru svoje timske uloge.
- Motivisan je i zna da istakne svoje dobre osobine koje su važne za obavljanje školskih i radnih zadataka i koristi CV imotivaciono pismo da opiše svoje kompetencije, želje i očekivanja.
- Zna da postavi realne ciljeve i na osnovu datih mogućnosti ume da planira i pronalazi načine njihovog ostvarivanja.

Rad s podacima i informacijama

Učenik razume značaj korišćenja pouzdanih podataka i informacija u procesu učenja, njihovu primenu za rad, donošenje odluka isvakodnevnog života. Koristi znanja i veštine iz različitih predmeta da predstavi, pročita i protumači podatke koristeći tekst, brojeve, dijagrame i različite audio-vizuelne forme. Učenik koristi i samostalno pronalazi različite izvore informacija i podataka, (biblioteke, medije, internet, institucije, ličnu komunikaciju itd.), kritički razmatra njihovu pouzdanost i valjanost, razvrstava ih i povezuje relevantne informacije iz različitih izvora.

- Zna da je za razumevanje pojava i događaja i donošenje kompetentnih odluka potrebno imati relevantne i pouzdane podatke i razlikuje podatak /informaciju od njihovog tumačenja.
- Koristi podatke iz različitih izvora i načine dobijanja podataka i na osnovu toga procenjuje njihovu pouzdanost i prepoznaje moguće greške uz pomoć nastavnika.
- Koristi informacije u različitim simboličkim modalitetima (tabelarni, grafički, tekstualni prikaz), čita, tumači i primenjuje ih, povezujući ih sa prethodnim znanjem iz različitih oblasti.
- Selektuje, obrađuje navodeći izvor i autora, čuva i prezentuje podatke u različitim formatima, uključujući i IKT.
- Razlikuje javne i privatne podatke i koristi osnovna pravila čuvanja privatnosti podataka.

Rešavanje problema

Učenik primenjuje znanje iz različitih predmeta, iskustvo stečeno izvan škole, intelektualne, emocionalne i socijalne sposobnosti u pronalaženju odgovora/rešenja u za njega novim situacijama koje se javljaju tokom učenja, kao i u svakodnevnom životu. Osposobljen je da u cilju rešavanja problemskih situacija selektivno i svrsishodno koristi knjige i druge izvore informacija, alate, pomoć nastavnika, učenika i drugih osoba iz školskog i vanškolskog okruženja. Učenik je motivisan da reši problemsku situaciju, istrajava u rešavanju, pronalazi/osmišljava rešenje problemskih situacija, procenjuje tačnost rešenja i način rešavanja.

- Prepoznaje problem, raščlanjuje problemsku situaciju na delove i uočava veze i odnose između njih u svetlu prethodno stečenih znanja u okviru različitih predmeta i vanškolskog iskustva.
- Planira strategiju rešavanja problema (pretpostavlja rešenja, planira redosled aktivnosti, izbor izvora informacija, sredstava/opreme koju će koristiti, sa kim će sarađivati, sa kim će se konsultovati).

- Rešava problem prema planiranoj strategiji primenjujući znanja i veštine stečene učenjem različitih predmeta i vanškolskim iskustvom.
- Samostalno ili konsultujući druge osobe (vršnjake, nastavnike, roditelje) preispituje način rešavanja problema, alternativne načine rešavanja, tačnost i preciznost rešenja.
- Formuliše objašnjenja i zaključke na osnovu rezultata do kojih je došao u radu, prezentuje ih i diskutuje sa drugim osobama i preispituje ih u svetlu dobijenih komentara. Stečena nova saznanja i veštine povezuje u jedinstvenu celinu sa prethodnim.
- Proverava primenljivost rešenja u praksi i koristi stečena znanja i veštine u novim situacijama.

Saradnja

Učenik razvija sposobnost da u saradnji sa drugima ili da se kao član grupe angažuje na zajedničkom rešavanju problema ili realizaciji zajedničkih projekata. Učestvuje u zajedničkim aktivnostima na konstruktivan, odgovoran i kreativan način afirmišući duh međusobnog poštovanja, ravnopravnosti, solidarnosti i saradnje. Aktivno, argumentovano i konstruktivno doprinosi radu grupe u svim fazama grupnog rada: formiranje grupe, formulisanje zajedničkih ciljeva, usaglašavanje u vezi sa pravilima zajedničkog rada, formulisanje optimalnog načina za ostvarenje zajedničkih ciljeva na osnovu kritičkog razmatranja različitih predloga, podela uloga i dužnosti, preuzimanje odgovornosti za određene aktivnosti, nadgledanje zajedničkog rada i usklađivanje postignutih dogovora sa novim iskustvima i saznanjima do kojih se dolazi tokom zajedničkog rada i saradnje.

U procesu dogovaranja ume da izrazi svoja osećanja, uverenja, stavove i predloge. Podržava druge da izraze svoje poglede, prihvata da su razlike u pogledima prednost grupnog rada i poštuje druge koji imaju drugačije poglede.

U saradnji sa drugima zalaže se da se odluke donose zajednički na osnovu argumenata i prihvaćenih pravila zajedničkog rada.

- Aktivno i konstruktivno učestvuje u radu grupe ili para.
- Poštuje pravila zajedničkog rada i prepoznaje svoje mesto i ulogu u grupi ili paru.
- Doprinosi rešavanju razlika u mišljenju i stavovima poštujući druge kao ravnopravne članove tima ili grupe.
- Odgovorno i savesno izvršava zajedničke aktivnosti stavljajući interese grupe iznad sopstvenih.
- Kritički procenjuje svoj rad i rad članova grupe, doprinosi unapređivanju rada grupe i ume da predstavi rezultate rada.

Odgovoran odnos prema zdravlju

Učenik koristi znanja, veštine i usvaja stavove radi očuvanja i unapređivanja psihofizičkog zdravlja. Odgovoran odnos prema zdravlju uključuje razvijanje svesti o važnosti sopstvenog zdravlja i bezbednosti, znanja o osnovnim činionicima koji utiču na zdravlje i praktikovanje zdravih životnih stilova. Svojim ponašanjem, kao pojedinac i deo različitih grupa iza jedinica,

Školski program OŠ „12. decembar“, Sjenica, 2024-2028. godinu
promoviše zdravlje, zaštitu zdravlja i zdrave stilove života. Uočava opasnosti po zdravlje i donosi odluke značajne za prevenciju bolesti i očuvanje zdravlja i uključuje se u društvene aktivnosti značajne za prevenciju bolesti i očuvanje zdravlja.

- Poznaje ulogu i značaj vode i sastojaka namirnica, primenjuje pravila i principe zdrave ishrane (redovnost, važnost doručka, umerenost, raznovrsnost, način prerade namirnica) i zna posledice nepravilne ishrane.
- Poznaje osnovne karakteristike nekih bolesti organa, principe prenosa zaraznih bolesti i šta ih izaziva i primenjuje mere prevencije, lične higijene i higijene prostora.
- Poznaje moguće posledice bolesti zavisnosti nastalih zloupotrebom psihoaktivnih supstanci uključujući i posledice drugih oblika bolesti zavisnosti (npr. internet, klađenje, dijete) i svestan je zdravstvenih, porodičnih i socijalnih posledica sopstvenog izbora.
- Razume uticaj prirodnih pojava i industrijskih proizvoda (farmaceutskih, tehničkih, hemijskih itd.) na zdravlje, čita deklaracije i uputstva na proizvodima, sluša savete stručnjaka i premanjima postupaka.
- Prepoznaje sigurnosne i zdravstvene rizike u životu i radu, primenjuje mere zaštite, predviđa i izbegava opasne situacije, poznaje načine pružanja prve pomoći i svojim ponašanjem promoviše zdravlje i sigurnost.
- Bira stil života i navike imajući na umu dobre strane i rizike tog izbora. Razume da je stil života stvar ličnog izbora i preuzima odgovornost za svoj izbor.

Ključni pojmovi: feudalizam, predindustrijsko doba, monarhija, gradska komuna, Crkva, religija, humanizam i renesansa, geografska otkrića, naučna otkrića i tehnički pronalasci, seobe, prožimanje civilizacija, individualni i kolektivni identiteti.

UPUTSTVO ZA DIDAKTIČKO-METODIČKO OSTVARIVANJE PROGRAMA

Program je koncipiran tako da su uz definisane ishode za kraj razreda i ključne pojmove, za svaku od četiri tematske celine (*Osnovi proučavanja prošlosti; Evropa, Sredozemlje i srpske zemlje u ranom srednjem veku; Evropa, Sredozemlje i srpske zemlje upoznom srednjem veku i Evropa, svet i srpske zemlje u ranom novom veku – predindustrijsko doba*), dati i sadržaji.

Pristup nastavi zasnovan na procesu i ishodima učenja podrazumeva da učenici razvijaju ne samo osnovna znanja, već da ih iskoriste u razvoju veština istorijskog mišljenja i izgradnji stavova i vrednosti. Program, u tom smislu, nudi sadržinski okvir, a nastavnik ima mogućnost da izabere i neke dodatne sadržaje ukoliko smatra da su primereni sredini u kojoj učenici žive, ili da odgovaraju njihovim interesovanjima (program se, na primer, može dopuniti i sadržajima iz prošlosti zavičaja, čime se kod učenika postiže jasnija predstava o istorijskoj i kulturnoj baštini u njihovom kraju – arheološka nalazišta, muzejske zbirke).

Svi sadržaji su definisani tako da budu u funkciji ostvarivanja ishoda predviđenih programom. Nastavnik ima značajan prostor za izbor i povezivanje sadržaja, metoda nastave i učenja i aktivnosti učenika.

Glavna karakteristika nastave usmerene na ostvarivanje ishoda je ta da je fokusirana na učenje u školi, što znači da učenik treba da uči:

- *smisleno*: povezivanjem onog što uči sa onim što zna i sa situacijama iz života; povezivanjem onog što uči sa onim što je učio iz istorije i drugih predmeta;
- *problemski*: samostalnim prikupljanjem i analiziranjem podataka i informacija; postavljanjem relevantnih pitanjasebi i drugima; razvijanjem plana rešavanja zadatog problema;
- *divergentno*: predlaganjem novih rešenja; smišljanjem novih primera; povezivanjem sadržaja u nove celine;
- *kritički*: poređenjem važnosti pojedinih činjenica i podataka; smišljanjem argumenata;
- *kooperativno*: kroz saradnju sa nastavnikom i drugim učenicima; kroz diskusiju i razmenu mišljenja; uvažavajući argumente sagovornika.

I. PLANIRANJE NASTAVE I UČENJA

Program orijentisan na proces i ishode učenja nastavniku daje veću slobodu u kreiranju i osmišljavanju nastave i učenja. Uloga nastavnika je da kontekstualizuje dati program potrebama konkretnog odeljenja imajući u vidu: sastav odeljenja i karakteristike učenika; udžbenike i druge nastavne materijale koje će koristiti; tehničke uslove, nastavna sredstva i medije kojima škola raspolaže; resurse, mogućnosti, kao i potrebe lokalne sredine u kojoj se škola nalazi. Polazeći od datih ishoda i sadržaja, nastavnik najpre kreira svoj godišnji plan rada iz koga će kasnije razvijati svoje operativne planove.

Od njega se očekuje i da, u fazi planiranja i pisanja pripreme za čas, definiše ishode za svaku nastavnu jedinicu. Pri planiranju treba imati u vidu da se ishodi razlikuju, da se neki lakše i brže mogu ostvariti, ali je za većinu ishoda potrebno više vremena i više različitih aktivnosti. Nastavnik za svaki čas planira i priprema sredstva i načine provere ostvarenosti projektovanih ishoda. U planiranju i pripremanju nastave i učenja, nastavnik planira ne samo svoje, već i aktivnosti učenika na času. Pored udžbenika, kao jednog od izvora znanja, na nastavniku je da učenicima omogući uvid i iskustvo korišćenja i drugih izvora saznavanja.

II. OSTVARIVANJE NASTAVE I UČENJA

Učenici u šesti razred ulaze sa znanjem o osnovnim istorijskim pojmovima, sa određenim životnim iskustvima i uobličenim stavovima i na tome treba pažljivo graditi nova znanja, veštine, stavove i vrednosti.

Nastavnik ima slobodu da sam odredi raspored i dinamiku aktivnosti za svaku temu, uvažavajući cilj učenja predmeta i definisane ishode. Redosled ishoda ne iskazuje njihovu važnost jer su svi od značaja za postizanje cilja predmeta. Između ishoda postoji povezanost i ostvarivanje jednog ishoda doprinosi ostvarivanju drugih ishoda. Mnogi od ishoda su procesni i predstavljaju rezultat

kumulativnog dejstva obrazovno-vaspitnog rada, tokom dužeg vremenskog perioda i obrade različitih sadržaja. Bitno je iskoristiti velike mogućnosti koje Istorija kao narativni predmet pruža u podsticanju učeničke radoznalosti, koja je u osnovi svakog saznanja. Nastavni sadržaji treba da budu predstavljeni kao „priča“ bogata informacijama i detaljima, ne zato da bi opteretili pamćenje učenika, već da bi im istorijski događaji, pojave i procesi bili predočeni jasno, detaljno, živo i dinamično. Posebno mesto u nastavi Istorije imaju pitanja, kako ona koja postavlja nastavnik učenicima, tako i ona koja dolaze od učenika, podstaknuta onim što su čuli u učionici ili što su saznali van nje koristeći različite izvore informacija. Dobro osmišljena pitanja nastavnika imaju podsticajnu funkciju za razvoj istorijskog mišljenja i kritičke svesti. U zavisnosti od cilja koji nastavnik želi da ostvari, pitanjama mogu imati različite funkcije, kao što su: fokusiranje pažnje na neki sadržaj ili aspekt, podsticanje poređenja, traganje za pojašnjenjem.

Učenje istorije bi trebalo da pomogne učenicima u stvaranju što jasnije predstave ne samo o tome „kako je uistinu bilo“, već i zašto se nešto desilo i kakve su posledice iz toga proistekle. Da bi shvatio događaje iz prošlosti, učenik treba da ih „oživi u svom umu“, u čemu veliku pomoć može pružiti upotreba različitih istorijskih tekstova, karata i drugih izvora istorijskih podataka (dokumentarni i igrani video i digitalni materijali, muzejski eksponati, ilustracije), obilaženje kulturno-istorijskih spomenika i posete ustanovama kulture. Korišćenje istorijskih karata izuzetno je važno jer omogućava učenicima da na očigledan i slikovit način dožive prostor na kome se neki od događaja odvijao, pomažući im da kroz vreme prate promene na određenom prostoru.

Treba iskoristiti i uticaj nastave Istorije na razvijanje jezičke i govorne kulture (veštine besedništva), jer istorijski sadržaji bogate i oplemenjuju jezički fond učenika. Neophodno je imati u vidu i integrativnu funkciju Istorije, koja u obrazovnom sistemu, gde su znanja podeljena po nastavnim predmetima, pomaže učenicima da postignu celovito shvatanje o povezanosti i uslovljenosti geografskih, ekonomskih i kulturnih uslova života čoveka. Poželjno je izbegavati fragmentarno i izolovano učenje istorijskih činjenica jer ono ima najkraće trajanje u pamćenju i najslabiji transfer u sticanju drugih znanja i veština. U nastavi treba, kad god je to moguće, primenjivati didaktički koncept multiperspektivnosti. Određene teme, po mogućnosti, treba realizovati sa odgovarajućim sadržajima iz srodnih predmeta, a posebnu pažnju treba posvetiti osposobljavanju učenika za efikasno korišćenje informaciono-komunikacionih tehnologija (upotreba interneta, pravljenje prezentacija, korišćenje digitalnih audio-vizuelnih materijala i izrada referata).

III. PRAĆENJE I VREDNOVANJE NASTAVE I UČENJA

Praćenje napredovanja započinje inicijalnom procenom nivoa na kome se učenik nalazi i u odnosu na šta će se procenjivati njegov dalji rad. Svaka aktivnost je dobra prilika za procenu napredovanja i davanje povratne informacije, a učenike treba osposobljavati i ohrabrivati da procenjuju sopstveni napredak u ostvarivanju ishoda predmeta, kao i napredak drugih učenika. Svaki nastavni čas i svaka aktivnost učenika su, u tom smislu, prilika za registrovanje napretka učenika i upućivanje na dalje aktivnosti.

U nastavi orijentisanoj na dostizanje ishoda vrednuju se i proces i produkti učenja. U vrednovanju naučenog, pored usmenog ispitivanja, koriste se i testovi znanja. U formativnom ocenjivanju se koriste različiti instrumenti, a izbor zavisi od vrste

aktivnosti koja se vrednuje. Vrednovanje aktivnosti, naročito ako je timski rad u pitanju, može se obaviti sa grupom tako da se od svakog člana traži mišljenje o sopstvenom radu i o radu svakog člana ponaosob (tzv. vršnjačko ocenjivanje).

Ishodi vode ka sledećim standardima:

IS.1.1.1. imenuje i razlikuje osnovne vremenske odrednice

IS.1.1.2. imenuje historijske periode i zna redosled historijskih perioda

IS.1.1.3. zna podelu na praistoriju i historiju

IS.1.1.4. ume da odredi kojem vijeku pripadaju važne godine iz prošlosti

IS.1.1.5. ume da odredi kojem historijskom periodu pripadaju važne godine iz prošlosti

IS.1.1.6. prepoznaje značenje osnovnih pojmova iz historije civilizacije

IS.1.1.2. imenuje historijske periode i zna redosled historijskih perioda

IS.1.1.3. zna podelu na praistoriju i historiju

IS.1.1.6. prepoznaje značenje osnovnih pojmova iz historije civilizacije

IS.1.1.7. imenuje najvažnije pojave iz nacionalne historije

IS.1.1.8. imenuje najvažnije pojave iz opšte historije

IS.1.2.3. prepoznaje jednostavne i karakteristične historijske informacije date u formi slike

IS.1.2.4. ume da pročita jednostavne i karakteristične historijske informacije date u formi historijske karte u kojoj je navedena legenda

IS.1.1.4. ume da odredi kom vijeku pripadaju važne godine iz prošlosti

IS.1.1.6. prepoznaje značenje osnovnih pojmova iz historije civilizacije

IS.1.1.8. imenuje najvažnije pojave iz opšte historije

IS.1.1.9. zna na kom prostoru su se odigrale najvažnije pojave i događaji iz nacionalne i opšte historije

IS.1.2.1. prepoznaje na osnovu karakterističnih historijskih izvora (tekstualnih, slikovnih, materijalnih) o kojoj historijskoj pojavi, događaju i ličnosti je reč

IS.1.2.3. prepoznaje jednostavne i karakteristične historijske informacije date u formi slike

IS.1.2.4. ume da pročita jednostavne i karakteristične historijske informacije date u formi historijske karte u kojoj je navedena legenda

IS.2.2.1. ume da zaključi o kom događaju, fenomenu i ličnosti je reč na osnovu sadržaja karakterističnih pisanih historijskih izvora

IS.2.2.2. ume da zaključi o kojem historijskom fenomenu je reč na osnovu karakterističnih slikovnih historijskih izvora

IS.3.1.5. razume kako su povezane pojave iz prošlosti i sadašnjosti

IS.1.1.4. ume da odredi kom vijeku pripadaju važne godine iz prošlosti

IS.1.1.6. prepoznaje značenje osnovnih pojmova iz historije civilizacije

IS.1.1.8. imenuje najvažnije pojave iz opšte historije

IS.1.1.9. zna na kom prostoru su se odigrale najvažnije pojave i događaji iz nacionalne i opšte historije

IS.1.1.10. ume da navede uzroke i posledice najvažnijih pojava iz prošlosti

IS.1.2.1. prepoznaje na osnovu karakterističnih historijskih izvora (tekstualnih, slikovnih, materijalnih) o kojoj historijskoj pojavi, događaju i ličnosti je reč

IS.1.2.3. prepoznaje jednostavne i karakteristične historijske informacije date u formi slike

IS.1.2.4. ume da pročita jednostavne i karakteristične historijske informacije date u formi historijske karte u kojoj je navedena legenda

IS.2.1.1. ume da poveže ličnost i historijski fenomen sa odgovarajućom vremenskom odrednicom i historijskim periodom

IS.3.1.1. ume da primeni znanje iz historijske hronologije (ume precizno da odredi kojoj deceniji i vijeku, historijskom periodu pripada određena godina, ličnost i historijski fenomen)

IS.1.1.4. ume da odredi kom vijeku pripadaju važne godine iz prošlosti

IS.1.1.6. prepoznaje značenje osnovnih pojmova iz historije civilizacije

IS.1.1.7. imenuje najvažnije pojave iz nacionalne historije

IS.1.1.8. imenuje najvažnije pojave iz opšte historije

IS.1.1.9. zna na kom prostoru su se odigrale najvažnije pojave i događaji iz nacionalne i opšte historije

IS.1.1.10. ume da navede uzroke i posledice najvažnijih pojava iz prošlosti

IS.1.2.1. prepoznaje na osnovu karakterističnih historijskih izvora (tekstualnih, slikovnih, materijalnih) o kojoj historijskoj pojavi, događaju i ličnosti je reč

IS.1.2.3. prepoznaje jednostavne i karakteristične historijske informacije date u formi slike

Školski program OŠ "12. prosinac" Sijenica, 2021-2028. godinu

IS.1.2.4. ume da pročita jednostavne i karakteristične historijske informacije date u formi historijske karte u kojoj je navedena legenda

IS.2.1.1. ume da poveže ličnost i historijski fenomen sa odgovarajućom vremenskom odrednicom i historijskim periodom IS.2.1.2. prepoznaje

da postoji povezanost nacionalne, regionalne i svetske historije

IS.2.2.4. ume da odredi ugao gledanja na historijsku pojavu (pobednika ili pobeđenog) na osnovu poređenja dva historijska izvora kojigovore o istom historijskom događaju, fenomenu

IS.3.1.1. ume da primeni znanje iz historijske hronologije (ume precizno da odredi kojoj deceniji i vijeku, historijskom periodupripada određena godina, ličnost i istorijski fenomen)

IS.3.1.5. razume kako su povezane pojave iz prošlosti i sadašnjosti IS.1.1.4. ume

da odredi kom vijeku pripadaju važne godine iz prošlosti IS.1.1.6. prepoznaje

značenje osnovnih pojmova iz historije civilizacije

IS.1.1.7. imenuje najvažnije pojave iz nacionalne historije IS.1.1.8.

imenuje najvažnije pojave iz opšte historije

IS.1.1.9. zna na kom prostoru su se odigrale najvažnije pojave i događaji iz nacionalne i opšte historije

IS.1.2.1. prepoznaje na osnovu karakterističnih historijskih izvora (tekstualnih, slikovnih, materijalnih) o kojoj historijskojpojavi, događaju i ličnosti je reč

IS.1.2.3. prepoznaje jednostavne i karakteristične istorijske informacije date u formi slike

IS.1.2.4. ume da pročita jednostavne i karakteristične historijske informacije date u formi istorijske karte u kojoj je navedenalegenda

IS.2.1.1. ume da poveže ličnost i istorijski fenomen sa odgovarajućom vremenskom odrednicom i istorijskim periodom IS.2.1.4. prepoznaje da

postoji povezanost pojava iz prošlosti sa pojavama iz sadašnjosti

IS.3.1.1. ume da primeni znanje iz historijske hronologije (ume precizno da odredi kojoj deceniji i veku, istorijskom periodupripada određena godina, ličnost i istorijski fenomen)

Uputstvo za formativno i sumativno ocenjivanje učenika:

- Formativno ocenjivanje: Svakodnevno beleženje aktivnosti učenika na času u svesku evidencije nastavnika
 - Komisija učenika i nastavnika
 - Usmeno odgovaranje
 - Redovnost donošenja domaćeg
 - Učenici vode evidenciju
 - Pregledanje sveski
 - Pisane provere
 - Učenici daju samoprocenu ocene
 - Grupni rad
 - (posmatranje nastavnika, izlaganje grupa, procena ostalih učenika)
 - Rad u paru
 - (posmatranje nastavnika, izlaganje parova, procena ostalih učenika)
 - Snalaženje na karti
- Vođenje evidencije od strane nastavnika o:
- Broju javljanja na časovima
 - Broju uspešnosti u grupnom radu, radu u paru
 - Učešće na takmičenjima, poseta kulturno-istorijskim institucijama
 - Nesebično pružanje pomoći drugim učenicima
 - Izrada panoa, PPT, različitih vrsta izlaganja

NAČIN PRILAGOĐAVANJA PROGRAMA

Deo školskog programa biće individualni planovi za učenike kojima je potrebna dodatna podrška zbog smetnji i teškoća u razvoju učenju, kao i nadarenim učenicima.

Šesti razred osnovnog obrazovanja i vaspitanja

2024-2028.

Kurtagić Selma

VJERSKA NASTAVA

Godišnji fond: 36

Nedeljni fond:1

Nastava se izvodi na bosanskom jeziku

Ciljevi i zadaci vjerske nastave (ilmuddina) za VI razred

Cilj nastave islamske vjeronauke u osnovnom obrazovanju i vaspitanju je da pruži učeniku osnovni vjernički pogled na svijet, sa posebnim naglaskom na vjernički dio, a također i budući vječni život.

Izlaganje vjerskog viđenja i postojanja svijeta obavlja se u otvorenom i tolerantnom dijalogu sa ostalim naukama i teorijama. Način pristupa je islamsko vjerovanje koje obuhvata sva pozitivna iskustva ljudi, bez obzira na njihovu nacionalnu pripadnost i vjersko obrazovanje.

Zadaci nastave islamske vjeronauke za VI razred

- Poznavanje osnovnih principa vjere islama
- Poznavanje vrijednosti namaza
- Poznavanje sastavnih dijelova namaza
- Upoznavanje međusobnih prava i dužnosti pojedinca i zajednice
- Razvijanje svijesti o Allahu, dž.š., i odnos prema ljudima kao najsavršenijim Allahovim stvorenjima
- Razvijanje sposobnosti za postavljanje pitanja o cjelini i najdubljem smislu postojanja čovjeka i svijeta, o ljudskoj slobodi, životu u zajednici, smrti, odnosu sa prirodom koja nas okružuje
- Razvijanje sposobnosti za odgovorno oblikovanje zajedničkog života sa drugim, za ostvarivanje susreta sa ljudima različitih kultura, religija i izgrađivanje u vjeremja da je čovjekov život na ovom svijetu samo priprema za buduću, da se iz te perspektive, kod učenika razvije sposobnost preispitivanja i vrijednovanja vlastitog odnosa prema drugom čovjeku kao Allahovom stvorenju i izgradi spremnost za pokajanje.

Načini ostvarivanja programa rada

Vjerska nastava je zajedničko djelo vjeroučitelja i učenika. Polazište je konkretna stvarnost. Iz diživljenih iskustava prelazi se na istine iz kojih se potom vraća na njihovu svakodnevnu primjenu. Ovakav način saznanja ima svoj red : obrada novih sadržaja, ponavljanje, provjeravanje i sistematizacija.

Vjeroučitelj će ukupan broj predviđenih časova iskoristiti tako što će svaki čas predvicjeti kratko ponavljanje sadržaja sa prethodnog časa, a zatim preći na temu planiranu za aktuelni čas, uz obavezni međusobni razgovor nakon obrade nove teme, iz kojeg će se zaključiti da li su učenici usvojili sadržaj i da li je našao mjesto u njihovom praktičnom životu.

r.br.	Nastavna tema/oblast	br.časova
1.	UVODNI ČAS	1
2.	ISLAM	2

3.	VRIJEDNOST NAMAZA	6
4.	SVRHA NAMAZA	3
5.	RAMAZANSKI POST	7
6.	RAMAZANSKI OBIČAJI	7
7.	NEKE OD OSOBINA VJERNIKA	5
8.	POSLANSTVO	5

Aktivnosti u nastavnom procesu	
Aktivnost nastavnika	Aktivnost učenika

Planira, priprema, demonstrira, podstiče učenika na pravilno razmišljanje, prati rad na času, provjerava stečeno znanje			Sluša, aktivno sudjeluje u radu na času, prikazuje stečeno znanje, praktično radi na času i demonstrira način obavljanja namaza		
Ishodi	Nastavna oblast	Sadržaji	Međupredmetno povezivanje	Međupredmetne kompetencije	Način i postupci ostvarivanja programa
-usvaja jezičko i terminološko značenje riječi Islam -uči o važnosti namaza -Koje su dužnosti pored posta mjeseca ramazana koje moraju da se izvršavaju da bi post bio validan	Islam Vrijednost namaza Ramazanski običaji Ramazanski post Osobine vjernika Poslanstvo	Islam je cjelokupan život -Namaz je brana na putu loših djela pet dnevnih namaza Svaki posao se obavlja u svom vremenu Kako provesti mjesec ramazan Rodjenje, odrastanje, poslanstvo i preseljenje sa ovoga svijeta Muhammeda a.s.	-Geografija Allah dz.s. je stvoritelj cijelog univerzuma Vaznost porodice -Historija Poslanstva Zivot Muhammeda a.s., od rođenja do smrti	-saradnja -pomoc - kompetencija za celozivotno učenje -komunikacija -rad u grupi	Upoznavanje sa osnovnim pravilima cjelokupnog ponašanja i morala -davanje primjera iz svog okruženja -aktivnosti koje dovode do razmišljanja Gledanje filma o historijatu poslanstva Muhammeda a.s.